

АРХИВЪ

ЮГОЗАПАДНОЙ РОССИИ.

АРХИВЪ ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ,

издаваемый

ВРЕМЕННОЮ КОММІССІЕЮ

для

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕНІЮ

ПРИ

Кіевскомъ Военному, Подольскому и Волынскому

ГЕНЕРАЛЬ - ГУБЕРНАТОРЪ.

ЧАСТЬ ВТОРАЯ.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ

ДВОРЯНСКИХЪ ПРОВИНЦІАЛЬНЫХЪ СЕЙМОВЪ,
въ Юго-Западной Россіи.

Томъ первый.

КІЕВЪ.

въ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

1861.

Печатать разрешается

съ тѣмъ, чтобы, по отпечатаніи, представлено было въ Цензурный Ко-
митетъ узаконеніе число экземпляровъ. Кіевъ, 20 Сентября 1860 года

Цензоръ А. Лазовъ.

ОТЪ ПРЕДСѢДАТЕЛЯ
КІЕВСКОЙ КОМІССІИ
для
РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ.

Съ иѣкотораго времени, въ заграничныхъ Польскихъ журналахъ начали появляться статьи, съ явною цѣлью увѣрить общее мнѣніе Европы, что западно-русскій край, по Днѣпру, есть край Польскій, и что имя Русинъ во все не означаетъ Русскаго человѣка, а есть провинціальное назваціе Поляка, какъ Мазуръ, Краковъ, Великополянинъ. Эта послѣдняя теорія была, какъ известно, изобрѣтена первоначально въ Галиціи. Оттуда она перенесена сюда, какъ опора для стремлений неумѣреннаго Польскаго патріотизма, чувствующаго здѣсь, какъ и тамъ, слабость почвы, для утвержденія своихъ притязаній.

Посягнувъ, такимъ образомъ, на историческую и этнографическую правду, этотъ патріотизмъ нашель себя въ необходимости посягнуть и на достовѣрность историческихъ памятниковъ, издаваемыхъ Кіевскою Комміссіею для разбора древнихъ актовъ и свидѣтельствующихъ о совершенно другомъ значеніи здѣшняго края, слѣдовательно, разрушающихъ въ самомъ корнѣ приведенную выше теорію. Въ слѣдствіе того, неумѣренные Польскіе патріоты рѣшились не только бросить тѣнь сомнѣнія на добросовѣтность дѣйствій Комміссіи, но формально обвинять ее въ искаженіи и даже подлогѣ издаваемыхъ ею актовъ.

Такого рода обвиненія, конечно, не обязываютъ къ отвѣту, и Комміссія могла бы не отвѣтить на нихъ, еслибы дѣло касалось только ея личности; но здѣсь требуетъ отвѣта интересъ науки, потому что всякий научный актъ долженъ быть строго оправданъ, для утвержденія за нимъ несомнѣнной достовѣрности. Вотъ почему я считаю долгомъ сказать нѣсколько словъ, въ опроверженіе взведенной на Комміссію клеветы.

Такъ какъ всѣ человѣческія дѣйствія имѣютъ свою причину въ побужденіяхъ вещественнаго или нравственнаго интереса, то разсмотримъ отношеніе Комміссіи къ этому источнику побужденій.

Всѣ участвующіе въ ученыхъ занятіяхъ и трудахъ Комміссіи, съ самаго ея учрежденія, не пользуются никакими служебными правами и не получаютъ никакого

содерянія отъ Правительства. Во все время ея существованія, ни одинъ изъ ея членовъ не получилъ отъ Правительства никакой награды. Одному мнѣ, и то лично, во вниманіе къ моей прежней долговременной службѣ по Министерству Народнаго Просвѣщенія, дарованы служебныя права, но тоже безъ жалованья. Слѣдовательно, никакія побужденія вещественнаго интереса не могутъ управлять дѣйствіями Комиссіи.

Что касается до интереса нравственнаго, то онъ могъ бы проявиться въ Комиссіи развѣ въ стремленіяхъ ложнаго патріотизма. Но для патріотическихъ увлеченій вообще нужны сильные поводы, а тѣмъ болѣе для такихъ увлеченій, которыя, заглушая голосъ совѣсти и чести, могутъ доводить до такого рода дѣйствій, какъ подлогъ памятниковъ давно минувшаго времени или искаженіе живой, несомнѣнной истины. Всякій, конечно, согласится, что у насъ Русскихъ нѣтъ такихъ поводовъ въ отношеніи къ Польшѣ. Тяжба между нами кончена, и у насъ нѣтъ ни одного нравственнаго интереса, который побуждалъ бы насъ къ такого рода дѣйствіямъ, а есть у насъ, напротивъ, нравственный интересъ, строго внушающій намъ совсѣмъ иныхъ побужденія: это интересъ нашего народнаго достоинства, требующаго отъ насъ, въ отношеніи къ Польшѣ, безукоризненной честности. И этотъ интересъ мы соблюдаемъ свято. Я ссылаюсь на всю нашу современную литературу, отражающую въ себѣ общее мнѣніе Россіи: найдется ли у насъ хоть одинъ журналъ, хотя одна печатная порусски строки, гдѣ бы выражалось неблагосклонное

чувство къ Польской народности, и гдѣ бы не выражалось, когда говорится о ней, полное къ ней уваженіе и сочувствіе? Мы не только не враждуетъ съ Польскою народностью, но первые теперь отъ души радуемся и благодаримъ Правительство за введеніе въ здѣшнія учебпія заведенія Польского языка, который не только необходимъ для *своихъ*, но можетъ быть полезенъ и для *нашихъ*, по близкому намъ родству и богатству его литературы. И такъ, и съ этой стороны не существуетъ побужденій, которыхъ могли бы хоть сколько нибудь поддержать дѣлаемое противъ Комиссіи обвиненіе.

Нѣть вообще никакого основанія связывать съ назначениемъ нашей Комиссіи какую нибудь политическую цѣль.— Точно такая же Комиссія открыта и въ Вильнѣ, гдѣ ея составъ, съ самого начала и до сего времени, былъ и есть весь почти Польскій. Уже это одно обстоятельство достаточно свидѣтельствуетъ объ отсутствіи всякой политической мысли въ основаніи этихъ археографическихъ учрежденій. Задача наша не политические извороты и сплетни, которые не оправдываются никакою потребностю Россіи, а историческія изысканія въ письменныхъ памятникахъ здѣшней старины, особенно въ громадномъ хранилищѣ Кіевскаго Центральнаго Архива (*), заключающаго въ себѣ драгоценные источники для исторіи древней внутренней жизни Русскаго народа. Эти источники тѣмъ для насъ драгоценнѣе,

(*) Смот. о содержаніи этого Архива въ предисловіи къ 1-му тому Архива Югозападной Россіи.

что никогда не существовало у насъ, кроме западной Руси, благодаря господствовавшимъ въ ней литовско-русскимъ юридическимъ обычаямъ, счастливаго для исторической науки учрежденія: такъ называемыхъ актовыхъ книгъ, куда вписывалась, такъ сказать, вся юридическая жизнь народа, во всѣхъ ея проявленіяхъ. Поэтому, только въ архивахъ западной Руси могутъ находить данные для своего окончательного разрешенія многіе самые основные, коренные вопросы древне-русской жизни, какъ напримѣръ, вопросъ о древней нашей сельской автономіи. Эти-то ладныя и составляютъ главный интересъ, имѣющійся въ виду у Комиссіи, ту задачу, которую она преимущественно преслѣдуєтъ въ своихъ изысканіяхъ, не оставляя, разумѣется, безъ вниманія и всего того, что служитъ къ объясненію Исторіи собственно западно-русского края. По бытъ тму отношенію этого края къ Польшѣ, открытія наши не могутъ, не совсѣмъ касаться съ нею. Чѣмъ-же мы виноваты, если исторические памятники не представляютъ здѣшняго прошедшаго въ такомъ свѣтѣ, въ какомъ желало бы его видѣть Польское патріотическое чувство? Но вѣрно ли это чувство отзывается въ груди Польскихъ патріотовъ? Вотъ вопросъ. У какого народа не осталось въ исторіи слѣда пороковъ, злоупотребленій, преступленій? Къ чemu же гнѣваться на историческую правду? Исторія, какъ наука народнаго самопознанія, должна быть вѣрнымъ и ясно отражающимъ зеркаломъ. Желать фальшиваго зеркала, скрывающаго недостатки, можно развѣ смѣшноу тщеславію отжившей наружную красоту и неимѣющей внутренняго содержанія женщины. Насъ, Русскихъ, всего менѣе, кажется, можно

упрекнуть въ самолюбивомъ пристрасті къ себѣ: мы сами о себѣ издаемъ, какъ драгоценныя свидѣтельства, такія сказанія, какъ сочиненіе Флетчера о Русскомъ государствѣ, и не сердясь смотримся въ зеркало Гоголя.— При такомъ направленіи духа, несправедливо предполагать въ настѣ наклонность выгораживать себя на счетъ другихъ.

Обращая наши слова къ неумѣреннымъ Польскимъ патріотамъ, мы вовсе не думаемъ, однакожъ, смѣшивать съ ними всѣхъ Поляковъ: напротивъ, Коммиссія пріятно засвидѣтельствовать, что Польскіе истинные ученые постоянно сочувствовали и содѣйствовали трудамъ ея. Однимъ изъ первыхъ участниковъ въ ея дѣятельности бывъ известный Польскій патріотъ и ученый Свидзинскій, который до самой смерти своей не переставалъ быть ея усерднымъ сотрудникомъ и постоянно доставлялъ ей значительные матеріалы изъ своего богатаго собранія рукописей *). Почти на канунѣ своей кончины, когда я посѣтилъ его, послѣднія слова, мнѣ имъ сказанныя, выражали жалобу на медленное печатаніе IV тома Памятниковъ, въ которомъ Польскій текстъ издавался подъ его редакціей. И въ настоящее время, Коммиссія пользуется сочувствіемъ нѣсколькихъ лицъ изъ Поляковъ, которымъ горячая любовь къ своей народности не мѣшаетъ любить безкорыстно науку.

*) Въ четырехъ томахъ изданныхъ Коммиссіею Памятниковъ, большая часть актовъ, относящихся къ Исторіи Малороссіи, поступили въ Коммиссію изъ этого источника.

Эти факты я приглашаю опровергнуть открыто, если они невѣрны.

Но для полнаго утвержденія достовѣрности какъ бывшихъ, такъ и будущихъ изданій Коммиссіи, я приглашаю всѣхъ и каждого изъ желающихъ повѣрить гешедшіе въ эти изданія памятники съ ихъ подлинниками, обращаться ко мнѣ, и формально обязуюсь доставлять каждому всѣ нужные къ тому средства, если подлинники находятся въ Кіевскомъ Центральномъ Архивѣ; если же они заимствованы изъ другихъ источниковъ, то для желающихъ повѣрки, во всѣхъ изданіяхъ Коммиссіи, у всѣхъ актовъ имѣются указания, откуда именно они почерпнуты. Этого правила Коммиссія постоянно держалась, въ общемъ интересѣ науки.

Смѣю удостовѣрить всѣхъ, кому было бы угодно обратиться ко мнѣ для указанной цѣли, что Коммиссія не только не приметъ требуемой отъ нея повѣрки за выражение недовѣрія къ ней, а напротивъ, съ полной благодарностью оцѣнитъ такой трудъ, какъ содѣйствіе ея искреннему желанію довести вопросъ о несомнѣнности издаваемыхъ ею памятниковъ до окончательного, безвозвратнаго разрѣшенія.

Имѣя въ виду одну историческую истину, Коммиссія, сверхъ того, всегда будетъ готова внести въ свои изданія всякий древній актъ, еще необнародованный, на который ей укажутъ или который ей доставятъ, и который свидѣтельствовалъ бы въ пользу Польского здѣсь начала.

Что касается до теоріи превращенія здѣшняго края въ Польшу, то мы постараемся отвѣтить на нее не придуманными на этотъ счетъ теоріями же, а положительными документами и изслѣдованіями, на нихъ построенными, къ чemu и приступаемъ въ настоящемъ томѣ. Пусть решить между нами судъ безпредвзятой исторической критики, которую мы желаемъ видѣть совершенно свободною и гласною съ обѣихъ сторонъ.

Независимо отъ того, да позволено будетъ намъ, одноплеменникамъ здѣшней Русской народности, предложить на решеніе самихъ Поляковъ, любящихъ и уважающихъ правду, слѣдующіе вопросы:

Въ Кіевской, Подольской и Волынскай губерніяхъ, общее народонаселеніе составляетъ 5,253,549 душъ. По вѣросповѣданію и народности, они находятся въ слѣдующемъ численномъ отношеніи: Православныхъ, говорящихъ Русскимъ нарѣчіемъ 4,128,193 души; Евреевъ 611,370 душъ; Римско - католиковъ 485,056 душъ; Русскихъ Старообрядцевъ и Раскольниковъ 18,827 душъ; Лютеранъ 9,291; Армянъ 290; Магометанъ 271 и Карапимовъ 251 душа (*).

Чтобы съ точностью определить цифру здѣшней Польской народности, слѣдовало бы изъ числа Римско-католиковъ отѣлить ту массу простаго народа, которая хотя

(*) Эти свѣденія почерпнуты пзъ мѣстныхъ офиціальныхъ источниковъ.

XIII

исповѣдуетъ латинскую вѣру, но говоритъ южно-русскимъ нарѣчіемъ и, потому, принадлежитъ по крови и языку, къ Русской народности. Но, не имѣя вѣрныхъ статистическихъ ланныхъ для опредѣленія отношенія здѣшнихъ Русскихъ Римско-католиковъ къ тѣмъ изъ нихъ, которые вполнѣ усвоили Польскую народность, мы принимаемъ въ пользу этой послѣдней весь итогъ исповѣдующихъ здѣсь латинскую вѣру. Этотъ итогъ составляетъ около $\frac{1}{11}$ доли общаго народонаселенія.

Спрашиваемъ: справедливо ли, законно ли и даже, рѣшаемся сказать, благоразумно ли *однадцатой* долѣ населения притязать на господство своей народности?

Неужели въ нашемъ XIX вѣкѣ еще можно серьёзно думать, не только утверждать, а тѣмъ менѣе стремиться къ осуществленію мысли, что шляхетскія преимущества даютъ право на такое господство?

Неужели аксиома, что есть народы безъ шляхты, но нѣтъ и не было шляхты безъ народа, и что народъ здѣсь Русскій, можетъ быть серьёзными людьми отрицасма?

Предлагаемъ эти вопросы безъ вражды и страсти, а потому искренно желаемъ, чтобы тѣ, къ кому мы обращаемся, признавъ законъ исторической необходимости и общественной правды, подали намъ въ отвѣтъ руку, къ которой мы такъ охотно протягиваемъ свою, во имя взаимного уваженія къ обоюднымъ правамъ, во имя права

XIV

каждаго человѣка на свою народность, во имя кровнаго родства и дружбы въ совмѣстной жизни, какую опредѣлила для насъ Исторія.

Предсѣдатель Комиссіи М. Юзевовичъ.

СОДЕРЖАНИЕ ПОСТАНОВЛЕНИЙ ДВОРЯНСКИХЪ ПРОВИНЦИАЛЬНЫХЪ СЕЙМОВЪ ВЪ ЮГОЗАПАДНОЙ РОССИИ.

Въ настоящемъ изданиі заключаются акты, со времени присоединенія югозападной Россіи къ Польшѣ на Люблинскомъ сеймѣ, въ 1596 году, по 1654 годъ, въ которомъ Украина, въ слѣдствіе народнаго востанія, возбужденнаго Богданомъ Хмельницкимъ, отдѣлилась отъ Польши и присоединилась къ восточной Россіи ¹⁾.

¹⁾ Помѣщенные въ настоящемъ изданиіи исторические материалы извлечены нами изъ хранящихся въ Кіевскомъ Центральномъ Архивѣ актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кіевскихъ; къ этимъ материаламъ присоединено нѣсколько актовъ, извлеченныхъ нами изъ книгъ Трибунала Люблинскаго и Метрики Коронной, хранящихся въ Варшавѣ, въ главномъ Архивѣ царства Польскаго. Окончательною редакціею Польскаго текста завѣдывалъ Библіотекарь Университета св. Владимира, начальникъ Кіевскаго Центральнаго Архива, Красовскій, принялъ за правило печатать текстъ рукописей съ дипломатическою точностію.

Большая часть этихъ актовъ заключаетъ въ себѣ постановлія дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ юго-западной Россіи; къ нимъ прибавлены исторические матеріалы, пополняющіе и поясняющіе сеймовыя постановлія. Провинціальные сеймы установлены были въ югозападной Россіи жалованною грамотою короля Сигизмунда Августа, въ 1565 году. За нѣсколько недѣль предъ генеральнымъ сеймомъ, король приглашалъ дворянъ собираться въ главныхъ городахъ каждого воеводства, для совѣщаній о нуждахъ рѣчи послѣдтой. По окончаніи совѣщаній, дворяне, постановивъ рѣшеніе, избирали изъ среды своей пословъ и, вручивъ имъ инструкціи, отправляли на генеральный сеймъ ¹⁾.

Въ этихъ сеймовыхъ постановліяхъ находишь предположенія западнорусского дворянства по части законодательной, судебнай и исполнительной, мѣры къ охраненію Русской народности, изображеніе того состоянія, въ какомъ находилась югозападная Россія, наконецъ просьбы о награжденіи лицъ, оказавшихъ важныя услуги государству. При изложеніи содержанія издаваемыхъ нами актовъ, мы заставимъ говорить западнорусское дворянство, воздерживаясь отъ собственныхъ нашихъ воззрѣній. Пусть сами дворяне скажутъ пачь, къ какому народу они причисляли себя, какъ они смотрѣли на устройство и состояніе рѣчи послѣдтой, и чего они желали для общественнаго благосостоянія. Но прежде пежели мы приступимъ къ изложению

¹⁾ Акты, относящіеся до истории западной Россіи. Т. III. стр. 138.

содержанія актовъ, считаемъ нужнымъ изложить тѣ основанія, на которыхъ Литва и югозападная Россія соединились съ Польшею въ одну рѣчь посполитую.

Въ 1386 году, великое княжество Литовское, заключившее въ своеемъ составѣ югозападную Россію, соединилось съ Польшею, подъ властію одного государя, великаго князя Литовскаго Ягеллы. Это соединеніе имѣло чисто федеративный характеръ. Цѣль союза состояла въ томъ, чтобы соединенными силами отражать внѣшнихъ непріятелей и содѣйствовать политическому могуществу обоихъ государствъ¹⁾). На основаніи такого федеративнаго союза, каждое изъ соединенныхъ государствъ должно было сохранять главныя условія политической независимости, именно, отдельную территорію и особые органы законодательной, судебнай и административной власти.

Территорія Литвы и югозападной Россіи строго отдѣлялась отъ территоріи Польскаго королевства; объ этомъ заботилось Литовско-Русское дворянство и неоднократно подавало свои просьбы королю. Дворяне жаловались, что паны Поляки переходя границы, отдаляющія Польшу отъ великаго княжества Литовскаго, наносятъ пограничнымъ владѣльцамъ нестерпимыя обиды, производятъ разбои, убиваютъ людей и,

¹⁾) »Contra insultus quorumdam hominum assistere, regem et coronam, regnum et regnicolas Poloniæ et eorum necessitates perpetuo adjuvare, quod et ipsi (i. e. regnicolæ Poloniæ) nobis par modo tenebuntur facere vice versa.« Privilegium prælatorum Lithuanie 1401. Voll. Legg. T. I. p. 60. »Pro defensione fortiori, subsistentia dominiorum eorundem firmiori, unionem et connexionem ad effectum deducere conabantur.« Ibid. p. 288.

XVIII

отнимаютъ земли. Для предъотвращенія кровопролитія, Литовско-руssкое дворянство просило короля, чтобы границы между Польшею и великимъ княжествомъ Литовскимъ приведены были въ несомнѣнную извѣстность. Онь этомъ оно подавало просьбы на Виленскомъ сеймѣ, въ 1547, 1551 и 1554 годахъ. Такія же просьбы особо подавало дворянство Волынское въ 1551 и 1554 годахъ, жалуясь на разбои, убийства и грабежи, претерпѣваемые пограничными владѣльцами отъ пановъ Поляковъ. Въ слѣдствіе этихъ просьбъ, король отправлялъ посланцовъ, какъ со стороны Литвы и югозападной Россіи, такъ и со стороны Польши, чтобы постановить между этими госудаѣствами точные и вѣчныя границы ¹⁾). Польша, отдаленная отъ Литвы и югозападной Россіи вѣчными границами, была для Литовско-Русского народа страною чужеземною ²⁾); Поляки считались людьми заграничными, чужеземцами (*ludi zahranicznyje, czużozemcy*) ³⁾.

¹⁾ *Zbiór praw Litewskich.* Poznań, 1841. стр. 428, 469, 474, 490 и 501. Также Акты, относящіеся къ исторіи западной Россіи, изданные Археографическою Комиссіею Т. III. стр. 10, 42, 46.

²⁾ Это подтверждается слѣдующею статьею Статута Литовского 1529 года: »Też ustawujem, kotoruji by dewku otec abo matka dali do czużozemie zemli z welikoſci kniazestwa Litowskoho, do Polski, abo do Mazowsz, abo do kotoroje kolwe zemli« etc. Разд. IV. ар. IX.

³⁾ Въ отвѣтахъ короля на просьбы Литовско-руssкаго дворянства, на Брестскомъ сеймѣ, въ 1544 году, сказано: „Zatym szto jesle prosili, aby Polakom czużozemcom wradow i ynych dostojnostej u welikom kniažstwe neilawano« и проч. *Zbiór praw Litewskich* стр. 405.

Поляки, наравнѣ съ другими чужеземцами, не могли занимать въ Литвѣ и югозападной Россіи никакихъ государственныхъ должностей и не имѣли права владѣть поземельною собственностью.

Желая устраниТЬ всякое участіе Поляковъ во внутреннемъ управлениИ Литвы и югозападной Россіи, Литовско-русское дворянство неоднократно обращалось съ просьбами къ королю о томъ, чтобы Поляки, какъ чужеземцы, не были допускаемы ни къ какимъ государственнымъ должностямъ, въ предѣлахъ Литвы и югозападной Россіи ¹⁾). Такія просьбы подавало Литовскорусское дворянство королю въ 1544 году, на Брестскомъ сеймѣ, и въ 1547 году, на сеймѣ Виленскомъ. Польскіе чиновники, сопровождавшіе короля во время поѣздки его въ Литву и югозападную Россію, должны были останавливаться на границѣ, а если вѣзжали съ королемъ въ предѣлы великаго княжества Литовскаго, то считались чужеземными гостями и не имѣли права вмѣшиваться въ общественные дѣла.

¹⁾) Литовскорусское дворянство основывало свою просьбу на слѣдующей статьѣ Статута Литовскаго 1529 года: „Też szlubujem i obecuję, iż w ziemlach naszych toho wielkiego kniaźstwa, zeml, i horodow, i mest, i których kolwe deditw, i derżania, też których kolwe wradłow naszych, abo częstej i dostoimosti, obczonu, ale tylko prirozenym a lubylcom tych zeml naszych wielkiego kniaźstwa, ne будем давати, i potomki naszi ne будут давати w derżanie i w pożiwianie Разд. III. арт. 3. Такжে Zbiór praw Litewskich. Стр. 405.

При королѣ оставались только придворные чины, необходимые для его личныхъ услугъ^{1).}

Чужеземцы не имѣли права пріобрѣтать поземельную собственность въ Литвѣ и югозападной Россіи^{2);} это ограничение распространялось и на Поляковъ. На Виленскомъ сеймѣ, въ 1554 году, дворянство Волынское жаловалось королю, что иѣкоторые паны Поляки, женившись на дворянкахъ въ земли Волынской и живя въ имѣніяхъ своихъ женъ, обижаютъ мѣстныхъ дворянъ. дѣлая имъ великія не-вріятности. Желая не только лишить Поляковъ права пріобрѣтать поземельную собственность на Волыни, но и устроить ихъ отъ владѣнія и пользованія имѣніями, дворянство Волынское просило короля, чтобы дозволено было ближайшимъ родственникамъ выкупать имѣнія дворянокъ, вышедшихъ замужъ за Поляковъ. Король приказалъ руководствоваться, въ этомъ случаѣ, законами о чужеземцахъ, постановленными для всего великаго княжества Литовскаго^{3).}

¹⁾ Zbiór praw Lit. стр. 438. «Także szto jestle mowili jeho krolewskoj miłostî, iż był tot obyczaj zawidzy iz strarodawna, za szczastnego panowania prodkek jeho miłostî, iż kiedykolwek ich krolewskaja miłość s koruny polskoje jeźdzałi do wielkoho kniaźstwa litowskiego, tohdy na granicy wsi wradniki dworniye korunnije ostawali; a jestli kotoryj do kniaźstwa litowskiego jechał, tohdy bywał jakobi hostem, a żadnoje mocu i władnosti w sprawowaniu wradu swojego nemeł, ani sia w to wступował.» Также стр. 405. Акты западной Россіи. Т. III, стр. 13.

²⁾ Zbiór praw Lit. стр. 481. Акты западной Россіи Т. III, стр. 53.

³⁾ Zbior praw Litew. стр. 505. Акты западной Россіи. Т. IV, стр. 66.

Право пріобрѣтать поземельную собственность въ Литвѣ и югозападной Россіи предоставлено было Полякамъ только въ 1564 году, на Варшавскомъ сеймѣ¹⁾.

Изъ приведенныхъ нами узаконеній слѣдуетъ, что Литва вмѣстѣ съ югозападною Россіею, заключивъ федеративный союзъ съ Польшею, сохраняла свою политическую независимость, имѣла свою отдельную территорію и особую внутреннюю администрацію, считая Польшу чужеземною страною, а ея жителей чужеземцами. Западно-русскіе дворяне, строго отличая Русь отъ Польши, называли себя народомъ Русскимъ, безъ различія вѣроисповѣданій²⁾). Этимъ же именемъ и Польское правительство называло какъ дворянъ, такъ и весь народъ, населявшій югозападную Россію. Поэтому грамоты, данные Польскимъ правительствомъ для охраненія православной религіи, какъ въ Литвѣ, такъ и въ югозападной Россіи, назывались дипломами Русскому народу³⁾.

Характеръ федеративного союза Литвы съ Польшею былъ измѣненъ въ 1569 году, на Люблинскомъ сеймѣ. Въ этомъ году, югозападная Россія, заключавшая въ себѣ Волынское и Брацлавское воеводства, а также княжество Киевское, отдѣлены были отъ Литвы и включены въ составъ Польского королевства, въ формѣ провинцій, какъ

¹⁾ Voll. Legg. T 1, p. 649, ар. 23.

²⁾ N. XVII, стр. 203.

³⁾ N. XX, стр. 223, и XXXII, стр. 370.

части къ своему цѣлому, какъ членъ къ своему тѣлу и главѣ¹⁾.

Такое соединеніе должно было имѣть послѣдствія, гибельные для обоихъ народовъ. Двѣ почти равносильныя, но, по своимъ основнымъ началамъ, совершенно противуположныя народности, отличавшіяся образомъ правлѣнія, языкомъ и религію, должны были находиться въ непрерывномъ стоянновеніи и парализировать развитіе государства. Съ этихъ поръ, ни Польша, ни югозападная Россія не знали покоя. Между тѣмъ какъ другія государства, подъ защитою централизующей монархической власти, осаживались на своихъ территоріяхъ, обособляли свою народность и укрѣплялись въ силахъ, для того чтобы перейти къ новымъ, болѣе совершеннымъ формамъ государственной жизни, Польша и югозападная Россія истощали свои свѣжія силы во внутренней борьбѣ противуположныхъ народностей и въ расприяхъ аристократіи, неспособной къ самоуправлѣнію.

Литовско-руssкое дворянство предвидѣло эти невыгодные послѣдствія, и поэтому старалось противудѣйствовать политическимъ видамъ Польского правительства. Еще въ 1526 году, дворяне прошли короля Сигизмунда I, чтобы онъ короновалъ своего сына на великое княжество Литовское, для того только, чтобы, возведя это государство на степень королевства, сдѣлать окончательное слѣяніе его

¹⁾ Jako własny a prawdziwy członek ku własnemu cięciu a gło- wie. Voll. Legg. T. II, pag. 753, art. 2.

XXIII

съ Польшю невозможныи. «Когда великое княжество Литовское, писали дворяне королю, будетъ имѣть свою корону, то тогда нельзѧ будетъ присоединить его къ коронѣ Польской; потому что одна корона въ составѣ другой короны войти не можетъ. Тогда панамъ Полякамъ нельзѧ будетъ желать, чтобы это государство было уничтожено и присоединено къ нимъ, но будетъ равное братство и приязнь заодно, противъ каждого непріятеля¹).»

Присоединеніе югозападной Россіи къ Польшѣ, постановленное на Люблинскомъ сеймѣ, было задумано королемъ Сигизмундомъ Августомъ и поддержано незначительною партіею западорусскихъ магнатовъ, же явшихъ сравниться въ правахъ и почестяхъ съ Польскими аристократами. Хотя король въ своихъ грамотахъ утверждалъ, что соединеніе совершилось по искреннему желанію и добровольному созволенію всѣхъ сословій земли Волынской и княжества Киевскаго²); однако жъ это увѣреніе опровергается позднѣйшиими королевскими распоряженіями. По окончаніи Люблинскаго сейма, король принужденъ былъ прибегнуть къ угрозѣ, для того, чтобы принудить западорусскихъ дворянъ дать согласіе на присоединеніе къ Польшѣ и подтвердить это согласіе присягою. Съ этою цѣллю, разосланъ былъ королевскій универсаль, которымъ предписана была форма присяги, съ прибавленіемъ слѣдующихъ словъ: «А чтобы совершить эту присягу вос-

¹) Ак. Зап. Рос. Т. II, стр. 175.

²) «Z woli uprzeymey u za dobrowolnym pozwoleniem wszystkich stanow.» Voll. Legg. II, 754.

противился, у того, какъ у сопротивляющагося власти нашей и государственнымъ законамъ, имѣніе конфисковать будемъ.» Королевскімъ старостамъ повелѣно было доставить королю присяжные списки съ поименованіемъ лицъ, присягавшихъ и не явившихся къ присягѣ, для того, чтобы король могъ подвергнуть непослушныхъ законному наказанію ¹⁾). Впрочемъ, изъ присяжныхъ листовъ, подписанныхъ обывателями певѣтовъ Луцкаго и Влахимірскаго, видно, что, несмотря на королевскую угрозу, весьма многія лица, и притомъ представители знатнѣйшихъ дворянскихъ фамилій, не явились къ присягѣ. Изъ духовныхъ лицъ православнаго исповѣданія находимъ въ присяжномъ листѣ только подпись Іоны, архимандрита Жидичинскаго, да подпись известнаго своимъ буйствомъ епископа Луцкаго Іоны Красенскаго ²⁾). Изъ лицъ другихъ христіанскихъ вѣроисповѣданій присягалъ и подписался одинъ только Армянскій попъ Вартикъ ³⁾).

Изъ сеймовыхъ постановленій, нами издаваемыхъ, можно видѣть всѣ невыгоды, которымъ подверглась югозападная Россія, по присоединеніи ея къ Польшѣ. Въ этихъ постановленіяхъ, мы находимъ безпрерывныя жалобы за-

¹⁾ N. I, стр. 1.

²⁾ Архивъ югозападной Россіи, томъ I, стр. 29, 162, 191.

³⁾ N. I, стр. 4. См. также: Жизнь князя Курбскаго въ Литвѣ и на Волыни, т. I, стр. 19. Изъ лицъ, показанныхъ не явившимися къ присягѣ, нужно исключить нѣкоторыхъ дворянъ, бывшихъ на Люблинскомъ сеймѣ и тамъ присягавшихъ.

поднорусского дворянства на своею воле магнатовъ, захватывавшихъ въ свои руки власть законодательную, на несправедливую раздачу староствъ и высшихъ государственныхъ должностей, на противозаконные дѣйствія власти судебной и исполнительной, на грабежи и неистовства жолнеровъ и на преслѣдованія православной религіи.

Законодательная власть, по основнымъ законамъ, принадлежала генеральному сейму, состоявшему изъ короля, сенаторовъ и земскихъ пословъ, которые избираемы были дворянствомъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ какъ усиливалась власть аристократіи, уменьшалось значеніе остальныхъ представителей законодательной власти: короля и посольской избы. Такимъ образомъ нарушено было равновѣсие политическихъ силъ, необходимое для правильного государственного устройства. Дворянство Волынское, въ 1645 году, поручило посламъ своимъ, обратить вниманіе генерального Варшавскаго сейма на этотъ недостатокъ въ государственномъ устройствѣ. «Зеница нашихъ вольностей, говорили дворяне, есть посольская изба; но въ настоящее время, осталась одна только тѣнь этого установленія. Въ дѣйствительности, шляхетское сословіе исключено изъ сейма, бесполезно гибнуть благороднѣйшія желанія республики, инструкціи, даваемыя дворянствомъ посламъ на Варшавскій сеймъ, и проекты законовъ, предлагаемыхъ въ посольской избѣ.» Въ этомъ отношеніи, неустройство Польской республики, по мнѣніи дворянъ Волынскихъ, было такъ велико, что законы Польскіе служили посмѣшищемъ для ино-

странныхъ народовъ (pośmiewiskiem u postronnychъ народów¹).

Эти недостатки государственного устройства особенно обнаруживались въ время междуцарствія. По смерти короля, представителемъ верховной власти являлся примас королевства, архіепископъ Гнѣзенскій; но власть примаса, большою частію старика, удрученчаго лѣтами, была только тѣнью монархической власти, и при томъ слабою и отдаленою. Государство, во время междуцарствія, распадалось на нѣсколько аристократическихъ республикъ, слабо связанныхъ между собою. Всѣ королевскія судебнія мѣста прекращали свои дѣйствія; верховная власть государя, въ отношеніи къ суду и мѣрамъ внутренней безопасности, переходила къ дворянамъ. Дворянство каждого воеводства избирало изъ среды своей депутатовъ, для управления краемъ, устанавляло порядокъ судопроизводства и опредѣляло наказанія за нарушеніе законовъ. Депутаты решали дѣла окончательно. Для строгаго исполненія приговоровъ, дворяне обязывались, на непослушного депутатскому суду, востать, всѣ вмѣстѣ и каждый особо, ити войной, какъ противъ врага отечества, опустошить его имѣнія и лишить его жизни и чести ²). Не смотря на эти строгія мѣры, междуцарствіе было для народа временемъ опасностей, раздоровъ и внутреннихъ беспорядковъ, производимыхъ буйными, мятежными людьми ³).

¹) N. XXV, стр. 292 и 293.

²) N. II, стр. 30.

³) N. II, стр. 19.

XXVII

Сосѣдніе народы, пользуясь внутренними беспорядками и слабостію исполнительной власти, принимали угрожающее положеніе. Польскіе аристократы придумывали, для своей пользы, постановленія ограничивавшія монархическую власть и доводившія ее до совершенного безсилія. Вновь избранный король, согласившись на эти постановленія и подтвердивъ ихъ присягою, часто принималъ на себя неисполнимыя обязанности и дѣлался клятвопреступникомъ. Тогда возникалъ народный ропотъ, подданные считали себя въ правѣ не повиноваться государю, составлялись мятежные союзы и конфедерациі, разрушавшія частное и государственное благосостояніе. По смерти короля Сигизмунда III, дворянство Волынское отправило пословъ своихъ на генеральный сеймъ, съ горькими упреками покойному государю и его сенаторамъ: «Святой памяти король, говорили дворяне, обѣщалъ намъ, подъ присягою, построить на свой счетъ пять замковъ, для защиты края отъ татарскихъ набѣговъ, и неисполнилъ своего обѣщанія; отъ этого наши украинскія воеводства подвергаются великимъ бѣдствіямъ. Король обязался не только не уменьшать, но, напротивъ, разширять предѣлы королевства; между тѣмъ, княжество Прусское отдалъ князю Бранденбургскому, на личномъ правѣ, къ великому вреду государства. Король обязался построить флотъ; отъ неисполненія этого обязательства, княжество Прусское было завоевано непріятелемъ. Земля Лифляндская, завоеванная неоцѣненною кровью народа Польскаго и Литовскаго, утрачена и завоевана непріятелемъ, къ великому вреду государства. Король обѣщалъ присоединить къ коронѣ Польской Эстонію, но не

XXVIII

исполнилъ этого обѣщанія. Всѣ военные снаряды, какъ то: пушки, пули, порохъ и другое, король обязанъ былъ доставлять на свой счетъ, на каждую войну; между тѣмъ, всѣ эти снаряды принуждена была поставлять рѣчью послполитая, за счетъ тяжкихъ водатей и сборовъ. Сеймы были назначаемы трехнедѣльные, двухнедѣльные и чрезвычайные; на этихъ сеймахъ были вымышлены новые поборы, которыми было обременено дворянство. Государственный доходъ, назначенный на содержаніе кварціанного войска, для защиты Украины,тратился на другое предметы. Упоминки татарамъ, назначенные рѣчью послполитою, отдаваемы не были. Дурная монета причинила великій вредъ государству; обѣ этомъ разсуждаемо было на многихъ сеймахъ, но безъ всякаго успѣха ^{1).}»

Предметомъ жалобъ со стороны дворянства была также неправильная раздача староствъ, переходившихъ въ руки немногихъ аристократовъ, отъ чего ихъ могущество безмѣрно увеличивалось. Нѣкоторые изъ нихъ, захвативъ въ свои руки болѣе 10 староствъ, продавали ихъ, уступали своимъ приверженцамъ, между тѣмъ какъ люди, оказавшіе важныя услуги государству, лишены были всякой надежды получить награду ^{2).}.

¹⁾ N. XVI, стр. 191.

²⁾ № XXVI, стр. 323. Фамилія Казановскихъ имѣла 15 староствъ, Зборовскихъ — 12, Мышковскихъ — 16, Яну Замойскому принадлежало 10 староствъ, Вишневецкому — 10, Станиславу Потоцкому — 10, Лукашу Опалинскому — 15, и т. д. *Siarczyńskiego, Obraz wieku panowania Zygmunta III. Poznań, 1845.* Т. I. str. 262. Управлениѣ старость было весьма тяжко для

Устройство главнаго трибунала Люблинскаго, какъ высшей судебной инстанціи, западнорусское дворянство полагало основать на началѣ самоуправлениія, утверждая, что народъ только тогда можетъ называться свободнымъ, когда онъ самъ себѣ даетъ законы и самъ себя судить ¹⁾. Поэтому, трибуналъ Люблинскій состоялъ изъ лицъ, опредѣляемыхъ на одинъ годъ, по выбору дворянства. Но начало самоуправлениія, при тогдашнемъ состояніи общества, имѣло невыгодныя послѣдствія. Дворяне жаловались, что трибуналъ, не имѣя законодательной власти, отиѣняетъ своими приговорами законы, несправедливо лишаетъ дворянъ шляхетскаго достоинства и подвергаетъ ихъ безчестію и изгнанію изъ отечества ²⁾. Вотъ какъ изображало дворянство Волынское недостатки трибунала Люблинскаго, высшей судебной инстанціи: «Трибуналъ запутываетъ дѣла,

народа. Въ 1638 году, Владиславъ IV требовалъ на судъ наслѣдниковъ Адама Каилиновскаго, старости Брацлавскаго, по жалобѣ жителей города Брацлава. Въ этой жалобѣ сказано, что Каилиновскій, отмѣнивъ самовольно права, Брацлаву предоставленныя, принуждалъ жителей къ ежедневнымъ холопскимъ работамъ, обременяя ихъ произвольными податями и сборами, и довелъ до такой крайности, что они принуждены были уходить изъ города, бросивъ свои дома и свое хозяйство. Въ слѣдствіе такого управления, изъ двухъ тысячъ жилыхъ домовъ осталось въ Брацлавѣ только сто съ небольшимъ. Книги главнаго Трибунала Люблинскаго воеводства Брацлавскаго, въ главномъ Варшавскомъ Архивѣ, 1638 года, № 18, справа 311.

¹⁾ № XXV. стран. 393.

²⁾ № XXVI, стран. 321 и 322.

производя судъ не по предписаніямъ закона, но по произволу; назначаетъ наказанія по собственному усмотрѣнію, а не по мѣрѣ преступленій, полагаетъ приговоры не на основаніи судебнаго изслѣдованія, но по ценависти къ лицамъ или къ ихъ религіи, постановляя по однимъ и тѣмъ же дѣламъ различныя решенія. Наконецъ трибуналъ подавляетъ всякое благородное и свободное мнѣніе. Народъ, который позволяетъ отнимать у себя по произволу жизнь и имущество и сдавлять совѣсть, не есть вольный, но рабскій народъ. Избираемые нами короли, государи наши, предоставляютъ намъ право отказываться отъ повиновенія, если бы они, въ своемъ управлениі, вздумали нарушить вольности и права наши, а чтобы суды, избираемые нами на одинъ годъ, могли угнѣтать насъ,—не лай того Боже ¹⁾!»

При крайней слабости исполнительной власти, приговоры трибунала часто оставались безъ всякаго исполненія. Люди сильные, совершившіе уголовныя преступленія, пре-небрегали трибуналомъ и не являлись, по его требованію, на судъ. Трибуналъ приговаривалъ ихъ къ баниції, то есть лишать ихъ чести и осуждать на изгнаніе изъ отечества; но осужденные, если принадлежали къ могущественной аристократіи, или вовсе не обращали вниманія на судебные приговоры, или получали изъ королевской канцеляріи охранительная грамоты и, такимъ образомъ, избѣгали наказанія. Государство наполнялось людьми, лишенными чести и осужденными на изгнаніе изъ отечества. Эти

¹⁾ № XXV, страницы 293 и 294.

лица не только не боялись правосудія, но безнаказанно совершили новыя преступленія, нападая вооруженною рукою на мелкихъ дворянъ и отнимая у нихъ имѣнія¹⁾). Недовольные судопроизводствомъ въ трибуналѣ Люблинскомъ дворяне Волынскіе изъявляли желаніе освободиться отъ власти этой высшей судебной инстанціи и учредить для себя особый трибуналъ въ Луцкѣ²⁾.

Неустройство судебной власти и слабость власти исполнительной подвергали западнорусскихъ дворянъ обидамъ отъ ксендзовъ, козаковъ и особенно жолнеровъ. Жалуясь на ксендзовъ, дворянство Волынское говорило: «Ихъ милости ксендзы сильно обреченыютъ дворянское сословіе такими десятинами, на которые нѣть никакихъ законныхъ и несомнѣнныхъ записей. Ксендзъ доказываетъ свое право или какимъ нибудь реестрикомъ, или аттестацію другаго ксендза, но безъ всякаго законнаго основанія; а судъ, въ обиду дворянскому сословію, требуетъ только, чтобы ксендзъ истецъ подтвердилъ свой искъ присягою³⁾»

На козачество смотрѣли дворяне, какъ на причину внутреннихъ смятеній и главный поводъ къ войнамъ Польши съ Султаномъ Турскимъ. Такъ какъ первые удары непріятеля падали на южнорусскія воеводства, составлявшія охранительную стѣну рѣчи посполитой, то поэтому западнорусское дворянство изыскивало средства, чтобы удерживать козаковъ въ повиновеніи. Въ 1618 году, дворянство

¹⁾ № XXVI, стран. 330 и 331.

²⁾ № XXV, стран. 295.

³⁾ № XIII, стран. 141.

воеводства Кіевскаго поручало посламъ своимъ просить на Варшавскомъ сеймѣ, чтобы козачество, какъ разбойничья шайка (*łotrewstwo kozackie*), или совершенно было уничтожено, или по крайней мѣрѣ приведено въ прежній порядокъ, чтобы оно не ссорило Польши съ Султаномъ Турецкимъ ¹⁾). Объ этомъ же ходатайствовало на сеймѣ дворянство Волынское въ 1622 году, говоря, что для спокойствія цѣлаго государства и для прочнаго мира съ Султаномъ Турецкимъ, необходимо принять мѣры къ удержанію козаковъ въ порядкѣ и повиновеніи ²⁾). По усмиреніи ковацкаго восстанія, бывшаго въ 1637 году, дворяне Волынскіе просили на Варшавскомъ сеймѣ, чтобы на будущее время начальникомъ запорожскаго войска быль назначаемъ Польскій шляхтичъ, чтобы украинскіе старосты постоянно находились въ укрѣпленныхъ замкахъ, для предупрежденія козацкихъ бунтовъ, и чтобы крѣпость Кодакъ снабжена была сильнымъ военнымъ отрядомъ, для препятствованія козакамъ выходить на море и чрезъ то нарушать мырные трактаты Польши съ Султаномъ Турецкимъ ³⁾).

Великимъ бѣдствіемъ для края было войско, вознаграждавшее себя грабежами, за неисправное полученіе жалованья. Опустошеніе, имъ производимое, ни чѣмъ не было хуже непріятельскаго. Жолнеры предавались распутному своеволію, разоряя крестьянъ и помѣщиковъ постоянными контрибуціями. Выведенные изъ терпѣнія дворяне Волын-

¹⁾ № XII, стран. 118.

²⁾ № XIII, стран. 136.

³⁾ № XXI, стран. 230, № XXII, стр. 277.

скіе поручили, въ 1645 году. посламъ своимъ спросить на главномъ Варшавскомъ сеймѣ: «Долго ли отчизна наша, къ удивленію всѣхъ народовъ, будетъ имѣть въ неустрои- ствѣ войска свои, и долго ли мы этими войсками сами себя воевать будемъ»¹⁾? Бѣдствія, причиняемыя жолнера- ми. еще болѣе увеличивались частыми набѣгами Татаръ, истреблявшихъ города и селенія и уводившихъ въ пленъ огромное количество народа. Всѣ эти бѣдствія преимущественно обрушились на пограничныя воеводства югоза- падной Россіи, служившія оборонительною стѣною для всей рѣчи посполитой. Въ 1522 г. ду, дворянство Волынское поручило посламъ своимъ представить Варшавскому сейму жалкое состояніе края. Дворяне говорили:

«За грѣхи наши, мы покараны отъ Господа Бога различными казнями и бѣдствіями. Мы доведены до нищеты то частыми контрибуціями, то непрерывными войнами, то переходами войскъ чрезъ наши края, то толпами свое-вольныхъ людей, ежегодно появляющихся. Мы разорены нынѣшнею конфедерациею, изыненіемъ монеты и ея недостаткомъ, дорожевизною и неурожаемъ. Нѣсколько лѣтъ съ ряду, мы подвергались нападеніямъ невѣрныхъ, произ- водившихъ опустошенія огнемъ и мечемъ, такъ что намъ осталось только смотрѣть съ горестью на пепелища имѣ- ний, какъ своихъ собственныхъ, такъ и братій нашихъ. Мы истощились, платя за выкупъ изъ пленя сыновей, женъ и дѣтей, братьевъ и родственниковъ своихъ. Мы до того

¹⁾ № XXV, стр. 399 и 300.

стѣснены въ своихъ дворянскихъ имѣніяхъ, что и крестьяне наши едва лышутъ отъ крайней бѣдности и нужды, а въ нѣкоторыхъ мѣстахъ умираютъ съ голоду» ¹⁾.

Вотъ плоды, которыми наслаждалась югозападная Россія, по присоединеніи ея къ Польшѣ на Люблинской сеймѣ!

Вступая въ союзъ съ Польшею, западнорусское дворянство старалось оградить свою народность отъ чужеземнаго влиянія и сохранить ее неизменной. Главные основы западнорусской народности были: Русскій языкъ и православная вѣра ²⁾. Однимъ изъ главныхъ условій присоединенія югозападной Руси къ Польшѣ, было сохраненіе Русскаго языка во всѣхъ «офиціальныхъ» актахъ, какъ въ судахъ гродскихъ и земскихъ, такъ и въ королевской канцеляріи. Въ грамотѣ о присоединеніи земли Волынской къ Польшѣ постановлено: «Акты по всѣмъ судебнѣмъ дѣламъ, въ судахъ нашихъ гродскихъ и земскихъ, какъ то: позвы, записи въ книги и другіе акты, и всѣ дѣла, также декреты наши, выдаваемые изъ канцеляріи нашей коронной, и листы, посыпаемые по всѣмъ дѣламъ, какъ нашимъ королевскимъ, такъ и земскимъ короннымъ, должны быть писаны не инымъ письмомъ, какъ только Рус-

¹⁾ № XIII, стран. 138.

²⁾ Третьимъ элементомъ западнорусской народности было древнее Русское право, но изслѣдованіе этого предмета будетъ напечатано въ одномъ изъ дальнѣйшихъ изданій Комиссіи.

скимъ, на вѣчныя времена»¹⁾. Это же самое постановление повторено и въ актѣ о присоединеніи къ Польшѣ княжества Киевскаго²⁾.

Вскорѣ по присоединеніи юго западной Россіи къ Польшѣ, учреждены были два высшія государственные установления: метрика Русская и главный трибуналъ Люблинскій. Метрика Русская учреждена была при королевской канцеляріи, для вписыванія административныхъ и судебныхъ актовъ, исходившихъ отъ короля и генерального Варшавскаго сейма, для воеводствъ: Киевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго, и, въ послѣдствіи, Черниговскаго. Всѣ дѣла вписывались въ книги этой метрики на Русскомъ языкѣ. Въ 1632 году, на Варшавскомъ съѣзлѣ, постановлено было, по требованію западнорусскаго дворянства, чтобы всѣ акты касающіеся воеводствъ Киевскаго, Волынскаго и Брацлавскаго, были писаны въ королевскихъ канцеляріяхъ и выдаваемы изъ нихъ на Русскомъ языкѣ, и что акты написанные на другомъ языкѣ, не должны имѣть никакой силы. Для этой цѣли положено имѣть при канцеляріи коронной особаго чиновника изъ западнорусскихъ дворянъ, который

¹⁾ Voll. Legg. T. II. pag. 757. "To leż za proźbą wszech wojynskiey ziemie przerzeczych stanow, zostawuimy: iż we wszelakich sprawach ich sądowych, iako pozwy, wpisowanie do ksiąg, acta, u wszelakie potrzeby, tak u sądów naszych grodskich y ziemskich, iako u kancellaryi naszej koronnej dekreta nasze y we wszystkich potrzebach naszych królewskich y ziemskich koronnych do nich listy, nie jakim innym, jedno Ruskim pismem pisane y odprawowane bydż maja, czasy wieczneini.".

²⁾ Voll. Legg. II. p. 764.

обязанъ былъ завѣдывать всѣмъ, что касалось Русскаго письма¹).

На провинціальномъ сеймѣ 1638 года, дворянство Волынское поручило посланцу своимъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, ходатайствовать о томъ, чтобы при метрикѣ Русской состоять особый чиновникъ, избираемый дворянствомъ Кіевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго воеводствъ. Онъ обязанъ былъ завѣдывать метрикой, писать на Русскомъ языке и отправлять по принадлежности акты, касавшіеся четырехъ означенныхъ выше воеводствъ²).

Въ главномъ трибуналѣ Люблинскомъ, составлявшемъ высшую судебную инстанцію, ведены были особыя актовыя

¹) Статьи, постановленныя на Варшавской конвокациі въ 1632 году, вписаны въ акты гродскіе Варшавскіе (*Obligationum*) № 8., подъ заглавиемъ: *Oblata punctorum exorbitantiarum.* Статья 27 заключаетъ въ себѣ слѣдующее: „Pisanie Ruskich praw. Jako dawne prawo miec chciało y iako dotąd w zwyczaju było, wszystkie przywileje, listy, mandaty y insze wszystkie sprawy Kijowskiego, Wołynskiego y Braclawskiego woiewodstw Ruskim ięzykiem w Cancellariach J. K. M. pisane y wydawane być miały, sub nullitate wszystkieu sprawu, kterą by kto inakszym charakterem z cancellarie wyniosł; g woli czemu ma być zawzdy przy cancellarii coronney pisarz urodzenia szlacheckiego, osiadły y przysięgły, który by tego Ruskiego pisania wewszystkim doglądał.”, *Akta obligationum grodu Warszawskiego 1631—1632*, pag 2449, въ главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

²) № XXI, стр. 238. Акты Метрики Русской хранятся въ Петербургѣ, при третьемъ департаментѣ Правительствующаго Сената.

книги для воеводствъ Волынского, Брацлавского, Киевского и Черниговского. Всѣ дѣла постановлено было записывать въ эти книги Русскимъ языкомъ; на этомъ же языке писались и выдавались тижеущимся судебные рѣшенія ¹⁾.

Въ статутѣ Литовскомъ постановлено, что всѣ листы, выписи и позвы, въ судахъ гродскихъ и земскихъ, должны быть писаны Русскимъ языкомъ. ²⁾

Западнорусское дворянство не только старалось о томъ, чтобы языкъ Русскій употребляемъ былъ въ дѣлахъ судебныхъ и административныхъ, но заботилось и объ его чистотѣ. Конституціею Варшавскаго сейма предложено было воеводствамъ Волынскому и Брацлавскому заняться исправлениемъ законопонѣтий, действовавшихъ въ юго-западной Россіи; при этомъ было постановлено, чтобы законы писаны были Русскимъ языкомъ и письмомъ, безъ примѣси словъ латинскихъ. ³⁾

¹⁾ Трибуналъ для воеводствъ Волынского и Брацлавского учрежденъ былъ въ 1580 г.— Въ уставѣ трибунала сказано: Pisarze Ziemscy onychъ woiewodstw miaja xięgi osobne mieć, a wszystkie sprawy do tychъ xięgъ pismem Ruskim zapisywać. Dekreta y sprawy wszelakie, także pismem Ruskim wydawać. Voil Legg. T. II pag. 1237. Воеводство Киевское подчинено было трибуналу Люблинскому въ 1590 году, на томъ же самомъ основаніи, какъ и воеводства Волынское и Брацлавское. Vol. Legg. T. II. p. 1540.

²⁾ Ст. Лит. 1566 года. “А писарь земскій маеть поруску литерами и слова Рускими вси листы и позвы писати, а не импішиъ языкомъ и слова..” Разд. IV. арт. 1. Тоже повторено и въ статутѣ 1588 года въ разд. IV. арт. 1.

³⁾ Voll. Legg. T. II. pag. 1340. «Statuta, wedlug ieh prawa,

Слѣдующіе случаи доказываютъ, съ какою заботливостію западнорусское дворянство старалось о томъ, чтобы означенные выше постановленія объ употребленіи исключительно одного только Русскаго языка, въ судебныхъ и административныхъ дѣлахъ, были исполнены во всей ихъ силѣ. Въ 1576 году, король Стѣфанъ Баторій потребовалъ къ себѣ вѣкоторыхъ Брацлавскихъ дворянъ, позовными листами, писанными Польскимъ языкомъ. Дворянство Брацлавское не позволило своей братіи исполнить королевское приказаніе, замѣтивъ королю, что листы присылаемые къ немъ изъ королевской канцеляріи, должны быть писаны на Русскомъ языкѣ: «Найясенѣйши мілостивый король! писало дворянство Брацлавское, нарушаются наши вольности и права тѣмъ, что изъ канцеляріи вашей королевской милости посылаются къ намъ листы, писанные Польскимъ письмомъ. Поэтому, мы просимъ вашу королевскую милость покорными просьбами, на будущее время, сохранять въ цѣлости привилегіи и свободы наши, приказавъ, чтобы къ намъ, изъ канцеляріи вашей королевской милости, присылаемы были листы на Русскомъ языкѣ.»¹⁾

Въ 1605 году, Киевскій гродскій судъ судилъ дѣло о бѣгломъ крестьянинѣ Отвѣтчикъ былъ оправданъ потому только, что уполномочіе, данное истцомъ адвокату, было написано попольски. Въ судебнѣмъ приговорѣ сказано: «Судъ гродскій Киевскій, видя, что уполномочіе,

Ruskimъ iezikiemъ у pismemъ шаїą bydź pisane, nie mnięszajac slow Lacinskich.»

¹⁾ Акты западной Россіи. Т. III. стр. 187.

XXXIX

предъявленное адвокатомъ со стороны истца, написано по-польски, а наши законы, по которымъ судится земля Киевская, повелѣваютъ, чтобы все дѣла не иными были писаны письмомъ, какъ только Русскимъ, призналъ уполномочіе незаконныхъ и отвѣтчика отъ позва польнымъ учинилъ.» Истецъ подавалъ апелляцію въ Люблинскій трибуналъ, но не явился на судъ; поэтому трибуналъ утвердилъ рѣшеніе, постановленное Киевскимъ гродскимъ судомъ. ¹⁾)

Языкъ Русскій былъ употребляемъ, въ Литвѣ и юго-западной Россіи, не въ однихъ судебныхъ и административныхъ дѣлахъ; онъ былъ во всеобщемъ употребленіи между частными лицами, духовенство писало на немъ свои проповѣди и другія сочиненія, этому языку обучалось юношество въ училищахъ, на немъ писались завѣщенія. Самые знатные и образованные изъ западнорусскихъ патріотовъ, завѣщавали дѣтямъ своимъ учиться Русской грамотѣ, не забывать своего Русского письма и Русской рѣчи, не оставлять добрыхъ Русскихъ обычаевъ, пребывая вѣрными своей православной вѣрѣ, до самой смерти. ²⁾)

Изложивъ свѣдѣнія объ употребленіи Русского языка въ Литвѣ и югозападной Россіи, извлеченные нами изъ офиціальныхъ актовъ, не лишнимъ считаемъ прибавить мнѣніе объ этомъ предметѣ одного изъ ученыхъ и без-

¹⁾ Книга главнаго трибунала Люблинскаго воеводства Киевскаго 1607 г. № 6, справа 120, въ главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

²⁾ См. Завѣщеніе Василія Загоровскаго, костеляна Брацлавскаго въ Арх. югозападной Россіи. Т. I. стр. 67.

пристранныхъ Польскихъ писателей, Сарчинскаго. «Въ древнія времена, Литва, во всѣхъ письменныхъ памятникахъ, не употребляла другаго языка, какъ только Русскій. На этомъ языкѣ писаны были лѣтописи, уставы и жалованная грамоты князей, письма княжескаго двора, воученія духовенства. Западная Русь, вышедшая изъ состоянія дикости гораздо прежде Литвы, перелала ея обитателямъ свои обычаи, вѣру, законы и языкъ. Множество Руси, спасая жизнь и имущество отъ дикихъ Татаръ, уходили въ Литву и тамъ поселялись Стрыковскій, который имѣлъ обѣ этомъ предметъ вѣрныя свѣдѣнія, и которому нельзя не вѣрить, утверждаетъ, что еще въ продолженіи всего XVI вѣка, Литва, въ церквяхъ, судахъ и школахъ, не знала другаго языка, кроме Русскаго. Сопиковъ утверждаетъ, что Русь въ Польшѣ и Литвѣ, до самаго конца XVII вѣка, всѣ свои духовныя книги писала на Русскомъ языкѣ. Этотъ языкъ Сопиковъ называетъ Бѣлорусскимъ. Соглашаясь съ мнѣніемъ Сопикова, Линде называетъ языкъ, на которомъ написанъ былъ Статутъ Литовскій, также Бѣлорусскимъ. Но для чего употреблять это особое название? Я нисколько не отвергаю, что языкъ Русскій, которымъ говорила и писала Польская и Литовская Русь, былъ отличенъ отъ Великорусскаго и церковнославянскаго; но недостаточно ли называть этотъ языкъ просто Русскимъ? Небольшія различія въ говорѣ, встрѣчающіяся у Русскихъ въ Червоной, Бѣлой, Черной, Малой и Великой Руси, не уничтожаютъ характера языка; этотъ языкъ, какъ говорить Шлѣцерь, вездѣ Русскій. Языкъ Польскій, которымъ говорять въ Великой Польшѣ, въ Малой Польшѣ, въ Мазовіи и Пруссіи,

имѣетъ отличія; не смотря на то, на письмѣ, не дѣлается отличія между языками великопольскимъ, малопольскимъ, мазовецкимъ и т. д.» ¹⁾.

Мы видѣли, какъ лорожило западнорусское дворянство своимъ роднымъ языкомъ, и какія усиленія оно употребляло для его сохраненія, но еще съ большею ревностію оно заботилось о сохраненіи своей народной право-

¹⁾ См. *Obraz wieku panowania Zygmunta III prz. X. Franciszka Siarczyńskiego*. Poznań. 1843. Т. I, стр. 198. Вопросъ о западнорусскомъ языке и его отношеніи къ великорусскому мы предоставляемъ филологамъ. Замѣтимъ только, что въ офиціальныхъ актахъ до XVI вѣка, западнорусскій языкъ почти во всемъ сходенъ съ современнымъ ему языкомъ восточной Россіи. Съ XVI вѣка, западнорусскій языкъ начинаетъ заимствовать изъ Польского языка слова и грамматическая формы; не смотря на то, онъ всегда сохранялъ болѣе сходства съ великорусскимъ, нежели съ Польскимъ языкомъ. До конца XVI столѣтія, законъ объ исключительномъ употребленіи Русского языка въ офиціальныхъ актахъ соблюдался во всей строгости. Къ концу этого столѣтія начинаютъ встрѣчаться въ актовыхъ книгахъ правительственные распоряженія и частныя записи на Польскомъ и Латинскомъ языкахъ. Необходимость входить въ частыя сношенія съ Польшею, а также недостатокъ народного образованія, заставлявшій дворянъ отдавать дѣтей въ іезуитскія школы, имѣли слѣдствіемъ быстрое распространеніе Польского языка въ западнорусскомъ дворянствѣ, такъ что во второй половинѣ XVII вѣка, этотъ языкъ получаетъ рѣшительный перевѣсь надъ Русскимъ. Но вліяніе означенныхъ выше причинъ ограничивалось преимущественно дворянскимъ сословіемъ; напротивъ того, простой народъ, составлявшій главную массу населенія, всегда сохранялъ свой родной Русской языкъ неприкосновеннымъ.

славной религії. Православную религію западнорусское дворянство старалось поддерживать и охранять отъ вліянія иностранныхъ исповѣданій учрежденіемъ церковныхъ братствъ, монастырей и учебныхъ заведеній. Уцѣлѣвшія до настоящаго времени церкви и монастыри, разсѣянные на всемъ пространствѣ югозападной Россіи, гробницы князей и дворянъ съ Русскими надгробными надписями, наполненные княжескими и дворянскими фамиліями древніе по-минальные синодики, хранящіеся въ православныхъ церквахъ и монастыряхъ, свидѣтельствуютъ, что западнорусское дворянство, причисля себя къ Русскому народу, пребывало до гроба вѣрнымъ своей православной религії. Иногда дворяне заключали между собою договоръ, обязываясь защищать и поддерживать учрежденныя ими религіозныя установленія соединенными силами. Такъ въ 1601 году, сорокъ четыре представителя важнѣйшихъ дворянскихъ фамилій на Волыни заключили между собою обязательство о защитѣ церковнаго Люблинскаго братства, назначивъ ему на солерканіе земли. Подъ этимъ обязательствомъ находимъ подпись: князя Константина Острожскаго, князя Сан-гушка Коширскаго, князя Яхима Корецкаго, князя Юрія Друцкаго - Горскаго, Василія Семашка, Лаврина Древинскаго, князя Курцевича - Булыги, князя Юрія Чарторыйскаго, Фридриха Тишкевича, князя Григорія Четвертинскаго, князя Друцкаго - Любецкаго, Мартинэ Бутовича и многихъ другихъ ¹⁾).

¹⁾ N. IV, стр. 35.

Предметомъ особенной заботливости для западнорусскаго дворянства была Киевопечерская Лавра. Дворяне поручали посламъ своимъ ходатайствовать на Варшавскомъ сеймѣ, чтобы Киевопечерская Лавра, домъ Божій, какъ они ее называли, была защищаема отъ притѣсненій и пользовалась древними правами своими, такъ какъ лица знатныхъ фамилій посыпаютъ въ этомъ монастырѣ гробы своихъ предковъ, а простой народъ стекается для поклоненія святымъ угодникамъ ¹⁾). Съ древнихъ временъ, дворянство исходатайствовало себѣ право избирать архимандрита Киевопечерской Лавры. Тотчасъ по смерти архимандрита, соборное духовенство оповѣщало князей и дворянъ православной вѣры, прося ихъ прибыть въ Кіевъ для выбора архимандрита изъ лицъ дворянскаго сословія, знающихъ догматы православной религіи и изучившихъ богословскія науки. Избирательный листъ, съ подписями избирателей, посыпался королю на утвержденіе ²⁾).

Король Сигизмундъ III и окружавшиe его іезуиты весьма хорошо понимали всю важность Киевопечерской Лавры, имѣвшей религіозное вліяніе не только на западную, но и на восточную Россію. Поэтому, какъ только нѣкоторые изъ православныхъ іерарховъ изъявили согласіе на унію, тотчасъ явилась мысль предоставить этотъ монастырь въ распоряженіе столицы апостольской. Іезуиты понимали, что, захвативъ въ свои руки эту всероссійскую

¹⁾ N. XII, стр. 123.

²⁾ Образецъ такого избирательного листа напечатанъ подъ N. XXVII, стр. 336.

святыню, они сдѣлали бы изъ нея средоточіе обширной католической пропаганды, которая могла бы распространять свое вліяніе па весь народъ Русскій. Въ этихъ видахъ, Сигизмундъ III, еще до принятія унії на Брестскомъ соборѣ, испросилъ у папы Клиmentа VIII особую буллу, которою Киевопечерская Лавра, со всѣми ея имѣніями и доходами, предоставлена была во власть митрополитовъ Киевскихъ, съ тѣмъ условіемъ, чтобы они пребывали въ соединеніи съ Римскимъ костеломъ ¹⁾). Такое распоряженіе возбудило сильный ропотъ и негодованіе въ югозападной Россіи. Дворянство отправило пословъ на Варшавскій сеймъ и требовало, чтобы папская булла была отменена, такъ какъ право назначать архимандрита Киевопечерской Лавры не принадлежитъ ни королю, ни папѣ, а только православныи дворянскими фамиліямъ. Негодованіе народа и дворянъ было такъ сильно, что угрожало опасностю государству и заставило короля просить папу объ отменѣ буллы и о возвращеніи Киевопечерской Лавры въ прежнее положеніе. Папа, для успокоенія государства (*pro regni tranquillitate*), согласился на просьбу короля, и двумя бреве, данными на имя короля и папского нунція, разрѣшилъ освободить Киевопечерскую Лавру отъ власти уніатскихъ митрополитовъ и возвратить дворянству право избирать архимандрита ²⁾). Такимъ энергическимъ усиліемъ

¹⁾ Эта булла папы Клиmentа VIII, 1595 марта 4, вписана въ книгу гродскую Житомирскую 1760 года, листъ 1009 наоборотѣ.

²⁾ N. V, стр. 40. N. VI, стр. 44.

западнорусского дворянства, Киевопечерская Лавра сохранина была въ свѣй первобытной святости и спасена отъ разрушенія, которому подверглась большая часть православныхъ церквей и монастырей, поступившихъ во власть уніатскаго духовенства.

Удерживая за собою право избирать митрополита, нѣкоторыхъ епископовъ и архимандритовъ важнѣйшихъ монастырей, западнорусское дворянство считало обязанностю заботиться о приготовленіи изъ среды своей лицъ, способныхъ для поступленія въ духовное званіе. Для этой цѣли, дворянство Волынское, въ 1607 и 1608 годахъ, ходатайствовало на Варшавскомъ сеймѣ, чтобы митрополиту, епископамъ и архимандриту Киевопечерской Лавры вмѣнено было въ обязанность учредить, на счетъ монастырскихъ и епископскихъ доходовъ, семинаріи, въ которыхъ бы постоянно воспитывались дворянскія дѣти, для приготовленія къ духовному званію ¹⁾). Но наиболѣе выразилась непоколебимая приверженность западнорусского дворянства къ православной вѣрѣ въ боробѣ противъ унії.

По мнѣнію западнорусскихъ іерарховъ, для измѣненія религіозныхъ догматовъ, не достаточно было постановленіе одного только духовенства, но необходимо было согласіе свѣтскихъ лицъ, какъ дворянскаго сословія, такъ и послопитаго народа, чтобы не было насилия людямъ въ ихъ вѣрѣ и совѣсти ²⁾). Это начало, отпавшее западнорусскую пра-

¹⁾) N. VIII, стр. 75. N. X, стр. 92.

²⁾) Архивъ югозападной Россіи Т. I, ст. LII.

вославную церковь отъ католической, давало возможность дворянству участвовать, вмѣстѣ съ духовенствомъ, въ совѣщаніяхъ соборовъ и въ постановленіи соборныхъ определеній. Поэтому, когда созванъ былъ, въ 1596 году, Брестскій соборъ, для совѣщанія объ унії, то на этомъ соборѣ явилось многочисленное собраніе дворянъ и свѣтскихъ сановниковъ, изъ Литвы и югозападной Россіи. Всѣ эти лица, вмѣстѣ съ православнымъ духовенствомъ, участвовали въ соборныхъ совѣщаніяхъ, протестовали противъ унії, требовали низложенія іерарховъ, отступившихъ отъ православія, и съ своимъ протестомъ отправили пословъ къ королю ¹⁾). Но когда дворяне увидѣли, что постановленія собора были отвергнуты Польскимъ правительствомъ, что малочисленная православная іерархія оказалась бессильною для защиты своей вѣры, что имѣнія, пожертвованныя ихъ предками на содержаніе церквей, монастырей, братствъ и училищъ, были отобраны въ пользу уніатовъ: тогда они рѣшились принять народную Русскую вѣру подъ свою непосредственную защиту и сдѣлали ее предметомъ совѣщаній на своихъ провинціальныхъ сеймахъ.

Не вдаваясь въ богословскія прѣнія, дворяне защищали свою религію на основаніи законовъ, обеспечивавшихъ свободу вѣроисповѣданія. Они говорили, что православная религія издавна имѣла права свои, подтвержденные многими королями Польскими и великими князьями Литовскими, что эти права никогда не были нарушаемы до

¹⁾) Тамъ же, стр. 509.

времени короля Сигизмунда III, и что религія православная начала подвергаться преслѣдованію только съ тѣхъ поръ, когда митрополитъ и нѣкоторые изъ епископовъ, измѣнивъ своей вѣрѣ, признали надъ собою власть Римскаго папы ¹⁾). Защищая начало вѣротерпимости, православное дворянство заботилось не только о правахъ своей церкви, но требовало, чтобы всѣ христіанскія вироисповѣданія могли спокойно отправлять свое богослуженіе, на основаніи давнихъ правъ и привилегій, утвержденныхъ присягами короля Сигизмунда III и его предшественниковъ ²⁾).

Со времени Брестскаго собора, на которомъ принятая была унія въ 1596 году, не проходило ни одного почти сейма, на которомъ бы не раздавался голосъ западно-русскаго дворянства въ защиту православной вѣры.

Въ 1606 году, король Сигизмундъ III находился въ затруднительномъ положеніи. Недовольная его управлениемъ шляхта, составивъ многочисленное войско, подняла мятежъ, упрекая короля въ замыслѣ на присвоеніе неограниченной власти, въ нарушеніи государственныхъ законовъ, въ недостаткѣ правосудія и въ разстройствѣ финансовъ. Государству угрожала междуусобная война. Этимъ случаемъ рѣшилось воспользоваться западнорусское дворянство для того, чтобы возстановить древнія права религіи православной, нарушенныя введеніемъ уніи. Дво-

¹⁾ N. VIII, стр. 69.

²⁾ N. XII, стр. 120.

XLVIII

ряне Волынскіе, соединившись съ дворянами воеводства Кіевскаго, на съѣзѣ подъ Сендомиромъ, постановили просить короля, чтобы унія была уничтожена, чтобы митрополитъ и епископы, принявши унію, были лишены должностей и всѣхъ іерархическихъ правъ, имъ предоставленныхъ, чтобы, на будущее время, всѣ іерархическія должности и церковныя имѣнія были раздаваемы только лицамъ православнаго исповѣданія и притомъ по свободному выбору дворянства ¹).

Угрожаемый мятежными конфедератами король, желая привлечь на свою сторону западнорусское дворянство, обѣщалъ, что, на будущее время, православный Русскій народъ не будетъ подвергаться преслѣдованію за свою вѣру, что ему будетъ предоставлена свобода богослуженія по древнимъ обрядамъ, что лица православнаго исповѣданія будутъ иметь право отправлять городскую службу и заниматься ремеслами. Всѣ тяжбы возникшія изъ религіозныхъ споровъ были признаны недѣйствительными, и духовныя лица, присужденныя къ наказаніямъ по дѣламъ вѣры, объявлены свободными. Но митрополитъ и епископы, согласившіеся на унію, не были лишены духовнаго сана, сохранили свои іерархическія должности и продолжали владѣть церковными имѣніями ²).

Видя упорство короля и желая прекратить гибельные для государства раздоры, дворяне Волынскіе, на провин-

¹) N. VIII, стр. 69.

²) N. VII, стр. 55.

ціальному сеймѣ 1607 года, согласились сдѣлать уступку въ пользу униатскаго духовенства. Они объявили, что униатскіе епископы могутъ сохранять свой духовный санъ и пользоваться іерархическими почестями, но должны отказаться отъ всякой власти надъ православнымъ духовенствомъ. Имъ должна быть назначена на содержаніе третья часть церковныхъ имѣній, въ которыхъ они могли бы жить и исполнять церковные обряды до самой смерти, а по смерти ихъ, церковныя имѣнія должны возвратиться къ православнымъ епископамъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ дворяне прошли, чтобы, съ этого времени, король назначалъ имъ только православныхъ епископовъ, которые бы состояли подъ властію патріарха Константинопольскаго, и чтобы это правило утверждено было особою сеймовою конституціею¹⁾).

Въ слѣдствіе этой просьбы, въ конституцію Варшавскаго сейма 1607 года, внесена была особая статья о православной вѣрѣ. Король обѣщалъ не иначе раздавать іерархическія должности и церковныя имѣнія, какъ только на основаніи записей и жалованныхъ королевскихъ грамотъ, и притомъ лицамъ дворянскаго сословія народа Русскаго, исповѣдующимъ истинную православную религію. Король обязался не нарушать прѣвъ народа Русскаго въ отношеніи къ религіи и не запрещать ему свободного отправленія церковныхъ обрядовъ, по древнимъ обычаямъ. Сверхъ того постановлено, что церковныя

¹⁾ N. VIII, стр. 72 и 73.

православныя братства, должны сохранять свои права и привилегии ¹⁾.

Этимъ постановленіемъ не удоволѣствовалось западно-русское дворянство. На провинціальномъ сеймѣ 1608 года постановлено было просить короля, чтобы епископіи раздаваемы были только лицамъ, посвященнымъ въ епископскій санъ восточными патріархами. Если бы такой епископъ, принявъ унію, подчинился власти Римскаго костела, то онъ долженъ оставить епископію, и на его мѣсто долженъ быть поставленъ другой епископъ, исповѣдующій истинную православную вѣру и признающей надъ собою власть восточныхъ патріарховъ. Эта просьба предложена была послами западнорусскаго дворянства, на Варшавскомъ сеймѣ въ 1609 году ²⁾); но король отложилъ лѣто до слѣдующаго сейма, приказавъ, чтобы между православнымъ и уніатскимъ духовенствомъ не было никакихъ раздоровъ, чтобы тѣ и другіе оставались спокойно на своихъ мѣстахъ, угрожая за нарушеніе мира штрафомъ въ десять тысячъ копѣй грошей ³⁾).

Всѣ обѣщанія короля и постановленія Варшавскаго сейма оставались мертвою буквою. Западнорусское дворянство продолжало жаловаться на преслѣдованія, которымъ подвергался народъ Русскій въ отправлѣніи церковныхъ обрядовъ, на поруганіе православныхъ церквей, на

¹⁾ Voll. Legg. II, p. 1608.

²⁾ N. X, стр. 90 и 91.

³⁾ Voll. Legg. II, pag. 1666.

принужденіе священниковъ къ принятію унії. Почти на каждый Варшавскій сеймъ дворяне посыпали просьбы о защите православной вѣры, ссылаясь на конституцію и привилегіи, подтвержденныя королевскими присягами, и на грамоту о присоединеніи югозападной Россіи къ Польши¹); но всѣ ихъ просьбы и жалобы оставались безъ всякихъ послѣдствій. Король и Варшавскій сеймъ или вовсе не обращали вниманія на просьбы дворянъ, или откладывали рѣшеніе дѣла до слѣдующихъ сеймовъ, или провозглашали свободу православной вѣры, но не принимали никакихъ мѣръ къ ея защите²). Такъ продолжалось до смерти короля Сигизмунда III.

Смерть Сигизмунда III, основывавшаго свою внутреннюю и внешнюю политику на фанатизмѣ и религіозной нетерпимости, оживила надежды западнорусского народа. Дворянство считало долгомъ воспользоваться этимъ случаемъ и начало новую борьбу за свои права и свою народность. Въ 1632 году, іюня 3, болѣе двухъсотъ дворянъ Волынскихъ явилось на провинціальный сеймъ въ Луцкѣ, и главнымъ предметомъ ихъ совѣщаній была привославная вѣра. Дворяне обвиняли покойнаго короля въ томъ, что народъ Русскій, съ 1596 года, безуспешно жаловался о нарушеніи правъ, подтвержденныхъ конфедерациами и грамотами королей Польскихъ и великихъ князей Литовскихъ.

¹) N. XI, стр. 105. N. XII, стр. 119 и 120. N. XIII, стр. 134. N. XIV, стр. 153 и 154.

²) Voll. Legg. II, р. 326, 379, 450, 547, 669.

На основаніи этихъ постановленій, король обязанъ былъ раздавать іерархическія должности туземному православному дворянству; между тѣмъ, митрополія Кіевская, епископія и архимандри раздаваемы были лицамъ постороннимъ и притомъ уніатамъ. Православное дворянство не было допускаемо къ государственнымъ должностямъ, мѣщане, несоглашавшіеся принять унію, были отставляемы отъ городскихъ должностей, лишены были права вступать въ цехи и заниматься ремеслами. Православныя церкви насильственно отдаваемы были уніатамъ, запрещалось строить новыя православныя церкви, и невинные люди, за свою вѣру, томились въ темницахъ. Избранные дворянствомъ послы должны были изложить эти жалобы на генеральномъ Варшавскомъ съѣздѣ, предшествовавшемъ избранію новаго короля, и требовать, чтобы свобода вѣры, для всѣхъ и вездѣ, была постановлена и обеспечена ясными законами, и чтобы вновь избираемый король подтвердилъ это постановленіе присягою. Посламъ вмѣнено было въ обязанность не приступать ни къ какимъ сеймовымъ совѣщаніямъ, пока православная вѣра не будетъ совершенно успокоена, и пока не будутъ возстановлены ея древнія права и привилегіи ¹⁾.

Такъ какъ просьбы и жалобы пословъ, отправленныхъ дворянствомъ на генеральный Варшавскій съѣздъ, не имѣли успѣха, то дворяне Волынскіе снова собирались на провинціальный сеймъ. Здѣсь они, торжественно объявляя

¹⁾ N. XVI, стр. 188.

себя народомъ Русскимъ, постановили отправиться, лично и всѣмъ вмѣстѣ, на Варшавскій сеймъ, назначенный для избранія новаго короля, стоять крѣпко за свои права и особенно стараться о свободѣ вѣры и о возстановленіи правъ, предоставленныхъ православной религіи. Дворяне дали обѣтъ не приступать къ избранію новаго короля до тѣхъ поръ, пока ихъ требованія не будутъ исполнены ¹).

Дворяне Волынскіе сдержали свое обѣщаніе. На избирательный Варшавскій сеймъ, бывшій въ сентябрѣ 1632 года, явилось сто сорокъ дворянъ Волынскихъ, къ нимъ присоединилось двадцать пять дворянъ воеводства Кіевскаго и двадцать воеводства Брацлавскаго. Фамиліи этихъ дворянъ, явившихся на Варшавскій сеймъ для защиты правъ западнорусскаго народа, мы считали долгомъ напечатать въ настоящемъ издашіи, чтобы сохранить ихъ для исторіи ²).

Усилія западнорусскаго дворянства на избирательномъ Варшавскомъ сеймѣ обращены были преимущественно на защиту двухъ главныхъ основъ Русской народности: Русскаго языка и православной религіи.

Мы уже видѣли, что на генеральномъ Варшавскомъ съездѣ 1632 года, іюня 22, постановлено было, по требованію западнорусскаго дворянства, чтобы всѣ акты, касавшіеся воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго и Брацлавскаго, писаны были въ королевскихъ канцеляряхъ и вы-

¹) N. XVII, стр. 202, 203.

²) N. XIX, стр. 215.

даваемы были на Русскомъ языке, и чтобы акты, писанные на другомъ языке, не имѣли никакой силы.

Для возстановленія правъ религіи православной, дворяне, не смотря на фанатическое сопротивленіе католическаго и уніатскаго духовенства, исходатайствовали постановленіе, которымъ данъ былъ рѣшительный перевѣсь православной церкви надъ уніатскою. Этимъ постановленіемъ предоставлено было Русскому православному народу свободное отправленіе богослуженія и всѣхъ церковныхъ обрядовъ, право строить новыя церкви и обновлять старыя, угреждать церковныя братства, богадѣльни, семинаріи, школы и типографіи; мѣщане православнаго исповѣданія допущены были къ городскимъ должностямъ, во всѣхъ городахъ и мѣстечкахъ рѣчи послитой. Власть высшаго уніатскаго духовенства была весьма ограничена и заключена въ тѣсные предѣлы. Уніатскому митрополиту оставлена была власть надъ одними только уніатами, и назначенъ для жительства Выдубитскій монастырь; всѣ прочія именія митрополіи Киевской постановлено было передать православному митрополигу, который долженъ быть избираемъ западнорусскимъ дворянствомъ и получать посвященіе отъ патріарха Константинопольскаго. Дворянству предоставлено было также право избирать православныхъ епископовъ на епархіи: Львовскую, Луцкую, Премысловскую и Мстиславскую, а также архимандритовъ Киевопечерской Лавры и Уневскаго монастыря. Киевопечерская Лавра со всѣми ея принадлежностями, Михайловскій и всѣ прочіе монастыри и церкви, какъ находившіяся въ Кіевѣ, такъ и приписаныя къ этому городу, возвращены были православнымъ.

Для прекращенія споровъ, постановлено избрать комиссаровъ, которые должны были распределить монастыри и церкви, во всѣхъ городахъ и мѣстечкахъ, между православными и уніатами, сообразно съ количествомъ народонаселенія. Каждому предоставлено было право переходить изъ уніи въ православіе и наоборотъ. Затѣмъ, какъ уніаты такъ и православные обязаны были прекратить всякие раздоры и жить между собою въ покоѣ, любви и согласії¹). Эти примирительныя статьи подтверждены были особою грамотою короля Владислава IV, которая названа дипломомъ, даннымъ Русскому народу²).

Но примирительныя статьи короля Владислава IV и дипломъ, данный Русскому народу, не успокоили религіозныхъ раздоровъ и не прекратили преслѣдованій, которыми подвергалась православная вѣра. Народъ Польскій, какъ и всѣ другіе Славянскіе народы, никогда не обнаруживалъ, въ своемъ національномъ характерѣ, религіозной нетерпимости. Разсмотрѣвъ нѣсколько сотъ актовыхъ книгъ Волынскихъ, Киевскихъ и Брацлавскихъ, также акты Трибунала Люблинскаго и Метрики Коронной, мы не нашли ни одного случая, который бы доказывалъ фанатическую ненависть Польского народа къ другимъ христіанскимъ вѣроисповѣданіямъ. Мы даже видимъ изъ актовъ, что католики, жившіе въ югозападной Россіи, не дѣляя строгаго различія между католическою и православною религіею,

¹) N. XVIII, стр. 208.

²) N. XX, стр. 223.

приглашали священниковъ крестить лѣтей и принимали отъ нихъ святое причастіе; православные священники совершили надъ католиками обряды вѣнчанія и погребенія ¹⁾). Большинство Польскаго дворянства на сеймахъ подавало голосъ въ пользу вѣротерпимости и охотно соглашалось на всѣ мѣры, которыя предлагаемы были для примиренія враждовавшихъ религіозныхъ партій, что особенно замѣтно было во время между царствій, когда дворяне получали право дѣйствовать по внушенію собственной своей совѣсти ²⁾). Но въ государственномъ составѣ древней Польши существовала чуждая народнымъ интересамъ, иноземная власть, старавшаяся наложить оковы на разумъ и совѣсть Польскаго и западнорусскаго народа; эта власть заключалась въ Римской пропагандѣ. Религіозный фанатизмъ, занесенный въ Польшу Римскою пропагандою, поселяль раздоръ между еиноплеменными народами; онъ, какъ погребальный факель, бросаль свой зловѣщій свѣтъ на всю исторію рѣчи послполитой и вель это государство къ политической смерти. Какъ только король и сеймъ, для предотвращенія междуусобной религіозной войны, постановили означенныя выше примирительныя статьи и подтвердили ихъ дипломомъ, даннымъ Русскому народу, тотчасъ раздались протесты высшаго католического и уніатскаго духовенства. Примасъ королевства и, въ слѣдъ за пимъ, клерикальная партія объявили, что всѣ постановленія ко-

¹⁾ Архивъ югозападной Россіи. Ч. I, т. I, стр. XXXVIII.

²⁾ Krzyżanowsky, Dawna Polska, 1857, cz. I, LXI.

роля и сейма, въ пользу православной религії, не могутъ имѣть никакой законной силы, пока не будуть утверждены столицею апостольскою. Въ слѣдъ за тѣмъ отправлено было, со стороны католического и униатского духовенства, посланство къ папѣ Урбану VIII, съ жалобами на распоряженія Польскаго правительства, нарушившаго права Римскаго костела, въ пользу еретиковъ и отступниковъ. Напрасно Владиславъ IV старался убѣдить столицу апостольскую, что возстановленіе религіозныхъ правъ Русскаго народа основано на непреложной справедливости, что неминуемо возникнѣтъ междуусобная война, и что самая увія подвергнется опасности, если папа не утвердитъ статей, постановлённыхъ сеймомъ, для примиренія религіозныхъ раздоровъ. Урбанъ VIII, передалъ дѣло на разсмотрѣніе конгрегаціи, учрежденной для распространенія католичества. Конгрегація отвергла всѣ сеймовыя постановленія въ пользу православной религії и дипломъ, данный Русскому народу, объявивъ ихъ противными божескимъ и человѣческимъ законамъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ повелѣно было папскому нунцию Гонорату издать, отъ имени столицы апостольской, манифестъ противъ всякихъ правъ, какія бы ни были предоставлены православной религії ¹⁾.

Такое рѣшеніе столицы апостольской было причиной новыхъ религіозныхъ смутъ и несчастій для западнорусскаго народа. Дворянство принуждено было погрѣшнему

¹⁾ Ostrowskiego, Dzieje u prawa kościoła Polskiego. Warszawa 1793. T. III, str. 484. Łukaszewicza, Dzieje kościołów wyznania Helweckiego w Litwie. T. I, str. 201.

посылать на Варшавскій сеймъ горькія жалобы. Оно жаловалось, что права, предоставленные православному Русскому народу, при возшествіи на престолъ Владислава IV, не только не приводятся въ исполненіе, но подвергаются явному нарушенію, что церковь православная претерпѣваетъ жестокія обиды, особенно отъ уніатовъ, что уніатскій епископъ Хелмскій Меѳодій Терлецкій, завладѣвъ православными церквами, позамыкалъ ихъ и позапечатывалъ, что онъ мучитъ православныхъ священниковъ въ тюрьмѣ, что люди умираютъ безъ исповѣди и св. причастія, а дѣти безъ крещенія, и что умершіе погребаются въ полѣ, безъ церковныхъ обрядовъ¹⁾). На провинціальномъ сеймѣ 1645 года, дворянство Волынское поручило своимъ посламъ говорить на Варшавскомъ сеймѣ: «Религія православная, издревле принятая нашими предками, признанная основными законами государства, подтвержденная привилегіями, условиями, постановленными при избраніи королей, и священною присягою нынѣшняго короля, пана нашего милостиваго, такимъ подвергается насиліямъ въ христіанскомъ католическомъ государствѣ, въ вольной и свободной республикѣ, какихъ не претерпѣваютъ и христіане Греки, въ неволѣ у невѣрныхъ. Церкви, монастыри и соборы у насъ отобраны, запрещено свободное отправленіе церковныхъ обрядовъ, бѣдные христіане умираютъ безъ св. причастія и не смѣютъ публично погребать умершихъ. Въ Люблинѣ, въ Сокалѣ, Бѣльскѣ и другихъ городахъ, православные

¹⁾ N. XXI, стр. 234. N. XXII, стр. 254. N. XXIII, стр. 270.

христіане принуждены тайно погребать умершихъ въ подвалахъ и домаxъ своихъ. Можетъ ли быть еще большее рабство ?» Дворяне обязали пословъ своихъ вѣрою, честю и совѣстю не соглашаться ни на какое сеймовое постановленіе, пока народъ Русскій на будетъ избавленъ отъ такого тяжкаго угнетенія ¹⁾). Такія жалобы безуспѣшино продолжались до 1648 года, когда западнорусскій народъ, выведенный изъ терпѣнія, восталъ поголовно, подъ предводительствомъ Богдана Хмельницкаго. Вопросы, которыхъ не могло решить дворянство посредствомъ сеймовыхъ совѣщаній и постановлений, принужденъ былъ решить народъ, съ оружіемъ въ рукахъ. Въ слѣдствіе побѣды, одержанной надъ войсками рѣчи послполитой, народъ Русскій, по заключеніи Зборовскаго трактата, получилъ въ 1650 году, отъ короля Яна Казимира, новый дипломъ, подтверждавшій для православной религіи всѣ тѣ права, которыхъ добивалось западнорусское дворянство, со времени принятія унії на Брестскомъ соборѣ ²⁾).

Народное восстаніе, возбужденное Богданомъ Хмельницкимъ, поставило западнорусскихъ дворянъ въ самое затруднительное положеніе. Въ инструкціяхъ носламъ, отправленныхъ на Варшавскій сеймъ, дворяне воеводствъ Кіевскаго, Черниговскаго и Волынскаго изображаютъ свое состояніе мрачными красками. Они жалуются, что, поте-

¹⁾ N. XXV, стр. 287. Эта же жалоба повторена и на сеймикѣ 1646 года, N. XXVI, стр. 319.

²⁾ N. XXXII, стр. 370.

рять свое здоровье и имущество для спасения отечества, принуждены скитаться по чужимъ дворамъ, что они съ своими имѣніями отданы на жертву распутному своеводю жолнеровъ и волонтеровъ, служащихъ рѣчи послитой, что, возвратившись въ свои имѣнія, опустошенныя огнемъ и мечемъ, они нашли однѣ только развалины и трупы не погребенныхъ братій своихъ. Отъ Буга и до Днѣстра осталась одна степь, дикія поля и опустошенные города и селенія, а все спасенное отъ непріятеля истребляется войсками рѣчи послитой. Напрасно они умоляли короля и республику о помоши и состраданіи, припоминая условія о взаимной защитѣ, постановленныя на Люблинскомъ сеймѣ, когда юго западная Россія присоединялась къ Польшѣ. «Пусть вспомнить, говорили дворяне, отчизна, мать наша, какъ мы заслонили ее своею грудью, какъ защищали военною стражею, хоругвями и полками, какъ мы удѣляли хлѣбъ многимъ изъ братій нашихъ, а теперь скитаемся съ своими семействами и не можемъ выпросить ни куска хлѣба, ни бѣдного пристанища. Убогіе братья наши, прекармливаясь милостынею, ожидаютъ и не могутъ дождаться утѣшенія. Ни оружіе, ни мирные переговоры не возвращаютъ намъ нашей собственности, и напрасно надѣемся мы на помошь и состраданіе, какъ повелѣваетъ Богъ и его святая правда.» Крестьяне терпѣли еще большія бѣдствія. Ихъ вопли, по выражению дворянъ, проникали въ небеса, отъ переходовъ войска, которое уже высосало изъ нихъ и самую кровь. Селенія были опустошены огнемъ, рабочій скотъ истребленъ, крестьяне отстали отъ земледѣлія, и число ихъ до того уменьшилось, что помѣщики

принуждены были, сами, обрабатывать земли, на свой счетъ и собственными трудами своими¹).

Напрасно западнорусскіе дворяне, въ постигшемъ ихъ несчастіи, ожидали помощи отъ Польского правительства. Поляки смотрѣли на Русскихъ подозрительно, предполагая въ нихъ сочувствіе къ народному восстанію и готовность къ измѣнѣ²). Поэтому, многіе западнорусскіе дворяне, для сохраненія своей жизни и имущества, принуждены были или пристать къ Козакамъ, или сдѣлаться Поляками, отрекшись отъ своей народности и принявъ католическую вѣру; потому что католическая вѣра служила тогда знаменемъ Польской національности. Вмѣстѣ съ тѣмъ какъ народная война принимала болѣе широкіе размѣры и угрожала большими бѣдствіями, содержаніе сеймовыхъ дворянскихъ постановленій совершенно измѣняется. Въ этихъ постановленіяхъ, дворяне уже не разсуждаютъ ни о Русской

¹) N. XXXIV, стр. 394.

²) Эта недовѣрчивость доказывается перепискою военныхъ и гражданскихъ Польскихъ сановниковъ, напечатанною въ I томѣ Памятниковъ, изданныхъ Киевскою Коммиссіею. Такъ въ письмѣ отъ пана Чернаго къ канцлеру коронному сказано: „У Вишневецкаго находится 8000 войска, но онъ ему не довѣраеть, потому что оно — Русь“ От. II, стр. 26. Въ письмѣ синдика Львовскаго: „Мы опасаемся тайныхъ замысловъ отъ людей православной вѣры. Несомнѣнно, что лица православной религіи съ радостію ожидаютъ непріятеля.“ От. 2, стр. 57.. Подчашій коронный писалъ къ коронному канцлеру: „Трудно найти шпиона между Русскими, потому что всѣ они измѣнники“ От. 2, стр. 438. Даже воевода Кисѣль, которому поручаемы были переговоры съ Козаками, возбуждалъ къ себѣ недовѣrie. Поляки называли его таинственнымъ (taemnymu Kissiel) и подозрѣвали, что онъ обманываетъ рѣчь посполитую. От. 2, стр. 266 и 291.

народности, ни о православной религії; напротивъ того, они являются ревностными защитниками католической вѣры.

По заключеніи Зборовскаго трактата, дворяне воеводствъ Кіевскаго, Черниговскаго и Волынскаго, па провинціальныхъ сеймахъ, бывшихъ въ 1651 году, поручили посламъ своимъ жаловаться на неистовства Козаковъ надъ ксендзами и костелами и ходатайствовать о томъ, чтобы костелы, разрушенные и опустошенные Козаками, были возстановлены и возвращены прежнимъ владѣльцамъ¹), чтобы приняты были мѣры для защиты костеловъ и ксендзовъ отъ козацкаго своеволія²), чтобы комиссары, назначенные для заключенія Бѣлоцерковскаго трактата съ Козаками, старались обеспечить неприкосновенность костеловъ и свободу католической вѣры³). Дворяне Волынскіе просили, правда, и о возвращеніи церквей, отнятыхъ у православнаго духовенства, но уже не изъ усердія къ древней народной религії, а только для того, чтобы предотвратить новые бунты и восстанія въ народѣ⁴).

Такая внезапная перемѣна въ духѣ сеймовыхъ постановлений заставляетъ предполагать, что полонизированіе западнорусскаго дворянства, подготовленное іезуитскимъ воспитаніемъ, начало быстро усиливаться; при чёмъ дворяне, переходившіе въ католическую вѣру, уже начали считать себя Поляками, и такое заблужденіе, укоренившееся въ общественномъ мнѣніи, продолжается до настоя-

¹) N. XXXV, стр. 419.

²) N. XXXVI, стр. 429.

³) N. XXXIV, стр. 397.

⁴) N. XXXIV, стр. 398.

щаго времени, такъ что потомки древнихъ Русскихъ дворянъ и даже владѣтельныхъ князей Русскихъ считаются Поляками, если только исповѣдываютъ католическую вѣру. Эти природные Русскіе дворяне, отрекшіеся отъ своей народности и скрывшіе свое отступничество подъ чужеземнымъ названіемъ, разорвали внутреннюю, моральную связь съ западнорусскимъ народомъ и, съ тѣхъ поръ, перестали быть истинными его представителями.

Изъ вышеприведеннаго изслѣдованія можно вывести слѣдующія заключенія:

Литва и югозападная Россія соединены были первоначально съ Польшею федеративнымъ союзомъ. Каждое изъ соединенныхъ государствъ, состоя подъ властію одного государя, сохраняло отдѣльную территорію и имѣло особые органы законодательной, судебнай и администраціонной власти.

Въ этомъ федеративномъ союзѣ, Польша, въ отношеніи къ Литвѣ и югозападной Россіи, считалась страною чужеземною, Поляки -- людьми заграничными, чужеземцами. Поляки, наравнѣ съ другими иностранцами, не могли занимать, въ Литвѣ и югозападной Россіи, государственныхъ должностей и не имѣли права владѣть поземельною собственностью.

Западнорусскіе дворяне, строго отличая Русь отъ Польши, называли себя народомъ Русскимъ, безъ различія вѣроисповѣданій. Этимъ же именемъ Польское правительство называло какъ дворянъ, такъ и весь народъ, населявшій югозападную Россію.

Федеративный союзъ Литвы и югозападной Россіи съ

Польшею былъ измѣненъ въ 1569 году, постановленіемъ Люблинскаго сейма. Этимъ постановленіемъ, югозападная Россія присоединена была къ Польшѣ въ видѣ провинціи; но это присоединеніе не можетъ быть названо добровольнымъ, такъ какъ оно вынуждено было угрозою конфискаціи дворянскихъ имѣній.

Присоединеніе югозападной Россіи къ Польшѣ имѣло гибельныя послѣдствія для обоихъ государствъ: двѣ почти равносильныя, но совершенно противуположныя народности должны были постоянно приходить въ столкновеніе и вѣсти гибельную борьбу, которая препятствовала правильному развитію государства.

Главныя основы западнорусской народности были: Русский языкъ и православная религія. Западнорусское дворянство дорожило своимъ роднымъ Русскимъ языкомъ и старалось о томъ, чтобы употребленіе этого языка въ офиціальныхъ актахъ было утверждено законами; за права религіи православной, дворянство вело продолжительную и упорную борьбу съ римскокатолическою пропагандой.

Причины, содѣйствовавшія полонизированію западнорусского дворянства, не коснулись цѣлой народной массы. Народъ, населяющій югозападную Россію, рѣзко отдѣлявшися отъ дворянскаго сословія частнымъ и общественнымъ бытозѣ, всегда былъ и остается въ настоящее время народомъ Русскимъ, свято сохранивъ главныя основы своей народности: Русскій языкъ и православную вѣру.

Н. Иванашевъ.

I.

Универсалъ Сигизмунда Августа о присоединеніи Земли Волынской къ коронѣ Польской. Король, подъ угрозою конфискаціи имѣній, повелѣваетъ дворянамъ согласиться на соединеніе и подтвердить согласіе присягою. Списокъ обывателей Луцкаго повѣта, какъ присягавшихъ, такъ и не явившихся къ присягѣ. 1569 мая 25.

Року Божего нароження 1569, месеца junia, осмого дnia.

Пришедши передъ урядъ кгородский Луцкий, до мене Петра Хомека, подстаростего Луцкого, въ небытности его милости, князя Богуша Корецкого, старосты Луцкого, Браславскаго и Вѣницкого, коморникъ а комисаръ его кролевское милости, урожоный панъ Станиславъ Молскій, показалъ и подаль ми универсалъ, то есть листъ его кролевское милости, въ которомъ есть написано, абы вси дикгнитаре, княжата, панята, урядники земськие, старостове, подстаростии и вси стану рыцерского люде, такъ тежъ бурмистры, райцы и иные уряды местськие, обыватели земли Волынское повету Луцкого, присегу повинную его кролевское милости и короне Польской, на чашь въ немъ описаный, учинили. Который универсалъ, за росказанемъ

его кролевское милости, до актъ кгородскихъ Луцкихъ есть вписанъ, и такъ ся въ собе маеть:

Жигимонтъ Августъ, Божею милостию Король Польский, Великий князь Литовский, Руский, Пруский, Мазовецъкий, Жомонитский etc. панъ и дедичъ.

Вшемъ вобецъ и кождому зособна: дикгнитаромъ, княжатомъ, панятомъ, урядникомъ земскимъ, старостамъ нашимъ и ихъ подстаростимъ и всимъ стану рыцерского людемъ, бурмистромъ, райцомъ и инымъ урядомъ местскимъ земли Волынское, обывателюмъ, вернымъ намъ милымъ, ласку нашу королевскую, верные, намъ милые! Вырозумелисмо лосыть зъ универсаловъ нашихъ первъшихъ, якъ есмо Волынскую землю, которая здавна до короны належала, ку тойже короне зесь привернули; где при томъ дикгнитаромъ, княжатомъ, панятомъ и урядникомъ, черезъ листы наши, росказали еслю были, абы вси, для учиненя присеги, намъ и короне Польской повинное, тутъ ся, на цветную пелю близко прошлую, ставили подъ унию, въ тамъ тыхъ универсалехъ описаную. Которого часу, на жадане всихъ становъ тоежъ земли Волынское, на четвертыйнадцать день мая помкнули есмо. На который рокъ, яко завитый, ачъ переднейшие панове и рады, княжата, панята и рыцерского стану не мало людей тутъ перелъ нами ставилися и присегу повинную намъ, яко королеви Польскому, и короне нашей учинили:вшакожъ, ижъ есть речь потребна и повинна, абы не только переднейшие люди, але тежъ вси обыватели земли Волынское, такъ рыцерского, яко тежъ и местского стану, такую жъ присегу намъ и короне нашей учинили. А ижъ ся намъ не

здало, абы для учиненя тое повинности тутъ вси приехати мели: про то, фолгуючи въ томъ и речамъ и потребамъ людскимъ, всимъ тымъ, которые повинности своей тутъ передъ нами не учинили, часть ку учиненю присеги въ повете власномъ, на день шостыйнадцать месеца июня, складаемъ и назначаемъ; росказуючи, абы каждый, на день предреченый, перель комисаремъ нашимъ, старостою або подстаростимъ и инеми дикгнитарми и врялники повету своего, которые бы на тотъ часъ зъехатися могли, до мѣстечокъ кгровыхъ стали, а тамъ присегу, намъ и короне Польской повинную, въ тые слова учинили: «Я N. N. присекаю пану Богу вшемогучому, же отъ того часу напотомъ верный и послушный буду королеви его милости, на тотъ часъ и напотомъ будучому, и короне Польской, справуючи ся во всей повинности своей, верне и статечне стоечи при королю его милости и короне Польской, а николи ся отъ нее не отрываючи, и вшелякого небезпеченства и шкоды, подле можности моей, остерегати яко на верного подданого належить, такъ ми, панъ Богъ, рагъ помочи и его светая Еванелия.» Тоє присеги хтобы ся колвекъ учинити збороняль, таковому, яко непослушному зверхности нашей и права посполитого, имени его, которые бы мелъ на Волыни, конфишковать будемъ. А такъ старостамъ нашимъ росказуемъ, абы тотъ универсаль пашъ, кождый въ старстве своемъ, безъ омешканя обволати росказали, а потомъ, абы имена всихъ, которые тую повинную присегу учинятъ, и которые бы ее на день назначоный не учинили, въ акта кгродские вписати казали, а ексътракты того вписаня, съ книгъ

кгородскихъ, до нась, черезъ тогожъ комисара нашего, намъ послали, абысь мы оттолъ ведати могли, противъ которымъ, яко непослушныиъ, правомъ поступовати бысмо мели. Дань зъ Люблина, на сойме валномъ коронномъ, дnia двадцатого пятого мая, року Божего тисечного пятсотниго шестидесятъ девятого, кролования нашего року чотыредесятого. На власное короля его милости росказане. А такъ я тотъ универсаль, за росказанемъ его королевское милости, до актъ кгородскихъ, слово отъ слова, спочатку ажъ до конца, записати росказалъ, съ которого заразомъ копѣи списавши, подъ печатю кгородскою, ведле обычаю стародавнаго, въ поветь розосланъ.

Року Божего нароженя 1569, месеца июня, шостого-надцать дnia.

За росказанемъ его королевское милости, нинешнаго дnia, даты вышай писаное, присегу повинную королю его милости и короне Польской, ведле универсалу, передъ коморникомъ а комисаремъ его королевское милости, шляхетнымъ Станиславомъ Молскимъ, дыкгнтаре, княжата, панята, шляхта и рыцерство, обывателе земли Волынское повѣту Луцкого, въ замку его королевское милости Луцкомъ, при уряде, учинили; а напрощодъ:

Петръ Хомякъ, подстаростий Луцкий, зъ ыменя свое-го Смордви и зъ ыменя, которое маєть въ Кремянецкомъ въ суме пенязей, Столпъца.

Титъ Хомякъ, судя кгородский Луцкий, зъ ыменя своего Смордви и зъ ыменя, которое маєТЬ въ Кремянецкомъ повѣти въ суме пенязей, зъ Городища.

Федоръ Русинъ, писарь кгородский Луцкий, зъ Берестечка, самъ за себе и за братанича своего, леть недорослого, которого маеть въ опеце своей.

Ярошъ Паликиевский, воротный замку Луцкого, зъ уряду своего.

Михайло Хринницкий зъ Хринникъ.

Богданъ Дрозденский зъ Дрозденъ.

Иванъ Гулевичъ зъ Смолигова.

Гаврило Гулевичъ зъ Серникъ.

Михайло Дрозденский зъ Дроздень.

Князь Максимъ Соколский зъ Схолпнева.

Томило Ворона-Боротинский зъ Боротина.

Семенъ Козинский зъ Ватина.

Павелъ Козинский зъ Ватина.

Иванъ Козинский зъ Борисковичъ.

Василей Ощовский зъ Ощова.

Михайло Ощовский зъ Ощова.

Томко Ощовский зъ Ощова.

Федоръ Ворона-Боротинский зъ Боротина.

Михайло Порванецкий съ Порванча.

Кузма Порванецкий съ Порванча.

Борисъ Охлоповский зъ Охлопова.

Василей Холоневский зъ Холонева.

Олехно Холоневский зъ Холонева.

Иванъ Жуковецкий зъ Холонева.

Олехно Олизаровский зъ Олизарова.

Василей Журавницкий зъ Журавникъ.

Андрей Свищовский зъ Свищова.

Андрей Кошка зъ Жировичъ изъ ыменей Подолскихъ.

Данило Рогозинский зъ Рогозна.

Остафей Борейко съ Кнерута.

Андрей Смыковский зъ Смыкова.

Мишко Смыковский, возный повѣту Іуцкого, зъ Смыкова.

Семенъ Перекалский съ Перекалъ.

Дахно Перекалский съ Перекалъ.

Микита Юшковский зъ Юшковичъ.

Богданъ Перекладовский съ Перекладовичъ.

Иванъ Перекладовский съ Перекладовичъ.

Станиславъ Пресмыцкий зъ Былча.

Якубъ Лясковский зъ Былча.

Семенъ Подгаецкий съ Подгаецъ.

Грицко Красноселский съ Подгаецъ.

Петръ Подгаецкий съ Подгаецъ.

Сидоръ Подгаецкий съ Подгаецъ.

Князъ Андрей Головня-Острожецкий зъ Острожца и зъ именъ Подляскихъ.

Андрей Хмара-Миловский зъ Миловищъ.

Юрий Окорский зъ Окорска.

Олехно Окорский зъ Окорска.

Иванъ Окорский зъ Окорска.

Иванъ Белостоцкий зъ Белогостоку.

Яцъко Белостоцкий зъ Белогостоку.

Василей Белостоцкий зъ Белогостоку.

Григорей Белостоцкий зъ Белогостоку.

Кнегиня Якововая Яловицкая Авдотя Козинского зъ Яловичъ.

Месеца июня семогонадцать дня:

Романъ Козинский зъ Забороля.

Михита Белостоцкий зъ Белогостоку.

Иванъ Кирдий-Мнишинский зъ Мнишина.

Григорей Чапличъ-Шпановский зъ Шпанова.

Андрей Добринский зъ Бочаницы.

Миколай Полуцкий съ Дублянъ.

Матясъ Остриевский зъ Остриева.

Левко Несвицкий зъ Несвеча.

Якимъ Охлоповский зъ Охлопова.

Юрий Тишковский зъ Рыканъ.

Григорей Колмовский съ Колмова.

Иванъ Гулевичъ Букоемский зъ Бокоймы.

Янъ-Монтолтъ Коблинский зъ Коблина.

Ярофей Гостской зъ Гошчи за отца своего Романа Гостского, который дей хоръ есть на тотъ часъ, присегу учинилъ.

Романовая Гулевичовая Полагя зъ Радошина.

Климентовая Катерина съ Колесникъ.

Романъ Козинский, возный повету Луцкого.

Петръ Несвецкий зъ Несвеча.

Василей Несвецкий зъ Несвеча.

Яцко Шибенский зъ Шибеное.

Богданъ Смыковский зъ Смыкова.

Янушъ Угриновский зъ Угринова.

Князь Марко Соколский зъ Соколя.

Левъ Вилгорский зъ Вилгора.

Михайло Вилгорский зъ Вилгора.

Мартинъ Ясениницкий зъ Ясениничъ.

Гаврило Воютинский зъ Воютина.

Семенъ Воютинский зъ Воютина.

Федоръ Верховский зъ Верхова.

Василей Верховский зъ Верхова.

Павелъ Бранский зъ Бранъ.

Огрефина Бранская зъ Бранъ.

Михайло Звиръ зъ Верова.

Дмитръ Долматовичъ зъ Яловичъ и зъ ыменъ, которые маеть въ повете Киевскомъ.

Левко Ржищовский зъ Оржищова.

Василей Привередовский съ Привередова.

Иванъ Селецкий зъ Селца.

Василей Бронницкий зъ Бронникъ.

Иванъ Порванецкий съ Порванча.

Семенъ Свищовский зъ Свищова.

Иванъ Путошинский, возный повѣту Луцкого, зъ Ватинца.

Олехно Путошинский зъ Ватинца.

Дмитръ Новоселецкий, возный повѣту Луцкого, зъ Новоселокъ.

Хвалелий Рогозенский зъ Рогозна.

Дмитръ Рогозенский зъ Рогозна.

Микита Ощовский зъ Ощова.

Василий Юшковский зъ Юшковичъ.

Богданъ Кнегининский, возный повѣту Луцкого, съ Кнегинина и зъ ыменя своего, которое маеть въ повете Овручкимъ, зъ Горлова.

Иванъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Степанъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Семенъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Прокопъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Василей Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Макаръ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Олешко Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Грицко Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Олекший Миколаевичъ съ Кривичъ.
 Станиславъ Добринский съ Цевова.
 Маря Андреевая Баковецкая зъ Баковицъ.
 Михайло Привередовский съ Привередова.
 Федоръ Рудецкий зъ Рудки.
 Андрей Бабинский зъ Бабина и тежъ зъ ыменъ, ко-
 торые маеть въ повете Киевскомъ и въ Пинскомъ.
Янъ Бокий Зарецкий зъ Зареча.
 Хведоръ Хомякъ съ Посегвы и тежъ зъ ыменя Ко-
 тевичъ, которое маеть въ повете Овруцкомъ.
 Костюхно Тушебинский съ Тушебина.
 Князь Андрей Масалский съ Тучина.
 Тимофей Зыкъ Князкий съ Княжа.
 Семенъ Ело съ Кунева.
 Ярофей Гуторъ-Рогачовский зъ Рогачова.
 Яцко Гуторъ-Рогачовский зъ Рогачова.
 Иванъ Гулялницкий зъ Гулялникъ,
 Яцко Брулко-Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Андрей Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Олешко Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Игнатъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Ярмолъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Михайло Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Григорей Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Павелъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Михно Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Кирило Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Иванъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Данило Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Михно Гулялницкий зъ Гулялникъ.

Янъ Бокий зъ Милятина.

Хведоръ Князкий съ Княжа.

Микита Князкий съ Княжа.

Климъ Порванецкий съ Порванча.

Василей Рогозенский зъ Рогозна.

Петровая Хребтовичовая Настася зъ Богурина.

Василей Мощеницкий съ Хусова.

Дмитръ Яловицкий зъ Мирогоши.

Богданъ Патрикий-Радоготский съ Траклова, такъ тежъ зъ ымень, которые маеть въ повете Кремянецкомъ, въ повете Володимерскомъ и въ повете Киевскомъ, присегу учинилъ.

Хведоръ Чапличъ-Шпановский зъ Глупонина и тежъ зъ Жемелинецъ, которое маеть въ суме пенязей въ Кремянецкомъ повѣте.

Богушъ Промчайко зъ Дядковичъ.

Янъ Жуковецкий зъ Жуковца.

Григорей Дчуса зъ Сенного Гаю.

Остафей Коровай зъ Селца.

Андрей Коровай зъ Селца.

Князъ Яцко Четвертенский зъ Яровицы.

Кнегиня Ивановая Любецкая Олена зъ Любча, сама за себе и за сына своего Григоря Любецкого, который еще леть не маєтъ, присегу учинила.

Григорей Смыковский зъ Смыкова.

Григоревая Козинская Овдотя зъ Ватина.

Кгабриель Прусиновский зъ именя Золочова, што маєтъ въ заставе въ суме пењазей.

Маскова Шцаковска Огренка зъ Шпакова присегала за мужа своего, же, на тотъ часъ, онъ быль велими хоръ, опухлый.

Маря Цятиная зъ Лаврова.

Маря Киселевна княгиня Ивановая Четвертениская зъ Боровичъ.

Матоеевая Белостоцкая зъ Белогостоку Маря, которая недавно замужъ пошла за Равшицкого, але дей отъехалъ до Полски, вжо тому колка недель, передъ занесенемъ универсалу его кролевское милости, присегу за мужа учинила.

Иванъ Красенский, владыка Луцкий, присегаль въ Рожищохъ, передъ комисаромъ его кролевское милости.

Иона, Архимандритъ Жидичинский, присегаль въ Жидичине передъ комисаромъ его кролевское милости.

Григорей Гулевичъ, хоружий земли Волынское, про хоробу свою, же не могъ до кграду ехати, присегаль въ дому своемъ Поддубцахъ, передъ комисаромъ его кролевское милости.

Хвалелий Некрашевичъ-Бережецкий присегаль въ кграде Луцкомъ, который маєтъ имене въ повете Кремянецкомъ, Бережце, ижъ за хоробою своею до Кремянца ехати не могъ.

Оксаковая Пояговецкая Овдотя съ Пояговецъ.
 Янъ Дорогостайский зъ Дорогостай.
 Тарасъ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Федоръ Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Яцко Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Сава Гулялницкий зъ Гулялникъ.
 Иванъ Гапоновичъ зъ Селца.
 Михайло Ворона-Туличовский съ Туличова.
 Ядамъ Несвецкий зъ Несвеча.
 Степанъ Хмара-Миловский зъ Миловшъ.
 Янъ Мишковский зъ Ляшковъ.

Боярове Красноселские:

Жданъ Тивонъ.

Михно Бояринъ.

Ты, которые передъ комисаремъ его кролевское милости и передъ урядомъ кгородскимъ, черезъ приятель своихъ, обмову чинили, для чего на часть, въ универсале назначенный, про небыте на тотъ часть въ земли Волынской, присегати не могли въ повете своемъ:

Врадникъ ее милости кнегини Ивановое Чорторыское Клеванский, Григорей Костя, оповедалъ, ижъ ее милость кнегини Чорторыская, пани его, передъ занесёнемъ универсалу его кролевское милости въ поветь Луцкий, а не ведающи ничего о томъ универсале, ани о присязе, отъехала до имень своихъ Литовскихъ, вжо дей тому колко недель, ку которому рожу, ее милость, для учиненя присеги, тутъ до повету, жаднымъ обычаемъ, быть не можетъ.

Василей Бронницкий обмову чинилъ и оповедалъ, отъ брата своего Ждана Бронницкого, ижъ еще передъ занесенемъ универсалу его кролевское милости въ поветь Луцкий, вжо дей тому колко недель, отъехалъ до Литвы, въ потребе ее милости, кнегини Ивановое Чорторыское.

Федоръ Руцинъ оповедалъ отъ Марка Збранного, который дей есть велми зраненый, и есть дивне хорымъ а смертельнымъ человекомъ, для чого не могъ ехати до кграду повѣтового, для чиненя присеги.

Тые, которые въ повете Луцкомъ оселости свое маютъ, а въ кграде Луцкомъ присеги, передъ комисаремъ его кролевское милости, не чинили:

Князь Костентинъ Острозкий, воевода Киевский.

Князь Александро Чорторыский, воевода Волынский.

Князь Богушъ Корецкий, староста Луцкий.

Князь Романъ Санкгушко, воевода Браславский.

Панъ Олбрыхтъ Лаский, воевода Сырадский.

Князь Левъ Санкгушко-Кошерский.

Михайло Мишка-Барковский, староста Гомейский.

Князь Янушъ Четвертенский.

Петръ Загоровский, маршалокъ его кролевское милости.

Михайло Малинский, маршалокъ его кролевское милости.

Олизаръ Кирдий Мылский, маршалокъ его кролевское милости.

Михайло Сербинъ, подкоморий Луцкий.

Александро Семашко, подкоморий Володимерский.

Иванъ Чапличъ-Шпановский, войский Луцкий.
 Василей Гулевичъ, войский Володимерский.
 Гаврило Бокий, судя земский Луцкий.
 Князь Остафей Соколский, подсудокъ земский
 Луцкий.
 Михайло Коритенский, писарь земский Луцкий.
 Ярошъ Семашко, старостичъ Кремянецкий.
 Иванъ Кирдий-Мылский.
 Ярофей Гостский.
 Кнегиня Ивановая Чорторыская.
 Михайлова Козинская, кашталиновая Луцкая.
 Григорей Еловичъ-Букоемский.
 Андрей Русинъ.
 Богданъ Хринницкий.
 Хведоръ Гурко.
 Яско Гурко.
 Семенъ Богуринский.
 Князь Богданъ Масалский.
 Левко Верховский.
 Иванъ Холоневский.
 Марко Холоневский.
 Еръмогенъ Ясениницкий.
 Иванъ Ворзобогатый Красенский зъ Рыканъ.
 Андрей Куневский.
 Жданъ Бронницкий.
 Богданъ Хорошко.
 Марко Збранный.
 Янъ Кгрушовский.
 Семенъ Дрозденский.

Криштофъ Закревский.

Иванъ Кошъка.

Олехно Мощеницкий.

Михалъ Дчалынский, подкоморий Хелменский зъ Берестечка.

Року Божего 1569, месеца июня 23 дня, урядъ местский Луцкий и посполство чинили присягу. Напередъ бурмистръ зъ радцами:

Василей Лукашевичъ, бурмистръ.

Юско Щока, радца.

Иванъ Андросовичъ, радца.

Миско Клавша, радца.

Богушъ Ванковичъ, писарь местский.

Лантвойтъ съ присяжниками :

Степанъ Масковичъ, лантвойтъ.

Иванъ Павловичъ, писарь войтовский.

Яцко Степановичъ, присежникъ.

Янъ Андриевичъ, присежникъ.

Петръ Дубовяка, присежникъ.

Яцко Лецковичъ, присежникъ.

Самойло Максимовичъ, присежникъ.

Хведоръ Юревичъ, присежникъ.

Дмитръ Андриевичъ, присежникъ.

Цехмистры :

Климъ Гриневичъ, цехмистръ кравецкий и кушнирский.

Иванъ Васковичъ, кравецъ.

Степанъ Кушниръ, присегли сами за себе и за всю братю цеху своего.

Миско Кузмичъ, цехмистръ ковалский, золотарский, слюсарский, рымарский, лучницкий и седелницкий.

Янъ Малонковичъ, золотарь.

Остапъ Седелникъ, присегали сами за себе и за братю свою цеховую.

Миско Сапоновичъ, цехмистръ швецкий.

Яцко Кузмичъ.

Кузма Нестеровичъ, присегали сами за себе и за братю свою цеховую.

Съ посполетва обраные присегали:

Матея Малына, постригачъ.

Блажей постригачъ.

Кузма Мицковичъ.

Хведоръ Скрипица.

Демидъ Тороканъ.

Богданъ Половко.

Васко Деружка.

Болеславъ.

Томило Степановичъ.

Өедко Опанасовичъ. Присегали сами за себе и за все посполство мещанъ Луцкихъ.

О р м я н е.

Вартикъ, попъ Орменский.

Бернатъ Орменинъ.

Симонъ Орменинъ.

Иванисъ Орменинъ. За вси Ормяны присегу учинили.

Жидове Луцкие — рабанский зборъ:

Пчолка.

Еело.

Мошко.

Шенко.

Мордухай. Присегали сами за себе и за ввесь зборъ свой.

Караимский зборъ:

Батъко.

Гошва.

Мисинъ.

Шанко.

Волчъко. Присегали сами за себе и за увесь зборъ свой.

Книга Гродская Луцкая 1569 года, листъ 252 — 259.

II.

Каптуровое постановленіе Волынскаго дворянства о мѣрахъ къ охраненію внутренней безопасности, во время междуцарствія. Устройство каптуроваго суда и его обязанности.
1574 іюля 27.

Лѣта Божого нароженія 1574, месеца августа первого дня.

Будучи его милости, князю Богушу Корецкому, воеводе земли Волынское, старосте Луцкому, Брасловскому и Веницкому, на вряде старства его милости, въ замку Луцкомъ, ихъ милость княжата, панове, кашталянъ, врядники дворные земские, рыцерство, шляхта и вси обыватели земли воеводства Волынского и Браславского, учинивши каптуръ, на томъ теперешнемъ, отъ двадцать семого дня, месеца июля, въ року теперь идучомъ семдесятъ четвертомъ, въ Луцку зачатомъ всемъ зьезде, и, подавши его на врядъ, просили, абы тотъ таковый, отъ ихъ милости учиненый каптуръ до книгъ справъ гродскихъ Луцкихъ, слово отъ слова, былъ вписанъ, который такъ ся въ собе маєтъ: Мы рады, князи, панове, врядники земские и все рыцерство стану духовного и светскаго, земль, повѣтовъ

воеводства Волынского, что колвекъ оселости свои въ томъ воеводстве маеть, дознавши черезъ часъ немалый въ речи нашей посполитой великого небезпеченства, руз-руховъ, непокоевъ внутрныхъ домовыхъ, а забегаючи упорнымъ умысломъ людей небачныхъ, неспокойныхъ, зъ милости наше, повинное ку речи нашей посполитой, якосмы того и первой, скоро по смерти его королевское милости, пана нашего Жикгимонта Августа, не занехали, ку добруму, пожиточному, спокойному и беспечному всѣхъ нась обывателей воеводства Волынского и Браславского, зозволивши вси одностайне съ письмомъ, што зовутъ каптурами, покой посполитый нашъ домовый постановили и уфали, водлугъ которого смы се и заховывали, ажъ до ко-рунацыи его королевское милости. А ижъ, на тотъ часъ, въ коруне короля не маемо, а суды кградские и земские, для отправованья справъ людскихъ, отъ немалого часу справованы и сужоны не бывають, постерегаючи, абы покой посполитый межи всими нами обывателями воеводства Волынского и на сесь часъ во всемъ захованъ быль, и никто на никомъ упорне, водлугъ мысли своее, кривдъ своихъ не дохолилъ, што безъ справедливости светое трудно быти маеть, зъехавши доброволне мы вси, за обосланемъ его милости, князя воеводы нашего Волынскаго, до замку столечного у воеводстве нашомъ Волынскомъ, до Луцка, намовивши достаточноне, згодне и одно-мыслне, забегаючи, ижъ бы милость промежку нась захована была, а ненавести вшелякие уставали, кгде бы кому якое укривжене въ чомъ колвекъ было, жебы правомъ, а не кгвалтомъ и упорне кривды свое доходилъ: такъ то

постановляемъ, подъ цнотами, вѣрами нашими шляхетскими и подъ присягою, которою передъ паномъ Богомъ каждый, водле сумленья своего, чинить, за моцно держати и заховати то хочемъ до того часу, алижъ король, отъ нась всихъ корунованный, въ панстве коруны Полское будетъ. Хтобы кому, подъ тымъ часомъ, почавши отъ корунации пана нашего, короля Полского Генрика, ажъ до сего часу, и чтобы напотомъ, чого Боже вховай, прийти и показати се мело, кгвалтовне на домъ наехаль, въ дому, въ месте, въ селѣ, на дорози, або где колвекъ кого збилъ, зранилъ, забилъ, розбилъ, злупилъ, панну або невѣсту зкгвалтиль, огнемъ што спалиль, имена, люди, кгрунты якие взялъ, забралъ, отнялъ, зъ спокойного держанья выбилъ, або на кгрунтехъ кгде индей грабежи и якие колвекъ и въ чомъ колвекъ шкоды, кривды, и кгвалтовне албо фортельне, подъступъкомъ якимъ учинилъ, пофлаки и отповеди на здоровье чие чинилъ: таковыи укривъжоный маеть того, отъ кою бы се ему въ чомъ кривъда стала, заразъ по оному учинку, до вряду кгродского обжаловать, вознымъ и шляхтою обведѣши и оказавши тую кривду свою, до книгъ кгродскихъ дати записати и выписъ съ книгъ взяти, а потомъ, взявши позвы отъ пановъ депутатовъ, отъ нась всихъ згодне на семъ теперешнемъ зѣзде нашомъ Луцкомъ обраныхъ и нижай имены описанныхъ, маеть того, отъ кого ся ему кривда дѣть, позвать передъ паны депутаты, и якъ панове депутаты, такъ и короные позыватися будуть, маютъся заховать, справовать тымъ порядкомъ, яко есть нижай описано, то есть: позвы маютъ быть выдаваны за печатью земъскою воеводства

Волынского, на тоторой маеть быть знакъ хоруговный, кръжъ, а около слова: печать речи посполитое воеводства земли Волынское, а титулъ отъ пановъ депутатовъ, имены ихъ написавши, черезъ писара, на тыи справы отъ насъ до пановъ депутатовъ приданого. И таковыми позвы стороны позыватися мауть три недели передъ роками, хочъ очевисте або и заочне, только порядне и справедливе, зъ вознымъ и шляхтою, таковыи позвы самымъ паномъ, а въ небытности ихъ, врядникомъ, войтомъ въ местехъ, и на селехъ тивономъ и рыкунъямъ, або значне где у дворе, въ дому, у ворота даваны, кладены быти мауть. За которыми позвы, рокъ завитый одного лня, до заходу слонъца, а не далей трывати маеть; и тыхъ пи-чимъ не збивать, только на позве маеть жалобникъ достаточне стороне позваной доложить, на штобы позванный отказывать мелъ. Роки первые, дѣля отправованъя такихъ спрвъ пришалыхъ, мауть быть сужоны на день тридъцатый месеца августа, а потомъ оды по другихъ завъжды въ четыри недели сужоны и отправованы черезъ паны депутаты быти мауть; а панове депутаты обраные вси повинни, на каждые роки въ четыри недели, зъежьдатися на местце певное, до замку его королевъскoe милости Луцкого вышнего, заседши въ дому владычнемъ, дня первого рокомъ пришалымъ, вси спрвы и кривды, жалобы людскии отправовати судити и сказывати мауть, водлугъ Бога и статуту права нашего писаного, котораго и до сего часу вживаемъ, а не инакъшимъ якиумъ правомъ. А писарь повиненъ завъжды передъ роками лнемъ приехати на местьце, назначоное для списованъя до реистру

справъ людскихъ. Книги тыхъ судовъ депутатскихъ ма-
ютъ быти при писару менованомъ, выписы, декреты, за-
печатми всихъ пановъ депутатовъ, сторонамъ выдаваны
быти мають. А гдебы кому кривъда отъ депутата самого
деяласе, або депутатови до кого было дело, таковый де-
путатъ, передъ тымъже судомъ депутатскимъ, усправед-
ливитися маеть, а местьце его, только на тую самую спра-
ву, шляхта, который ся на тыи роки зъедуть, весполокъ
съ паны депутаты, промежъку рыцерства обравши чоло-
века веры годного, засадити мають. А по отправе справъ
людъскихъ на рокохъ, панове депутаты и писарь мають
на местьцу въ Луцку два дни мешъкати, для выймованя
выписовъ съ книгъ судовыхъ. Пересуды, паметныи па-
нове депутаты, водле статуту беручи, вси въ ровный
день, промежку себе, делити мають. Такъ же и писарь
кгородский и депутатский до книгъ записати и выписы
выдавать, справедливе записное до книги и за выписы,
по тому, яко въ статуте описано, а не болшъ, брати ма-
ють, заховываючися въ томъ всемъ достаточне, кажъдый
зъ нихъ, подъ цнотою и верою своею. А кгды въ чомъ
сказане стороне укривъжоной отъ пановъ депутатовъ
учинено будетъ, рокъ заплате вшелякой, такъ великое,
яко и малое сумы пенязей, панове депутаты две недели
отъ учиненъя выроку своего, а не далей, складати и сто-
роне, на комъ что скажуть, листомъ своимъ ознаймити
мають, ижбы водлугъ суду и сказана ихъ досыть чинилъ
тому, кому сказано. А где бы сторона тому сказаню
депутатскому досыть чинить и платить, за две недели по
выроку, не хотелъ и не вчинилъ, тогды панъ староста

оного повету, где объжалованый оселость свою маеть, весполокъ зъ депутаты, мають всихъ обывателей оного повету, листомъ ихъ милости, пановъ радъ особнымъ, а рыцерство особнымъ, а не одными листы своими обослать, и зъехавшия зо всеми первой на местце назначоное, а потомъ до маєтности того сказаного, первой тому, кому што сказано, достаточную заплату и отправу, водлугъ декрету депутатъскаго, учинить, а остатокъ маєтности его на речъ посполитую, до замку господаръскому, взяти и привернуты, и старосте панове депутаты, списавши достаточне, подати. А где бы хъто кгвалть домовый, забойство, мордъ, кгвалть паненъскій невестий учинилъ, такого и горла збавить мають. За которыми обосланьемъ старостинымъ и депутатскимъ, вси обователи, панове рады и рыцерство, отъ старшихъ до наменъшихъ становъ, никакого не выймуючи, особами своими, кроме хоробы обложное, заразъ на местъце, часъ и день, отъ старосты и депутатовъ назначоный,ничимъ ся не вымовляючи и никакихъ причинъ не вынайдуючи, зъехатися и отправу достаточную учинить повинни будуть. А хто бы самъ особою своею, на тотъ часъ, въ томъ панъстве воеводстве Волынъскому, въ маєтности своей не былъ, тогда врядникъ его съ почтомъ, ку службе земской военной повиннымъ, на тотъже часъ, день, на местъце назначоное, весполокъ зъ другими обывателями воеводства Волынского, становитися и до кожъдое такое потребы ехать повиненъ будетъ. А еслибы хто, за такимъ обосланьемъ старостинымъ и депутатскимъ, самъ особою своею, кроме хоробы обложъное, або въ небытности его самого въ томъ

воеводстве, врядникъ его на часъ, день и местце назначоное не приехалъ, о хоробе своей знати не далъ, таковыи каждый непослушный повиненъ будеть заплатить вины стороне укривъжоной пятьнадцать копъ грошей, а старосте и депутатомъ другую петнадцать копъ грошей, и отъ тое стороны укривжоное, которой отправа чинена быти маеть, передъ тыхъже пановъ депутатовъ, на першии роки по оному рушенюю, позванъ и заразъ на томъ року, за позвомъ припаломъ, кгды сторона окажеть, ижъ къ учениню отправы, весполокъ зъ ынъшими обывательми, на местце и день назначоный не быль, такой заразъ, не отходечи отъ суду, стороне поширающей пятьнадцать копъ грошей, а старосте оного замку и депутатомъ другую петнадцать копъ грошей вины дати и заплатити мауть; а где бы, упоромъ своимъ, тое вины заплатити и дать не хотелъ, тогда маеть седеть на замку, ажъ тую всю тридцать копъ грошей отдасть и заплатить. Также еслибы хъто, за позваньемъ о тую вину, упоръне передъ паны депутаты на рокохъ не сталъ, противъ такому упорному а непослушному, староста и депутаты поступовати и заховатися мауть, яко и противъ инъшимъ упорънымъ, рушивъшися зо всимъ поветомъ, стороне и собе отправу за тридцать копъ грошей учинить, а инъшую всю мастьность его на речъ посполитую приверънуть, яко есть вышней описано. А еслибы староста, фолькгуючи стороне объвиненой, листу, весполокъ зъ депутаты, на рушене до всихъ обывателей оного повету, противъ непослушному, дать запечатати и послать въ поветь не хотелъ, або самъ особою своею, кромъ обложное хоробы, не ехаль, або

ехавши, отправы скучечное на непослушномъ учинить не хотель: тогды староста будеть повиненъ заплатити вины стороне укривъжоной пятдесятъ копъ грошей, а депутатомъ другую пятьдесятъ копъ грошей, и противъ такому старосте. въ той мере, такийже поступокъ чиненъ быти маеть, яко и тотъ, противъ каждому обывателю, што есть вышай описано; а депутаты прельсе свой листъ въ по-веты, до всихъ обывателей, послать и, съ ними зъехавшия на часъ певный и местце назначоное, до конца отправу скучечную, такъ зъ старосты, яко съ каждого обывателя, стороне и речи посполитой, водлугъ сего по-становеня нашого, чинити мауть и повинъни будуть, подъ тымъже обовязскомъ, виною и на каждого особу депутата, яко и на старосту. А хтобы ся хоробою вымовилъ, староста, депутатъ и который кольвекъ обыватель, ку учиненю такое отправы, за ознайменемъ и обосланемъ листу, на местце назначоное не приехадъ и не быль, та-ковый каждый, кгда отъ стороны жалобливое о то передъ депутаты позванъ будеть, ставши на року, маеть прися-гиути, ижъ спъраведливе на тотъ часъ хоръ быль, а предсе, и хорымъ будучи, староста подстаростего, а шляхтичъ шляхтича собе ровного, на свое местце, ку вшелякой такой отправе, послати есть повиненъ. Еслибы который съ пановъ депутатовъ, на которые роки, на тые справы, за хоробою своею, або за послугою речи поспо-литое, або за якимъ кгвалтовнымъ припадъкомъ, прибыть не могъ: тогды тые панове шляхта, которые на роки зъедутъся, згодне обравши промежъку себе человека до-брового, цнотливого, веры годного, местце того депутата,

которого бы не доставало, засадить мають. А гдѣбы се шляхта згодить не могли, тогды панове депутаты сами, промежку пановъ, рыцерства, которые ся на роки зѣдуть, такожь человека доброго, цнотъливого, веры годного обратъ и местце товарыша своего, депутата, которогобы не было, засадить и съ нимъ сполне вси справы отправовать мають, подъ цънотою и верою своею. Которыи въси справы панове депутатове судить, радить, спрavoвать мають моцъ, а отправу вespолокъ старостою, альбо подстаростимъ и зъ рыцеръствомъ чинити мають, ажъ до того часу, поколь короля, отъ насъ коронованого, въ панстве коруны Польскoe меть будемъ. Записы вшелякие, отъ смерти его королевское милости Жикгимонта Августа учиненыи, до книгъ кградскихъ о што колвекъ учиненыи, и которыи бы до книгъ земскихъ перенести належали, а не перенесеныи, такимъ записомъ и инъшимъ всимъ, отъ смерти его королевское милости Жикгимонта Августа, давность земская ни въ чомъ школити не маеть, и теперь, для набываня цензей, продаваня именей и инъшихъ потребъ поточныхъ, кгдышъ суды кградскии и земскии отъ немалого часу сужоны не бывають, и книги кградскии никому заборонены быти не мають, але вшелякие продажи и заставы, фрымарки слушныи, на рокохъ депутатскихъ, завжды до книгъ кградскихъ отъ старосты, або отъ его целого уряду, будучи подстаростему, суди и писару, приймованы, записованы быти мають, и выписы сторонамъ выдавать. А инъшии справы поточныи, и безъ роковъ депутатскихъ, урядъ кградский звыклымъ обычаемъ приймовати маеть. Выкупнe добrъ хтобы самъ, а ни че-

резъ ииъшии ничин руки зеставилъ, также и о долъги всякие, отъ смерти его королевское милости, Жикгимонта Августа, у тогож суду депутатскаго, водлугъ записовъ кождого, сужено быти маеть. А тыи вшелякии справы, которыи врядъ кградский, на рокохъ депутатскихъ и безъ роковъ, до книгъ ку записованю приймовать будуть, маютъ ся въ томъ верне, цнотливе и во всемъ водлугъ статуту, безъ проволоки всякое, безъ посуловъ, браня подарковъ и вымысловъ, въ отправованю сторонъ и придаваню возныхъ, справедливе, подъ цнотами и верами ихъ, подстаростий, судя и писарь отправоватися и заховати мауть. Подстаростий и писарь присяглый кградский уставичне на въряде своеемъ повинномъ, для отправованя всихъ спрвъ, быти маеть; а где бы подстаростий, писарь при вряде своемъ не былъ, а въ томъ ся омешкане справамъ людскимъ, для корысти врядника которого, деяло, або што противного праву послолитому вчинилъ, а то на него переведено будетъ передъ старосту, паномъ его, таковый врядникъ уряду своего зложонъ быти маеть черезъ старосту, пана его. Возный такежъ, въ спрвахъ вряду своего, заховатися маеть верне, цнотливе, не вытягающи шляхъты на подарки и на заплаты болшой, въ статуте имъ постановленыи, подъ каранемъ, яко за фалшеръство. Глебы хто слугу або подданого чиего зъ лицомъ якимъ, або на злодействе, на которомъ mestцу, поймаль: тогда маеть такого шкодника своего вести до того пана, на чиемъ кгрунте поймаетъ и гамъ же, до везеня того пана, чий кгрунтъ есть, осадивши, тому пану, чиимъ бы ся слугою або подданымъ менилъ, черезъ листъ того пана,

у кого у везеню есть, оповедить и рокъ певный ку вчинению справедливости на злочинцу зложить, ознаймить маеть, на который рокъ тотъ панъ, чий бы то се слуга або подданный былъ пойманъ, повиненъ ехать ку праву, до того пана, въ чиемъ везеню есть, и на чиемъ кгрунте пойманъ, а приехавши, прислушиватисе чиненю справедливости; а где бы приехали не хотелъ, тогда тотъ панъ, въ чиемъ именю злочинца пойманъ будетъ, взяви до себе людей добрыхъ, стороныхъ; можно будетъ оного злочинцу злодея судити и, за доводомъ слушнымъ отъ стороны жалобъное, сказанье учинить и казать карать, волугъ за слуги виноватого, тамъже найменю своеимъ, а тотъ, чий бы слуга або подданный скаранъ былъ, о то якъ пана, кто на своеимъ именю справедливость учинилъ, такъ и стороны, которая кривды своее попирала, до жадного права, николи позывати не можетъ, але вечне ото молчати маеть. О збеги, которые бы зъ ыменя чиего люди отчизны до кого повтекали, въ томъ, передъ тымъже теперешними паны депутаты, успѣправедливитися и заховать ся маени, волугъ перъвшого постановеня нашего, въ Луцку, року сейдесясть третего, дня двадцать пятого, месеца февраля учиненого. Каждый зъ нась всякого стану приеждати до места его королевское милости столечного Луцкого, маємъ се спокойне заховывать, до замку и по мѣсте зъ ручницами, зъ луки, зъ рогатинами не ходить, але такой брони въ господахъ меть, только звыколо бронею: зъ мечомъ, зъ кордомъ, зъ шаблею ходить волно, спокойне заховываючися. А хтобы до места его королевское милости столечного, до Луцка, приехавши, своволенъство якое

починаль, на ломы кгваломъ научениль, билъ, мортдовалъ и съ такими бъронями заказаными до замку або по месте ходилъ, кгвалть який значный mestу чинилъ, такого каждого свовольника, а если будеть шляхтичъ, заказать, абы заразъ, не зъежтдочючи зъ места, усправедливился объвиненый. А глебы упоръный былъ, а стать не хотель, тогда кгородской урядъ, сполне зъ mestъскимъ, мають такого своволника моцно взяти до везенъя уряду кгородъскаго и справедливость зъ него скучечную учинить маеть, а простого стану человека своволного врядъ mestъский судить маеть. А гдебы тежъ мещане противъ шляхтича якое своволенъство безъправне и обельживость учинили, або учинилъ, таковые мещане, отъ шляхтича правомъ поконаныи, безъ всякого милосердя горъломъ караны быти мають. На которые вси справы вышай описаные упростили и обърали есмо депутатами особы певныи съ пове ту Луцького: пана Григорья Гулевича, хоружого земли Волынское, пана Гаврила Вокия Печихвостъского, судью земского Луцкого, пана Федора Кадяновича-Чаплича; съ повету Володимеръскаго: пана Василья Гулевича, войскаго Володимеръскаго, пана Жъдана Конленъскаго, пана Константина Малинъскаго; съ повету Кремянецъкого: пана Ярофея Гостыскаго, пана Ивана Хренницъкого, пана Антона Яловицъкого, а при тыхъ панохъ депутатехъ писаромъ, пана Ивана Ела Буюемъскаго. Ихъ милость, панове депутаты, за прозъбами нашими, тую працу на себе принявши, вѣрами, цѣнотами своими и присегою телесною потътверъдивши, обовезалися, ижъ подълугъ Бога и статуту права нашего посполитого писацаго, которого и до

сего часу уживаємъ всіхъ нась судить, справовать и
 сказни чинить мають, во въсемъ заховываючися подлугъ
 сего спису и постановеня нашого; а мы тежъ вси, обы-
 ватели земъль, поветовъ воеводства Волынскаго: Луцкого,
 Володичерскаго, Кремянецкого, жадъного стану не вый-
 муючи, панове рады, врядъники, рыцерство обецуемъ,
 прирекаемъ, подъ цнотами и верами нашими, тое тепе-
 решънее постановене наше моцъне и непорушъне во
 всемъ деръжать и полънить, розсудъку пановъ депутатовъ
 обраныхъ во въсемъ послушни бытъ, и шъто они де-
 кретами свѣими скажутъ, то каждый нась приймовать и
 полънить маєть, николи противъ судовъ, декретовъ и ска-
 занью ихъ милости, ни въ чомъ се не спротивляючи, а,
 якъ до его королевъское милости, также до ихъ милости
 пановъ радъ и до речи посполитое, ихъ милости, пановъ
 депутатовъ, о суды ихъ милости, обжаловывать и потегать
 не маєть и не будемъ мочи, подъ тымижъ обовязсками
 вышай описаными, але вечне молчати, што ихъ милость
 скажутъ выроками своиими. А хтобы въ чомъ сему на-
 шому постановеню противенъ бытъ хотелъ, противъ тако-
 вого кожъного обецуемъ, вси сполне и каждый зъособна,
 повѣстать и, рушивши, яко противку неприятелеви от-
 чизны наше, маєтности его знищить, горъла его збавить
 и за безезцнаго жеть будемъ. А дѣля упевненъя сего
 нашего спису, печати свои приложили есмо и руки под-
 писали. Писанъ у Луцку, месеца июля двадцать семого
 дня, року тисеца пятьсотъ семъдесятъ четвертого. А такъ
 князь воевода его милость Волынский, принустивши то ку
 ведомости своей, тотъ таковыи списъ ихъ милости, сполне

и згодне учиненый, до книгъ справъ кгородскихъ Луцкихъ уписати касаль, што есть, зъ росказанія его милости, записано.

Книга Гродская Луцкая 1574 г., листъ 240.

III.

Постановленіе дворянъ Волынскихъ объ избраніи депутатовъ для исправленія Статута и о мѣрахъ для отраженія Турецкаго войска. 1589 сентября 11.

Року 1590, месеца генвара, пятого дня.

Принесенъ есть для вписанія до книгъ, на врядъ кгородский Володимерский, листъ отъ ихъ милости ясныхъ велиможныхъ пановъ сенаторовъ, врядниковъ земскихъ и дворныхъ, такъже пановъ рыцерства, шляхты, обывателевъ воеводства Волынского, на сеймику Луцькомъ, на часъ въ констытуціи зъ сейму прошлого Варшавскаго назначоппий, то есть въ перший понеделокъ по нароженю Панны Марии, въ року прошломъ осмъдесятъ девятомъ, учіченый, который до книгъ кгородскихъ Володимерскихъ принять и записанъ есть, и такъ се въ собе маєтъ: Мы рады, дыкгнитаре, княжата, врядники и все рыцерство, шляхта, обывателе земли Волынское, ознаймуемо то кожному, кому того потреба ведати, ижъ мы всѣ, чинечы досыть конъституціи сойму прошлого Варшавскаго, зъехавшия тутъ до Луцька на денъ, въ тойже конъституціи

намъ назначоный, въ перший понеделокъ по нароженю
Панны Марыи, вси зголне, которые мы ся тутъ зъехали,
напродъ, чинячи досытъ тый констытуции, депутатовъ на
трибуналъ нашъ съ посродку себе мы обобрали. А ижь
тежъ, водле тыи конъстытуции, на светый Янъ пришлый
мели есмо обрати певные депутаты на коректуре правъ
нашихъ, лечь, ижь тая констытуция не рыхло по светомъ
Яне до нась на Волынь принесена, для чогосмы часу ку
зъеханю для тыхъ пановъ депутатовъ ведомости мети не
могли, про то пановъ депутатовъ на тую коректуру обрати
есмо не могли, ажь на сесь часъ, па сойнику теперешнемъ,
при обираню пановъ депутатовъ на трибуналъ, обобрали
есмо, до тое поправы правъ нашихъ, особливыхъ пановъ
депутатовъ, съ посродку нась, братю нашу, до того го-
дныхъ, права умеетныхъ: его милости пана Ивана Чапли-
ча – Шъпановскаго, кашталяна Киевскаго, пана Яна Хар-
линьскаго, подкоморого Луцкого, пана Ждана Боровицкого,
войскаго Луцкого, пана Василя Гулевича, войскаго Воло-
димерскаго, пана Гаврила Госскаго, пана Остаєя Малин-
скаго, подстаростего Луцкого, пана Федора Бруяку, ко-
торымъ злетили есмо на светый Михаль, рымъское свято,
на местцо певное, до замку Луцкого, зъехать и тамъ, а
где будетъ воля ихъ милости, до кгмаху якого исходити
и пилне, денъ подле дня, яко часу станетъ, не розежь-
чаючися, статуть права нашего поправити, а поправивши,
съ тою поправою тыежъ ихъ милость панове депутатове
въ Люблине, на день светого Мартина, на пришлого, ста-
новити маютъ, и тамъ, посполу съ паны депутаты корун-
ными, тую коректуру нашу знести, о чомъбы была по-

требъ, въ речахъ слушыхъ, зъ ихъ милостью поправити, а засъ до насъ на сейшъ Луцкій пришлый, который предъ сейшомъ пришлыи быти маеть, подать, я то, что поправили, панъ, брати своей, оказати, а мы ее, презъ послы наши, на сейшъ валный, до его королевское милости для конфirmaции, отослати маємъ. Ижъ еслибы тежь, царе Боже рачъ насъ оборошти, за трвогами и пебезпечностю одъ непріятеля о которочъ запевше поведаютъ, до тое поправы прибыть и прийти не могли, и часу того не стало, тогда съ тыкъ пановъ депутатовъ два ихъ, а меновите: его милость панъ Остафей Еловичъ - Малинский а панъ Гаврило Гостекий, маютъ, на день светого Мартина пришлого, въ Люблинѣ, передъ ихъ милость, паны депутаты короныши, исправе правъ высажоныши, у кгро-де протестовать, ижъ перво на светый Янъ, презъ первыя припесенье конституции и презъ певедомость, а ботомъ за трвогами, прийти до насъ не могли, еднакъже скоро се успоконитъ отъ непріятеля, албо, еслибы кгвалтовыхъ трвогъ не было, теды яко передъ светымъ Мартиношъ, такъ и по Мартине, на день певный, который они собе назначать, до Луцка и зъехать и досыть тому чинити, на што суть отъ насъ депутатовани. А поправивши права наши, яко поправу такъ и протестаю, на сейнику близко пришлюмъ, передъ сейшомъ валнымъ, въпосредъ кола, до насъ маютъ принести. Тамже, на томъ зъезде нашомъ, дошло панъ велать отъ его милости, пана гетмана, яко и одъ некоторыхъ ихъ милости, пановъ сенаторовъ короныхъ, а особливе отъ его милости пана воеводы Киевскаго, пана воеводы Волынского, о великой

небезичности отъ Турковъ, неприятеля крыжа светого, которые тутъ до паньствъ коронныхъ тягнутъ, чого имъ, Пане Боже, не помогай. При томъ заютъ тежь то памъ ихъ милость ведать о великой чуйности и обышливашю обороне противъ тому неприятелю, ижъ се ихъ милость до купы збираютъ и противъ нему ся вси рушти маютъ, въ чомъ мы, почуваючи ся заровно зъ ихъ милостью, не съ повинности, але и овшемъ варуючи то собе, абы то намъ въ секвеле и въ обычай не шло, толко зъ милости отчизны, на тотъ часъ постановили есмо противъ того неприятеля въ готовости быти, обещалимы одинъ другому, то есть, поветь Луцкий а Володимерский подъ Луцкомъ, а поветь Кремянецкий подъ Кремянецъ, на одпо mestце зъехати на часъ иевный, отъ даты того листу за тыйдень, и тамъже маемъ очекивати ведомости отъ пана гетмана до нась, презъ его милость, пана воеводы нашого. А кгды намъ его милость панъ воевода, взявши ведомость, ознаймить, мы подъ реищентемъ его милости тамъ рушимъ, где намъ mestце и часъ къ зъеханию до купы брати нашое, обывателей коронныхъ, назпачошъ будеть, становити маемъ, а послу зъ ихъ милостью тому неприятелю, за Божю помоцю, отпоръ чинити будемо. Которое сее постановлене и списъ нашъ руками подписали и печатми нашими припечатовали есмо. Писанъ на сей-мику въ Луцку, въ року тисеча пять сотъ осмъдесятеръ девятомъ, месеца сентябра, одинадцатого дня. Который же то листъ слово отъ слова до книгъ есть записанъ.

IV.

Обязательство дворянъ Волынскихъ защищать Люблинское Православное Братство отъ всякихъ обидъ. Подписи дворянъ Волынскихъ, заключившихъ это обязательство. 1601 мая 5.

Року тисеча шестьсотъ третего, месеца мая, двадцать второго дня.

Передъ нами депутаты суду головного трибуналу Любелскаго, на рокъ теперешний тисеча шесть сотъ третий, зо всихъ воеводствъ короны Польскога обраными и высажонными, постаповивши очевисте у суду нинешнаго славные мещане Любелские православия Греческого, шесть ихъ зъ братей, которые въ томъ року, зъ межи братства, згодпе порядкомъ своимъ были за старшихъ обраными, яко фундаторы и подавцы церкве Преображенія Господня въ мѣстѣ Любелскомъ, меновите: Леонтей Афанасовичъ, Стефанъ Желеховский, Трохимъ Олешковичъ, Олекший Молмоцкий, Андрей Лукьяновичъ, Олекший Васковичъ, сами отъ себе и отъ всего братства показали и подали листъ, або списъ, подъ печатми и съ подписми рукъ ясневелможныхъ ихъ милости Константина, кнежати Острозскаго, воеводы Киевскаго, маршалка земли Волынскога, старосты Володимерскаго, кнажати Григоря Сангушка Кошерскаго, каштеляна Браславскаго, кнажати Яхима Ко-

рецкого, воеводича Волынского, тяжъ тежъ подъ печатми и съ подписмы и ипшихъ княжать и пановъ, обывателей воеводства Волынского, на папери, письмомъ Рускииъ писаный, на оборону тыхъ кгрунтовъ и домовъ, которыхъ ихъ милость прикупивши, преречопой церкви братской даровали, а мешовите дома называемый Буковский, которого отъ Адама Бунка, стоячий на горѣ, близко тосежъ церкве, на Чвартку, при гостинцу Литовскому въ Рускомъ, и зъ кгрунтомъ, огородочъ, будованемъ, другий лесъ отъ Флориана Сепретовского, стоячий на той же горѣ, объ межу тогожъ дому Буковского, зо всемъ будованемъ, садомъ, пляцомъ и огородомъ, такъ яко ся въ себе маєтъ, сами ихъ милость власныи коштомъ своимъ купивши, часы вечными преречопой церкви даи и даровази, о чомъ ширеи и достаточней тотъ поменсный листъ, печатми и подписмы рукъ людей защыхъ, обывателей воеводства Волынского, исполненый, въ себе обновляеть, просечи, абы до ведомости судовое принять и въ книги вписанъ быль, которого судъ пынешний головный трибуналский отгледавши и для вписовани до книгъ приймуючи, передъ собою читати казалъ, и такие слова его суть: Мы нижай менованные обыватели воеводства Волынского, бичачи великое стиснене въ кгрунтахъ церкви святого Преображения Господня, на предиѣстью Любелскомъ булучое, наслѣдующи въ тои проаковъ своихъ а фундаторовъ церкве тое, для приложenia хвалы Божие з спасибенія выходавши слугъ церковныхъ, кгрунту, ее прилеглого, прикупивши, опой непорушно и вѣчне придалисмы, затыль и оборону вшелякую такъ кгрунтомъ, до нее належачимъ,

священникови и братству церковному, прикладомъ продковъ нашихъ, обещалимы и обецуемъ, а такъ все исполните каждого; перегъ якъ козекъ урядъ бы кривда тое церкви, фундатые продковъ нашихъ и пасъ самыхъ принесена была, такъ священникови, кгруптомъ, подданымъ и братству, въ всемъ помочныи быти рачили. вполне просимо. Якожъ, про отлѣтость отъ того места, все братству тутошнему, сполечне и зъ священникомъ, вшелякихъ кривда и стисненя опое перестрѣгачи и о каждой кривде себе давали гнати злѣцайлмы. Дѣялося въ Люблине, на трибунале головной боевѣдства Волынскаго, року тисечашесть сотъ первого, месеца мая пятого дnia, ведугъ старого календаря. У тѣго мисту, або спису, ихъ милости княжать и паповъ печатей четырдесетъ и четыри, а подпись руко вѣ тыне слова:

Костентинъ Острозский, власною рукою.

Григорей Сангушко-Кошерский.

Яхимъ Корецкий.

Юрей Друцкий-Горский, рукою власною.

Юрей Кирдей-Мышский, рукою власною.

Якубъ Жабокрицкий, судья земской Кремянецкий, власною рукою.

Гаврило Гойский, депутатъ Волынскаго.

Федоръ Суринъ-Рудецкий, чашникъ короля его милости, на оборону сполне зо всими руку подписую.

Александёръ Загоровский, депутатъ воеводства Волынскаго.

Демьянъ Павловичъ, судя кгродский Володимерский, власною рукою.

Самуэль Горностай, депутатъ воеводства Киевскаго,
рукою власною.

Василей Семашко, хоружий земли Волынское.

Иванъ Хреницкий, подсудокъ земский Луцкий.

Юрей Овлучимский.

Юрей Пузына, рукою власною.

Марекъ Жоравницкий, власною рукою.

Лавринъ Древинский.

Ярофей Гойский, рукою.

Иванъ Яковицкий, рукою власною.

Янъ Курцевичъ-Булыга, подстаростий Черкасский,
рукою.

Юрей Чарторийский, рукою власною.

Александеръ Хреницкий, ловчий земли Волынское.

Фридрихъ Тишкевичъ зъ Логойска, рукою вла-
сною.

Захарияшъ Ставецъкий, рукою власною.

Богданъ Туминъский, подсудокъ земли Брестское,
рукою власною.

Миколай Яръмолинъский, рукою власною.

Григорей Колъмовъский, рукою своею.

Андрей Загоровъский.

Матфей Немиричъ, судичъ земский Киевъский.

Демьянъ Павловичъ, судья кгородской Володимеръ-
ский, власною рукою.

Прокопъ Павловичъ, власною рукою.

Иванъ Мелешъко, рукою власною.

Федоръ Балабанъ, рукою своею.

Андрей Гулевичъ.

Михайло Янушевичъ-Гулевичъ, рука власная.

Миколай Еловицъкий, рука власная.

Адамъ Болобанъ, власною рукою.

Григорей Четъверътенъский, рукою власною.

Иванъ Микулинъский, писарь земский Браславъ-
ский, рукою.

Прокопъ Хреницъкий, власною.

Павелъ Друцъкий-Любецъкий, рука власная.

Шимонъ Павловичъ, власною рукою.

Юрей Гулевичъ, рукою власною.

Мартьинъ Бутовичъ, рукою власною.

Михайло Гулевичъ-Воютинъский, писарь земский
Луцкій.

Политанъ Чеконъский-Данискевичъ.

Который то листъ, або списъ, ихъ милости гляжать и
пановъ, на папери писаный, за врозбою преречоныхъ
особъ, тотъ листъ подаваючихъ, увесь съ початъку ажъ
до конъца, до книгъ справъ головъныхъ трибуналскихъ
воеводства Волынъского есть уписанъ.

*Книги трибунала Люблинскаго воеводства Волынскаго 1603
года, справа 530, въ Главномъ Архивѣ Царства Польскаго.*

V.

Бреве папы Клиmentа VIII, данное, по требованію западнорусскаго дворянства, объ отмѣнѣ папской буллы, представившой Киево-Печерскую Лавру во власть униатскихъ митрополитовъ. 1603 іюля 19.

CLEMENS P. P. VIII.

Carissime in Christo fili noster, salutem et apostolicam benedictionem. Pastoralis sollicitudo nostra, quae, ex hac apostolica specula, in qua immeriti praesidimus, in omnes Ecclesiae Catholicae partes protenditur, ad Poloniae regnum amplissimum, cui maiestas tua feliciter praeest, tanto libenterius convertitur, quanto majori nos amoris et paternae caritatis affectu et majestatem tuam et regnum ipsum complectimur, in visceribus intimis Jesu Christi. Literas igitur majestatis tuae, superioribus diebus ad nos copiose scriptas, quibus tria capita continentur, quae ad publicam regni tui procerumque tuorum quietem non mediocriter pertinere asseris, benigne vidimus, et in magnis nostris occupationibus attente etiam consideravimus, et ad ea, quae petuntur, concedenda, quantum nobis cum domino licet, et sacerorum canonum debita observantia permittit, quam

tua quoque majestas iure optimo antiquissimam habet, propensam certe afferimus voluntatem. Quod ergo attinet ad primum illud caput, quod est de unione Abbatiae, seu Archimandriac Piecarensis, quae alias, ad tui ipsius supplicationem, nostra Apostolica autoritate, perpetuo unita atque attributa fuit universalis, ut appellant, Metropolitae Kijoviensi, vidimus, quae majestas tua scribit: magna scilicet contentionē in comitiis actum esse a nuncijs Ruthe-
nis, permultis alijs suffragantibus, ut ea unio dissolvatur, propterea quod, ut narras, demonstratum sit, jus patronatus illius non ad reges, sed ad certas Rutenici ritus familiias pertinere, a quibus ius illud nequaquam auferri posse asseris, sine gravi reipublicae perturbatione, ac propterea valde a nobis postulasti, ut tota res in pristinum restituatur. — Nos igitur, ut tuae et Regni tui tranquillitati consulamus, iterum majestatis tuae supplicationibus inclinati, unioni Archimandriae reuocandae et dissolvendae assentimur, ita tamen, ut decens aliqua retributio et compensatio eidem metropolitae Kijoviensi a majestate tua reperdatur, ut certe propense facturum, plane confidimus. Dabimus autem venerabili fratri episcopo Regensi, nostro apud te apostolico nuncio, facultatem omnem, quae ad rem exequendam necessaria est, eiusque rei causa literas apostolicas, in forma brevis, expediri mandavimus. Illud autem a majestate tua summopere petimus et summo studio requirimus, ut virum aliquem egregie catholicum ad eandem archimandriam nominari atque eligi omnino cures, atque in eo et pietati tuae et iusto desiderio nostro cumulate, ut speramus, satisfasias, ut hac etiam ratione et

jura, quae metropolita in abbates habet, conserventur. Ipsum autem fratrem nostrum Hypacium, archiepiscopum Metropolitam Kijoviensem, optime, ut scis, de ecclesia Dei et sancta unione meritum, saepe majestati tuae commendavimus et nunc etiam diligenter commendamus, primum, ut in ea controversia, quam habet cum vladica, ut vocant, Leopoliensi, illi, ex iustitiae praescripto, tam efficaciter suffrageres, ut Metropolita ius suum obtineat; deinde, ut eum tandem senatoria dignitate ornes atque avgeas, quae certe loco et personae debetur, et in eo Dei gloriae servitur, ut caeteri ad unitatem allitantur. Et aequissimum est, ut, qui unum nobiscum in Christo, paribus cum ceteris fratribus nostris Episcopis honoribus et praerogativis perfruantur; quare Deo acceptam rem et nobis gratissimam feceris, si praestantem antistitem, tibi addictissimum, nobis adeo carum, in senatorum numerum adscriperis. Alterum majestatis tuae literarum caput illud erat de querimoniis nobilitatis, quod per appellaciones personarum ecclesiasticarum ad hanc Romanam curiam pertrahantur, ac propterea nobiles vehementer contendisse, ut in Regno isto tribunal aliquod erigatur, in quo supremas causarum instancias adversus ecclesiasticos persecui et definire liceat. Nobis vero, ex nostra erga te et regnum caritate, cuncta consideratibus, multisque ac urgentissimis de causis, et istud et reliqua Christiani orbis regna et hujus sanctae sedis statum ipsum concernentibus et amplectentibus, nequaquam expedire visum est, ut eiusmodi novi tribunalis institutio fiat, sed ut, quantum cum Domino possumus, nobilitati gratificemur et quaerellas amputemus, mandabimus dilecto

filio, camerae nostrae apostolicae auditori generali, cuius
 ea ordinaria cognitio est, ut temperate in hac materia pro-
 cedat cum debita circumspectione, et discrimen adhibeat,
 rationem denique habeat qualitatis causarum et persona-
 rum. quam rationem etiam haberi a signatura nostra sup-
 plicum libellorum in causis comittendis eodem modo praec-
 cipiemus. Tertium reliquum est caput, ut quoniam omnes
 regni tui episcopi senatores sunt et in regiis judiciis jus
 sententiae dicendae obtinent, id eis, in causis etiam capi-
 talibus, ex nostro apostolico indulto, facere liceat, ita ut
 propterea in irregularitatem non incurvant, et quia, ut hoc
 concedamus, atque ut perpetuum sit, majestas tua a nobis
 vehementer petit. et quod ita publicae rationes postulent,
 confirmat, placuit petitioni tuae assentiri, atque hoc fratri-
 bus nostris, regni Poloniae episcopis, indulgere modo ca-
 pitalibus sententiis ne subserbant, nisi prorsus ex officio
 id facere necessario adstringantur, quemadmodum literis
 nostris, in forma item brevis, ad perpetuam memoriam
 expediendis, planius explicabitur, sic autem existimamus
 amorem nostrum et perpetuam voluntatem erga majestatem
 tuam, jam pridem tibi perspectam, in his quoque literis
 non parum elucescere, quibus de rebus idem venerabilis
 frater et nuncius noster apostolicus uberior tecum aget.
 In Christo fili charissime! Zelum Dei et Catholicae reli-
 gionis, et insignem pietatem, ac devotionem erga hanc
 amantissimam matrem tuam, sanctam Romanam ecclesiam,
 sic conserva, ut Deus ipse, quin nostra humilitate, hono-
 retur, coronam tuam et te ipsum, et quaecunque ad te
 pertinent, sua caelesti gratia, tueatur, et te omni vera felic-

citate cumulet, quod ab ejus clemencia assidue precamur et majestati tuae apostolicam nostram benedictionem, summo animi affectu, benedicimus. — Datum Romae, apud Sanctos Apostolos, sub annulo Piscatoris, die XIX Julii M.D.C.III, pontificatus nostri anno duodecimo.

Акты метрики коронной № 148, 1605, 1604 и 1605 годовъ, листъ 161. Въ Главномъ Архивѣ Царства Польскаго.

VI.

Бреве Клиmenta VIII къ папскому нунцію объ отмѣнѣ буллы, предоставившей Киево-Печерскій монастырь во власть униатскихъ митрополитовъ. 1603 августа 9.

CLEMENS P. P. VIII.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem. Significavit nobis nuper charissimus in Christo filius noster Sigismundus, Poloniae et Sveciae Rex illustris, in proximis regni sui comitiis Ruthenos nuncios summa contentione flagitasse, ut archimandriae seu abbatiae Pieciarensis unio, quae alias, apostolica nostra autoritate, ipso Sigismundo rege petente, mensae Archiepiscopali Kijoviensi facta fuit, dissolveretur, ac veris patronis jus suum ad eandem archimendriam, seu abbatiam restitueretur, ab ipsisque Ruthenis nunciis demonstratum fuisse, juspatranatus ejusdem archimandriae, seu abbatiae non ad ipsum Sigismundum regem, sed ad certas illius ritus fami-

lias omnino pertinere, et ideo ipsum Sigismundum regem, pro sui Regni tranquillitate, maxime cupere, ut unio praefata omnino dissolvatur. Nos igitur, ejusdem Sigismundi regis petitionibus in praemissis annuere volentes, ac literarum nostrarum, super dictam unionem expeditarum, aiiarumve desuper confectarum scripturarum tenores praesentibus pro expressis habentes, supplicationibus eiusdem Sigismundi regis, super hoc nobis humiliter porrectis, inclinati, fraternitati tuae per praesentes committimus et mandamus, ut unionem dictae archimendriae, seu abbatiae Pieciariensis, praedictae mensae archiepiscopali Kijoviensi, autoritate apostolica factam, data tamen eidem mensae, seu ecclesiae Kijoviensi aliqua congrua compensatione, arbitrio tuo ab eodem Sigismundo rege assignanda, eadem authoritate apostolica, dissolvas ac omnia in pristinum et eum, in quo ante unionem praefatam erant, statum restituas, reponas et plenarie reintegres, super quibus tibi plenam et liberam facultatem concedimus et impartimur. Ipsum antem Sigismundum regem in Domino hortamur, ut pro sua pietate ac Catholicae religionis zelo curet, ut ad archimandriam, seu abbatiam praefatam non nisi vir Catholicus et pius per eos, ad quos pertinet, praesentetur et instituatur, non obstante ipsa unione alijsque praemissis ac apostolicis constitutionibus et ordinationibus caelerisque contrariis quibuscunque. Per praesentes autem non intendimus juspatronatus praedictum in aliquo approbare. — Datum Romae, apud sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die nona augusti, millesimo sexcentesimo tertio pontificatus nostri anno duodecimo.

A tergo: Venerabili fratri Claudio, episcopo Regiensi,
apud charissimum in Christo filium nostrum, Sigismundum,
Poloniae et Sveciae regem illustrem, nostro et apostolicae
sedis nuncio.

*Акты метрики коронной № 148, 1605, 1604 и 1605 годовъ,
листъ 161. Въ Главномъ Архивѣ Царства Польскаго.*

VII.

Универсалъ Сигизмунда III къ обывателямъ Земли Волынской, собравшимся на депутатскомъ сеймѣ въ Кременцѣ. Статьи, предложенные сенаторами и рыцарствомъ и утвержденные королемъ, для устройства и успокоенія государства. 1606 сентября 4.

Року тисеча шесть сотъ шостого, месеца сентябра, шостогонадцать дня.

На рочкахъ судовыхъ кгродскихъ Луцъкихъ, дня чотырнадцатого месеца сентябра, въ року звышь написаномъ припалахъ и судовне отправовать зачатыхъ, передъ нами Матеемъ Стемпковскимъ, подстаростимъ, а Остафьевъ Еловичомъ Малинскимъ, судею, врядвиками судовыми кгродскими Луцъкими, постановивши се очевисто урожоный панъ Янъ Лагодовъский оповедаль и, для вписанья въ книги кгродские Луцъкие, подаль артыкулы отъ его королевской милости, пана нашего милостивого, па зъезде подъ Вислицею учиненые, на которыхъ то артыкуловъ поданье, особнымъ универсаломъ своимъ, его королевская

милость помененого его милости, пана Лагодовскаго, назначити рачиль, просечы, абы такъ тотъ универсаль его королевской милости, яко и артыкулы, до ведомости врядовое приняты и въ книги кгродские Луцъкие уписаны были. Который то универсаль, такъже артыкулы, мы зъ ушанованьемъ, яко ся годить, принявши и читаныхъ выслушавъши, въ книги вписать казали, и такъ се въ собе маюгъ: Жигимонтъ Третий, зъ ласки Божое король Польский, Великий князь Литовский, Русский, Прускай, Мазовецъкий, Жомонитский, Ифлянтский, Киевский, Волынъский, Подляский и Шведский, Кготский, Вандалский ледичный король. Урожонымъ и шляхетнымъ дикгнитаромъ, урядникомъ и стану рыцерского людемъ земли Волынъское, на сеймикъ депутатский въ Кременцу зъгромажонымъ, верне намъ милымъ, ласка наша королевская, урожоные и шляхетные, верне намъ милые! Маеть отъ насъ въ порученъю урожоный Янъ Лагодовъский пилне некоторые речы до успокоеня тыхъ теперешнихъ разруховъ, насъ и речъ посполитую на тотъ часть заходячыхъ, належачые, верностямъ вашимъ, на томъ тамъ сеймiku депутатскимъ, во-длугъ инъструкцъци нашое, преложити. Жадаемъ теды, абысте ему вѣрность ваша, зуполную вѣру во всемъ давши, до того пилнимъ и зычливымъ стараньемъ своимъ причинили се, што бы было зъ успокоенъемъ сноное отчизны и зъ охороною достоенъства нашего; а при томъ зычимо верностямъ вашимъ доброго отъ Пана Бога зъдоровья. Данъ у Вислицы, дня четвертого месеца сень-тебра, року Божого тисеца шесть сотъ шостого, панования королевствъ нашихъ: Польского девятогонадцатъ, а

шведского третегонадцать року. У того универсалу пе-
чать коронъяная большое канцелярии, а надпись руки ты-
ми словы. Sigismundus Rex. А повичитанью того уни-
версалу, менованные артыкулы, презъ помененого пана
Лагодовскаго поданые, таковыми суть слова написаные:
Жигимонтъ Третий, Божю милостю король Польский,
Великий князь Литовъский, Русский, Пруский, Мазовецъ-
кий, Жомоитский, Ифлянцкий, Киевский, Волынъский, Под-
ляский и Шведский, Кготский, Вандальский ледичный ко-
роль. Всѣиъ вобецъ и каждому зособна, кому то ведати
належитъ, теперь и на потомные часы, ознаймуемо, ижъ
кгды стану шляхетного люде, зо всихъ праве панъствъ
короны тое и великого князства Литовскаго, постерегающи
волностей и правъ своихъ, презъ насъ поприсяжоныхъ,
абы цале и ненарушоне были, и еслибы которые коли съ
колии вышли, абы въ свою клюбу вправлены, а другие
засъ, што дотоль въ уживанью не суть, абы до екзеку-
ции не отволочное приведены были, въ затрвоженю и
згромаженю великомъ, уймуючи се за волность посполи-
тую, на которой цалости вся речъ поспочитая зависла,
пилно а кгоронощо у насъ инъстанціе чинили, абысмы
жаданъямъ ихъ у себе мѣстъце дали. Мы бачечи, же
волному народови, черезъ волну елекцыю, фортууне па-
нуемъ, которыхъ права и волности зъдавна имъ черезъ
продки наши поданые, нетолко въ своей цалости зупольне
держати есть повинность наша; але тежъ, абысмы и онѣ,
подлугъ наболшое можности нашое, помнажали, хуть, ми-
лость и вѣру обывателовъ тое короны, по всѣ тые часы
панованя нашего, зъодваженъемъ нетолко маєтности и до-

статковъ своихъ, але тежъ крови и здоровья своего, по велекротъ намъ осветчона, ей, сама вдячность слушне то по насъ меть хочетъ. Протожъ, хотечы у той мере вѣрныхъ подданыхъ нашихъ анимусы успокоити и задержать въ вѣре статечной и милости ку намъ и панованию нашему, на далшие потомные часы, на тые всѣ артыкулы нижай описанные хутливе позволяемо:

Напервей, варунокъ вольное елекцыи такий чинимо:

Волное оберанье пана въ той речы послопитой ачъ колвекъ есть такъ добре правомъ послопитымъ укгрунтовано, же вже надъ то певиѣшого и яснѣшого ничего межи иными волностями народу королевства того быть не може, и никгды, ани черезъ продки наши, ани черезъ насъ, увонпливость жадную приведено не было, и овшемъ, за счастивого панования нашего, особно конъституциею Варшавскою року Божого тисеча пять сотъ деветдесять третьего, знову статечне и кгрунтовне обваровано есть: однакъ, ижъ ексь зело тое волности, преднейший уросль быль якийсь метусь въ той мере въ людехъ, про то мы, хотечы гокъ мету либераре подданыхъ нашихъ, и супицие въ ныхъ вшелякие знести, а указати, въ якимъ пошанованю права и свободы ихъ намъ суть, и завжды были и будутъ, реасумуючи права всѣ, о томъ черезъ продки наши, королей ихъ милость, Полские, а особливе Людви-ка, Владислава Якгела, Владислава Третего, Казимира Яна, Олбрыхта, Александра, Жикгмунта Першшого, Жикгимунта Августа, Генърика, Стефана и черезъ насъ учиненые, и оные утверждаючи и умоцняючи, знову то и теперь объяснямы и варуемы, ижъ яко иишие всѣ привилея, права,

волности и свободы короны Польское и великого князства Литовского, такъ тежъ и волности оберанья короля Польского вцаде и ненарушене зоставать и свягобливе, на вечные часы, ховани быть мають, такъ пжъ жаденъ кроль Польский, черезъ влиянье права, ани черезъ жадные иишие, людскимъ довстипомъ вымыщелые, способы, кроля подавать и форитовать ча кролевство нема и жадныи претекстомъ затегати не будетъ могъ, але илекротъ бы пана въ Польце не стало, маеть то завжды зоставать при волныхъ и згодныхъ голосехъ всѣхъ становъ коронныхъ народу шляхецкого и што бы колвекъ албо мы сами, чого Боже ховай, албо хто колвекъ ииный, будь внентрный, албо заграничный, за пасъ и по нась, мимо волную елекцию и згоду всѣхъ становъ, чинить хотель, теды то ма быть за смѣхъ и прожпость, а тотъ каждый, хтобы, за такимъ поступкомъ и претенциями, якии колбекъ способомъ вымыщенными, на кролевство Польское наступовать албо наступовать и оные собе пр влашать хотѣль, такой маеть быти за неприятеля отчизны мяный и почитаный, противко которому, яко неприятелеви коронъному, маеть быти поступлено и, мимо то, инъгабилисъ на кролевство Польское вечными часы зоставать за. Противко тымъ зася, которые бы радою, помочю таковыи были, албо зъ ними якие практики и и разумения около королевства Польского, на опресыю волнос елекций правъ и свободъ коронныхъ, мѣли, на панство влямъ вели, аперте вхъ форитовали, яко противко пердуелесь поступать се маеть, и право, такъ при рожоное яко и писаное, поступки и вины, списки до повстаня противко нихъ, яко противко пердуелесь, мають

быть на нихъ сурое и неотвѣточне екътендованые и
выконаные. Которое право вечныи часы маеть быти
светобливе и цале заховано, и хтобы его коли у вонтили-
вость приводить хотѣлъ, албо што противко нему чинить
и поступовать, ма быть мяный за неприятеля отчизны и
пердуеме. и тому всему, што се вышай вспомнело, подлечи-
маеть. Якожъ и заразъ, варуючи въ томъ станы, при-
пилей оеобныи. подъ печатью короною и великого княз-
ства Литовскаго, который конъституциою тою варуемо,
дали есмо, и тую конъституцию инъ волюменъ лекумъ
на близко пришлымъ сейме вписать роскажемо, и за вѣчное
право то мѣть хочемо. Который привилей, писмоъ ла-
тинъскимъ писаныи, такой есть: *Et si tales tantaeque sint
libertatum praerogativa, quibus hujus incliti regni nobili-
tatem jam olim maiores nostri, ob praeclara eius merita
ac praecepit militarum virtutum studium fidemque, con-
stanter principibus et patriae servalam, honestare et in-
signire voluerunt, ut si caeteris nationibus hac in parte
conferatur, longe multumque cunctis emineat; illa tamen,
quae caeterarum libertatum origo et fundamentum habita
est, propria et paeculiaris huius regni est praerogativa,
quod nemo ad regimen regni, vel sanguinis vel successio-
nis beneficio, vel alicujus pactionis aut iuris transfusionis
pretextu, aut ullo alio quaesito colore se ingerere rexque
dici possit, quem non antea universi regni ordines, colla-
tis in unum sufragijs, concordibus votis ellegerint regem-
que esse suum jusserint. Nos quoque, quemadmodum divi
decessores nostri, serenissimi Poloniae reges, spontanea
ordinum voluntate et studio in nos singulari, ad gubernation-*

eula huius regni, liberis universae nobilitatis suffragiis vocati, rexque appellati, et sacra corona insigniti sumus, ea lege et conditione, ut interposito jurejurando, nos leges et immunitates, ac praecipue regis libere eligendi potestatem, caeterasque omnes prerogativas, in omnibus earum punctis et clausulis, conservaluros sancte promitteremus, quod, et si in ipso felicis coronationis nostrae actu sufficienter prestituerimus legeque lata id ipsum declaraverimus: tamen, cum intellexissemus, sinistras in animis querundam subditorum nostrorum suspiciones subinde hac de re generari, quo omnem metum illis adimamus, ex senatus nostri consilio, praesentibus literis universos securos reddimus et promittimus, neque nos ipsos admissuros, ut viventibus nobis de substituendo rege tractatus ineatur, neque passuros, ut quispiam alter hoc ipsum attentare praesumat, qn in imo talem et tales omnes hostes patriae et publicae libertatis subversores iudicamus paenisque iis, quibus criminis perduellionis rei tenentur subjacere decernimus, et nihilominus quicquid in derogationem libertatis eligendi regis a quoquam factum attentatumque fuerit, id irritum, nullius roboris fore pronuntiamus, nosque, vigore hujus privilegii, verbo nostro regio, ad hoc ipsum diligenter et inviolabiter servandum obstringimus et obligamus harum litterarum tenore, quas manu nostra subscriptas, regni sigillis et magni ducatus Litvaniae communire jussimus. Ведаючи, якимъ способомъ и якими правы подана наимъ есть владза и звѣрхность въ панъствахъ зацныхъ тое короны, и яко описано есть конъституциями конъклюзия справъ всихъ речы посполитое, въ чомъ якосмы ни-

кгды, никгды ничего абсолюте, безъ позволеня пановъ радъ нашихъ, чинить не хотели, такъ и теперъ и напотомъ чинити не хочемо, ани будемо. Ажебы ся въ томъ жаданью рыцерства всего, подланыхъ нашихъ, догодило и незоставалъ жаденъ шкрупуль у никого де узурпанъдо абсолютумъ доминиумъ противко правомъ того крулевъства, отъ чого далеци естесчи и мислию и сердечъ, конституцию о мешканью сенаторовъ кроля Генърика до скутьку приводимо. Ажебы то въ одвлоку не шлэ, ани въ облогу, яко по тые часы, не зоставало, прого на кождымъ сейче, заразъ по одвотованью на пропозицию, передъ суженъемъ криминаловъ, лепутовани и оберани быть мають съ сенату особы, которые бы се и подняли и поднявши досыть учинили конечне, безъ вымовокъ повинъности своей, конституцию описаныхъ, подъ утраченъемъ дикгнитарствъ, которые, ипсо факто вакантесь, ишому конферовать мами, которымъ салариумъ заразъ отличить росказуемо. Которыето панове сенаторове зъ урядниками коронъными, на кождый день, по мши нашей, заседать будутъ повинни и овшелякихъ справахъ нашихъ и речы послполитое припалаючихъ радить, которыхъ сенаторовъ рады канцелярия наша писать маєтъ съ подписомъ рукъ ихъ, а мы все, яко конституция тая учить, зъ радою и зъ ведомостю ихъ чинити и отправовати будемъ повинъни. Ижъ пактисъ конвенътись варовано есть, абысмы чужоземцовъ, а звласча строжовъ нашихъ, на дворе своемъ не мели, поготову въ коморе: тожъ и теперъ учинить хочемо, и всѣ чужоземъци зъ двору нашего отправить будемо повинни, и овшемъ, въ коморе

своей, подъкоморого, водлугъ давнаго звычаю, присягдого
и покоевыхъ людей шляхецкихъ мѣть будемо, который
подкоморый раду вшелякого около насть и въ коморе на-
шой перестерегать маеть и повиненъ будеть, не выкида-
ющы тыхъ чужоземъцовъ малое личбы, которые для спрвъ
шведскихъ при насть мешкати мусятъ, и тыхъ, которые,
на славу нашу, на дворъ нашъ, на часъ приеждатъ бу-
дутъ. А тые чаютъ быти подъ юриздицио и въ реестре
маршалковъ нашихъ. Тые однакъ въ спрвы жадные речы
посполитое вдаватъ се не маютъ. Естония ачъ есть при-
вилеемъ нашимъ реституована станомъ обойга народу,
однакъ и теперь права всего, которое бы намъ, зъ якое
колвекъ мѣры, и кролевству Шведскому служило, ренунъ-
циуемъ, ани его съ потомками нашими заживатъ будемо,
и овшемъ, кгды, да Панъ Богъ, поссеси ее лойдемъ, о
што се сполне зъ станы коронными старати хочемо, цале
и зуполне до короны и великого князства Литовского
належати будеть, и што колвекъ въ той провинцый, будь
презъ войну, будь тежъ якимъ колвекъ способомъ, реку-
перуемы, тое мѣстъце особомъ заслужонымъ обойга на-
роду, водле конъституцыи и привилею реституцыи, роз-
давать будемъ повинни.

Што се тыче будованья замковъ, которые есмо бу-
довать повинни, до чого, вѣлаючи повинность свою, завжdy
были есмо готовы, оповедалисмо се съ тымъ и особы
певные для означеня местъ посылали есмо: теды при-
шлого, да Панъ Богъ, лѣта, заразъ, зиошшесе зъ гетманы
нашими и зъ людми украиными, будованье замку одного
зачнемо, а другие замки, также намовившиcь и порозу-

мевши на сейме близко пришломъ о mestцахъ способныхъ, зъ назначенъемъ часу слушного и подобного, доконть то выкопать мамы, побудовать будемъ новинни. Клясемъ и армату морскую, съ хути нашое и потребы речы посполитое, яко есмо будовати почали, и водле можности и достатку то чинить хочемо, и кгды, да Панъ Богъ, ледичнаго панъства своею дойдемо, часть певную готовое, водле конъдиции, инъ пактисъ конъвенціихъ выражоней, въ уживанье дамо, и зъ будованя, такъ короне, яко и великому князству Литовскому, належати будетъ, на которой кгубернатора присяглого короне и великому князству Литовскому ховать мамы, и оную въ портахъ тое речы посполитое ховать.

Релѣи Кгрецкое достоенъствъ и добръ духовныхъ инакшимъ правомъ не маемо разъдавать, одно водле ихъ фундацыи и давнаго звычаю продковъ нашихъ и нась да-ныхъ, то есть людевъ шляхецкимъ народу Руского и релѣи Кгрецкое, не чинечы никому безъправъя въ суменъю и праве его, ани волного отравованя набоженъства, водлугъ давныхъ обрядовъ ихъ, въ местехъ, въ мястечъкахъ, яко и въ селахъ, не забраняочы, ани перешка-жаочы. Так же до урядовъ и ремесль mestъскихъ, водлугъ давныхъ правъ мѣсть оныхъ, дороги не загорожаочы. Бенефиция тежъ костеловъ ихъ двое разомъ конъферовать не маемо, але владычество владыкомъ, архимандрыцъства архимандрытомъ и такъ субсеквенцітеръ о другихъ розумѣти се маеть, выявши однакъ теперешнныя поссоры, а добръ костелныхъ, отъ костеловъ алиенованныхъ, водлугъ конъституции, о томъ описаное року осмъдесятъ осмого,

доходить мають, которую теперь реасумуемъ; процесы и поступъки правные, банищие, которые на особахъ духовныхъ, въ которомъ колвекъ суде, зашли и одержаны суть, касуемо и одѣ нихъ волными чинимо.

Для задержанья покою внутренго, которымъ квитне и помнажася каждая речь посполитая, конституцию року 93 о тумултахъ вовсемъ реассумуемы, однакъ ишъформация въ розрзненью урядовъ, которую есмо подъ часъ отезду нашего на трибуналъ были вложили, засъ за бытностю нашою въ короне, водле давныхъ правъ, особе нашей приворочающы, которая то конституция дотоль трвать ма, доколь на сейме близко пришломъ около того што кгрунтовного а згоднего постановено не будетъ.

Справы тежъ о десятины зъ добръ шляхецъкихъ, которые не суть децидованы декретами, ани суть ихъ въ уживанью особы духовные, до композиции завешаемо, которая, абы яко найпрудшей дойти могла, старатися о то будемо.

Зъ особами тежъ духовными въ справахъ персонали- бусь зъ свецкими только абы апеляция и справы тутъ конецъ свой брали, у отца светого о то се старати маемо и повинъни будемо.

Аннаты, о которыхъ суть права давные, ижъ тутъ въ короне зоставать мають, теды на то екзекуцыя на томъ близко пришломъ сейме намовлена быти маеть скучечне, вложивши то впродъ, въ томъ часе, на отца светого. Уряды коронные и дворские, такъ яко о томъ право писаное и звычае суть, раздавать, не чинечы въ томъ жадное зволоки, маемо особомъ заслужонымъ и годнымъ, которые

абы повинности своей, водле описанныхъ правъ и звычаевъ, лосьть чинили. въ чомъ и мы жадное перешкоды чинить не маemo, и овшемъ инъшимъ особамъ приватнымъ, жебы ся въ уряды и повинности ихъ не вдавали, допущати того не маemo и не будемо, каждого водле прерокгативы его зоставуючи, которые уряды, ликгнитерства и ваканции вшелякие роздавать маemo людемъ заслужонымъ, водле правъ и привилеевъ давныхъ и конституций, о добре заслужоныхъ учиненыхъ, чинечи людемъ хуть до службъ нашихъ бенефициисъ, заховуючи въ томъ всемъ порядокъ, въ праве выражоный, а приволечи статутъ до скутку, о староствахъ судовыхъ, тымъ лиспоновать будемо водугъ правъ и звычаевъ давныхъ. Конътроверсию о роздаванью ваканций въ земляхъ Прусскихъ до пришлого сейму, для знесения се о томъ зо всѣми станы откладаемо, а привилей албо кауцил, ео номине имъ даная, же праву посполитому не ма шкодити, декляруемо, и овшемъ, въ роздаванью ваканций, водле правъ и звычаевъ давнихъ захвати се мамы. Позвы задворные, которые бы были противко праву и конституции остатнее Варшавъское, касуемо и отъ нихъ позванихъ волныхъ чинимо.

Економий тежъ надъ тые, которые суть въ праве описанные, причинять не будемо, а инише добра, которые до столу нашего належать и до диспозиций нашихъ припадати будуть, лавать мамы, водле права, на сейме; суть мамы и будемо справы делиберации. еслибы которые межи илучими потребами притрафили ся, третьего дня експедионавши зъ реестру, которого писарь, водле личбы подписаного рукою референдарскою, отменять не имеетъ,

але въ него справы, водле статуту Казимера короля, продка нашего, вписовать, также и справы о добрахъ, нulo юре рецептись, ведле дній описанныхъ, судити маемо.

На муниципияхъ и замкахъ речы посполитой веле належитъ, то варуемо, ижъ такъ, яко есть конъституциою короля Августа, вуя нашого варовано, по смерти посесоровъ теперешнихъ, не будемо иначай таковыхъ державъ, въ которыхъ муниципе суть, давати, одно съ тою конъдициою, абы до будованья и поправы замковъ певную сумму прикладать были повинни; также и проховъ и спижей причинять, чого подъскарбие наши престерегать и повиratъ, противко тымъ, которые бы иначай чинили, подъ обвязкомъ присеги учиненое, мають и будутъ повинни, которые концные канцелярия наша въ привилее державцовъ вписовати будетъ, а по смерти каждого посесора, подъскарбие наши державы, до шафунку нашего привлажющие, отъ потомъковъ змерлыхъ отбирать будутъ повинни, водле инвентаровъ, антесоромъ ихъ данныхъ, зъ арматою и зо всими добры рухомыми, и того дойзрити, еслиже антесорове ихъ. въ посесыи будучы, конъдциомъ на себе вложонымъ досыть чинили, чого мы потомъкомъ, яко речы власное речы посполитое, кондоновать не можемо, и овшемъ, безъ отволокъ вшелякихъ, запозваныхъ за дворомъ нашимъ, новъ обстанте лимитационе персонарамъ, судити, зъ деляцами державцомъ повинни будемо салвисъ мадернисъ посесорибусъ.

Нерядомъ и недозоромъ въ уставахъ воеводихъ урядовъ, великая ся шкода дѣть, которую повинность, яко имъ належачую, при нихъ заставуемо, и абы до скутку

приведена быти могла, конституциою, о томъ учищеною, объяснены, ижъ, кгды воевода албо подвоеводий зъ урядомъ старостимъ и урядниками земскими, яко есть опи-сано, уставу речомъ учинить, ижъ ихъ згодне уставе подписаной и публикованой, безъ вшелякихъ вымовокъ и апеляций, уряды местские екзекуцию чинить будутъ по-винни, подъ виною двадцати и осми гривенъ, о которую мещане наши форумъ въ урядахъ кгородскихъ на рочкахъ иметь мають, и рокъ завитый, безъ вшелякихъ апеляций и моцай. А еслибы урядъ воеводий и старостий инъ ео пассу недбалымъ се показаль, теды позваний, за попира-нъемъ коожъ колвекъ, више ста гривенъ подлегати маеть, о што форумъ и рокъ завитый на трибунале, инътеръ кавзасъ офицыи, мѣть мають, не дерикгуючи однакъ въ томъ урядомъ маршалковскимъ, при бытъности нашей. А што се дотычетъ тое части земли Пруское, которую кня-жа Пруское лержить, о чимъ ижъ вси станомъ намова належитъ: теды тые вси затяги до сейму близко пришлого откладаемо, што и по сейникахъ пропоновать мамы и будемо повинни. Зъ стороны оправы малжонъки наше першое и привилею ее, та ижъ смертью ее устала, и добръ, затымъ, тое речы посполитое затруднити не мо-жетъ; што варуючи, абы вонтильность якая стондъ не-уросла, такъ самую оправу, яко и привилей интромисие, еслибы якие были, подносимо.

Печати покоевое, ани снкгниту до сиравъ речи по-сполитое, яко есть о томъ варунокъ продковъ нашихъ, не маemo уживати, а еслибы што инъ контрапуумъ подъ тою печатю вышло, то не ма мѣть жадное вакги. Пра-

вомъ посполитымъ варовано есть, абы урядовъ, дикгнитарствъ не убывало; еадемъ рационе фундацие прелъныхъ костеловъ. такъ бискупство яко и опацтво, которые, зъ великое части, оғь людей шахетскихъ наданы суть, не мають быти одnymъ разомъ въ уживаше одной особе даваны, але бискупства бискупомъ, опацтва опатомъ, пробоющтво пробосчомъ, еть сикъ де алисъ, опрочъ арцибискупа Лвовскаго, бискуповъ Рускихъ и Хелмскаго, которые печать держати могутъ поединъкомъ, нелучачи того, посполу даваны быти мають; кгыжъ яко фундацие рознымъ респектомъ наданы суть, такъ и подаванъя, водле фундации, быти мають. Также до костеловъ катедральныхъ плебен не мають быти подаваны, водле статуту, и кромъ персонъ означоныхъ, ани на прелятуры до колеумовъ костелныхъ, водле давнаго права, опаты конъдиционъ, въ праве описанымъ, досыть чинити мають и будутъ повинъни.

Въ роздаванъю кадуковъ, такъ яко есть конституция о томъ учиненая, заховать се водле нее маемо, а вайтовъства, которые не суть инъкорпорованные до староствъ, не лучачи ихъ зъ староствы, абы службы военное не убывало, людемъ заслужонымъ обойга народу конферовать маемо.

До скарбу коронного, где короны схованы суть, безъ пановъ радъ, на то упривилеваныхъ, не маєть быти отверано, ани короны браны стантоль, безъ нихъ и безъ позволеня ихъ, въ чомъ заховать се маемо, яко право о томъ учинено есть.

Дисциплина мілітаремъ, которая, ижъ всѣхъ афи-

цитъ а веле розными конъституциями описана и выражона есть, до намовы вшехъ становъ и панствъ, до короны належащыхъ, на сеймъ близко пришлый откладамы, на которую, яко згодне намовлена будеть, позволамы, декларуючи въ томъ хуть нашу людемъ жолнѣрскимъ, ижъ, прикладомъ продка нашего короля Стефана, на службы ихъ, которые презъ шесть лѣтъ намъ и речы посполитой отдавать будугъ, за листы „сведоцъными отъ гетмановъ, баченъе мѣть будено и каждого, водлугъ конъдицыи его, опатрию.

Даный есть отъ насъ привилей около опатреня съ певное мѣры безпеченъства Украинъного отъ Татаръ, которому забегаючи польскарбий нашъ, вследе того привилею, во всемъ заховать се маеть, до которого рукъ жидове коронные и Литовские мають давати, при отдаваню кварты, на каждые святки, до раты поголовное по золотому одному, што вынести отъ нихъ провенѣту маеть двадцать тисечей и четыри тисечи золотыхъ полскихъ, а то подъ утраченъеиъ всихъ маєностей.

Инъфлянское провинъции ординация и судовъ постановенъе, такъже и спецификованъе обывателовъ власныхъ Инъфлянчиковъ, которые намъ и речы посполитой вѣры додержали, и которымъ, яко Полякомъ и Литве, волность еднакая служить маеть, до сейму близко пришлого откладаемо, на которомъ конечно, безъ вшелякое зволоки, то намовлено и обваровано быти маеть; также и раздаванъе именъ мнайшихъ вѣчностию постановлено быти маеть.

Статутъ Жигмунта старого, о фалшивомъ кованью монеты учисеный, декларуемо, абы нетолко шляхтичъ, але

и плебеи конъдицыи чоловекъ, деляторомъ быти могль, за которого делящиею подъскарбий коронный, которому донгледанье и дозоръ въ мындахъ належить, попирать того, адъ инъстанциямъ инъстигаторысъ, будеть повиненъ, въ чомъ шкрутения и инъквизиции упережати маютъ, передъ урядомъ кгородскимъ оного повету, въ которомъ обвиненный резиденцію свою мѣти будетъ. Отводъ албо доводъ, кому прийдетъ, зъ шестма свѣтъками паказанъ быть ма, а форумъ таковымъ справамъ на трибунале инътеръ кавзасъ фисци назначамы, цо ся и на претерита стегати се маеть, о што инъстигаторъ чинити будеть повиненъ, подъ виною баницыи, инътеръ кавзасъ фисци перемторие, ординария вия юрысъ, адъ инъстанціямъ куюсьвисъ репетенъда. А о которыхъ южъ констатъ съ конъфесыи пойманыхъ, теды противко и тымъ таковый же процесь быти маеть.

Конъституцію о раздаванью вечности въ Подолскімъ воеводстве и въ части Русии на сейме близко пришломъ до скутку приведено, и певные комисаре для означенія местцъ, зъ заложенїя вины, назначамы, которые реляцию на пришлый потомъ сеймъ принести мауть, волугъ которогого означенія, такъ яко есть описана конъституція, вечности будемо раздавать людемъ заслужонымъ въ тамтому краю. Привилей, презъ юнку Шкота отриманый, касуемо, ижъ жадное вакги меть не будетъ, декларуемо. Конъституціею року тисеча пять сотъ деветдесять девятого описано есть достаточне повинность жупника Руского стороны выставенъя соли на складе Бидгостскімъ, воеводствомъ Познанскому и Калискому, также повин-

ность, на жупника Бидгостского положоную, жебы ее никому ишому не продавалъ, одно обывателемъ тыхъ воеводствъ; однако ускаржаютъ се, же се той конъституцый досыть не лее, такъ черезъ жупника Руского выставенъемъ тое соли бочокъ описанныхъ, яко и презъ жупника Бидгоского, въ продаванью ее. Про то, утверждающи ту констытуцию, варуемо, абы конечне жупникъ Рускій ту соль бочокъ одинадцать тысячей, водле констытуции, на каждый рокъ выставяль, подъ виною вышай описаною, о которую форуиъ на трибунале интеръ кавзасъ фисци, ексъ леляционе жупника Бидгоского, перемиторие ему назначамы. Жупникъ тежъ Бидгоскій не маеть ей никому ишому продавать, одно воеводствомъ тымъ, на потребу власную шляхетскую, водле констытуции року тысяча пять сотъ осмысдєсять девятого, у Варшаве о томъ учиненой, подъ виною двохъ сотъ гравенъ, о которую, позваный аль инстанциямъ когоожъколвекъ, будетъ повиненъ завите, на трибунале, межи справами скарбовыми, отповедати. Ижъ жупникъ Бидгоскій взялъ два тисечи гравенъ вины отъ жупника Руского, отъ килка лѣтъ, которые пенизи мауть бытъ обърацане на буловане замку Калишскому: тэлы повиненъ будетъ отдать въ середу, на близко пришломъ сеймiku обираня депутатовъ на трибуналъ пришлый, до рукъ маршалка тамошнаго сеймiku, на которомъ рыцерство тыхъ воеводствъ мауть межи собою обрати особы, которымъ того замку булованя злещать зъ ведомостю и дозоремъ старости енерала Велкополскаго, а тое пенизей отдаве жупникъ повиненъ учинити за квитомъ достаточнымъ того, кому суга тая отдана будетъ, и за ассекурацыею,

ижъ ся на буловане замчу обернетъ, подъ виною сими-
лись сумме ирремисибилитеръ люенъда; о которую суму
и вину, еслибы се даль позвати до уряду кгородского
Познанского, теды на року первомъ ма быть начь ба-
ницы сказана и публикована, и лобра въ той суме уря-
довне взяти на речь посполитую, ажъ до заплачения тое
сумы. То тежъ варуемо, же пакотомъ жупника до жупы
Бидгоское давати обывателя, въ оныхъ воеводствахъ осѣ-
лого, будемо.

Веле есть констытуцій отъ давныхъ часовъ и за
светое памети продковъ нашихъ, и за счастливого панова-
ния нашего, учинено, абы река Варта была навигаби-
лись, и воеводства Велкопольские на вырумоване тое ре-
ки поборъ зложили, однакъ до тыхъ часовъ тая навига-
ция до скутку не пришла, для инпелиментовъ певныхъ
отъ княжатъ Бранлеборскихъ: будемъ се повинни въ то
вложити, абы тые инпелимента презъ нихъ были упрат-
нены, а тая навигация жебы до скутку пришла, для чо-
го не мешкаючи послы свое до княжатъ Брандебурскихъ
выправимо и вшелякого старания приложити не занехаемо,
абы се тому конецъ учинилъ.

На коректуру правъ и скрочене процесу менованы
были особы певные на сейми, часъ и местце до зъеханя
на сеймъ назначоны были; то однакъ не дошло, для по-
ветрия морового. Про тожъ позволяемо, абы подъ часъ
сейму близко пришлого, коли зложоный будетъ, зъехали
се депутаты, а которые по констытуции померли, на
местце ихъ, на сеймикахъ поветовыхъ, который сеймъ ве-
дле звычаю упережаетъ, обывателе инише назначить маютъ.

Такоже и мы зъ сенату, инъ локумъ померлыхъ, и станъ духовный назначить мамы, которымъ местце укажемо, абы передъ конклюзию сейму и приступокъ правный и права скорикговане адъ кокгниционемъ омниумъ ординумъ подали, абсещыя нонъулорумъ нонъ обстанте.

Которые то артыкулы, намъ згодне отъ пановъ радъ нашихъ и отъ рыцерства подапые, во всемъ, такъ яко суть, апробуемо и ратификуемо, и словомъ нашимъ и оные стрымать обецуемо, и для утверждения ихъ, абы вимъ перпетуитатись мели, порозумевши се о томъ съ папы радами нашими, сеймъ яко напрудшай зложимо. А ижъ взбужени будучи вѣрою и милостю, которую есмо и теперъ и завжды, въ томъ зацномъ народе, противко собе дознавали, то все, шъто належати будетъ до розширения и помножения правъ и волностей ихъ. съ хутю завжды учинимо, и яко теперъ готовыми нась быть знаезли, такъ и напотомъ завжды, попрежающими жаданями и прозбами ихъ, знайдутъ и дознавати речю самю будутъ. А тые артыкулы теперъ, съ подписомъ руки нашое и съ печатю нашою, выдать росказали есмо: одинъ акземпляръ до канцелярии нашое меншое, другой до рукъ ясневелебного ксеназа Берната Мацеевскаго, кардинала и арцибискупа Кгнезненскаго, а третий до рукъ урожоного Адама Геронима Сенявскаго, подчашого коронного, Яворовскаго нашего старосты, маршалка на тотъчасть кола рыцерскаго. Дѣялосе на зездѣ енералномъ подъ Вислицею, дня четвертаго, месеца сентябра року тысяча шесть сотъ шостого, а панования королевствъ нашихъ, Польскаго девятогонадцать а Шведскаго третегонадцать року. У тыхъ арты-

куловъ печать коронная меншое канцеляреи, а подпись тмы словы: На власное его королевское милости росказане. Которыежъ то артыкулы вси, съ початку ажъ до конца, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть записано.

Книга Гродская Луцкая 1606 года, листъ 986 — 996.

VIII.

Інструкція Волинського дворянства посламъ, отправленнимъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Постановленіе воеводствъ Київскаго и Волинськаго объ уничтоженіи унії и возстановленіи православной религії въ прежнемъ ея видѣ, о лишенні уніатскихъ митрополита и епископовъ духовной власти и о дозволеніи дворянству избрать новыхъ, православныхъ іерарховъ. Просьбы дворянъ Волинскихъ о возвращеніи православнымъ монастырямъ церковныхъ им'ній, розданихъ уніатскими епископами частнымъ лицамъ и объ учрежденіи семинарій для образованія православнаго духовенства. Мѣры для улучшенія финансовъ и устройства судебной части. Просьбы о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1607 марта 27.

Року тисеча шесть сотного семого, месеца марта, двадцать осмого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замку его королевское милости Луцькомъ, передо мною Миколаемъ Семашкомъ на Хункове, каштеляномъ Браславскимъ, старостою и ключни-

комъ Луцкимъ, постановивши се очевисто урожоный пашъ Александръ Хропинецкий, ловчий Волынский, маршалокъ на тотъ часъ сеймиковый, именемъ всихъ обывателей воеводства Волынского, для вписаня до книгъ кгородскихъ Луцкихъ, подать артыкулы, албо инструкцию зъ сеймiku Луцкого, лия двадцать семого, месеца марта, року теперешнего вышъ помененого, водле зложenia одъ его королевскoe милости пришалого и одправованого, ихъ милостюмъ, паномъ посломъ, съ посередку себе на сеймъ валный Варшавский посланнымъ, даные съ подписмы рукъ некоторыхъ ихъ милости нижай помененыхъ, просечи, aby do ведомости врязовое принятыи и въ книги кгородские Луцкие вписаныи. А такъ я тые артыкулы, для вписаня до книгъ, принявши, оные передъ собою читать казаль, и такъ се въ собе слово до слова мають:

Artykuły z seymiku Łuckiego, dwudziestego siódmego marca, w roku tysiąc sześćset siódmego odprawowanego, dane Ich Mę P. P. Posłom woewodztwa Wołyńskiego, na sejm walny Warszawski.

Po zaleceniu unijnych służb y wiernego poddaństwa za obmyślawanie uspokojenia w Rzeczy Pospolitey, wprawniem w reze praw y wolności naszych, iako nam Król Jego Mość y powinien y obiecować raczy, Jego Królewskiey Mości, Panu naszemu Miłościwemu, podziękowawszy, spólnie z Ich Mościami, Pany Senatorami y Posły koronnemi, P. P. Posłowie naszy o tym radzić będą, iakoby Rzecz Pospolita, miła matka nasza, iusz od tych mieszkańców wolna była. a Jego Królewska Mość to, co powinien, rzeczą samą, nieodłoząc (*sic*) daley, uczynił, i iusz, da Pan

Bóg, na tem Seymie, te mieszaniny domowe, dosyćuczy-niem, uspokoiwszy, całość Rzeczy Pospolitey w reze wprawiwszy, o uspokojeniu postronnych niebespieczeństw obmyślił, o czem i o punctach, w propozitiey Króla Jego Mości wyrażonych zgadzając się z inszemi woiewodz-twy, radzić P. P. Posłowie mają, którycheśmy obrawszy, Ich Mościom to poruczyli, a mianowicie: Ich Mość Xiążeciu Januszowi ze Zbaraża Poryckiemu, staroście Iberolskiemu, Panu Janowi Charlinskiemu, Podkomorzemu Łuckiemu, Pa-nu Adamowi Prusinowskemu, Podkomorzemu Włodzimier-skiemu, Kniaziu Andrzeiowi Kozice, Panu Janowi Łahod-wskiemu, a Panu Michałowi Chrnickiemu, chcąc to mieć po Ich Mościach, aby od tych Artykułów w insze sprawy się seymowe nie wdając, za zgodą Ich Mościów drugich, poczynali. Naprzód, od Artykułów, od nas na ziezdzie Sendomirskim zgodnie namówionych y tu w Łucku do Act podanych, które takie są: Wypis z xiąg grodz-kich zamku Łuckiego roku państwa tysiącznego sześć-setnego szóstego, miesiąca octobra, czwartego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku Jego Królewskiej Mości Łuc-kiem, przede mną Maciejem Stępkowskim, Podstarościm Łuc-kiem, postanowiwszy się oczewisto szlachetny Pan Bohdan Kulik podał Artykuły woiewodztw Kiiowskiego y Wołyń-skiego, pod Sendomierzem uchwalone, niżey mianowane, proszac, aby w xiegi grodzkie Łuckie wpisane byli, które ja, dla wpisania do xiąg przymując, przed sobą czytać ro-skazałem, y tak się w sobie ma: Artykuły woiewodztw Ki-iowskiego y Wołyńskiego. Religią Greeką, isz zdawna pra-wa swoie ma, od wielu Królów Polskich y Wielkich Xią-

żąt Litewskich poprzysiężona y weale nienaruszoną, asz do szczęśliwego panowania naszego, była, teraz, isz przes Mitropolita y Władyków, którzy posłuszeństwo Oycu Papieżowi Rzymskiemu oddali, odmianę odniosła y odnosi, ad suum statum przywracamy y, według praw ich, weale zostawujemy; Mitropolita i Władyków, którzy do tego przyczyne dali, z ich miejsc degraduiemy y przywilegia, na te beneficia im dane, cassuiemy. Banicie y wszystkie processy dla excommunicatley, na którychby ludziech w zaciągu tey rzeczy, y listy, ieśliby iakie przeciwko prawu z cancellarii naszej wydane byli y zaszły, wiecznie znosiemy, a napotem vacantie cerkiewne y majątkości do tych cerkwi należące, które są nadane, mają bydź rozdawane ludziom narodu szlacheckiego też wiary Greckiej y posłuszeństwa Patriarszynego, obywatelom tamecznym, przes wolną ich electią. Dokładając tego, że ewangeliami y w nich napisami nie mogą tych dóbr iako y granic zyskiwać, które u żadnego prawa nie mają bydź przymowane, a ieśliby się trafiło, żeby duchowni o granice czynili, tedy do probatley possessor szlachecc iest bliższy. Zachodzą też świeże turbatie stan szlachecki strony dziesięcin, przeto, że do uniey nie byli tego in possesione et usufructu, do dochodzenia ich drogę zawieramy, wiecznie od tych dziesięcin wolnemi czyniemy y postempki prawne, ieśliże o to zaszły, cassuiemy. Sprawy z duchownemi tak Rzymskimi, iako y Greckiej religiei, barzo siła ludziey stanu szlacheckiego trudnią, s tey miary, że jedni w Rzymie, a drudzy przed Patriarchą forum y appellacie swoje mieć chę. A isz equali iure gaudent, postanawiamy, że nie w

inszem, iedno w sądzie ziemskim abo grodzkim, a przes appellatie w Trybunale telko kończyć się mają, nie odzywając się więcej do prawa duchownego. A iż Maiętość manasteria Źydyczyńskiego, folwark Torokinie z przesiółkami y przynależnościami, w powiecie Pińskim leżącą, mimo danine Oycu Hedionowi Bałabanowi, Źydyczyńskiemu Archimandrytowi, służącą, Piotrowi Arkudeiowi Grekowi oddaliśmy, znowu do tegosz Archimandrytstwa Źydyczyńskiego przywracamy, przywilej y proces, przes tegosz Arcudia na tą Maiętość mianowaną otrzymany, cassuiemy, umarzamy wiecznie, który powinien będzie ustąpić przerezczony Arkudey przerzeczonemu Archimandrytowi Źydyczyńskiemu, od daty tej constitutiey za dwie niedziele, a w nieustąpieniu naznaczamy forum w Trybunale Wielkiego Księstwa Litewskiego między sprawami urzędowymi peremptorie, nie intrincując w to sędziów duchownych. Obrona i bezpieczeństwo Ukrainskie, iż po większej części na bytności ustawicznej Woiewody i Starostów Ukrainskich zawisła, tedy, wedle starodawnego zwyczaju, powinien zawzdy będzie Woiewoda na Woiewodztwie swem mieszkać y z niego nie zieździć, pod utraceniem Woiewodztwa; a jeśli by go ińska gwałtowna potrzeba zaszła, żeby na czas odjachać musiał, tedy naprzód nam Królowi ma o tem oznaczyć, a my, za oznaczeniem iego, naznaczamy y zeszclemi surrogatora, to jest rządce, któryby o wszelkim, tak jako sam Woiewoda, zawiadywał, a to dla zatrzymania rządu wszelakiego bezpieczeństwa. Także y Starosta Ukrainski nie ma zieździć z Starostwa swego, pod utraceniem onegosz, aż za wolą wiadomością naszą, na którego miejscu także

będziem powinni, za oznaymieniem, surrogatora posłać, którzy to surrogatorowie mają bydż z narodu szlacheckiego, y starożytnego, y dobrze osiadłego w tamtem Woiewodztwie, którzy by żadnemu Panu obligati nie byli. A isz tyż po te czasy, kilka starostw Ukrainnych ieden starosta mógł dzierżeć, zaczem wielkie spustoszenie y poobalania się, za nienaprawowaniem zamków, dzieją, tedy stare prawo do exequutiey przywodząc, postanawiamy, aby żaden Starosta napotem dwoyga starostw dzierżeć nie mógł, sub pena infamie, saluis modernis possesoribus. Starostwa też Ukrainnego żaden nie będzie mógł dzierżeć, jedno obywatel tamtego Woiewodztwa Starostowie sądowi y Ukrainian rot kwarcianych y nieiakich mieć nie mogą, wedle constitutiey pierwszych. A iż o rozgraniczeniu Woiewodztwa Wołyńskiego z Ruskim, Podolskim, Bełskim dawne prawa są przes commisarze miało się kończyć, tedy, mocą terazniejszego rokoszu, rozgraniczenie przerzeczone ma się kończyć wedle constitutiey, o rozgraniczeniu Woiewodztw Bracławskiego od Podolskiego uczynionej, temż porządkiem y przes też commisarze Pozwy zadworne wedle constitutiey s kancellaryiey wydawane bydż nie mają. Pisarzowie dwa Ruscy, przy dworze naszem, osiadłe, przysięgle, bydż mają, którzy sprawy tych Woiewodztw: Kiiowskiego, Wołyńskiego y Bracławskiego. y mieskie w tych Woiewodztwach odprawować, nie odstrzelając się od Statutu y zwyczajów tych ziem, mają wszystkie sprawy, s podpisem swem, s kancellaryiey wydawać będą. A ieśli co przeciwko prawu wydadzą, tedy o to z osiadłości swej odpowidać mają na Trybunale, inter causas offitiey, którym Pisarzom

My, dla obecnego mieszkania przy dworze naszem, iurgiel^t
 dawać mamy, iako Pisarzom Wielkiego Księstwa Litewskiego.
 U tych Artykułów podpis ręki Jego Mości Pana Chorążego Wołyńskiego: Wasiley Siemaszko na Dobratinie, Chorążы ziemie Wołyńskiey, na ten czas Marszałek Woiewodztwa Wołyńskiego, ręką swą. Któresz to wysz mianowane Artykuły, za podaniem wysz rzeczoney osoby a za przyjęciem moim, słowo w słowo, s początku asz do końca, do xiąg grodzkich Łuckich są wpisane, i ten wypis pod pieczęcią grodzką Łucką iest wydan. Pisan w Łucku. U tego wypisu pieczęć grodzka a podpis ręki pisarskiej temi słowy: Woyciech Staniszewski, Pisarz Grodzky Łucky. A potem do artikulów naszych, na tem seymiku zgodnie namówionych, postąpić mają, naprzód, declarując artykuł rokoszowy o degradatiey Mitropolita y Władyków Łuckiego y Włodzimirskego, pozwoliliśmy Ich Mościom Panom Posłom, znioszy się z inszemi Woiewodztwy, dla zatrzymania miłości spółney, na tem przestać, żeby ci Władykowie terazniejsze, Włodzimiersky y Łucky, przy tytułach y honorzech swych, bez degradatiey, zostali, takim jednak sposobem, aby ci Władykowie żadney mocy y zwierzchności nad popami w diocessiey swej, w dobrach królewskich, do Władyctwa należących, nie mieli, ale ex nunc Jego Królewska Mość nam pozwolić electiey wolney, gdzie zgodnie obrać mamy Władyków dwóch, ludziey dobrych, slachciców osiadłych, religiey dawney Greckiey posłuszeństwa Patriarchy Konstantynopolskiego, y którychkolwiek, zgodnie, Królewskiey Jego Mości, obrawszy, podamy, powinien będzie jednego z nich Królewska Jego Mość confirmować, a ten Władyka od nas

obrany ma zawiadywać o deocessiey swey, a to iest o cerkwiach, do Władyctwa należących, y od tych, ktoby pod ich posłuszeństwem chciał bydź, iako zdawna należy do tych Władyctw, oddawszy posłuszeństwo Patriarsze Constantinopolskiemu. A tym Władykom, którzy są posłuszeństwa Rzymkiego, dla wychowania ich trzecią część dóbr tych Władyctw pozwalamy, gdzie mieszkania y nabożeństwa swego zażywać mają do żywota, a po śmierci ich, mają się te dobra wracać do Władyctwa Łuckiego y Włodzimierskiego, pod dispositią tych Władyków posłuszeństwa Patriarszyńskiego, od nas obranych a od Króla Jegomości podanych. A Król Jegomość napotem nigdy nam Władyków nie ma dawać, iedno według starych praw, porządków posłuszeństwa Konstantinopolskiego, albo Carygrodzkiego Patriarchy, na co constitutię y assecuratię Król Jegomość ma dać. Jednak, ieśliby który pop nie chciał ustąpić swego terazniejszego posłuszeństwa w tych deoceziach, wolno temu będzie do żywota swego w tem trwać, a po śmierci ta cerkiew do dawnego posłuszeństwa wracać się ma. Jednak się to rozumieć ma o diocessiach tych Władyctw przerzeczonych w dobrach królewskich, a nie w dobrach ślacheckich, w których wolną każdemu dispositią zostawimy. Którzy Władykowie posłuszeństwa Rzymskiego mają zaraz ustąpić cerkwie stoleczney Łuckiej y Włodzimierskiej, przywileja, skarby y ochędstwa cerkiewne, tem obranem y od Króla Jegomości podanem oddać. Popi aby nie byli kryloszany albo capitula, czego y przed tem nie bywało, ale po staremu popami albo czerncami telko. A kiedy się traſiło Władyke pozwać y w pozew nie mają bydź

wkładano, ale sam telko Mitropolit, Władyka. Archimandrit albo Ihumien; oni też sami, bes capituły, o krzywdy czynić y pozywać mają. Tychże duchownych kiedy pozowią, tedy ratione personae suae do prawa duchownego forum excipować nie ma, a względem dóbr duchownych ma bydż dawność ziemska dziesięć lat, także miedzy Ich Mościami Pany duchownemi Polskimi slachtą, żeby iednaka dawność była dziesięć lat. Ewangieliami cerkiewnemi possesyey ani tytułów na dobra czyje nie ma bydż, przes pomienione duchowne, dowodzono, choéby o to prawny postempek był zaczęty, ale zwyczaiem prawa pospolitego, w czem blisszy slachcie ma bydż przy possesiey do dowodu. A iż Władykowie przerzeczeni terazniejszy Włodzimiersky y Łucky dobra Rzeczypospolitey cerkiewne różnem osobam dożywociem y arędami na lat kilkadziesiąt pozapisowali, tedy te dożywocia y aredy, iako ku szkodzie y spustoszeniu dóbr cerkiewnych uczynione, mają bydż zaraz od tych dożywocia y arend wolne, okrom sioła Buremcia y Kwasowa w dobrach Archimandryctwa Żydyczyńskiego, które Wielmożemu Panu Stanisławowi Łójkiewskiemu, kasztellanowi Lwowskiemu, Hetmanowi Połnemu, arendą należą, sioła Ternek y Siedmiorek w dobrach Władyctwa Łuckiego, które Jegomości Panu Szymonowi Charlińskiemu, Rotmistrzowi Króla Jegomości, arendą służą, sioła Teremnego w temże Władyctwie Łuckim, które urodzony Jegomość Pan Wojciech Staniszewsky, Pisarz Grodzki Łucky, arendą trzyma, w dobrach Władyctwa Włodzimirskiego sioła Janiewicz y Szczeniutyna, które Jegomość Pan Czernikowsky, Podstoliej Lubelsky, trzyma, które w zupełnej nienaruszenie, do wyścia

arend y dożywocia, zostawuiemy. Lecz friłarki dóbr cerkiewnych za ziemske, za consensem Królów Ichmościów uczynione, nienaruszenie wiecznie zostać mają. K temu po te czasy, złym zwyczaiem y porządkiem weszło, że ludzi nauczonych tey religiey, przy cerkwiach ile catedralnych, nie masz, a Rzeczpospolita naywięcej te dobra na to, żeby się chwała Boża przes godne ludzie odprawowały, fundowała, mają Władykowie Łucky y Włodzimirsky, potem nastempujący, seminaria fundować, w którychby się namniey dwadzieścia dziatek slacheckich uczyło, żywność y odzienia mieli, s którychby zaś potym godni służdy cerkiewni byli, co ma bydż w każdym przywileiu, na Władyctwo danem, warowano. O obrone, isz to iest in pactis conventis, prosić Króla Jegomości, aby dosyć temu czynił, w czem znośić się z inszemi Woiewodztwy. O upominki Tatarskie aby się z Królem Jegomością znieśli, ieśli się temu dosyć dzieie. Cudzoziemcowie, którzy ssą na pokou Króla Jegomości, aby byli odprawieni, a na miejsce ich, żeby slachcię, obywatele tey Rzeczypospolitey, byli przyjęte, oproc tych cudzoziemców, którzy są constitutię warowani, nie zagrażając drogi tem, którzy na dworze Króla Jegomości przyjeżdżają, dworzańską służąc, iurgieltem się contentuią, albo co żołnierzmi są. Starostwa y dzierżawy, mimo daniny y ufały seymowe, isz na oeconomią są obrócone, aby byli podług prawa ad pristinum statum restituowane, a inter bene meritos rozdane byli. O quarte, isz się obraca gdzie inďiey nad opisanie prawne, zgadzać z inszemi Woiewodztwy, do korony y skarbu koronnego aby Król Jegomość nie kazał otwirać, mimo posłanie kluczów od P. P.

senatorów, którzy do tego są uprziwilejowani. Aby iustitia distributia była równo pokazowana etiam ludziom różnej religiey bene meritis. Disciplinam militarem namówić, zgadzając się z Ichmościami drugimi. Aby lidźba była uczytiona z reszty piąciukroć sta tysięcy złotych, z których sumy y dobra Rzeczypospolitey mieli bydż wykupione, podług constitucyey 98. Senatorowie aby przy Królu Jegomości, wedle artykułów Króla Henryka, mieszkali. Jednak P. P. Posłowie mają tego dovrzeć y opatrzyć, aby Król Jegomość dawał opatrzenia senatorom, którzy go nie mają, żeby szkody s tego mieszkania nie odnosili, iuxta proportionem personarum. Z strony Wołoskiey ziemie dowiedzieć, wiele, wedle postanowienia niebozeczyka Jegomości Pana Hetmana, pozytku Rzeczypospolitey przychodzi, który żeby ad privatos usus nie był obracany, tylko do quartę. Prowenta stołu Króla Jegomości żeby do podskarbich koronnych, wedle praw, oddawane byli. Dobra, oprawie pierwszej małżonki Króla Jegomości podległe, żeby munda et libera byli do Rzeczypospolitey przywrócone, y żeby ie Król Jegomość oczyścił od oprawy y dzierżawców terazniejszych; a co się dotycze oprawy terazniejszej Królowej Jejmości, o to znosić się z inszemi Woiewodztwy. O sumach Neapolitańskich dowiedzieć się, ieślby co Rzeczypospolitey należało, wedle prawa, nie opuszczać y prawem obwarować, secundum pacta conventa. O sądzeniu spraw duchownych w Trybunale zgodzić się z inszemi Woiewodztwy. Xięża, libris beneficiorum, ani quitami ręcznymi, które żadney władzey nie mają, aby possesyey dóbr nie dowodzili y we wszystkich sprawach, etiam personam tan-

gentibus, żeby się tu w Polsce sprawowali, nie appellując do Rzymu. Duchowni żeby w sprawach świeckich, do postronnych państw, w legatiach nie byli posyłani; porządek sądzenia na seymie aby był naprawiony. O sprawie z Brandeburczykami strony Księstwa Pruskiego znosić się z inszemi woiewodztwy y onę iako nasłuszniej skończyć. Myta stare Wołyńskie aby, wedle przywileiu uniię, byli ex nunc zniesione, a podymne ex nunc żeby na poprawę zamków było obrócone, kożdego zamku w swem powiecie. Żeby na rokach ziemskich y grodzkich, w naszych woiewodztwach, do trzeciego dnia, wedle prawa, do rejestru się wpisowano, y na trzecim dniu żeby sąd reestr podpisał, y w reestr więcej nie przymował. Deputaci Wołyńscy żeby w sprawach koronnych dwa głosy mieli w trybunale. Koce żeby sędziom ziemskim, podkomorskim y grodzkim w woiewodztwach Wołyńskim, Kijowskim y Brasławskim, wedle constitucyiey, byli oddawane, iako y w Coronie. Do rozgraniczenia woiewództwa Wołyńskiego z Bełskim, Ruskim i Podolskim aby byli commissarze naznaczeni, czas mianowany, solarium onem y wina postanowiona. Constitutią warować, aby te dobra kościelne, które moderni possessores za zasługi, zwłaszcza obywatele kraiów naszych, ante constitutionem roku tysiąc pięćset ośmdziesiąt dziewiątego, trzymaią, żeby y teraz, władzą tey constitucyiey, spokoynie bez wszelakich trudności zażywać mogli, według przywileiów y praw swych. A isz correctura praw na seymie, w roku tysiąc sześćset pierwszem postanowiona, która y do tych czasów effectu swego nie wzięła, starać się mają Ichmość P. P. Posło-

wie, aby woiewodztwu naszemu pozwolona była correctura praw y statutu naszego. Wielkie się perjuria dzieją, zwłaszcza ci świadkowie, nie będąc wiadołni excessów, z obwinionemi przysięgaią, znieść się z inszemi P. P. Posły, iakoby się temu zabiegło. Wszelkie actie, żadney nie wymuiąc, tak z urzędem, iako y stroną, także y insze, które bywają sądzone inter causas offycy, nie między woiewodztwy, ale tylko w własnym woiewodztwie Wołyńskiem, wszystkie obywatele tego woiewodztwa sprawować się mają. Aby, według praw dawnych, starostom Ukrainnem roth nie dawano, sub poena mile marcarum, ktoby się ważył wziąć rote, o co forum na trybunale. Winy statutowe, za nienstaniem y dilatią choroby wietszej sprawy, według Statutu, aby strony sami. a nie sądy trybunalskie ziemske y grodzkie odbierali. Sądy ziemske podkomorskie y grodzkie, aby instance tak wiele nie czynili, ani od nich, krom własnego sami decretu nie wyciągali zapłaty, iako to więc czynią, od przydania woźnego, od zachowania roku y insze extra ordinaria, sub poena centum marcarum, jedno od decretu ostatniego groszy sześć Litewskich. Commisye aby kancellaria bez odwłok każdemu dawała, sub poena quingentarum marcarum, o co forum inter causas offycy. Działa, które są z zamku Łuckiego pobrane y w Tykocinie są prosić, aby przywrócone byli, a ieśli tych nie masz, drugie aby za te byli dane. Poratowania ziemie Inflantskiej nie przepominać Ichmość mają, ale się zgadzać z drugimi Ichmościami Pany Posły; a przyszłoliby do jakich podatków, to wziąć do braciey. O pozwiech zdwornych aż dawno iest constitucya, iednak instigator Króla

Jegomości trudni niektórych osób: przeto starać się mają Ichmość P. P. Posłowie koniecznie, aby iusz żadnych pozów zadwornych nie wydawano, y te pozwy albo procesy prawne, które dotąd zaszły, aby byli zniesione, w ziemstwie tylko forum o to zostawując, ieśliby się o co droga ukazała. I sz obywatelów woiewodztwa Wołyńskiego wyciągają niewinnie o iakieś myta do prawa koronnego; tedy, kiedyby się traſiło pozwać tak obywatelowi koronneemu, iako y tego woiewodztwa, żaden aby nie mógł drugiego z woiewodztwa własnego wyzwać, wszakże w woiewodztwie swoim, w którymkolwiek sądzie y urzędzie, bądź w trybunale własnym Wołyńskiem, pozwany sprawić się powinien, co się ma ściągać tak na przeszłe actie, iako y na przyszłe iusz zaczęte. Wielkie uciążenie odnosi stąd stan szlachecky, że na rzekach Styrze, Horyni y Słuczy, mimo pierwsze constitucie, którymi wolnem uczynione od cel y myt w Wielkiem Xięstwie Litewskim, eła y myta wyciągają, starać się o to, aby stare y nowe myta na tych rzekach byli zniesione, y wina na exactora dwieście kop groszy Litewskich była założona, o którą pozwany w trybunale koronnem zawicie, między sprawami urzędowemi, sprawić się ma. Pisarze, podpiskowie, w grodziech swych, w których są, odprawować nie mają sub poena centum marcarum. *Petita:* za Xięciem Jegomość Panem Woiewodą Brasławskim prosić, aby na Jegomość Pana Łukasza Sapiehę banitia była wydana s kancellaryey Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Za Jegomość Panem Brasławskiem prosić, aby, pomniac na znaczne posługi iego w Rzeczypospolitey, które zawsze godnie pokazował y pokazuię, była ie-

mu dana approbatia przywileiu seymowa miastu iego Tuczynowi dziedzicznemu Za Xięciem Jegomością Januszem Poryckim prosić, aby za służby Jegomości ustawiczne, krwawe, które z urazą zdrowia y majątkości czynił, nagrodę odniósł. Za Jegomość Panem Adamem Prusinowskim, Podkomorzym Włodzimierskim także prosić, aby nagrodę miał znaczych zasług swoich. Za Jegomość Panem Aleksandrem Chrynickiem, Łowczym Wołyńskiem, prosić także, aby za zasługi swoie, zawsze, w každey potrzebie Rzeczypospolitey całe pokazowane, nagrodę miał. Za Jegomość Panem Symonem Charlińskiem, Rotmistrzem Jego Królewskiej Mości, prosić, aby mógł nagrodę za posługi swoie, z młodych lat Rzeczypospolitey całe okazowane, odnieść. Za Jegomością Panem Sędzią ziemskim Łuckiem, któremu syna zabito w szтурmie, w Inflanciach pod Felinem, prosić, aby, pomniąc zawsze na znaczne zasługi iego w Rzeczypospolitey y koszty, które podejmował, wyprawując synów swoich do Multan y Inflant, nagrodę odniósł. Za Ichmościami Pany Żorawnickimi prosić, aby sprawa Ichmościów z Instigatorem o Swiniuchy, iuż dawno zaczęta, na tym seymie koniec swój wzięła. Za potomkami niebozczyka Pana Mikołaja Bohowityna prosić, aby sprawa o zabicie oyca ich na tym seymie sądzona była. Za Pany Zubczewskimi prosić, aby sprawa ich z Panem Woyskim Włodzimierskim na tym seymie sądzona była. Działo się iako wyszey. У тихъ Артыкуловъ печатей притисненіюхъ дванадцать, а подпись рукъ Польскимъ и Рускимъ письмомъ въ тие слова:

Janusz z Ostroga Zaslawsky, Woiewoda Wołyński
ręką swą.

Mikołay Siemaszko, Kasztellan Brasławsky, Starosta Łucky.
Krzysztof Zbarasky.

Konstanty z Ostroga Zaslawsky.

Krzysztof Palucky, Podczaszy Wolhyński.

Янушъ Жабокрицкий, судья земский Кременецкий.

Андрей Боговитинъ, стольникъ Волынский.

Andrzej Zahorowsky.

Bohusz Horain, Podsędek Krzemiecky, ręka.

Lawrenti Drzewiński, Czaśnik Wołyński.

Iwan Jakowicky, ręką swą.

Jan Jelowicz Malinsky, Sekretarz Jego Królewskiey Mości.

Jan Bohowityn, H. P. manu propria.

Миколай Хринницкий, рукою.

Hrehorey Uszak Kulikowsky, ręką.

Иванъ Сербиновичъ Кобецкий.

Politan Czekonsky Danilewicz.

Alexander Chrynický, Łowczy Wołyński, Marszałek tego
seymiku.

Которыежъ то Артыкулы, албо инструкцыя, такъ яко
се въ себе маеть, слово въ слово, за поданемъ вышъ
речоного пана Хреницкого, ловчого Волынского, маршалка
того сеймику, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1607 года, листъ 388 — 396.

IX.

Інструкція дворянства Волинського посламъ , отправлен-
нимъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Просьба
о возстановленіі православной религії , на основаніі древнихъ
правъ и привилегій; жалоба на татарскіе набѣги и на при-
тѣсненія , претерпѣваемые дворянами и ихъ крестьянами отъ
жолнѣровъ; просьба объ успокоеніі государства. 1607 авгуаста 8.

Року тисечи шестъ сотного семого, месеца авгуаста,
девятого дня.

На вряде и до книгъ іннешнихъ кгородскихъ Луцкихъ,
презъ урожоного его милости, пана Яна Еловича Малинского,
маршалка сеймику, въ Луцьку, на день осмый, месеца ав-
гуаста, за зложенемъ зъ сейму прошлого Варшавскаго,
одправованого, подана есть инструкция съ того сеймику
ихъ милости, паномъ посломъ, нижей менovanымъ, до коро-
ля его милости, одъ ихъ милости, пановъ обыватель вое-
водства Волинского, посланнымъ, съ подписами ясне велмож-
ного Януша, кнежати на Збаражу, воеводы Браславскаго,
Кремянецкаго etc. старосты, и урожоныхъ ихъ милости
пановъ: Яна Харъленского, подъкоморого Луцкого, Василя
Семашка, хоружого Волинского, Ивана Хренницкого, судьи
земскаго Луцкого, Александра Хренницкого, ловчого, Ань-

дрея Боговитина, столника, Волынскихъ, и Яна Еловича
Малинского, маршалка сеймикового, которая такъ се въ
собе маеть:

Instructia Ichmośc Panom: Alexandrowi Chrinickiemu,
łowczemu Wołyńskiemu, a Romanowi Hoscskiemu, Posłom
do Króla Jegomości, z seymiku Łuckiego, dana, w roku
tysiąc szesczsetnym siódmym, dnia ósmego, miesiąca augusta.

Naprzód Ichmość P. P. Posłowie naszy, oddawszy
credens Królowi Jegomości, przi oddaniu uniżonych służb
y wiernego poddaństwa, mają podziękować za miłościwe
obmyślwanie potrzeb oyczynu naszey, a prosić, żeby Je-
go Królewska Mość one do uspokojenia przedko przywieszc
raczył, coby bydź mogło seymem przedko złożonym. Do
tego przełożyć mają Królowi Jegomości potrzeby kraiów
naszych. Prziwilei strony religiei Greckiey isz iest wyda-
ny, którym szię te kraie nie contentuią, prosić Jego Kró-
lewskiey Mości, żeby był odmieniony y wedle potrzeby
dany, właśnie prziwracając tę religią do starożytności y
zwierzchności cerkwi Orientalnej, a nie do stolice Rzym-
skiey. Władyka, świezo teraz nad canony y prawa staro-
dawne isz iest dany, prosić Jego Królewską Mość mają
Ichmość P. P. Posłowie, abyśmy przi prawach naszych za-
chowani byli. A isz kraie nasze podległe są niebespie-
czeństwom od Tatar, y częste incursie y spustoszenia od
nich cierpiem, do tego y żołnierz tu leże miewa, y sta-
lami nas samych y poddanych naszych wielce obciąża, y
szkody niezliczone czyni; prosić Jego Królewską Mość ma-
ją, aby kraie nasze od żołnierza wolnemi zostawały, ale,

aby napotym żołnierze, w dobrach Króla Jegomości leżąc, za pieniądze żywność kupowali, choć y za większym żodem. Opowiedzieć przi tem maią Królowi Jegomości y prosić, aby poboru tego, któryśmy pozwolili na zapłatę żołnierzowi Inflantskiemu, był szafunek za wiadomością naszą a tylko na potrzebę wysz pomienioną Rzeczypospolitey. Prosić tesz Jego Królewską Mość P. P. Posłowie maią, aby s temi, którzy są in vinculis, miłościwie y oycowskie obycz szię raczył, y daley o uspokojeniu Rzeczypospolitey, oyczyszny matki naszey, iakobyśmy pod szczęśliwym panowaniem Jego Królewskiey Mości . w pokoiu, przi prawach y swobodach naszych, wcale zostawali, obmyślawać nie zaniechali. У той инструкции подписы рукъ тыми словы:

Janusz Zbarasky.

Jan Charliński, podkomorzy Łucky.

Wasiley Siemaszko, chorąży Wołyński.

Iwan Chrinicky, sędzia ziemsy Łucky.

Андрей Боговитинъ, столникъ Волынский.

Alexander Chrynický, łowczy Wolhynsky.

Jan Jełowicz Malinsky, marszałek tego seymiku, imieniem Ichmościów wszyszkich.

Котораяжъ то инструкция, за поданемъ преречоного его милости, пана Малинского, такъ яко се въ собе маеть, слово въ слово, до книгъ кгородскихъ Луцкихъ есть упсана.

Книга гродская Луцкая 1607 года, листъ 561 наоборотъ.

X.

Инструкція дворянъ Волынскімъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1609 году. Просьбы о прощении дворянъ, замѣшанныхъ въ возстаніи противъ короля, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ суда трибунальскаго. Ходатайство дворянъ Волынскихъ о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ Православной религіи, и чтобы устроены были духовныя семинарии для воспитанія недостаточныхъ дворянскихъ дѣтей. О принятіи мѣръ для защиты Украины отъ Татарскихъ набѣговъ; о приведеніи въ порядокъ и храненіи гродскихъ Луцкихъ книгъ; награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ. 1608 ноября 20.

Року тисеча шестъсотъ осмого, месеца декабра, третього дня.

На вриде кролскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Адамомъ Олшамовъскимъ, буркграбимъ и намесникомъ подъстароства Луцкого, постановивъши очевисто урожоные ихъ милости, панове Андрей Загоровский, подсудокъ Луцкий а Михалъ Япушевичъ Гулевичъ, маршалокъ на тотъ часъ сеймиковый,

именемъ всихъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Волынского, для вписаня въ книги кгородские Луцкіе, подали инъструкцію зъ сеймику Луцкого, на день двадцать девятый ноября, въ року теперешнемъ, одъ его королевскога милости зложоного, ихъ милости паномъ посломъ на соймъ валный Варшавъскій, съ печатми и съ подписами рукъ ихъ милости нижей менovanыхъ, даную, просечы, абы до ведомости врядовое прината и въ книги кгородские Луцкіе уписана была, которую я, одъ ихъ милости приймуючи, передъ собою читати казаль есми, и слово одъ слова, писмо мъ Полскимъ писаная, такъ се въ собе маеть:

Instructia Wielmožnemu Jego Mości Panu Constantemu xiążęciu z Ostroga Zasławskiemu, y Ich Mości Panu Adamowi Prusinowskiemu, podkomorzemu Włodzimirskiemu, Panu Hawryłowi Hoysckiemu, Kiiowskiemu, Panu Wasilowi Siemaszkowi na Dobratynie, Wołyńskiemu chorążemu, Panu Andrzeiowi Kniaziu Koziecę, Panu Krzysztophowi Charlezskiemu, posłom na seym walny coronny w Warszawie, na dzień piętnasty ianuary, roku tysiąc sześćsetnego dziewiątego złożony, w Łucku na seymiku, dnia dwudziestego dziewiątego nouembra, roku tysiącnego sześćsetnego ósmego, dana. Ich Mość Panowie Posłowie s pilnością starać się o to maią, żeby na pierwszy dzień seymowy naznaczony koniecznie w Warszawie sie stawili. Uniżenie Jego Kr. Mości, naszemu Miłościwemu Panu, podziękuią, że, iako pan y głowa nasza, uważawszy u siebie, yż wszystka całość, wszystko zdrowie każde R. Ptey in clemen-

tia principum przeciwko ludziom, władzy y wierze swej
 od Boga zleconem, y wzajem na częścach y miłości ych
 przeciwko panom zawisło, miłościwie, oycowskie ofiaro-
 wać sie raczy wszystkę myśl y staranie swe pańskie do
 tego skłonić, iakoby, przes złe opłakane oyczynny naszey
 miłey mieszaniny, której, yż iuż nam ostatnią prawie rui-
 nam minabantur, uspokoionę y z gruntu wykorzenionę y
 urazy Jego Król. Mości, której w mnieszey cenie, iako
 Jego Król. Mość w instructiey swej wspomina, niż tran-
 quilitatem R. Pub kładzie, wieczną niepamięcią zgładzonę
 byli. Uniżenie przy tem prosić będą, żeby Jego Kr. Mość
 skutkiem to, co miłościwie ofiarować raczy, nje telko tey
 R. P. ale y wszystkiemu światu, który na tą niesna-
 ski, na tą różnicy naszej, a niemała go część z uciechą,
 s pochułnywaniem swem, bez pochyhy sie był zeyrzał, ra-
 czyl oświadczenie, y teyz benegnitem swej wrodzonej
 pańskiej, któryey iuż przeciwko niektórym zażył y prze-
 ciwko ynem wszystkim, s których iedni ieszcze do tego
 czasu w więzieniu zatrzymani, drudzy od majątki wy-
 sług swech oddaleni są, a tegosz ubłagania teyz miłości-
 wej łaski Jego Kr. Mości, która iuż ynem, do których
 takie obrazy Jego Kr. Mość miał, pokazana iest, desederio
 tenentur, zażyć raczył, tak, żeby pod fortunnym Jego Kr.
 Mości panowaniem wszyscy de equo w majątkach,
 wysługach, honorach całe zostawszy, godnie Jego Kr. Mo-
 ści, godnie oyczynie służyć mogli, w czym wszelakie Ich
 Mość Panowie Posłowie, z dokładem Ich Mość Panów
 senatorów naszego woiewodstwa y znaszaniem sie z Ich
 Mość Paną posłami ynych woiewodstw y ziem, staranie

czynić maią, do żadnych seymowych consultatiy nie przy-stempując, ażby to effect swóy wzięło. Także pilne staranie czynić maią, żeby, ante omnia, zaraz na początku seymu, vacantie rozdawane byli, gdyż ambitus w seymowych deliberatiach wielkie impedimenta przywieść mogą, y prawo iasne iest, że przed zaczęciem seymu vacantie rozdawanę być mają, które, żeby bene meritis, secundum leges scriptas et usus, antiquitus receptos, conferowane byli, y o to pilne staranie mają czynić, w żadne także namowy sie nie wdając, ażby sie temu dosyć stało. Prze-łóżą, że iasne prawo iest, iż sądzenie spraw woiewodstwa naszego Wołyńskiego sześciom telko Ich Mościom Panom deputatom duchownem, sześciom Ich M. Panom deputatom woiewodstwa naszego należy; gdzieby więc ten plenarius numerus sześciu Ich Mość Panów deputatów Wołyńskich nie był, in supplementum ich, mają Ich Mość Panowie deputaci woiewodstwa Bracławskiego nastąpić. Dopiero gdzieby y s tych dwu woiewodstw liczba deputatów sześci wystarczyć sie nie mogła, Ich Mość Panowie deputaci coronni mają tę liczbę napełnić. Tego przeszlego trybunału choć spełna sześć Ich Mość Panów deputatów woiewodstwa naszego było, nihilominus nie wiemy, z iakich miar to sie priuditium, ta opressia stała, że, gdy na szóstego votum przyszło, nie dopuszczono mu votować, y, miasto szóstego, Jego Mość Pan marszałek, który sententie telko rozdawać miał, votował, y kreska iego szósta, miedzy piątą Ich Mość naszych Panów deputatów, przeciwko rzetelnemu po-przysiężonemu prawu, szła. Poczuli sie w powinnościach swych Ich Mość Panowie deputaci naszi, domagali sie,

żeby przy prawiech chowani byli, żeby y szósty, równo z nimi, mimo Jego Mości Pana marszałka, votum swoie podał. Gdy tego otrzymać nie mogli, luboby podobno Ich Mość mogli byli temu resistere, całości iednak, świętobliwości praw, trybunału świętobliwości ochraniając, woleli sie ad pacatiora consilia udać y żadney, z oświadczeniem sie, że hezprawie, że gwałt sie im dzieie, od sądów supersedować, aniżebry byli mieli, assensu, prawu y wolnościom, krwawem potem przodków naszych nabytem, iaky usczerbek uczynić, a pogotowiu, strzeż Boże, rosterkiem iakim chwalebne subsellium krwią oblać. Co za dalszy potem postempek, iuż po ssessy, naszych Panów deputatów sie stał, to snadnie z decretu sie pokazuje; mocnie przy tem staną, żeby to prawo in suo robore zachowane y znowu stwierdzone było. Y to także laudo publico obwarowano, żeby executij, które w tych sprawach decreta mi przeszłego trybunału nakazane są, Ich Mość Panowie starostowie, podkomorzowie sądowi ziemsey nie odprawowali y żadnych o nieodprawowanie ich poenas nie ponośili, ale żeby znowu też sprawy, w zupełnej liczbie naszych sześciu Ich Mość Panów deputatów, wedle constitutiey, sądzonę byli; alioquin, ieśliby tego otrzymać nie mogli, od ynych seymowych namów mają supersedować, y ni na co nie pozwalać; ze dwu też głosów, któreśmy zawsze mieli w sprawach coronnych, żeby Ich Mość Panów deputatów naszych nie zrażano, starać sie mają. Przypominać miłościwie Jego Królewska Mość raczy w instructiey swej, że constitutie przeszłego seymu, iako te, które czas on zatrudniony naniósł, niektórym dosyć ni czynią, y te-

go Jego Królewska Mość dokłada, żeby co o nich w zgodzie y miłości postanowione było: uniżenie za to Jego Król. Mości podziękować y z ynemi Ich Mość Pany posłami tego urgere, y na to sie zgadzać, żeby constitutie seymu przeszłego przeciwko prawu, sine unanimi ordinum consensu, a drugie snać y bez wiadomości ych uczynione, zaczym y protestatice wielu woiewodstw urosły; przy tem, lenno w woiewodstwie naszym, które też przeciwko prawu y sine unanimi consensu ordinum, tak przedtym dane, iako y na przeszłem seymie constitutię iest confirmowanę, annichilowanę, cassowanę było, za co, iako za wyszey mianowanę artikuły, stale, mocnie uiąć sie mają, do żadnych namów, ażby to effect swóy wzięło, nie przystem-pując. Także y za to mocnie uiąć sie mają, żeby retenta poborowe, roku tysiącnego sześćsetnego trzeciego in usus publice uchwalone, a priuatis personis, nie telko bez jednostaynego wszech stanów pozwolenia, ale y bez wiadomości Ich Mość Panów posłów woiewodstwa naszego, conferowane, na potrzeby Rzeczy Pospolitey obrócone byli, y napotem żeby retent poborowych nikomu nie dawano, gdyż ma z łaski Bożej Jego Królewska Mość nasz miło-sciwy Pan wiele ynych sposobów do nagród benemeritis. Przyniesiona nam iest constitutia z seymu przeszłego, w który artikul o religiey Greckiey iest napisany; lecz yż sie nie do końca im ludzie tey religiey będący contentutię, prosić mają Ich Mość Panowie Posłowie Jego Królewską Mość, aby obiaśniona ta constitutia była w tem, żeby teraz y na potem, władynom, dając im tē dobra, nie przywodzono do posłuszeństwa kościoła Rzymskiego

żadnym sposobem, ale aby, iako to terazniejsze władcstwo Łuckie, której po Terleckiemu wakuje, także y na potem, któreby sie jedno pokazali, dać y dawać raczył Jego Królewska Mość narodu slachckiego obywatelom naszego województwa religiey naszej Greckiey, którzyby y poświęcenie na tę władcstwo od patriarchów naszych cerkwi wschodney brali y onech za pasterzów swoich przyznawali. A ieśliby sie na potem któremu z nich chciało pod posłuszeństwo kościoła Rzymskiego, tedy, aby zostawiwszy władcstwo, sam z osoby swej telko posłuszeństwo, iako mu się będzie zdało, oddawał, a na jego mieysce inszy władcy, wedle praw naszych, od Jego Królewskiej Mości podany był. Duchowni dwoyga beneficij, aby nie trzymali y ociec metropolita albo mitropolią albo władystwem sie contentowały; y jedno z nich, in decursu półroka, od daty constitutiey seymu terazniejszego, sub poena decem millium florenorum, puścili. In defectu puszczenia, także peremptorie o to forum na trybunale, inter causas offitij. Popi aby nie byli kryłoszani, albo capitula, czego y przedtem nie było, ale po staremu popami albo czerncami, a kiedyby sie traſiło władykę pozwać, w pozew nie mają być wkładani, ale sam telko metropolita, władyka, archimendrita albo yhumen. Oni też sami, bez capituly, o krzywdy czynić y pozywać mają. Tychże duchownych kiedy pozowią, tedy ratione personę suę do prawa duchownego forum excipować nie mają. A względem dóbr duchownych ma być dawność ziemska dziesięć lat; także miedzy Ich Mościami Pany duchownemi polskimi szlachtą, żeby jedna-ka dawność była dziesięć lat. Ewangieliami cerkiewnemi

posesiey, ani tytułów na dobra czyje nie ma być, przez pomienione duchowne, dowodzono, choćby o to prawny postempek był zaczęty; ale zwyczaiem prawa pospolitego, a szlachcic ma być bliższy do dowodu posesiey. Siminaria mitropolita, władkowie y archimendryta Pieczersky, dla ćwiczenia dziatek ubogich slacheckich, wedle obietnicy swey, żeby fundowali. A yż skarby cerkiewne, od przodków naszych we złocie, srebrze, apparaciach nadanę, zniszonę są, a iako mamy wiadomość, przez nieboszczyka Kiryla Terleckiego, władkę Łuckiego; starać się, żeby Jego Królewska Mość sześć commisarzów z naszego woiewództwa: jednego senatora, dwu urzędników y trzech z rycerstwa, deputować raczył, przed którymi potomkowie nieboszczyka władki, którzy w dobra iego leżące y ruchome succedowali, w Łucku, na dzień, w constitutiey mianowany, za innotescentią commisarzów stawić sie mają, sub poena mille marcarum, toties, quoties od kogożkolwiek o nie powzani będą, y przed tymiż commisarzami sie sprawować, czego commisarze usque ad terminum executionis popierać mają, którą urzędy należne, ad instantiam tychże commisarzów, wykonywać powinni będą, sub poenis, in statuto descriptis. Mitropolita, władka, archimendrita, któryby chciał pod posłuszeństwem Rzymiskim być, żadney mocy y zwierzchności nad popami dioceziey swej, w dobrach slacheckich, mieć nie ma, mianowicie nad temi, którzy nie są pod posłuszeństwem kościoła Rzymskiego. Panie Boże sie pożał utracenia Szweciey, utracenia Inflantskiey ziemię, skąd pewnie wielkie zmniejszenie ozdób, dochodów, pożyczek Jego Królewska Mość y R. Pta wzięła: o recupe-

rowaniu obojga z Ich Mość Pany senatorami y posłami
communicować. Nie życzymy tego, aby Jego Królewska
Mość, zwłaszcza eo statu Rei Publicae, który ieszcze nie iest
ukołyśany, sam w osobie swey pańskiey odieżdżać do Swe-
ciey miał; ieśliby iednak tak wielkich dwu kleynotów
recuporowania y ynych, sposobów Jego Król. Mość mieć
nie mógł, cum regni ordinibus, strony odiazdu Jego Król.
Mości, sie zgadzać. Strony Moskwy pewniśmy, że Jego
Królewska Mość y status takie rationes inibunt, któreby
e Re Publica byli. To iako naliepiej warować, żeby wprzód
intestinas dissensiones penitus uskromić, in portu Rzecz Po-
spolitą postawić, y iako z ynych strón od nieprzyaciół
postronnych, tak y tem tu naszem kraiom od Tatar, głod-
nych, przedkich, nie bez wielkiej potęgi nieprzyaciół, bes-
pieczeństwo, zasłonę coronie obmyślić. Pewniejsze pacta
conuenta s cesarzem Tureckim, niż teraz są, żeby zastano-
wionę byli. Jako często, od lat kilku, incursiami od Ta-
tar Ukraina nisczeje, iako wiele dusz chrześciańskich w
bisurmańską niewolą wziętych, iako wiele miast, zamków,
wsiy, iednych splondrowanych, drugich do gruntu w ni-
wec obróconych, przełożą y równo z drugimi starać się
będą, żeby bespieczęstwo od tych pagan, iako napewniejsze,
opatrzonę było, contentatice ich zwykle annuatim ie do-
chodziili, które wedle constitutiey świętey pamięci króla Aw-
gusta, iako ine sumptus Jego Królewskiey Mości ordinary
y extraordinary, z skarbu Jego Królewskiey Mości odpra-
wowane być mają. Jeśliby iednak skarb temu podołać nie
mógł, yny iaky sposob isczenia im tych contentaty, któryby
bez kwierku y ciężaru ludzkiego mógł być, za zgodą

wszystkich stanów obstatować. Starać się, żeby constitutię czas y mieysce, choć w zamku Łuckim, na correcture iurium złożono było, żebyśmy tu, miedzy sobą ią namówiwszy, na decizią y potwierdzenie przyszłego, da Bóg, seymu, onę odesłali. Iż Jego królewska Mość w instructiey dołożyć tego raczył, że pirwszej królowej Jey Mości oprawa wróceniem przes Jego Królewską Mość danego przywileiu, na przeszłym seymie, zniesiona iest, tedy y o terazniejszej królowej Jey Mości oprawie z stanami porozumiewać się mają, y oney, ex mutuo consensu wszech stanów, Jego Królewskiej Mości ne denegować. Compositio inter status, życzymy, żeby doszła ea lege et conditione, żeby żadnych nouatiy szkodliwych w ten tu kraj nie wniosła, priuatnem zayściom. woynom zabieżeć iest statut de guerris, tego telko trzeba, żeby do executiey przywołzony był; i jeśli też iescze iakiego ostrszego postempku w tey mierze potrzeba, ostrszy postanowić. Bez obrony trudno Rzeczy Pospolitey: zaczym żołnierz, pod tą zwłaszcza zewsząd niebespieczeństwa, potrzebny iest; ale to namówić, żeby, według dawnego prawa, in centro regni nie byli, ale na mieyscach, sobie prawem naznaczonych, przebywali. Porządek chowania ych wedle dawnych artikułów żołnierskich, które w druk podać, z ynemi woiewodstwy także namoc (*sic*) sie, y, żeby ie do executiuy Ich Mość Panowie hetmani przywołzili, constitutię opatrzyć, y disciplinam militarem constitutię też obostrzyć. O ratunkach ku potrzebom Rzeczy Pospolitey, iakieby mieli być, z drugimi Ich Mość Pany Posłami sie namówić, y to, co sie namówi, tu do braciey odniesć, y postarać się, żeby constitutię czas w Łucku,

dla uważenia tych namów y zawarcia ich, złożony nam był, ale na seymie nic penitus o ratunkach nie stanowić. Conseruaty naszego woiewodstwa żeby in proprio palliaturu sądzonę byli. Księgi grodzkie Łuckie, od niemalego czasu, zamknionę y zapierzecztowanę są; zaczem obawiać się trzeba, żeby vetustate temporum y nieopatrzością nie pobutwiały, więc y ludzie wielkie w sprawach swych dla extractów, których s tych xiąg mieć nie mogą, zatrudnienia mają: starać sie, aby pewne osoby do reuidowania ych deputowani byli, y mieysce na to w zamku Łuckim było ym naznaczone, y mulcta piaci set złotych polskich na tego, któryby na czas, w constitutiey mianowany, do reuiziey nie przybył, o co forum peremptorie na trybunał, inter causas offitiey. Rozgraniczenie między Ruskim y Bełzskim z iedney, a Wołyńskim woiewodstwy z drugą stronę, zdawna constitutiā naznaczone iest, dotąd iednak nie doszło, zaczym wielką zwłokę sprawiedliwości, koszty, szkody wiele Ich Mość Panów braciey naszych odnoszą: starać sie mają, żeby constitutiā Ich Mość Panowie commisarze do tego rozgraniczenia deputowani byli, y miejsce ziachania Ich Mość, we dwie niedziele po świętym Michale blisko przyszłem, naznaczone, któreto rozgraniczenie od woiewodstwa Bełskiego a potem' Ruskiego z Wołyńskim, począć sie ma. Na każdego z Ich Mość Panów commisarzów, którzyby na czas y miejsce, w constitutiey mianowanę, do tego actu nie przybyli, albo temere go, nie skończywszy, odiachali, po tysiącu złotych założywszy, która wina damna passis refundowana być ma, o co forum na trybunale peremptorie, inter causas offitiey. I ieśliby też

który z Ich Mość chorobą sie wymawiał, tē iuramentem na trybunale, pozwany, comprobować ma, absentia unius duorum do rozgraniczenia non obstante. Membramy żeby zniesionę byli; ci, którzy ie mają, żeby, przed wyściem roku, do xiąg tego grodu, w którym dłużnik osiadłość ma, ie actykowali. Jeśliby też który osiadłości nie miał, tedy w któremkolwiek, lub w Łuckim, lub Włodzimirskim, lub Krzemienickiem grodzie, ie actykować. A któreby po wyściu roku actykowane nie byli, tē nullius momenti, perpetuis temporibus, poczytanę być mają. Cła nowe, niezwyczayne na rzekach, które są nauigabiles, aby byli zniesionę, pilność czynić. Woźni żeby na pozwach sie podpisowali, a którzyby pisać nie umieli, pieczęci swę do nich przykładali. Executy rzeczy, w ziemstwie osądzonych, wedle constitutij, nie może, iedno sędzia s podsedkiem abo pisarzem, odprawować, a kiedyby sędzia, z iakich przyczyn, odprawować nie mógł, podsedek s pisarzem nie mogą iey odprawować, zaczym wielkie ludziom w sprawach omieszkiwanie y szkody necessario byé muszą: starać sie s pilnością Ich Mość Panowie Posłowie mają, żeby constitutia taka była, ieśliby sam sędzia, dla iakich impedimentów, executiey odprawić nie mógł, żeby, za zleceniem sędziego, podsedek s pisarzem mógł ią odprawić, ktorato executia takieye wagi ma być, iako gdyby sam sędzia prezens na niey był; tym kształtem sprawiedliwości ludzkiej pośpiech sie uczyni. Niektórzy z Ich Mość Panów braciey naszych znacznych przes listy sie na seymiku uskarżali, że dla tego na seymik sie nie stawili, yż listy seymikowę ich nie doszły, eo snać s tey miary sie stało, że z cancellarij Jego

Królewskiey Mości s titułami listy do grodu są przyniesione, zaczym, niewiadomością, nieuważeniem znaczniejszych tutejszych obywatelów, listy do drugich, którzyby sie podobno bez nich obeść mogli y na seymikach nie bywaia, dirigowano. Przestrzec w tey mierze cancellarią, żeby wedle starodawnych zwyczaiów, bez titułów do grodów listy odsyłano; w grodziech snadnie to uważyć mogą, komu ie intitulować. Ich Mość Pany Posły tem obowięzujemy, żeby zaraz, skoro sie constitutie zawrà, pieczętarza o exemplarz ich pisany, s podpisem Jego Mościa y pieczęcią coronną, solicitowali y nam go przynieśli. W którychto wszystkich wysz mianowanych artikułach, z wiadomością y radą Ich Mość Panów senatorów naszych, Ich Mość Panowie Posłowie postempować mają, których fide et honore obowięzuiemy, żeby za priuatami swemi uganiać sie nie ważyli, ale samo telko bonum publicum, iako cni patrici, na pilney pieczy mając, iako nawiętsze mogą, staranie czynili, żeby tak w tych naszych zleceniach, które sama nasza miłość przeciwko Jego Królewskiey Mości, panu y głowie naszey, miłość przeciwko oyczynie, prawom, swobodom y wolnościom na nas wycisnęła, sobie postempowali, iakoby od Boga błogosławieństwo iego święte, od nas słuszną pochwałę, podziękowanie słuszne odnieśli. Za Jego Mością Panem Bracławskim, starostą y klucznikiem Łuckim, pilnę instantie uczynić o potwierdzenie constitutią przywileju Jego Królewskiey Mości, na wolność miasteczku Jego Mości Tuczynu nadanego: barzo to blahę, za wielkie Jego Mości in Re Publica merita, benefitium. Za oycem Jego Mością mitropolitą Kiiowskim prosić, żeby Ich Mość Pano-

wie Posłowie pilne, w sprawie Jego Mości, która w Wilnie na trybunale osądzona iest, weyrzeli, y, ieśliby ukrzywdzony był, o ukoinie Jego Mości, do Jego Królewskiey Mości y senatu, sie przyczynili. Xiąże Jego Mość Czartoryskie takich zasług iest, że znaczney łaski, znaczney nagrody Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey godzien; uniżenie Jego Królewską Mość prosić, żeby, miłościwy wzglađ na Jego Mość mając, primum vacans, które sie otworzy, Jego Mości conferować y szczodrobiwością swą pańską, do dalszych służb swoich y Rzeczy Pospolitey, Jego Mości przychęcić raczył. Za Jego Mością Panem Adamem Prusinowskim, podkomorzym Włodzimierskim, żeby sprawę o tyrańskie wespiączki zabicie Jego Mości Pana Caspra Prusinowskiego Jego Królewska Mość na tem seymie, z miłościwey łaski swej, sądzić raczył, Ich Mość Panowie Posłowie staranie mają czynić. Jego Mość Pań Chrinnicky, łowczy Wołyński, na wielu expeditiach wojennych, z odwagą zdrowia, z nielutowaniem kosztów znaczych, Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey służył: sluszna iest, aby Jego Królewska Mość zasługi Jego Mości digna mercede prosequatur et ultro currenti calcar do usługowania sobie y Rzeczy Pospolitey dodał, o co pilnie Ich Mośc Panowie Posłowie Jego Królewską Mość prosić mają. Niektóre dobra do archimandrystwa Łydiczyńskiego, dzierżawy na ten czas Jego Mości ojca Bałabuna, dobrego, cnotliwego, bogoboynego człowieka, należące, niejakiemu ojcu Arkudemu Grekowi dane są. I sz sie to stało contra mentem fundatoris, którą mere cerkwi Łydiczyńskiej tą dobrą incorporował gorąco Jego Królewskiey Mości prosić, żeby

ie teyze cerkwi znowu, z miłościwey łaski swey pańskiey, iako narychley przywrócić raczył. Non desunt rationes Jego Królewskiey Mości z ynych miar oycu Arkudemu liberalitatem swą pokazać. Jego Mość Pan Czermkowsky, podstoly Lubelsky, prawie wszystek swóy wiek na służbach świętych pamięci królów Ich Mość, Augusta y Stephana, godnie, nie bez wielkich kosztów, prac, trudów, gardłowania, strawił; mą pewną zasłużoną sumę pieniędzy w skarbie Jego Królewskiey Mości, na co y documenta miały mieć: sedullam Ich Mość dabunt operam, żeby Jego Mości ta zapłata, iako narychley, dojść mogła, y tą dosyć słabą wysługą sie uciechył. Przeszłem zapendem rokoszowym, Jego Mość Pan Dzierzek, podsędek Lubelsky, dobrze zasłużony człowiek, do obrazy Jego Królewskiey Mości occasionem praebuit; wiele takich bez urazu s tey toni emerserunt; on nieborak uniósł, wysługę utracił: prosić Jego Królewskiey Mości, iako napiłniewy, żeby Jego Mości przywrócona była. Zacne białegłowy: Ich Mość Pani Podorecka y Pani Tymińska, przełożyli nam, że wielkie zatrudnienie prawnę, od którego donatariusza Jego Królewskiey Mości, strony wojtostwa swego dziedzicznego Hrodełskiego, z wielką fatigą, z wielkim kosztem, ponoszą: prosić, żeby od nich wolni byli, a Pan donatariusz, ieśli zasłużony iest, z ynych miar niech munificentey Jego Królewskiey Mości zażywa. Sprawa Jego Mości Pana Ławrina Drewnińskiego, cześnika Wołyńskiego, s Pany Nieborskimi y Kłodnickimi żeby na tym seymie sądzona była, Ich Mość Panowie Posłowie starać sie mają. Meritis Jego Mości Pan Oleszka, woyskiego Włodzimirskiego, secretarza Jego

Królewskiey Mości, iure quodam, wdzieczność nagrody od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey debetur; bo, minawszy dawnieysze, Jego Mość posługe świeżą do Kazigiera, cara Perekopskiego, z wielkim nakładem, z wielką przewagą zdrowia, odprawił: prosić Jego Królewską Mość, aby, za tak nakładną, pracowitę, krvawę służby swę, słuszną nagrodę odniesć mógł. Dobrze wiadome są nietelko tu naszego kraiu, ale y wszystkim ludziom, usługowania Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey w rzemieście rycerskim Jego Mości Pana Szymona Charlesskiego, rotmistrza Jego Królewskiey Mości, w których, od Połocka począwszy, nie ustawał, iuż arkabuskie, iuż piesze roty, iuż pocety znaczne, swem własnym wielkim kosztem wodząc, na naciesszę razy, harce, szturmy, sinæ ullo respectu vitae, sie narażając, uniżenie Jego Królewską Mość suplikował, żeby onę posługi iego nagrodzone byli. Pod sądzeniem ziemskich y grodzkich roków Krzemienieckich, które pokojem pospolitym obwarowane są, Jego Mość Pan Mikołay Bohowityn Szumbarsky, gdy do zamku tamecznego iachał, przes Pany Alexandra Plizyńskiego, Pawła Łosiatyńskiego, Siemiona Łyka, bez wszelakich przyczyn, okrutnie zamordowany; iest iuż ta sprawa w arescie: usilnie Ich Mość Panowie Posłowie o dosądzenie iey prosić mają. Ich Mość Panowie Żorawniczcy, claris w tych tu kraiach natalibus, uniżenie Jego Królewskiey Mości proszą, żeby sprawa Ich Mość o Swiniuchy, która przes tak wiele seymów in suspenso była, a Ich Mość coraz iey na seymie pilnując, coraz też o wielkie impensa przychodzą, na tym seymie, przes żadnych zwólk, odsądzoną być mogła, do czego, że-

by, iako naypiłnieysze mogą, Ich Mość Panowie Posłowie starania przyłożyli, Ich Mość prosili, abo iako yne, tak y ta na trybunale sądzona była. Miasto Łuck, w tem tu naszym kraju nagłównieysze, do którego na seymiki ellecicie, roki ziemskie, roczki grodzkie y yne ziazdy często się kupiemy, y w którym iuż z łaski Bożey collegium Jezuickie, y dla rozmnożenia chwały Bożey, y dla ćwiczenia dziatek, poczyna sie krzewić, tak od rokoszan, iako y od kwarcianych y Brzeskich żołnierzów wielkie angarie odnieśli y dotąd od kwarcianych odnoszą, uniżenie Jego Królewską Mość to miasto supplicuie, żeby od leż żołnierskich wolne było, za którymi Panowie żołnirze y nam samym nie mogą być jedno cięscy, y do nauki dziatkom wielkieby przeskody być musieli. Supplikuią y o to, żeby niezmierne, pod iarmarki, ceł, myt y ynych podatków wyciągania umoderowanę byli; bo za tym wyciąganiem, iako sprawę daią, wielky sie wstręt ludziom kupieckim do ieżdżenia na iarmark dzieje; summa sedullitatem to ich postulatum Jego Królewskiey Mości zalecić.

У тое инструкцыи печатей ихъ милостей пановъ обывателевъ воеводства Волынскаго дванадцать, а подпісъ рукъ тими словы:

Janusz z Ostroga Zasławsky, woiewoda Wołyński,
ręką swą.

Alexander xiążę z Ostroga Zasławsky, C. W., manu propria.

Andrzey Zahorowsky.

Ławrenty Drewiński, czesznik Wołyński.

Alexander Zahorowsky.

Krzysztof Sieniuta.

Abram Sieniuta, manu propria.

Michał Hulewicz, marszałek koła rycerskiego na seymiku
Łuckim.

Marek Żorawnicki, własna ręką.

Jan Żorawnicki, ręką.

A. Hulewicz.

Jan Zahorowsky.

Piotr Zahorowsky.

Котораяжъ то инструкция, за поданемъ вышъречо-
ныхъ особъ, а за принятемъ моимъ, вся, спочатку ажъ
до конца, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1608 года, листъ 5 — 13.

XI.

Інструкція дворянъ Волынскихъ, отправленныхъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1616 году. Дворяне просятъ короля о томъ, чтобы исполнялъ свои обязанности согласно съ постановленіями, подтвержденными его присягою. Жалоба на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковію. Просьбы объ исправленіи законовъ и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя. О силѣ декретовъ трибуналъскихъ. О содержаніи квартиріоннаго войска. Ходатайство о возвращеніи монастырямъ Кіевопечерскому и Жидичинскому отнятыхъ имѣній и о награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству. 1616 марта 8.

Року тисеча шестсотъ шестнацетого, месеца марта, десятого днія.

До уряду и книгъ нинешнихъ кгродскихъ. Луцькихъ, до мене Якуба Окгродзинскаго, буркграбего и наместника подстаростства Луцького, пришедши обличне урожоные ихъ милости: панъ Михаль Хриницький, маршалокъ на сеймику теперешнемъ Луцькомъ, на день осмыи месеца марта, въ року звышъ написаномъ припадаючомъ и одправованомъ, будучий, и панъ Адамъ Хомякъ, а панъ Гелиашъ Бабин-

ский, инъструкцюю отъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателовъ воеводства Волынскаго, на вышъ менованый сеймикъ до Луцька згromажоныхъ, съ печатьми и съ подлісами рукъ ихъ милостей, на сеймъ валный Варшавскій, въ року нинешнемъ тисеча шестсотъ шестнадцетомъ припадаючий, ихъ милости паномъ посломъ воеводства своего, въ ней менованымъ, даную, для упisanя въ книги нинешние кгородские Луцкіе, церъ облятамъ, именемъ ихъ милости, подали, просечи, абы прината и до книгъ уписана была, которую я врядъ, для вписания до книгъ пріимуючи, передъ собою читати казаль, и такъ се въ собе писомъ полскимъ писаная маеть:

Instructia Ich Mościom Panom Posłom naszym na seim terazniejszy walny coronny, w roku terazniejszem tysiącz sześćset szesnastem przypadajączy, obranym, dana. To iest Ich Mościom: Wielmożnemu Panu Jakubowi Sobieskiemu, woiewodziezowi Lubelskiemu, Panu Alexandrowi Chrynickiemu, łowczemu Wołyńskiemu, Panu Ławrętowi Drzewińskiemu, czaśnikowi Wołyńskiemu, Panu Michałowi Januszewiczowi Hulewiczowi, Panu Alexandrowi Puzynie, a Panu Alexandrowi Welihorskiemu, którzy, po zaleczeniu służb naszych naniższych, oddania wiernego poddaństwa naszego Jego Królewskiej Mości y podziękowania uniżenie za obmyśliwanie pokoiu y rządzu w oyczynie naszy, wedle punctów w tey instrukcy naszej, Ich Mościom dany, sprawować sie mają. Iż z wielkym żalem y niemała Rzeczy Pospolitey szkodą patrzać sie musiało, że po wielekroć, w tak nagłych potrzebach y sprawach Rzeczy Pospolitey, do

których poratowania y podparcia przychodzić nie mogło, a to z dyffidencjy, która się zawzięła w ludziach, czemu zbiegajacz, aby confidentia Jego Królewskiey Mości ku nam poddanym, y nasza miłość poddanych do Pana tem sie barzey krzewiła, a sprawy seymowe y postanowienia aby swói effect brali, znosić sie z Ich Mościami Pany posłami coronnych woiewodstw Panowie posłowie naszi mają, y w to weyzdrzeć pilnie, ezo za przyczyna tego iest; przytem, czemby sie nie dosić działa pactis conuentis y prawem poprzszyżonym, tak in publicis, iako yn priuatis, prosić Jego Królewskiey Mości, aby temu we wszystkim, podług przysiąg Jego Królewskiey Mości, dosić sie stało. A iż wielkie odia y diffidencje y zatrudnienia seymów y spraw dzieją się, a to względem różnego nabożestwa, zaczym też tak religy Grecky ludziom, pod posłużestwem swego patriarchy będącze, jako y drugich, w nabożestwie z nami rozróżnionemi, w nabożestwie na czerkwie y udespektowaniu, y gwałtem przymuszaniu popów do posłużestwa im niezwykłego, mianą assecuracją świeżą w constitucy opisaną, przeciwko który, mimo prawo, o tem decreta względem nieposłużestwa na nich są na trybunałach w Coronie y w Wielkim Xięstwie Litewskim otrzmanę, także y w nachodzeniu na zbory y domy slacheczkie y mjesca takie, w których ludzie różny religy nabożestwa swe odprawują, a będąc prawem pokoiu pospolitego y przysięgą królów Ich Mościów, panów naszych, upewnieni, zaczem boie y szkody odnoszą: prosić mają panowie bracia naszy, aby im tego u Jego Królewskiey Mości, podług powiności swej, z obowiązku uniei, pomocz raczyli, aby, podług poprzysię-

żonych praw, przywileiów, wolności, a osobliwie przywileiu uniei czałe we wszystkich państwach zachowane byli. Władystwo Włodzimirske, iż też przeciw iasnemu prawu y przywilejowi naszemu, na uniei nam danemu, y też constitutie coronationis, iest oddane nieakiemu Morochowskiemu, nie indigenie woiewodstwa naszego, y o to mają solenniter upomnić się y prosić drugich Ich Mościów Panów posłów woiewodstw coronnych y Wielkiego Księstwa Litewskiego, aby dopomogli prosić Jego Królewskiey Mości, żeby, w tem według prawa naszego postąpiwszy, obywatelowi woiewodstwa Wołyńskiego, szlachcicowi osiadłemu, to władystwo zaraz conferować raczyl. A iż banitie na przeszłych trybunałach względem religi, tak na osobach duchownych iako y świeckich, non praestite obedientiae otrzymane sę, tedy serio Ichmość Panowie posłowie o to się starać mają, żeby sposób namówiony mógł być do uspokojenia w takowych sprawach y do zniesienia tych banitiey. Na żaden zaciąg wojenny, ani podatkiem, ani pozwoleniem zaciagać sie Panowie posłowie naszy nie mają, ale, ieśliby Rzecz Pospolita wszystka zgodnie bellum defensuum być potrzebną upatrowała, równo ze wszystkimi nie wzbraniać się pospolitego ruszenia, podług dawnych praw y porządkiem, prawem opisanych. ni w czem ich nie odstępuiącz. Jeśliby też woiewodstwa coronne, wszystko zgodnic, mimo pospolite ruszenie, w sposób iaky inszey belli defensui obmyślili, tedy to Panowie posłowie naszy do nas bracy swy, nie concludując tam, donieść mają. Artykułów wszystkich, od Panów bracy naszych woiewodstw coronnych na tem sejmie wniesionych, któreby czałość praw y

wolności naszych, od Jego Królewskiey Mości poprzsiężonych, zatrzymywali, Panowie posłowie naszy Ich Mościom dopomocz mają. Correcture praw ieśliby sobie stany coronne namówili, mają Panowie posłowie naszę ostrzecz tego, aby woiewodstwo nasze, które sie inszem prawem sądzi, correcture praw swych, gdyby im tego potrzeba ukazowała, prawem warowaną onę sobie namówili, pod tē nie podlegaiacz. O sposobie sądzenia crimałów mają sie Panowie posłowie naszy znaśać z gurnemi woiewodstwy; iednak, aby woiewodstwa naszego sprawy, które za pirwszym mandatem rok zawity miwali, żeby iuż za pirwszym mandatem pirwsze niestanie, według zwyczaiów woiewodstw coronnych, o crimałach sądzonych uprzedzał, starać sie o to mają, także y o pewny dzień do sądzenia spraw naszych y prosić mają, co constitucią warować. Okazowanie dla lepszey gotowości przeciw nieprzyaciela coronnego, poruczamy, aby reassumowali constitutią o tem przesłego seymu anni tysiąc sześćset trzinastego uczynioną, a pokazowanie pod Łuckiem w polu miedzy Teremnym a Dworcem na czas y dzień (*probylis*) w roku terazniejszym naznaczone było, na którym ziezdzie, aby pokój zachowany był, prawem obostrzycz y ekzequutią przeciw występnich namówić. A kto by miał w różnych woiewodstwach majątkości swę, aby, gdy sie w iednym woiewodstwie okaże, chociażby sie w drugich nie okazał, żadnych pen nie ponosił. Sprawy de bonis nullo iure receptis, mianowicie Ich Mości Panów Żorawnickich o Swiniuchy, a Panów Czerniewskich o Woynin, które na deliberaciey zostali, prosić, aby na tem seymie decidowanę byli. Do reuisy

xiąg Łuckich sądowych grodskich niedorciugowanych, także y podkomorskich Krzemienieckich, aby deputaci naznaczone byli w tem roku tysiącz sześćset sześćnastem. Burgrabowie, także podpiskowie ziemsczy y grodsczy starszy, aby byli ludzie stanu szlacheczkiego, przysięgli et non fiche possessionati, którą przysięgę, aby w urzędziech tychże, in praesentia nobilium, na rokach albo roczkach odprawić byli powinni. Miasto Łuczk, w którym seymiky, roky y roczki odprawowanę bywają, do tego collegium, w którym dziatki narodu szlacheczkiego czwiczenia brorą, aby od stanowisk panów żołnierzów kwarcianych prawem uwolnione było, gdyż stanowiska panom żołnierzom mieysče iest ukazanę constitucią anni tysiącznego sześćsetnego dziewiątego, o co sie s pilnością Panowie posłowie starać mają. Uskarżała się też w kole naszem xiaże Jego Mość Jerzey Czartorysky, że, za daniem sprawy przez Pana Krasińskiego y innych, wydano list s cancellariey, s podpisem Jego Królewskiey Mości, urażliwie do xiążenia Jego Mości Czartoryskiego pisany; przeto Panowie posłowie naszy mają dać o tem Jego Królewskiey Mości sprawę, że to niesłusznie udano xiążenia Jego Mości, bo on nad prawo małżaki swey nic nie uczynił, y na tego, który takim listem xiążenia Jego Mości zaniusł, aby animaduersia była uczyniona, y żeby imposterum takie listy z cancellary, yż prawem pospolitym iest obwarzano, nie byli więcej wydawane. Starać się też mają, aby Pan podskarbi liczbę gruntowną uczynić był powinien na seymie terazniejszem, a ieśli dla krótkości czasu to na seymie być nie może, czas aby był złożony y mescze, y deputacy przysięgli mianowani, przed

którymiby ta liczba uczyniona była, która aby na przysłym po tem seymie in medium przyniesiona była. Decreta trybunalskie aby, iako ultimae instantiae iudicy, in suo robore et autoritate zostawali, y w żadne disquizyciae przywożone nie byli, y inhibicie s kancellary Jego Królewskiey Mości aby wydawanę nie byli, y owszem, ieśliby którymi decretami zadwornymi ubliżenie sie stało, aby in pristinam autoritatem przywroczonę y sacrosancte trzymanę byli, na czim interest toti nobilitati, inaczey bowim niczby czałego, nic pewnego nie było. A iż s tey nowy lustraciek pokazać sie może auctia quartę, tego doizrzyć, aby do oney pirwszej przyłączona była, a quarta przeszłych lat gdzieby sie obracała, gdyż żołnirz quarciany w służbie nie iest, aby sie pilnie dowiedzieli, ieśli sie nie na to obracza, na co sacrosancte obraczana być miała, prawem opisany, z drugimi Ich Mość Pany posłami, poparli. Żołnirz quarciany ieśli będzie, leże swoię aby na Ukrainie, w dobrach Króla Jego Mości, odprawował, zimie a lecie obozem, a kiedy płacza przypadnie, aby towarzystwo pewne wysyłane było a nie s chorągwiami sie po zapłate pomykali. Domagać sie też maią, aby constitucia anni millesimi quingentesimi nonagesimi primi y millesimi quingentesimi nonagesimi tertii de disciplina militari do ekzequucy przywiedzione byli. Człowiek zaczny, Jego Mość Pan Zygmunt Bałazy, przyszed do nielasky Jego Cessarskiey Mości, za tem instancią gorącą uczynić, y prosić Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie naszi maią, iako za człowiekiem, z domu swego wielkim y w coronie Polskiey z wielu zacznych familij spowinowaconym, aby Jego Królewska Mość do Je-

go Czesarskiey Mości przyczynić sie raczył, aby mu Jego Czesarska Mość laskie swą pokazał, o co Ich Mość Panów posłów prosić, aby tę prożbę unanimiter wnieść do Jego Królewskiey Mości chcieli; także też y list swóy aby do Jego Czesarskiey Mości, ex connuentu hoc commiciorum, dali; o takyż list y do senatu instantią uczynić. Prosić za Jego Mością chorążem Kyiewskim mają Panowie posłowie nasi, żeby Jego Królewska Mość y Rzecz Pospolita, pomniacz na zasługi domu Jego Mości samego, tudziesz y syna Jego Mości, którzy niepoiednokróć oddawali Rzeczy Pospolitey, chowaiąc ię, według zasług Ich Mościów, lenne na Hnidawie było daną, o co s pilnością sie mają starać Panowie posłowie. A iż poborca nasz Wołyński, Jego Mość kniaź Alexander Puzina, tak od Jego Mości Pana podskarbiego, iako y od Jego Mości Pana instigatora coronnego, strony nowych ekzakcy, turbacię prawnę odnosi, to iest o nową slachę, o lichwiarze, o summy starę na starostwa, które sie u nas nie naiduią, więc, że, podezas zapłaty stolecznemu żołnierzowi, zostawszy poborca, przy poborze oraz za dwie lecie dwoie czopowe, nad przesłe arędy podwyszonę, decretem Radomskim przymuszony, z wielką szkodą y uszczyrkkiem majątkości swej, zapłacił, defalcaciek żadney (względem pogorzelisk y przeskód od nieprzyjaciela coronnego) nie odniósł, prosić Ich Mościom Panom posłom naszem Jego Królewskiey Mości zleczamy, aby od tego wszystkiego Pan poborca nasz wolnym był. *Petita.* Za Jego Mością Panem podkomorzym Podolskim wnieść do Jego Królewskiey Mości, senatu y koła rycerskiego prożbę Ich Mość Panowie Posłowie mają, aby Jego Kró-

lewska Mość miłościwy wzgląd mieć raczył, iakoby on
dziatki swoie, które, oraz z majątkością swoją, do nieprzy-
aciela krzyża świętego y coronnego stracił, onę wyswo-
bodzić mógł, za miłościwym poratowaniem Jego Królew-
skiej Mości y Rzeczy Pospolitey. Ich Mość Panowie po-
słowie starać sie mają, aby przywiley od Jego Królewskiej
Mości na myto w imieniu Owłuczynie y Woli Owłuczyń-
skiej, za petylami od Ich Mościów Panów posłów pod-
czas seymu przeszłego rozerwanego, Jego Mości Panu pisa-
rzowi Włodzimirskiemu conferowany in vim approbationis,
aby tem lepszy robor tego przywileju był, Ich Mość Pa-
nowie rada stanu oboiga, corronnego y Wielkiego Xiestwa
Litewskiego, w constitucią, inhaerendo priuilegio S. R. Ma-
iestatis, wpisać y włożyć, z miłościwej łasky swej, raczyli
roskazać. Za Ich Mościami oicami archymandritami: Ky-
iowskim Pieczarskim y Żydyczyńskim, aby dobra tych ma-
nastyrów, przez księdza Rudskiego y Graeca Arcadea dawno
zabranę, bezprawnie od manastyrów oddalone, aby im
przywruczone były. Iż Piasky Jego Mości Pana Stanisława
Orzechowskiego funditus przez ogień są zniesione, a wie-
lom s kraiów naszych są przygodne, intercesią do Króla
Jego Mości uczynić, aby libertacia od poboru y czopowe-
go do lat dziesiąciu conferowana temu miasteczku była.
Prosić mają Panowie posłowie naszy za Panem Krystophem
Charleńskim, dworzaninem Króla Jego Mości, wiecz y za
wszystkim domem onego, y bratem, więźniem Moskiewskim
będącem, aby Jego Królewska Mość, chętnie y życzliwie,
tam in toga, quam in sago, zasługę ich, szczodrobiłą łas-
ką swą pańską, nagrodzić raczył. Wniesiona iest żałosna

skarga do koła naszego od Jego Mości Pana Stanisława Piotrowskiego s Piotrowicz na pewne osoby, żołnirze sconfederowane, że, podczas confederacy albo Coniuracy swey, naiachawszy na dom Jego Mości w Koczkorowczach, more guerico atque hostili, czeladź posiekli, zbiór domowy zabrali, y prawie ze wszystkiego złupili y zdarli; mają Panowie posłowie naszy uniżenie Króla Jego Mości prosić, aby tą sprawę s temi osobami, którym wiąza dana iest, sądzić raczył, iakoby, w tem żalu swym, Jego Mość Pan Piotrowsky, uczynieniem sprawiedliwości, ucontentował sie. Za Jey Mością Panią Smykowską Ich Mość Panowie posłowie naszy Króla Jego Mości prosić mają, aby sprawa o zabiciu małżaka iey na terazniejszem seymie sądzona była. Za Panem Markiem Maczyńskim, który, lata swę strawiwszy na służbie Rzeczy Pospolitey, teraz, za wtargnieniem cara Tatarskiego y za wzięciem przezeń Felstina, iako na majątkości leżaczey, tak y na ruchomych rzeczach y wszeskiet chudobie iest zebrany, prosić Jego Królewskiey Mości, aby Pańską łaskię swą ukazawszy, onego opatrził. Ich Mość Panowie posłowie mają prosić za Jego Mością Panem Jerzem Szczuckim, rotmistrzem Jego Królewskiey Mości, który, strawiwszy na posłudze Rzeczy Pospolitey y Króla Jego Mości lata swoię, y teraz świço na Smoleśku służył, trud y zdrowie y stratę majątkości odniósł, aby nagrodę od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey mógł mieć. Za Panem Walerianem Śląskim, który w niewinności onego, za skaraniem Pańskim, iest czei in contumaciam odsądzony, tedy Ich Mość Panowie posłowie mają sie o to s pilnością starać, wespół z drugimi woiewodstwy gurnymi, u Jego

Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby był do czci przywrucony, także y za inszemi, którzy są niewinni. Za Panem Mikołaiem Kostuszkiewiczem, który, za naszą wiadomością, że sie tey confederacy nie tknoł, y po zaczęciu tey confederacy y weściu żołnirzskym w państwa Króla Jego Mości, mało nie w rok. za pozwoleniem Jego Mości Pana hetmana Litewskiego, przyszedł, prosić mają serio Panowie posłowie naszy, aby Jego Królewska Mość s tych mandatów onego wolnym uczynić raczył. Za Panem Fedorem Woroniczem, który, za naszą wiadomością, tey confederaciey sie nie tknoł y po zaczęciu oney y weściu żołnirskim w państwa Króla Jego Mości, mało nie w rok, za pozwoleniem Jego Mości Pana hetmana Litewskiego, przyszedł, prosić mają serio Rzeczy Pospolitey posłowie Jego Królewskiey Mości y senatu, aby s tych mandatów był wolen. Iż Jego Mość Pan Iwan Chrinicky, sędzia zięsky Łucky, most na rrzecze Styre na gościnczu wielkim, w majątkości swey dziedzicznej Chrynikach, dla przyjazdu, niemałym kosztem zbudował, a ten most ustawiczney wielkiey naprawy potrzebuię; przeto Ich Mość Panowie posłowie Króla Jego Mości prosić mają, aby commisja z cancellary Jego Królewskiey Mości wydana była, y comisarze dla oszacowania y postanowienia słusznego myta, na naprawę tego mostu, zesłani byli. Za Jego Mością Panem łowczem Wołyńskiem, który lata swę na służbie Rzeczy Pospolitey, po wszystkie expedicie, Inflanskie, Multańskie y Wołoskie, z odwagą zdrowia y majątki strawił, y teraz ustawicznie służyć Rzeczy Pospolitey nie omieskywa, prosić Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie naszy mają,

aby tē iego odważnē posługi nagrodzonē byli. Pan Krogulecky, starożytny slachcic, iż iest urażony barzo na honorze od Pana Montulta, obywatela woiewodstwa Wołyńskiego, prosić Jego Królewską Mość Ich Mość Panowie posłowie naszi mają, aby tē sprawę Jego Królewska Mość sądzić raczył. Prosić Panowie posłowie mają Jego Królewskiey Mości za bracią naszą, w więzieniu Moskiewskim będącą, których eliberowaniu, ponieważ, za uporem Moskiewskim, na przesły commisiey, zamiana na ich więźnie w ręku Króla Jego Mości będącę, nie doszła, przeto, aby do wyswobozenia onych sposoby insze iakię wynalezionę być mogli, prosić gorączco Jego Królewskiey Mości mają. To do artykułu należy, iż od woiewodstwa Kyiowskiego, przez commisarze, do kylkudziesiąt wsy slacheczkich, zdawna do woiewodstwa Kyiowskiego należących, są do księstwa Litewskiego odgraniczonę, mają sie namówić y porozumieć Panowie posłowie naszy s Pany posłami Kyiowskimi, aby ta commisia, uczyniona szkodą granicz coronnych, na swym placu nie została, ale inszı commisarze, pro melioratione tych tam granicz, byli naznaczeni. gdyż ta przeszła, przez bytności obywatelów ziemie Kyiowsky, staćby sie miała Działo sie na seymiku w Łucku, dnia ósmego, miesiąca marca, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego szestnastego.

У тое инструкцъы печати притисненые а подписи рукъ ихъ милости, пановъ обывателовъ воеводства Волынского, въ тые слова:

Janusz z Ostroga, woiewoda Wołyński, ręką swą.

Jerzey xiążę Czartoryskie, manu propria.

Jerzey xiąże Zasławskie, ręką swą.

Hawryło Hosky, chorąży Kyiowsky, ręką.

Jan Żorawnicky, podkomorzy Krzemieniecky, ręką swą.

Iwan Chrinicky, sędzia ziemska Łucky, ręką swą.

Jerzey Owłoczymsky, pisarz ziemska Włodzimirsky.

Andrzey Hulewicz, manu propria.

Adam Ursuł Rudecky, manu propria.

Alexander Zubczewsky.

Wasiley Babiński, manu propria.

Marcin Czaplicz Szpanowsky.

Eliasz Babiński.

Phedor Hulewicz Woiutyński.

Adam Chomiak, ręką.

Stanisław Wolsky, ręką swą.

Mikołai Świecicky, ręką własną.

Także y inych wielu szlachty, obywatelów ziemie Wołyński, a przytem y Jego Mości Pana marszałka koła tego urodzonego Jego Mości Pana Michała Chrinickiego, podpis ręki temi słowy:

Michał Chrinicky, marszałek koła tego, manu propria.

Котораяжъ то инструкция, за поданемъ вышъ речоныхъ особъ, а за принятемъ моимъ урядовыиъ, до книгъ кгородскихъ Луцкихъ есть уписана.

Лаврентий Древинский, чашникъ и посель воеводства Волынского, тотъ оригиналъ до рукъ моихъ ваяль.

XII.

Інструкція дворянъ Кіевскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1618 году. Просьбы о народномъ ополченіи для защиты отъ Турковъ и Татаръ, объ уничтоженіи или ограниченніи сословія Козаковъ, о заключеніи мира съ Москвою, о сохраненіи древнихъ правъ, предоставленныхъ лицамъ православнаго исповѣданія и о прекращеніи религіозныхъ преслѣдованій, о люстрації королевскихъ имѣній, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ судовъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, о повѣркѣ государственныхъ доходовъ и равномѣрной раскладкѣ податей. Ходатайство о Кіевопечерской Лаврѣ и сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. О назначеніи комиссаровъ для изслѣдованія беспорядковъ, производимыхъ Козаками въ воеводствѣ Кіевскомъ. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ баннитами. Жалобы дворянъ на мѣщанъ Кіевскихъ. Просьбы объ освобожденіи помѣщичьихъ имѣній отъ военнаго постоя, объ освобожденіи пленныхъ, задержанныхъ въ Москвѣ и о награжденіи дворянъ Кіевскихъ, оказавшихъ услуги государству. 1618 декабря 11.

Року 1618, месеца декабра, 11 дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Житомирскомъ, передо мною Яномъ Галчиновъ-

скимъ подъстаростимъ Житомирскимъ, постановивши съ очевисто врожоный его милость панъ Федоръ Сусъчанъский Проскура, писарь земской воеводства Киевъскаго а маршалокъ на тотъ часъ згоды, черезъ усихъ ихъ милостей пановъ обывателевъ воеводства Киевъскаго, дnia сего-днешнаго одинадцатого, месеца лекабра, отъ его королевскога милости, для обраня спосродку себе пословъ на сеймъ валный, въ року, дастъ Панъ Богъ, пришломъ тисе-ча шестъсотъ деветнадцатомъ, у Варшаве, дnia двадцатъ второго, месеца генвара, припадающыи, назначоныи, тутъ до Житомира, яко на mestце звыклое, зъехалыхсе, обра-ный, подалъ перъ облятамъ инструкцію съ печатю и съ подпісомъ руки своеї, именемъ тыхже всіхъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ, черезъ оныхъ згодне и порядне спи-сануи, а ихъ милостямъ паномъ посломъ своимъ, нижей менovanымъ, злецоную, о чомъ ширей тая инструкция въ собе всю ричъ замыкаеть, жадаючи, абы прината и до книгъ замку его королевскога милости Житомирскаго упи-сана была, которую я врядъ прыймуючи и читаную слы-шачи, уписать есми казаль, и такъ се въ собе, слово отъ слова, писомъ полскимъ маеть:

Instrukcya Ich M. P. P. posłom naszim na seym walny coronny Warszawsky, w roku 1619 d. 22 miesiąca stycznia przypadający, tho iest: Jego Mości Panu Romanowi Hosckiemu, podkomorzemu Włodzimierskiemu, Jego Mości Panu Tomaszowi Rymkiewiczowi Sklinskiemu, staroście Zy-gwulskiemu, y Jego Mości Panu Steffanowi Niemiriczowi, od nas, obywatelów woiewodztwa Kiiowskiego, którzyśmy

się na seymik Żytomiersky, dnia jedenastego miesiąca decembra, w roku terazniejszym 1618, od Jego Kr. Mości złożony, ziechali, dana, a to w ten sposób: podziękowawszy Jego Kr. Mości, panu naszemu miłościwemu, za to, które o nas y o oyczynie naszey czynić raczy, obmyślawanie, a to w zabieżeniu, możemy rzec, ostatniew zguby naszey od nieprzeciaciół krziża świętego y naszych, Turków y Tatarów, także y inszych wszelakich niebespieczeństw R. Pta nasze, z różnych strón zachodzących, prosić Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby y do końca, miłościwie a oycowskie, o uspokojeniu Rzeczy Pospolitey naszey, od tych nieprzeciaciół, wyżey mianowanych, obmyślawać, także y o inszych wszelakich niebespieczeństwach, R. Pta zachodzących, raczył. Na zabieżenie czemu wszistkiemu, ma bydż namówione, na tym prziszłym seymie, pospolite ruszenie, które w ręku Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, ma całe zostawać. O zatrzymaniu dawney prziaźni z cessarzem Tureckim, która z swowoleństwa Kozackiego targa się, prosić pilno Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby to łotrowstwo Kozackie zniósł, abo ich w klubę dawną, żeby nas s cesarzem Tureckim wieńcę nie wadzili. wprawić roskazał. Także upominki Tatarom, dla których nieoddawania R. Pta wielką a nieoszczadowaną szkodę y niebezpieczeństwo cierpi, oddawać na każdy rok roskazał; gdyż na to dawno pogłówne żydowskie, fordan y składne winne iest naznaczono, także by, według namowy, na seymie takrocznym uczynioney, s cesarzem Tureckim y Tatary pokoi gruntowny uczynić się mógł. Poparcie woyny Moskiewskiej pod ten czas niebezpieczeństw,

na R. Ptą nasze z różnych strón następujących, baczemy być barzo trudne: prosić Jego Kr. Mości, aby do czasu tego, pókibiśmy się tu, s tą strone, od Turków y Tatarów uspokoili, przez tractaty s tym narodem tą woyne zatrzymać raczył, w czem Ich M. P. P. posłowie naszy z woiewodzstwy górnemi, tak coronnemi, yako y W. X. L., porozumiewać się maią, yakoby to mogło, cum honore et dignitate tak Króla Jego Mości, yako y Królewica Jego Mości y wszitkieu R. Ptey, stanąć. O uspokojeniu ziemie Inflantskiej ze wszistkimi stany, na tem seymie będącemi, zgadzać się. A yż w tamtej prowinciy nawiększy stąd niepokój, że obywatele tamtych kraiów, prosząc tak dugo o nadanie sobie praw Jego Kr. M. y R. Ptey, odnieść nie mogą: prosić Jego Kr. Mości, aby na żądanie ich uczyńił y prawa im nadał. Co się zaś tknie exorbitanciey y postulat woiewodzstwa naszego własnych, tedy tych, według recessu seymu blisko przeszłego y według instrucciy naszych, na tenże seym przeszły, Panom posłom naszym, daney, poprzeć statecznie, nie odstępując nic od tamtej instrucciey takrocznej, która się y teraz Ich Mościom daie. mają poprzeć, tak, żeby ten seym właśnie nie od propozitiey, ale od recessu się zaczął. W który instrucciy takrocznej, acz wszystkie artykuły dostatecznie są opisane, jednak y teraz kilka artykułów przedniejszych Ich M. P. P. posłom naszym przypominają się, to iest: aby rozróżnieni w nabożeństwie, a osobliwie ludzie relligey starożytney Greckiej, według dawnych praw y priwileiów, od świętę pamięci królów Ich M. Polskich, antecesorów Jego K. M., y od samego Jego K. M. poprzysiężonych, w pokoiu za-

chowani beli, y urazy ich, któreby przeciwko prawu ponosili, poleczone beli; gdyż ludzie tey confessiy, ktorzi unii s kościołem Rzymiskim prziać nie cheą, wielkę preiuditia cierpią; starać się tedy s pilnością P. P. posłowie naszy mają u Jego K. M. y efficere, żeby się im w tey mierze oppressia żadna nie działa, y mandaty, y procesy, in causa relligionis otrzimane, wszystkie żeby skasowane y penitus zniesione byli; także y inszy rozróżnieni w nabożeństwie aby w pokoiu zachowani beli. Iż też, pod zasłoną reuiziey y lustraciey, nad opisane prawa, które osobiście temu woiewodztwu służą, gdyż, dla pewnych y wielkich respektów, y od quarthy, aż dotychczas, beli wolne ludzi siła stanu szlacheckiego, uciskaią y pozwami, za niesłusznym dőbr dziedzicznych miasto królewsczyzny upraszaniem, turbią, mimo wszystkie prawa, przywileje y przysięgi królów panów naszych, od osób różnych, tak za dworem Jego K. M., iako y na seim, o to się s pilnością starać mają, żeby te pozwy zadworne, wielom osobom stanu szlacheckiego wydane, za którymi yuż na niektórych processy prawne y wzdania są otrzymane, odsądzaiąc ych własnych dziedzicznych majątkości, żeby te processy wszystkie y pozwy in nullo termino otrzymane, y zniesione, y w niwecz obrócone były, według praw, y constitutiy, y według przywileju uniy, woiewodztwu naszemu służącego; także y lustratia, która się w roku 1615 y w roku 1616, w woiewodztwie naszym, odprawowała, żeby zniesiona była. A yż wiele z narodu szlacheckiego inquietouani bywają o dobra, iakoby do Kiiowa, Owruczęgo zamków należące, iakoż y do constitutiey roku (*пробълг*), bez pozwolenia

P. P. posłów naszych, przydano to, specificując niektóre osoby, mianując ych boiary Zausckiemi, przeciw czemu y protestatice od P. P. posłów naszych zaszli: pilną instantią Ich M. P. P. posłowie naszi uczynić maią, żeby to przyłożenie, iako niepotrzebne, s tey constitutiis wyrzucono y oni, iako y my wszyscy, w pokoju zachowani byli; gdyż, nemine contradicente, ta constitutia uniy dana, na seimie potwierdzona o nieukazowaniu praw y przywileiów na dobra szlacheckie, zaczym i Owruzanom y Zauszanom ta constitutia służy. O wacantiach, iż iest dawne prawo, aby w każdym woiewodztwie, obywatejom tego woiewodztwa, dobrze osiadłym, niemieszkanie rozdawane byli, czemu iż się nie dosić dzieie, bo yuż rok cały iako woiewodztwo nasze woiewody nie ma; prosić Jego Kr. Mości, aby to woiewodztwo, także y insze wszytkie wacantie, w woiewodztwie naszym będące, niemieszkanie ludziom dobrze osiadłym confferouać raczył, którzy, według tychże praw naszych, aby na woiewodztwie y starostwach swych obecnie mieszkivali y bez woli Jego Kr. Mości y Rzeczy Pospolitey z onych nie zieżdżali, pod winą, na nieposłuszných w prawie opisaną, o co forum na trybunał inter causas officii ad cuiusuis instantiam. Także y o to Ich M. P. P. posłowie naszi starać się maią, aby to woiewodztwo nasze na trzy powiaty sądowe rozdzielone było, y granica tych powiatów uczyniona, a starostowie sądowi y urzędnicy aby przysięgli y osiedli byli; iednak sąd ziemski ma bydż ieden we wszytkim woiewodztwie. Piechota też na zamkach aby, według dawnych praw y zwyczaiów, chowana była, a to dla porządku zatrzymania wszelakiego rządu y bez-

pieczęstwa. A strzelbe, z zamku Owruckiego y z inszych zamków Jego Kr. Mości przez P. P. starostów rozebraną, aby Król Jego Mość Jego Mości Panu instigatorowi coronnemu przez prawo odyskać kazał. Ciż P. P. starostowie i dzierżawcy dóbr Jego Kr. Mości w woiewodztwie naszym aby quarty nie płacili, ale pewną lidzbę ludzi służących, na obronę Rzeczy Pospolitey, stawili, a z miast Jego Kr. Mości aby ludzie na wojnę, według dawnych zwyczaiów, wyprawowani byli. Wybrańców s corony Polskiej miałyby bydź siedm tysięcy, s których połowica pułroka, a druga drugie pułroka służyć powinni, czego iż teraz zaniedbano, y dozoru służby tych wybranych nie masz, aby to w klubę swą, dla obrony Rzeczy Pospolitey, wprawiono było, pilno się Ich Mość P. P. posłowie naszi starać mają. Którychto wyszei mianowanych artykułów Ich Mość P. P. posłowie naszi, wyszey mianowani, z wielką pilnością poprzeć mają, tak, ieśliby, strzeż Boże, effectu swego nie wzięli, do żadnej rzeczy przystępować y żadnych podatków postępować nie mają. A yż się ustawnicza zwłoka dzieje w lidzbie Pana podskarbiego coronnego na seimach, za inszymi sprawami Rzeczy Pospolitey zachodzącemi, przeto żeby yuż swóy effect dostateczny wziąć mogła. Do tego siła się tego naiduje, że te podatki przez ręce P. P. podskarbich nie tam, gdzie ich ukazano, obrane bywają: mają tego pilno Ich M. P. P. posłowie dorzec, żeby to prawo pospolite w swo ryzę było skutecznie wprawione, także retenta wszystkie s przeszłych poborów aby Rzeczy Pospolitey wrócone były. Niektóre woiewodztwa nie wszystkie pobory wydali, zaczym wielka krzywda tym,

którzy oddali dzieie się: doirzeć tego y starać się Ich
 Mość P. P. posłowie naszi maią, aby wszytkie woiewodz-
 twa w coronie Polskiey w wydaniu poboru porównane
 były, iakobyśmy, w iedney Rzeczy Pospolitey żyąc, w ie-
 dynym iarzmie ciągnęli; o okazowaniu prosić, aby po
 wszytkiey coronie na ieden dzień, to iest w sobotę przed
 electią deputacką, na mieiscu odprawowania electiey, ufa-
 lone były, które ieśliby nie stanęły, tedy żeby też z na-
 szego woiewodztwa zniesiono było. Za Jego Mością oyc-
 cem archimandrytem Pieczarskim y capituła, którzy sobie
 wielką oppressią y uimę wolności od mieszkańców Kiiowskich,
 w niedopuszczeniu y odsądzeniu przez decreta Jego Kr.
 Mości zadworne, w niestaniu otrzymane, wedle praw ich
 dawnych kanonów, sycić y żadnego napitku, zawždy y oso-
 bliwie w doroczne święta, w miasteczku Ich Mościów,
 dla ludzi zacnych familiy, groby przodków Ich Mościów
 nawiedzaiących, y na nabożeństwo przychodzących pospo-
 litych, strudzonych, mieć, czułośne przekładaią, zwłaszcza
 będąc od miasta Kiiowa w mili, przez kilka gruntów, od-
 ległyimi y starodawnie w wolności ziemskej siedzącymi:
 mają Ich Mość P. P. posłowie wnieść y do Jego Kr. Mo-
 ści przyczynić, aby te zyski z Ich Mościów zniesione, a
 ten dom Boży z dobrami swemi nie był uciśniony, y przy
 dawnych wolnościach zostawiony był. Na commissią s Ko-
 zaki żeby Ich Mość P. P. commisarze naznaczeni byli y
 zaraz ya, iako naprzedzey, continuować raczyli, iednak nie in-
 centro woiewodztwa naszego, ale pod Terichtymirowem,
 gdzie coluuies tych ludzi; a to żeby odprawowali w cią-
 gnieniu y na stanowiskach, bez żadnego uciążenia woie-

wodztwa tego, sub pena mille marcarum parti et iudiatio
y pod nagrodzeniem szkód ukrzywdzonemu, o co forum
na tribunal inter causas conseruatas. A ciż commisarze,
aby dobra szlacheckie, bezprawnie przez Kozaki do tego
Terichtymiowa świezo zabrane, mianowicie: Hrehorow Pa-
na pisarza ziemskego Kiiowskiego y Podsucze Pana Oli-
zarowe y inszych wszytkich, aby znowu tey braci naszey
przywrócili. Na tychże Kozaków reasumować constitutię
roku 1590. A yż, według prawa y przywileju przodków
Jego Mości Pana Chaleckiego na myto wodne na
Dnieprze, wieczysto nadane, mieszczanie Kiiowscy, wynalazkami
swemi, w wątpliwość przywodzą y teraz, za de-
cretem tribunalskim, na seim iest odesłano: gorąco Ich
Mość P. P. posłowie tego artykułu poprzeć mają, aby pra-
wa y przywileje, przodkom Pana Chaleckiego od przodków
Jego Kr. Mości nadane, całe decretem Jego Kr. Mości za-
chowane były. Iż też wielkie ubliżenie prawom naszym,
na tribunale przeszłym, stało się, a to w tym, yż spraw
do zapisów y z remis, miedzy conseruatami naszymi, we-
dług dawnych zwyczajów naszych, sądzić nie chciano: ma-
ją się Ich M. P. P. posłowie naszi z wielką pilnością, co
im miedzy naprzedniejsze articuły kładziemy, starać, aby
się prawom naszym w tei mierze ubliżenie nie działo, y
te sprawy do zapisów y z remiss, miedzy conseruatami,
po tym czasie, prócz gołych pozów, sądzone bywały, a
P. P. sądowi trybunalscy aby tactów s poranku nie sądzili,
iedno wieczór na wstawaniu. Executiy na banitach y pra-
wem przekonanych aby P. P. starostowie, według dawnych
praw, z ruszeniem powiatów odprawowali, aby się w tym

żadna folga nie działa nikomu. Mieszczanie Kiiowscy yż na straż zdawna mają wielkie nadanie a nigdy iey, w polu nietylko, ale y u wrót, nie odprawiają: mają Ich M. P. P. posłowie doirzeć tego, aby ych na tym seimie do straży przymuszono, gdyż to zdawna powinni, albo żeby Białocerkiewianom do straży ych połowicą się przykładali. W tymże mieście Kiiowie, przy nadaniu praw ych, nadane są iarmarki, których, yż mieszczanie na wielką szkodę naszą mieć nie dopuszczaią, starać się o to Ich M. P. P. posłowie mają, aby te iarmarki, na każdy rok po dwakroć, bywali y constitutią aby to warowano było. Iż też ciż mieszczanie Kiiowscy, na uimę praw naszych, w dobrach tak szlacheckich, iako y duchownych, od Kiiowa za milę będących, szynków żadnych panom tych dóbr mieć nie pozwalaia, co iest z wielką oppressią stanu szlacheckiego, szyciąc się nieiakiemi prawy swemi: o to Ich M. P. P. posłowie naszi starać się mają, aby prawa ych, iako prawa przeciwne, zniesione były, a tym braci naszey w użytkowaniu pozytków z dóbr ych żadna się uima nie działa. Iż za nagęsczeniem pozów, tak na roki, iako y roczki wydawanych, sądy grodzkie iako y ziemskie zwykli brać przedłużenie: tedy się o to Ich M. P. P. posłowie naszi starać mają, aby to constitutią warowano było, żeby ieden drugiemu, na iedne roki abo roczki, nie mógł wydawać więcej nad cztery pozwy, a w każdym pozwie aby mogło bydż po sześciu propositiy a nie więcej. Executie wszystkie, sądowi ziemskiemu należące, aby mogła iedna osoba s tego sądu ziemskiego, to iest: sędzia, podsekretarz y pisarz, kozdy, osobliwie z woźnym i szlachtą, mogli odprawować

w naszym woiewodztwie, a to ma bydż takiey wagi, iako-by wszytek sąd odprawował. Iż nad constitutią, która iest o spustoszonych maiętościach tak od nieprzyjaciółów krzyża świętego, iako y przez ogień, do czterech lat wolności od wszelakich podatków nadanych, poborcowie y stany szlacheckie w skarbie coronnym trudność wielką ponoszą: przeto, za poprzysiężeniem przez wóita abo atamana w grodzie, żeby w żadne disquisitie nie było przywiedziono w grodzie; o ten się artykuł pilno Ich M. starać mają. W dobrach szlacheckich aby leż żadnych Ich M. P. P. żołnierze nie miewali, według dawnych praw, pod winą na rotmistrza piąciąseth grzywien. *Petita*: Jakośmy pirwy Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, nieraz prosili, żeby wieźnie nasze, w Moskwie w wiezieniu będące, którzy s cnoty swey, dla zatrzymania wiary Królowi Jego Mości, panu swemu, w okrutne się ręce nieprzyjacielskie dostali, tak y teraz prosimy, żeby pomniac na zasługi ych krwawe y na powinność swą królewską, gdzie, yako pomazaniec Boży, powinien nabarzey w nieszczęściu y upadku wiernych poddanych swoich radzić, tak y tu żeby uczyćnić raczył, a tych więźniów s tamtego więzienia oswobodzić raczył, a mianowicie: Ich Mość Pana Strusa, Pana Budziła, Pana Charlińskiego y inszych. Za Jego M. Panem Januszem Tyszkiewicem, którego dzieła rycerskie y zasługi Królowi Jego Mości y Rzeczy Pospolitey są dobrze wiadome, prosić Jego Kr. M., aby na dzierżawe Niechworoszkę prawo lenne abo summe yaką wniesć raczył. Za xięciem Jego M. Samoelem Koreckim, aby rzeczy Jego M. także y armate, na Chociniu zabrane, aby Jego Kr. M. Jego Mości

wrócić roskazał, abo za nie nagrodzić, także y za insze przewagi y posługi Jego Mości, raczył. Także Pana Marcina, sekretarza Króla Jego Mości Francuskiego, który xięciu Jego Mości Koreckiemu do wyścia z więzienia beł pomocen, za indiene (*indigenę*) królewstwa Polskiego przyjąć raczył. Za Jego M. Panem Gratusem Tarnowskim, aby lustratia z dzierżawy Jego M., Bobrku, która iest onerowana starą summą, zniesiona bella, Jego M. od kwarthy beł wolen. Nietayne są zasługi Jego M. Pana Aksaka, sędziego ziemskiego Kiiowskiego, który wszistek wiek swóy ni na czem inszem, tilko na posłudzę Rzeczy Pospolitey trawił y trawi. Na to mając respekt, Jego Kr. Mość, pan nasz miłościiwy, dać mu beł raczył pustynią pod Białą Cerkwią, nazwaną Hullaniki, którą Pan sędzią, z wielką odwagą zdrowia y majątkości swej, one zasiadszy, zamek zabudował, miasteczko, które wielkim wstrętem iest nieprzyiacielowi krzyża świętego, ufundował, a teraz, od Pana Fronckiewicza y Roznowskiego potomków, wielką trudność prawną ponosi, y za remisą s trybunału, od kilkanastu lath, po seymach się powłacza. Prosić Jego Kr M., aby, tey sprawy dali nie odwlocząc, w one miłościve weyzrzeć raczył, a sprawiedliwem dekretem swoim pańskim decyzią uczynił, także na zasługi, pracę y koszt Jego M. pamiętał. Nietayne tesz są pracowitę zasługi w Rzeczy Pospolitey Jego Mości Pana podczaszego Kiiowskiego, który dotychczas żadnej nagrody nie ma: prosicz Jego Kr. Mości, aby na dzierżawie Szyrkowszczyznie, którą Jego M. swemi pieniądzmi opłacił, summy tysiąc złotych nad pierszą przypisać raczył. Za Jego M. Panem pisarzem ziemskim Kiiowskim, iż ma

wielkie spustoszenie od Tatar, prosić Ich M. P. P. posłowie mają, aby nadaniem wolności tę majątkości Jego M. do lat kilkunastu ucontentowany beł; także iarmarki y targi, nadane za temže Jego M. Panem pisarzem, któremu na różnych miejscach y różnymi sposoby sprawy na różne majątkości, których y teraz iest w possessyi, poginęły, prosić, aby te majątkości, które s przodków swych trzyma, Jego Mości confirmowane były. Za Jego Mością Panem Theodorem Woroniczem prosić Jego Kr. Mości, aby od tej sprawy która, w niewinności iego, Jego Mości zadana iest, o confederatię, na tym seimie, wolnym bydż mógł. Za Ich M. P. P. Strybylami prosić Jego Kr. Mości, aby sprawa Ich M. s Pany Proszyciemi sądzona była. Za Panem Cieklińskim y Panem Jaikowskim prosić Jego Kr. Mości, żeby z miłościwej łaski swej pańskiey, iako ociec łaskawy, pokazawszy miłosierdzie, tak nad nimi, iako y nad innymi P. P. confederaty, pokazać raczył, a oni, iako synowie coronni, mogą potym godnie Jego Kr. Mości służyć. Także za Jego Mością Panem Abramem Horodyńskim prosić Jego Kr. Mości, żeby też nad nim miłosierdzie swe pokazać raczył. Za Panem Janem Czerniszewskim, którego dzielności y zasługi w dziele rycerskim, nam wszystkim są dobrze wiadome, prosić usilnie Jego Kr. Mości, żeby go na tym seimie, za te przeważne y znaczne zasługi iego, nobilitować y to constitutię warować raczył. Za Panem Gwidyńskim prosić Jego Kr. Mości, aby nobilitowany był. Co wszystko wierze y doświadczonei cnocie Ich Mościom P. P. posłom naszym poruczamy, dając Ich M. in toto absolutam et plenariam potestatem znaśać się z ynymi

woiewodztwy y na to pozwolić, coby było z dobrym y pozytecznym Rzeczy Pospolitey y woiewodztwa naszego.
Dat. w Żytomirzu, roku y dnia wyszey mianowanego.

У тое инструкцьши печать его милости пана маршалкова есть притиснена, а подпись руки его въ тые слова :

Fedor Suszczański Proskura, pisarz ziemie Kijowskiey,
marszałek koła rycerskiego, natenczas zgromadzonego, umieniem
wszystkich Ich M., ręką swą.

Што все, про паметь (?), за поданемъ вышей менованого его милости пана маршалька, за принятемъ моимъ врядовыми, слово отъ слова, до книгъ замку его королевское милости Житомирского, есть уписано.

Книга гродская Житомирская 1618 года, листъ 1414.

XIII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1623 году. Благодарность королю за его заботы о благѣ государства, а королевичу Владиславу, гетманамъ и другимъ лицамъ за военные подвиги. Просьбы объ исполненіи основныхъ государственныхъ постановлений и объ исправленіи законовъ и особенно статута Волынского, о непарушении правъ, предоставленныхъ диссидентамъ, а особенно православной церкви и о прекращеніи насильственныхъ средствъ для распространенія унії. О принятіи мѣръ противъ конфедератовъ и козаковъ. О чеканкѣ монеты и объ установлениі цѣнъ на товары. Изображеніе бѣдственнаго положенія помѣщиковъ и крестьянъ. О заключеніи перемирія съ Густавомъ Адольфомъ и о соблюденіи мирныхъ трактатовъ, заключенныхъ съ Москвою. Мѣры къ исправленію судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. Объ ограничении десятинъ, взимаемыхъ въ пользу католического духовенства. Мѣры для прекращенія мятежей и грабительствъ, совершаемыхъ въ Люблинѣ католиками, надъ лицами другихъ вѣроисповѣданій. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ, и объ увольненіи мѣщанъ Луцкихъ отъ военного постоя. 1622 декабря 13.

Року тисеча шесть сотъ двадцать второго, месеца декабря, шестнадцатого дня.

Передъ урядомъ и актами нинешними кгродскими Луцкими, въ замку его королевской милости Луцкомъ, передо мною Еронимомъ Харленскимъ съ, Харлежа, Луцкимъ etc. старостою, постановивши очевисто урожоный его милость пашь Александеръ Велгорский, маршалокъ кола рыцерского на сеймiku въ Луцьку, дnia тринадцатого, месеца декабря, въ року теперешнемъ тисеча шесть сотъ двадцать второмъ, отъ всихъ ихъ милости пановъ обывателювъ воеводства Волынского згодне обрайд, для вписания до книгъ нинешнихъ кгродскихъ Луцкихъ подаль перъ обляtamъ инструкцию ихъ милости, паномъ посломъ воеводства Волынского, на сеймъ walny Warsawzkiy blizъко прышъый даную отъ всихъ ихъ милости пановъ обывателювъ воеводства Волынского, съ печатю и съ подписомъ руки свое, о чомъ тая инструкція ширей въ собе маеть, просечы, абы прыпята и до книгъ уписана была. Которую я, за прозъбою менованого его милости, пана маршалка, для вписанія до книгъ прыймуючи, передъ собою читать казалемъ, и такъ се въ собе, писомъ полскимъ писаная, маеть:

Instructia Ich M: Panom posłom woiewodztwa Wołyńskiego, na seymiku, dnia trzynastego decembra w roku t, siąc sześćseth dwudziestym wtórym, na seym walny Warsawzkiy blizko przyszły, dana. My rady, xiążęta, dignitarze, urzędnici, szliachta, obywatele woiewodztwa Woły-

skiego, któryzyśmy sie na ten seymik od Jego Kr. Mości, pro die tredecima decembris, anno tysiąc sześćsetnego dwudziestego wtórego do Łucka ziachali, obrawszy zgodnie spośródku siebie, ze wszystkich trzech powiatów, posłów na terazniejszy seym, od Jego Kr. Mości, pro die vigesima quarta ianuary, anno tysiąc sześćset dwudziestego trzeciego, złożony w Warszawie. Ich Mościów, to iest: Jaśnie Oświeconego xiążecia Janusza Wiszniewieckiego, Wielmożnego Pana Pana Jakuba Sobieskiego, woiewódzica Lubelskiego, Jego Mości Pana Lawrentego Drewnińskiego, czesznika Wołyńskiego, Jego Mości Pana Floriana Oleszka, wojskiego Włodzimirskego, Jego Mości Pana Tomasza Szklinskiego, staroste Zygwulskiego. Jego Mości Pana Adama Rudeckiego, zleciliśmy im, przy oddaniu wiernego poddaństwa y uniżonych służb naszych, podzieńkować Jego Kr. Mości, panu naszemu miłościwemu, za miłościwe y oycowskie obmyślowanie o Rzeczy Pospolitey, oyczynny naszey, także y królewicowi Jego Mości Władisławowi za to, że zdrowia swego, dla dobrego oyczynu y rozszerzenia granic koronnych, przeciwko koźdemu nieprzyacielowi y Rrzeczy Pospolitey y przeciwko temu tak potężnemu nieprzyacielowi cessarzowi Tureckiemu, nie żałując, stawił sie. Przytym też, aby sie do tego włożyli, żeby, według dawnych zwyczaiów, s koła poselskiego podziekowano Ich Mościom Panom hetmanom, za których sprawą y czułością, przez mężtwo cnego rycerstwa, Rrzecz Pospolita iest od tak wielkiego niebezpieczeństwa uwolniona. A yż tamże nieśmiertelney sławy Jego Mość Pan woiewoda Wileński, hetman na tą expeditią coronny, s tego świata zszedł: tedy

słuszna iest wszystkiemu pozostalemu domowi Chodkiewicowskiemu podzieńkować y piis manibus tak wielkiego hetmana ukazać siedlem grati animi memoriam; ludzież też Jaśnie Wielmożnemu Panu Panu Stanisławowi Lubomirskiemu, podczaszemu a na ten czas hetmanowi polnemu coronnemu, za tē pracę, koszty y odwagi, które podymował dla dobrego ojczyzny, tak też y Ich Mościom Panom kommisarzom, którzy przedsentią swoją w tymże woysku, z niemałym kosztem y odwagą zdrowia swego, w tractaciech z Osman sołtanem, cesarzem Tureckim, podieli, także y tym którzy w rosprawie żołnierza skonfederowanego pracowali. A yż na przeszłych seymikach, dla postronnych niebezpieczeństw, na Rzecz Pospolitą następujących, czasu nie było urazów domowych liczyć, a mając o tim kilku seymów constitutie y miłością obietnicę Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, że za ułacnieniem się R. Ptey, z miłosierdzia Pańskiego, z wielkich niebezpieczeństw, ponowione recessy być ma, aby tam calsza miedzy panem y poddanemi confidentia, za którą dobro Rzeczy Pospolity ydzie, zostawała, znioszy sie Panowie posłowie nasze z ynszemi woiewodztwy, uniżenie Jego Kr. Mości y pokorne prosić będą, aby w czymby sie do tych czasów pactis conuentis, dawnym prawom, a mianowicie constitutioni anni tysiąc sześćseth siódmego y tysiąc sześćseth dziewiątego, niedosić stało, żeby sie na tym seymie w klubę swą wprawiło; gdyż, iako kożda R. Pta swym prawem stoi, tak prawo executią. Starać sie y o to mają, żeby compositio inter status doszła, także y correctura iurium, a osobliwie statutu y prawa naszego Wołyńskiego,

którey y dawnę y świeze constitutie mamy. Prosić Ich
 Mościów Panów duchownych, aby in extremis, strzeż Boże,
 tey oyczyzny naszey periculis, pro pietate erga patriam,
 który y prawo Boże nie zabrania, y ius naturae każe, chcieli
 sie więc, nietylko consilią, ale auxilio, do ratunku spólnego
 oyczyzny, iako bracia nasi, przyłożyć. Dissidentes de reli-
 gione aby spólney zgody, którą państwa kwitno, y propter
 bonum pacis, według dawnych praw, przez przodki Jego
 Kr. Mości y Króla Jego Mości samego poprzysiężonych,
 ab utrinque w pokoi zachowani y turbowani nie bywali.
 Religia Gracka, która tak wiele seymuw trudnić zwykła,
 mają się Ich Mość Panowie posłowie starać, aby na tym
 seymie skutecznę uspokojenie wzięła, według constitutiey
 anni tysiąc sześćset siódmej y przywileju, ym na tymże
 seymie danego, nad wszystko y teraz sie im na niektórych
 miejscach pewnę praeiuditia dzieją. Prosić y o to mają,
 aby ten przywilej in volumen legum inserowany był, a ci,
 którzy pod unią nie chcą być, aby do tego gwałtem przy-
 muszani y prawem przyciskani nie bywali. Jakie Rzecz
 Pospolitą niebezpieczeństwa s kożdey confederatij zachodzą,
 iuześmy tego nieraz doznali, a mianowicie tey confederatij
 expeditiej Tureckiej: wszystkich sposobów Panowie posło-
 wie szukać mają, aby in posterum takiego wstidu, żalu y
 szkody więcej nie ponosiła R. Pta; życzymy, aby, na po-
 strach y pokaranie tak wynuzdanej swojoli, stanęła gene-
 ralna wszistkiej R. Ptey confederatia, przykładem dawnych
 confederatij, spisów y związków, które w prawie captura-
 mi nazywają, tak na tych, którzy by sie przeciwko R. Ptey
 confederowali, iako y na tych, którzy by swojoniemi ku-

pami oyczyznę naszą szarpać y niszczyć mieli. A yż widzimy, że infamiami mało sie co licentia ta swoowolników pohamować może, zleciliśmy to Ich Mościom Panom posłom, aby z drugimi Ich Mość surowę y ostrę iakie poenas y executią wynaleźli, któryby ta swawola obmierzić sie mogła; także y na desertores castrorum, którzy, pieniądze pobrawszy, pocztów nie stawili. iako y ci, którzy, zapomniawszy uesciwości y powinności szliacheckiey, oyczyznę swoię tak sromotnym tak też uciekaniem z woyska zdradzają y sławę iey w hańbę postronnych narodów podawają. Tak sie wiele już banity i infami namnożyło, że ich sobie ludzie in contemptū mają: potrafiąć w to Panowie posłowie będą, aby iakim sposobem gruntowniejszym y przedszym fortis exequutio namówiona na tym seymie być mogła. Eliberando fidem tak Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, iako i pewnych Ich Mościów Panów senatorów i Ich Mościów Panów commisarzów woyska skonfederowanego, którzy, dla uspokojenia nas wszystkich, tak cieźkie obowiązki prawne i euictie na sie y dobra swoie poczynili, starać sie mają Panowie posłowie, aby na tym seymie uwolnieni od nich byli, za danie in assecuratiet y uim leis (*vim legis*), tak starszym woyskowym, iako y wszistkiemu in genere rycerstwu. Przeszley confederatiet expeditiet Tureckiey puncta niektóre od woyska podanę, któreby sie s prawem pospolitym y z dawnemi zwyczajami tey R. Ptey zgadzały, życzymy, aby na tym seymie staneli; constitutię anni tysiąc sześćset dziewiątego, na konfederatię na żołnierza uczynioną, nietylko żeby moderowana być miała, ale żeby ieszcze obostrzona y do executiet przywiedziona była, starać sie Ich

Mość Panowie posłowie mają. A komisarze s koła possolskiego aby na expeditiach bywali, za rzecz R. Ptey potrzebno być rozumiemy, tak do zawierania tractatów, iako y do zawiadywania de numero et stipendiis militum. Władza hetmańska, acz iest dawnemi constitutiami dobrze obwarowana y ugruntowana, starać sie Ich Mość Panowie posłowie iednak mają, żeby sie iey w niwczym nie derogowało, y owszem, żeby decreta hetmańskie, tak w obozie, iako y w Kamieńcu y we Lwowie, y komisarskie, tak teraz, iako y napotym, wcale zostawali. Externa militia yż sie z wielkim Rzeczy Pospolitey kosztem y niepotrzebną iey szkodą w wielu rzeczach odprawuie, starać sie będą Panowie posłowie, aby iey modus ynakszy, niż przed tym bywał, namówiony y postanowiony był. Nietylko kraiów naszych pokój, ale wszelkiej R. Ptey bezpieczeństwo y gruntowny s cesarzem Tureckim pokój na zatrzymaniū Kozaków należy, który punct, aby Ich Mość Panowie posłowie naszi, iako do całości oyczyzny należący, przedsięwziowszy, z drugimi woiewództwy sie porozumiawszy, wszystkich gruntownych y wczesnych sposobów szukali, dla zatrzymania ich w posłuszeństwie y w rządzie. Mynnici waryacia y podniesienie monety nad constitutią anni tysiąc sześćset dwudziestego, iako nieoszacowaną szkodę y zniszczenie wszelkiej R. Ptey naszej przyniosło, wszysci na sobie czuiemy: prosić tedy Ich Mość Panowie posłowie Jego Kr. Mości mają, aby według starych praw y tak wiele constituty, iuż y za szczęśliwego panowania Jego Kr. Mości uczynionych, Rei Publice restituta była mynnica, o czym y prawa iasne są, y Pana podskarbiego przysiega, y insti-

gatorska powinność oczewiście deklaruje; starać sie Ich
 Mośc Panowie posłowie mają, aby tak z senatu, iako y
 s poselskiego koła, pewnę osoby, od seymu do seymu,
 deputowane byli, którzyby curam y zawiadowanie mynnici
 mieli y rationem na koźlym seimie R. Ptey oddawali.
 Pytać sie będą Panowie posłowie, czemu zaraz w obozie
 dostateczna zapłata nie dochodziła w woysku; ponieważ
 computy dostateczne autentice z seymu przeszłego nam są
 podane, yż zapłata wszystkiego woiska dostatecznie y wcze-
 śnie dochodzić miała. A yż wimy to, że za podniesieniem
 monety wielka sie auctia w contributiach stała, postrzegać
 tego Panowie posłowie mają pilnie, aby sie s tey auctiey
 liczba rzetelna y dostateczna R. Ptey stała. Monetę też
 aby tylko in posterum czerwone złotę, talery, pułtalerki,
 szostaki potruynę y insze drobną monetę bito, według
 dawnych praw, sui valoris et ponderis, także, aby wszystkich
 pieniedzey cena skutecznie na tym seymie namówiona była.
 Prosić y o to uniżenie Jego Kr. Mości będą Panowie po-
 słowie, abyśmy też od Wielgopolskich y Małopolskich wo-
 iewództw upoślidzeni nie byli, żeby we Lwowie, kedy iest
 totius Rusiae metropolis, minnica była. Praecia rerum yż,
 według constitutiey tysiąc sześćset dwudziesty, z wielką
 szkodą obywatelew wszystkich tey corony, są powariowane,
 starać się Panowie posłowie będą, aby y sposób około tego
 y executia pewniejsza znaleziona była, tak na ementes, iako
 y na uendentes, także et in leibus (*legibus*) sumptuariis. Upo-
 minki, według dawnych pact y terazniejszej świżej pod
 Chociniem transacty, żeby żadney przyczyny do nas to po-
 gaństwo nie miało, co rok Tatarów dochodziły, starać się

o to mają Panowie posłowie, które, aby porządni y tym przedzy wyprawowane y odsyłanę byli, życzymy, ażeby iaka pewna osoba na tē tylko kuram naznaczona była, a na tē upominki skądby quotannis pieniądze byli, mają Panowie posłowie obmyślić, zniosszy sie z drugimi woiewódz- twy. Ordinarium także praesidium aby na granicach było, gdyż y kwarta sie co rok daie y znacznie iey z lustraciei przybywa. Nietayna nam iest, iawna y iasna Jego Kr. Mości krzywda, która nas; iako wiernych poddanych, boleę y obchodzić musi, iż z dziedzicznego państwa swego zdarty y złupiony iest, nietainy i ten progres Gustawa, który prawie klandestine, kiedy Jego Kr. Mość ad sacram bellum sie obrucił, Rygę i insze zamki w Ynfanciech po- siadł. Widzimy to sami barzo dobrze y rozum sam tak uczy, że daleko zręczni iest koźdego nieprzyjaciela w gniazdzie iego szukać y bellum ofensiuum, aniżeli defensi- uum, prowadzić, ale, że takowa wojna wielkiego neruum potrzebuie, a my, za grzechi nasze, takieśmy od Pana Boga różnemi plagami y calamitatibus pokarani, zniszczeniśmy są, to przeszłymi, tak częstymi, contrybutiami, ustawnicznemi woynami, przez tē kraie woiska wszitkiego, tak do Moskwy, iako i teraz do Wołoch, przechodzeniem, swo wolniemy niemal co rok kupami, terazniejszą confederatią, monetę tey uariatio y defectem iey, drogością y nieurodzaiem, zwiewaniśmy są mieczem y ogniem po kilka lat, rok po roku, pogańskim, że tylko na popielisko chudob naszych y braci naszych, z żalem nam patrzyć przychodzi, wyiskry- liśmy sie na okóp synów, żón, dziatek, braci y powinnych naszych, y takeśmy są w dostatkach szlacheckich naszych.

zewsząd uciśnieni, że y poddani nasi od ostatniey prawie
 bidy i nendzy ledwie ziewają a od głodu passim zdychają,
 y my sami w domach naszych wielki niedostatek we
 wszystkim cierpiejemy. Uniżenie tedy Panowie posłowie
 nasi prosić będą Jego Kr. Mości, pana naszego miłościewe-
 go, aby Jego Kr. Mość, iako pan pobożny, *ductus compa-*
sioneę nad tym utrapieniem y niedostatkiem naszym, tę
 krzywdę swoje, tak *afflictis Rei Publice temporibus*, na
 czas condonowawszy, na *inductie* z Gustawem pozwolić
 raezył, od których ieśliby sam Gustaw sparznoł, tedy przy-
 szłyby z nim prowadzić defensium bellum y praesidium
 mieć w Ynfanciech Wielkiego Księstwa Litewskiego. A strzeż
 Boże większej niebezpieczności, tedy pospolite ruszenie te-
 goż Wielkiego Księstwa Litewskiego na seimie aby było
 ufałone, posłom naszym zlecamy. Dla tych wyszey mia-
 nowanych *afflicti* naszych, choćbyśmy życzyli sobie, tedy
 nie mamy skąd teraz dawać R. Ptey subsidia pekuniaria.
 A ieżeli zgoda drugich wszystkich woiewództw około con-
 trybuciey iakich zайдzie, tedy to Panowie posłowie nasi do
 braci ią wzięć y o złożenie seymiku wcześniej prosić będą.
 A mimo pobory, coby rozumieli być do zatrzymania cało-
 ści R. Ptey praw y wolności naszych być potrzebnego,
 tedy sie mają z ynszemi woiewodztwy zgadzać. *Pacta*
 z Moskwą zawartę aby sacrosancte strony naszey zatrzy-
 manę byli, starać się o to będą Panowie posłowie. Także,
 aby *commisarze* s tego seymu naznaczeni byli na uznanie,
 według tychże pact, krzywd granicznych. Wielką słat oby-
 watele woiewództw naszych krzywdę y szkodę cierpią, że
 poddani ich s korony do księstw Moskiewskich, które są

w administraciey królewica Jego Mości uciekają a requirować ych nie masz iako: starać sie tedy Panowie posłowie będą, aby na tamtych zamkach y osadach taci od królewica Jego Mości dzierżawci osadzani byli, którzyby lub w coronie, lub W. Xięstwie Litewskim dobrze possesionati byli, którzyby o takie zbiegy i insze krzywdy y naiazdy respondere powinni byli, według trybu prawa pospolitego, w grodzie, iako pobliższym, Kiiowskim. Tego też postrzec mają, aby temi nowemi osadami królewica Jego Mości dawne granice y krwawie zasadzone osady od osad królewica Jego Mości ściśnione nie byli, ale owszem przy używaniu dawnym nienaruszenie zostawali. Okazywanie yż w poniedziałek po przewodny niedzieli dla trybunału Lubelskiego nam wszystkim barzo niewcześnie: mają się o to Panowie posłowie ułożyć, aby to na niższy czas transferowanę było, mianowicie na zajutrz po świętym Michale. Wielkie woiewodztwa nasze uciążenia mają z nierychłej sprawiedliwości, że aż w kilka lat dochodzą: starać się o to Panowie posłowie będą, aby iako Piotrkowskiego prołagowano trybunał, tak też y Lubelskiego kilku niedzieli pomkniono, a mianowicie dwie niedzieli przed świętym Michałem. Iż tak roczny trybunał przy limitatley pewną na drugi trybunał ordinatię, około conserwat naszych, na zwłokę sprawiedliwości, uczynił: starać się o to Panowie posłowie będą, aby ta ordinatio autoritate conuentus, publico laudo, na tym seynie zniesiona była; tudzież y o to, aby deputaci coronne tąż przysięgą, że nie są slugami rękađainemi, ani iurgielnikami, przysięgali, jako y deputaci naszych woiewództw. A yż Ich Mości xięża plebani barzo

stan szliachecky onerują takimi dziesięcinami, na które żadnych prawnych y pewnych funduszów nie mają, aboli to iakim reiestrzykiem, albo attestacją iaka drugiego xięda dowodzy, bez wszelkiego fundamentu, taką angarią w tym stan szliachecky ma od Ich Mości, że zawsze nie szliachecowi odprzysiąć, ale xiędu poprzysiąć nakazując; zaczym one prawo ni zac w constitutiach opisane, aby takie rzeczy barzo wontpliwę y niepewnę ad compositionem inter status odłożone byli. Lubo to prawa y constitutie dawnę sa, a mianowicie woiewodztwu Kiiowskemu, Wołyńskiemu y Braciawskiemu służące. yz ich za dworem o dobra dziedzicznę pozywać nie mają: tedy, aby tym rzecelniejsza ieszcze y warowniejsza o tym constitutia nastąpiła, aby obywatelów tych woiewództw za dworem o tą dobrą nie pozywano, któreby z iakichkolwiek miar hereditatem (*haereditatem*) za sobą pociągali, lubo to za daniną antecessorów Jego Kr. Mości dawną, lubo też terazniejszą, strzyć mają Ich Mość Panowie posłowie, aby na delatora y na instigatora takiego poena mille markarum, któryby miał extra forum za dworem pozwać, była nakazana, o co forum abo na trybunale. etiam ex cruda citatione, inter causas conserualas woje wództw naszych. A ieśliby na takie instigatory i dellatory decreta poena sądów trybunalskich zachodziła, aby zadowornemi sądami nie byli cassouanę, y processa wszystkie, które są otrzymane ad male narata, cassouane byli, tak, żeby priuilegia wszystkie, tak od antecessorów Jego Kr. Mości, iaku y od samego Króla Jego Mości dane, aby według dawnych praw in suo robore zostawali. Że zły barzo przykładem, y szkodą, y krzywdą rozmaitych stanom

ludzi działały sie po tę czasy tumulty y inuasie w wielkich miastach, a mianowicie w trybunali na zbory, y dwory szlacheckie, cerkwie, y na bożnice, y na domy żydowskie cum uiolationę publicae securitatis et autoritatis sądów głównych trybunałskich: zlecamy to Panom posłom naszym, aby takie excessy, iako naostrzejszym prawem, pohamowane byli, aby każdy w stanie swoym, w tey wolney R. Ptey, za panowania szczęśliwego Jego Kr. Mości, spokojnie żyć mógł. A ieśliby sie nąpolym takowe insolentiae na studenty pokazali, aby oni in omni subselio respondere powinni byli y podlegali poenis, za takowe excessi condignis. Trudno starostowie sądowi, iako brachia regalia, pro dignitate et necessitate, autoritatem suam extendować mają, kiedy im od starostwa intrata oderwana będzie: prosić Panowie posłowie uniżenie Jego Kr. Mości będą, aby sie im iuż teraz imposterum więci nie działa. Także, aby dobra R. Ptey ludziom zasłużonym, a nie tym, którzy ieszczе per aetatem służyć ojczyźnie nie mogą, także ani białym głowom rozdawane nie byli; także, aby starostwa Ukraine, które są in custodia R. Publ. y własną są ścianą, ogolocone ani w prouentach swych umnieyszone nie byli. Także o zbiegy o grabieże w grodzie, a simplices iniuriae w ziemstwie, aby sine appellatione koniec swój brali. Burgrabiowie y starszi podpiskowie aby przysięgli y osiadli byli. Iż zwykli wielkie controuersie zachodzić miedzi dignitarzami y urzędnikami Wołyńskimi na sejmikach y electiach de praeminentiss uotorum, a mianowicie miedzy podkomorzeini y starosty sądowemi: starać s pilno Panowie posłowie mają, aby constitucią iasnie

ellucidowano, iakim porządkiem, poczowszy od pierwszego dignitarza, aż do ostatniego urzędnika ziemskiego, wotować mają, tylko, żeby porządkiem ynszych woiewództw coronnych, a nie Litewskich, gdyż nasze woiewodztwo do corony iest przywiązanę. Iż xiąże Jego Mośc Jerzy Czartorysky, w niewinności swej, czego wszyskłą woiewodztwo iest dobrze wiadomo, iest niewinnie pomówiony od Paniey Fedory Kołpytowskiey: Ich Mośc Panowie posłowie, dawszy wiadomość Jego Kr. Mości y senatorowi o niewinności xięcia Jego Mości, iako człowieka wielkiego y zanego y w tym udaniu niewinnego, starać się mają, żeby ta sprawa na tym seymie koniec swój wzięła. *Petita.* Wiadome są Jego Kr. Mości y wszystkley R. Ptey przeważne zasługi Jego Mości Pana Kiiowskiego, który, naśladowując przodków swych, przez wszystek wiek swy nie ustawaiając, krwawie służył y żadnych oceasy, które sie ieno w Rzeczy Ptey do usługi iey podawały, iako to y sam Jego Kr. Mośc okiem swym pańskim widział, kiedy syna swego, Pana podkomorzonego Włodzimirskiego, do Moskwy s piękną y zaeną gromadą ludzi wyprawił, y przez tē wszytkę expeditią tam go trzymał; potym, za nastapieniem Gałgy na pola Horinin-skie, z obiema synami y synowcem swym, z wielką y znaczną gromadą y kupą ludzi, do boju przednie godnych y sposobnych, gdzie na utarczce, w oczu hetmanów koronnych y wszylkiego woyska Jego Kr. Mości, syna swego postradał przes ręce poganskie. owo zgoła, wszelakich occasy nie opuszczając, y zdrowiem, y wszyskłą substanią swoią, y znaczny nadwierdzeniem majątkości swej, służył. Prosié Ich Mośc Panowie posłowie Króla Jego Mości

soleniter mają, aby, na tak zaene y krwawe zasługi okiem swym pańskim poirzawszy, szczodrobiwością ręki swy, przeciwko Jego Mości skłonić sie raczył, aby znak y zasług swych y łaski Jego Kr. Mości posteritati suae zostawił. Meryta y odwagi w Rzeczy Pospolitey kosztownę, na wszystkich expeditiach, za panowania Jego Kr. Mości y teraz świeżo pod Chocinem, przeciwko pogaństwu, xiążecia Jego Mości Jerzego Czartoryskiego, z wielkim uszczyrbkiem y utratą majątkości, gdyż wozy z dostatkami y konie pod Żwańcem, ku obozowi idąc, pogaństwo zabrało: mają Ich Mość Panowie posłowie Króla Jego Mości prosić, aby, z łaski swey pańskiey, raczył mieć wzglad na xiążecia Jego Mości y na utraty iego, które dla Rzeczy Ptey poniósł, a w nagrodę, na ten czas, choć myta Kiiowskie, Wołyńskie y Bracławskie conserować xiążeciu Jego Mości raczył, o co s pilnością Panowie posłowie starać sie mają. Wrodną chęć do usługi Jego Kr. Mości y wszystkieu Rz. Ptey mając, xiąże Jego Mość Jerzy Zasławsky nie chciał deesse nigdy, za kożdą occasią, aby nie miał wielkim kosztem ludzi rycerskich do woyska Jego Kr. Mości stawić, a na ostatek y teraz, w tey expeditiiey teraznieyszey pod Chocinem, iako człowiek s przodków swych wielki y znacznie, z odwagą zdrowia, w oczu wszystkiego woiska y Ich Mość Panów hetmanów stawił: prosić uniżenie Panowie posłowie Króla Jego Mości mają za xiążeciem Jego Mością, aby na te zasługi znaczne xiążecia Jego Mości chciał, miłościwie póżrzawszy, znaczną łaskę swą pańską wyświetcić, przychęcając onego do dalszych usług sobie y Rz. Ptey, y od tey sprawy, xiążeciu Jego Mości intentowaney, aby uwolnił.

Ich Mość Panowie posłowie naszi mają sie pilno starać u Jego Kr. Mości, aby proces, który iest, mimo iasne prawo, tak stare, iako y constitutio świże, na xiążeciu Jego Mości Mikołaiu Czartoryskim, przez Pana Andrzeja Kosakowskiego, za dworem Jego Kr. Mości, extra forum in contumaciam nulliter otrzymaney, był zniesiony; tak też proces na Panu Hrehorym Huiewoszowiczu Uiczdeckim, nad prawo y przywilej Jego Kr. Mości, Panu Kosakowskiemu dany, za dworem Jego Kr. Mości praecipitanter otrzymany, zniesiony był, a ta sprawa iego s Panem Kosakowskim, na tym seymie, aby sądzona był. Prosić uniżenie Jego Kr. Mości, pana naszego miłościwego, aby, mając miłoścwy wzglađ na zasługi Oświeconego xiążectwa Jego Mości Wiszniowieckiego, starosty Czerkaskiego, tē deliberatią, którą sobie, strony prouentów starostwa Czerkaskiego, zostawić raczył, z niego zniosszy, miłościvą łasę swą pańską pokazać mu raczył. Sprawa Swiniuska aby byłą sądzona, prosić Ich Mość Panowie posłowie Jego Kr. Mości mają. Za Ich Mościemi Pany Chrinnickimi, a mięnowicie za Jego Mością Panem chorążym Wołyńskim, który przez wszitkę expeditie Wołoskie, Inflinskie, Multańskie, z rozaniem krwie swoiej y postradaniem rodzonych swoich y stryiecznych, w teraznieyszey expeditie Tureckiej, służył oyczynie, prosić Ich Mość Panowie posłowie mają, aby na tē familią Jego Kr. Mość miał wzglađ. Prosić Króla Jego Mości za Panem Stępkowskim, podczaszym Wołyńskim, który na tē wszytkie expeditie syny swoie, to iest: Gabriela Stępkowskiego, pirwy do Woloch, a potym s królewicem Jego Mością do Moskwy, z niemałym sumptem, wyprawował, y

tam to wszystko zostało; potym drugiego, Daniela, z niebozczykiem Panem hetmanem do Wołoch, a ten tam iuż zginął ze wszystkim; trzeci też zaś na dworze Króla Jego Mości lat kilka, poczty stawiać, y do tego czasu; prosić Ich Mość Panowie posłowie mają, aby na zasługi dziatek iego wzglad miał, a iako inszym zwykły z szczodrobiwey łaski ręki swy nagradzać, y onym nagrodził krewawę zasługi ich. Za Jego Mością Panem czasznikiem Wołyńskim, Panowie posłowie mają, aby banitia z kancellary Króla Jego Mości wydana była, abo commissia miedzy wiewodztwy Podlaskim y Brzeskim dójść mogła. Także za Panem Mikołaiem Drewińskim, rotmistrzem Króla Jego Mości, który, za pieniądze swoje piechotę prowadząc, swych pieniędzy niemało wydał, prosić Króla Jego Mości, aby mu byli wrócone. Za Panem wojskim Włodzimirskim prośbę donieść mają Panowie posłowie nasi do Króla Jego Mości, aby Jego Królewska Mość wydatki iego pieniążne w ordzie ex erario publico zapłacić kazał, y za tak wielkie y znaczące posługi iego. czym znacznym, z miłościwey łaski swey pańskiey, nagrodzić raczył. Sprawa Woinińska potomków Pana Czerniewskiego, prosić, aby na tym seymie sądzona była. Za Jego Mością Panem Danielem Małińskim donieść prośbę Ich Mość Panowie posłowie do Króla Jego Mości mają, przełożwszy znaczne zasługi przodków Jego Mości, którzy nie na łóżu domowym, ale na łóżu sławy nieśmiertelney, dla ojczyzny miłej zdrowia swe położyli, y on, tymże torem ydąc, na tą expeditią Turecką stawił sie z niemało kupą ludzi, za swę własną pieniądze zwiedzionych, stem człowieka pod chorągwią, dobrych

a enotliwych żołnierzów, y, tam wszitko straciwszy y zdrowia swego znacznie nadweredziwszy, ledwo nie piechotą do domu sie wrócił, aby remuneratia iaka od Jego Królewskiey Mości potkać go mogła, starać sie maią. Za Pany rotmistrzami woiewodztwa naszego przyczynić sie maią, aby Król Jego Mość wzglad miłościwy na to mię raczył, że własnemi pieniedzmi swemi, aby sie chorągwie nie rozieżdżali, towarzystwo zatrzymywali y tam, równo z ynszemi, w obozie, temu poganicowi, iako sie ludziom rycerskim godzi, resistebant, y od tych acty, które im Jego Mość Pan podskarbi do Piotrkowa intentował o kuchenne, aby byli wolni. Prosić też Ich Mość Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości maią za Ich Mość Pany Zubcowskimi, których oycowi świętey pamięci Król Jego Mość Stephan, z ekspedilicie Gdańskiey, za krwawe iego zasługi, na seymie Toruńskim, wieś Bielin lennym prawem conferować raczył, którą on, przez czas niemały, do żywota swego dzierżał, a po śmierci onego do stołu Jego Kr. Mości iest przywrócona: aby Jego Królewska Mość, z miłościwey łaski swej, bacząc ustawicznę, statecznę y odważne Panów Zubcowskich na różnych expeditiach, w Multaniech, w Inflanach, w Moskwie pod Smoleńskiem, w woysku kwarcianym, y na terazniejszej expeditiej Tureckiej w Wołoszech, krwawe posługi, one wieś, iako własność ich, prawem lennymi, według daniny seymowej, należącą, przywrócić roskazać, abo, w nagrodzie onej, inszą daninę lub iurgieltem, z miłościwey łaski swej, iako ludzi dobrze zasłużonych, opatrzyć raczył. Za Jego Mością Panem Janem Bohdaszowskim, strażnikiem Jego Kr. Mości, woyska na

expeditiey przeszley przeciwko Turkom, odważnie, życzliwie, s kosztem, y odwagą, y ułomnością zdrowia. Jego Kr. Mości y Rz. Ptey służył prosić Jego Kr. Mości y Rz. Ptey, aby miłosierdne oko na jego krwawe zasługi, względ miłościwy mić raezył Ich Moścę Panowie posłowie nasi petitum wniesć y pilnę staranie uczynić maią, w kole poselskim y do Króla Jego Mości, za Panem Jerzym y Maciejem Kaysarami Kołodezyńskimi. żeby Jego Kr. Mość. pomniac na godnę zasługi oycza ich. który, z uszczyrbiem zdrowia swego służąc czas niemały Rz. Ptey. za królów Ich Mościów świętey pamięci Augusta y Stephana, pode Psków, Połock, Wielkie Łuki, Toropiec, Inflanty, za które zasługi conferowano im siolo Kołodezno w ojczyznę; a yż teraz ta ojczyzna od nich, decretem Króla Jego Mości seymowym do kościoła katedry Łuckiej przysądzone, prosió Jego Kr. Mości, żeby Król Jego Mość, według zasług ich y miłościwey obietnice swej na przeszlych seimach, ym za tę ojczyzne odmianę dać raezył. W ukrywdzeniu Jego Mości Pana Martina, secretarza króla Francuskiego, które mu sie dzieje od Pana Olbrychta Ludzickiego, w nieoddaniu okupu żony i dziatek iego, prosió Jego Kr. Mości, aby weyrzawszy na tę ukrywdzenie, onemu miłościwie słuszną roskazał satisfactią uczynić. gdyż na to samo dano było pultora tysiąca czerwonych ex fisco, którego tym samym potekat defraudatia stała sie. Prożbę mieszkańców Łuckich, którą w kole naszym wnosili, iako wielce ważną, one Panom posłom naszym serią commenduiemy, gdyż y nas ex subsequentibus tyka sie, pilną instantia y gorącą do Jego Kr. Mości za niemi uczynić maią. Naprzód, po srogim

zniszczeniu przez ogieū, dotąd żadney folgi od żołnierza ustawicznego iż nie mają, ale y leże, y stacie, y podatki pieniężne, y nadto mimochodnych żołnierzów sustentowanie wszelakimi dostatkami, wielką ym zawadą iest do podpomożenia: przeto żeby żołnierzę ani leż swoich tu w Łucku nie miewali, ani do żadnych staci dawania powinni nie byli, ponieważ y nam na tym wiele należy, że y działki swoje przy collegium u ojców Jezoitów ze wszystkiego woewodztwa y z ynszych stron tu mamy dla ćwiczenia w naukach wyzwolonych, y nadto ieszcze, że to miasto iest jako metropolis woewodztwa naszego, gdzie częste roki. roczki. seymiki. collectiae. popisy, ziaźdy odprawują się, z wielkim niewczasem wszystkich nas, że gospody weczasów swych przed żołnierzem miwać nie możemy, y działki nasze do powinnych nauk w czesnych swoich mieszkaniach mić nie mogą *).

Книга уродская Луцка в 1622 году, листы 1208 — 1216.

* Конца не достаетъ.

XIV.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1630 году. Просьбы о неназначеніи экстраординарныхъ сеймовъ, объ отмѣнѣ подымнаго сбора, объ уплатѣ государственныхъ долговъ, о сохраненіи правъ, предоставленныхъ православнымъ и униатамъ, о вознагражденіи Кіевомихайлівскаго монастыря, разграбленаго униатами, объ увольненіи отъ службы иностранного войска, объ исполненіи приговоровъ надъ бандитами, о сохраненіи мира съ иностранными державами, о ревизії книгъ гродскихъ и земскихъ, объ исправленіи законовъ и напечатаніи статута. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству и объ освобожденіи городовъ Бурasca и Владимира, опустошенныхъ непріятелями, отъ податей и повинностей. 1630 сентября 4.

Року тисеча шестъсотъ тридцятого, месеца сенътебра, семого дня.

На врядъ кгродский, въ замокъ его королевское милости Луцкий, и до мене Яна Козаковича Прошицкого, бурграбего и наместника подстароства Луцкого, пришедши очевисто урожоный его милость панъ Ерый Гулевичъ,

подкоюорый Луцкий, маршалокъ на тотъ часъ кога рыцер- ского сеймику въ Луцку. въ року нинешнемъ тисеча шестьсотъ тридцатомъ, на денъ четвертый, месеца сентябра, зложоного, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгрод- скихъ Луцкихъ, подать перъ облятамъ инструкцию, съ печатю и съ подпісомъ руки своеи, ихъ милости, паномъ посломъ, на сеймъ близко пришлый, въ томъ же року ни- нешнемъ, месеца октобра шестнадцатого дня припадающий, одъ всее брати воеводства Волынскаго згromажоныхъ згодне обранымъ, даную, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маеть, жадаючи, абы до книгъ прината и вписана была, которую инструкцию я врядъ принялъ, оную до книгъ вписати казадеъ, которая, писомъ полскимъ писаная, такъ се въ собе маеть:

Instructia Ich Mościom Panom posłom woiewodztwa Wołyńskiego, na seymiku anni tysiąc sześćset trzydziestego, pro die quarta septembris, obranym, na seym blisko przyszły, w roku terazniejszym tysiąc sześćset trzydziestym, iniesiąca octobra szesnastego dnia przypadający, dana Ich Mościom Panom: Janowi Załęskiemu, sędziemu ziemskaemu Włodzimierskiemu, Krzysztofowi Rymkowiczowi Szklińskiemu, podeszkowi Łuckiemu, księciu Hrehoremu Czetwertyńskiemu, Andrzeiowi Linewskiemu, Gabryelowi Hulewiczowi, Adamowi Kisielowi. Po zaleceniu służb naszych unizonych y wiernego poddaństwa naszego Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, mają podziękować Panowie posłowie naszy in amplissima forma, że iako zawsze oycowsko radził o powierzonych sobie od Pana Boga poddanych,

tak y teraz obmyszlawa, aby nietylko za szczęśliwego panowania Iego Królewskiey Mości, ale y po zeyściu, quod Deus longissime auertat, dobrze się działa oyczynię naszey; a to podawszy, ad deliberandum de modo liberae electionis, co, acz iest arduum y periculis multis nominibus plenum, ne pupilla libertatis nostre in punctu hoc ledatur, jednak, abyśmy sie nie zdali ingrati takiej oycowskiey miłości Jego Królewskiey Mości, mają Panowie posłowie naszy, iak z naywiększą w tym ostróżnością, tylko sie o tym dowiedzieć, a nic w żadną rzecz eo nomine nie wdawając się. constitutione anni tysiąc pięćset dwieście dziesiąt trzeciego uelantę. Seymy extraordinarię, które impellentę nagłego niebezpieczeństwa być musiały, iako darrenych kosztów y trudów przyczyna, w czym y sam Jego Królewska Mość incommoditatem wielką upatrować raczy, zniesione być mają; prawem tylko, opisane seymy zwykayne aby bywały. Podymue, yż tylko w gwałcie pro semel było pozwolone, a potym raz iesczę per modum donatiue powtórzone, z upewnieniem, że więcej hac nouitate nie mieliśmy być aggrauouani: przeto teraz pilno Panowie posłowie naszy przy tym ante omnia stanąć mają y ni do czego przystempować nie będą powinni, aż to całe na potomne czasy z woiewodztwa naszego zniesione będzie y protinus extirpabitur, a ta constitucja, która iakaś lustratię pre se fert, aby in necessario była zniesiona; yż poddani kraiów naszych nie tak są fixi loco, iako w koronie. A co się dotycze długów, zaciagnionych na zapłacenie przeszłemu żołnierzowi, prosić Jego Królewska Mość uniżenie, aby miłościwy wzgląd na różnym sposobem spu-

stoszone kraie nasze mając, bez uciążenia naszego, sposób zapłacenia obmyślić raczył, zwłaszcza, że y od Panów posłów naszych seymu przeszłego mamy, że pułczwartakroć sto tysięcy retent zostaie. Jeśliby iednak necessitas urgret, a ex calculo się pokazało, żeby na zapłatę retenta non sufficerent, aż zgoda inszych woiewódstw przystąpiła, poborów dwa, a ad sumum trzy, pozwolić mogą Panowie posłowie naszy. Jeśliby iednak non sufficerent y to ostatek, do braci, którzy non deesse obiecują Rzeczy Pospolitey, iako w poborey sub nullitate wziąć mają, hac cum cautione iednak, aby pobory według starych quitów, wtąż y czopowe, propter miram intricationem, ad pristinum przywiezione byli. Pobory nasze, wydane z wielkim nieporaz poddanych naszych uciążeniem, że, się zda, non sufficiunt zapłacie żołnierskiej, mają rzezwiey iuż po te czasy Panowie posłowie naszy liczby słuchać Pana podskarbiego, y tak, aby odtąd liczbe począł, odkąd quitów nie ma izby poselskiej, tak z czopowego iako y supplementu przeszłego seymu na zapłacenie żołnierzowi, tak y s kwarty, którą ruszono, a napotym, iako prawo warowało, aby ruszana nie była. Kwarcianego żołnierza in suo robore zostawując, jeśliby iaka necessitas Rzeczy Pospolitey auctiey woyska potrzebowała, constitutię warować, aby napotym powiatowego żołnierza woiewództwo nasze miało, na którego te podatki nasze obrócone być mają, reassumując constitutię anni tysiąc sześćseth trzynastego y tysiąc sześćseth dziewiętnastego, gdyż to z mniejszym uciążeniem być może. Religia gracka, tak uniatów iako y nicuniatów, aby według dawnego prawa y constitutii przeszłych zachowana była. A iż nieuniaci

praepediciam na różnych miejscach cierpią: starać się mają Panowie posłowie naszy, aby pokój weale warowany był, bez naruszenia praw dawnych, aby tak uniaci iak y nieuniaci, w pokoiu siedząc, w iurisdiciae iedni drugich, według dawnych constituty, nie wrywali się. A iż też manastyr Kiowsky Święto-Mikolsky okrutnie, niechrześciańskie od Niemców (*unitów?*) złupiony, apparały kościelne w niwecz obróccone, xięgi w Dniepr powrzuczane: prosić Jego Królewskie Mości, pana naszego miłościwego, Panowie posłowie naszy mają, aby w to miłosiernie weyzrzeć y przy prawie ich napotym zachować raczył, a tym aby nagroda sufficiens się stała, efficere Panowie posłowie naszy mają. Anni tysiąc sześćset dwudziestego siódmeego constitutia iest, iż decreta trybunalskie, któreby uim saperent legum ferendarum, miały być nullius ualoris; ieśliby tedy, post hanc latam legem, takie się pokazały, aby ta im constitutia służyła, ypsa facta aby annihilowane byli. A iż się dzieją tumulty ratione nabożeństw podezas trybunału: tedy Król Jego Mość ma zesłać Panów cominiszarzów, za usilną prożbą Panów posłów naszych, którzyby inquisitią uczynili, kto by auctorem tych tumultów, żeby napotym tak securitati publicae prouideretur; przytym inhibicjae, które wydane są od Króla Jego Mości, aby relaxowane byli. Na trybunale Radomskim iż wielkie bywają depactacie, aby był określony, y depnaci, ieśliby nad prawo, sobie pozwolone, iurisdicją swoje wyciągali, poena ma być na nich namówiona y forum z nimi agendi, a iż Pan podskarbi, tak on iako y instigator coronny, na decreta, aby wychodzić byli powinni, efficere mają Panowie posłowie naszy. Przytym, iż się wiel-

kie depectatiae, tak in minoribus subselliis, większych y mniejszych kancellarii, iako y w sądach trybunału koronnego dzieią: necessario Panowie posłowie naszy starać się mają, aby, podług coronnych praw, woiewodztwa nasze z gurnymi woiewodztwy porównane były. Cudzoziemsky żołnierz, który przeciwko prawu, preter mentem Rei Publice zaciagniony, płacony od nas być nie ma, ale z gurnymi woiewodztwy Panowie posłowie naszy znieść się mają, aby, bez aggrauatiey naszey, zniesiony był, y iak nayprędzey abdancouany, a napotym aby nigdy, bez consensu Rzeczy Pospolitey, zaciągany nie był, warować firmiter constituta mają, a przytym, aby ukrzywdzonym przy abdancouaniu sprawiedliwość uczyniona była. Yż executia z banity do skutku swego nie przychodzi, dla insufficientiam starostw. skąd y starostom periculum creatur, y prawo in uilipendium przychodzi: sposób namówić mają zupełnieszey executiey, aby tak banitom, iako ynfamom, tym tylko gleyt dawany był, którzy ex contumatione nimi zostają. Iż Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, nic nie opuści, coby było ex re oyczynny naszey: prosić będą o to Panowie posłowie naszy, aby prouidere Jego Królewska Mość miłościwie raczył, iakoby s postronnymi pokój zachowany był, mianowicie z Moskiewskim, s którym indutię przedko wychodzą. Reuisią xiąg powiatowych naszych, iako ziemskich y grodzkich, potrzebną widzimy, bo iak omnia uetusatę consumuntur, tak y to nie bez naruszenia być musi; przeto prosić mają Panowie posłowie nasi, aby z seymu na to reuisorowie z obywatelów kraiów naszych naznaczeni byli, którzy, upatrzywszy uetustatem xiąg, ieśliby przepisu

potrzebowali, in publicum to referować mają, aby zupełnie
 correcture swoię wzieły. Reassumować constitucią tysiąc
 sześćset dwudziestego, żeby chorągwie nad dwa noclegi,
 iedna po drugiej, w iedney majątkości, nie odprawowali, y
 stacy z okolicznych dóbr szlacheckich nie wyciągali, na co
 y pena naznaczona być ma. Correctura iurum, która
 dawno iuż namówiona jest, aby do skutku przyszła, starać
 się o to Panowie posłowie naszy pilno mają, a przytym y
 statut aby był drukowany. Starać się y o to Panowie po-
 słowie naszy mają, aby duchowni w sądzie głównym try-
 bunalskim tey kapituły, z których biskup albo capitula spra-
 we ma, wychodził na dekreta, a przytym, aby we dwie
 lata, iako seculares we cztery, na sądy trybunalskie obie-
 rani bywali. Prosić Jego Królewskiego Mości, pana naszego
 miłościewego, aby autoritatem pańską swoię interponował do
 miasta Gdańska, aby długu swego do czasu słusznego cier-
 pliwi być chcieli. Acz w coronię są oznaczone officia y
 mieysca urzędników ziemskich, w województwie jednak
 naszym miewają swoię altercatię, przez co wszystkich urzę-
 dników ordinem specificę przynieść nam mają Panowie
 posłowie naszy, podług prawa coronnego Wszystkim tym,
 którzy, przez dotrzymanie zupełnej wiary Regi et Rei Pu-
 blicę, detrimentum zdrowiu y majątkowi ponoszą, iako
 mianowicię Inflantczycey, prosić Jego Królewskiey Mości, aby,
 łaską swą, uirtutem ich koronować raczył. O zbiegłe pod-
 dane aby bez appellacy w grodzie decidouane byli, wtąż
 o grabieże, któreby non excederunt dwudziestu kóp litew-
 skich. To też Ich Mość Panom posłom naszym zlecamy,
 aby reassumowane dawne prawo było na tych, którzy in-

famistów y banitów przy sobie chowaią, y forum contra complices prosto na trybunał Lubelsky albo Piotrkowsky naznaczone było, y poena taż, która y na ynfames, aby sie na nich ściągała. Te wszytkie puncta zgodnego zawarcia naszego z uniżoną prożbą Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościewego, y pomocą ynszych woiewództw braci naszych, Panowie posłowie naszy efficere mają, a nad nie domyślać się w przyczynieniu albo uięciu ych, sub fidę, honore et conscientia, nie powinni będą; sin secus quid adtulerint, irritum et inane zostaję. A przytem petitia nasze Panowie posłowie naszy serio do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey wnieść mają. Jako wszełakie wieczney pamięci godne affectię y odwagi królewica Jego Mości Władysława, pana naszego, przeciw ojczyźnie naszej, qua par est, humanitatę accipimus, tak y to, że commoditatem pożytków stanom szlacheckim, iako y kupią się bawiącym, w przekopaniu rzeki Berezyni do Wiliey upatrować raczy, ani kosztu na to danego: zlecamy Panom posłom naszym, aby za to submissę królewicowi Jego Mości podziękowawszy, revisorów do naznaczenia exacty różnych expensów. post opus perfectum, warowały. Dotrzymanie wiary Panom y Rzeczy Pospolitey wdzięczność y remuneracia rodzi. Jego Mość Pan Chełmiński ymo (*i ma?*) dawne zacnego domu swego Rzeczy Pospolitey zasługi, (*i*) sam, na wielu miejscach, dobrze na ymie boni ciuis in patria zrobil; ten, iż teraz, dla statecznego dotrzymania wiary Królowi Jego Mości, panu swemu miłościewemu y Rzeczy Pospolitey, przez strate y ogłocenie wszystkiego, summis calamitatibus pressus zostaję, usilne instantię za nim Pan-

wie posłowie naszy do Króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey uczynić mają, aby on iustum meritorum premium, które integratatis erga rem publicam powodem iest, odnieść mógł. Xięcia Jego Mości Jerzego z Ostroga Zaślaskiego na służbie Rzeczy Pospolitey y Króla Jego Mości odważne, non parendo zdrowiu et sumptui, koszty, żadney nie opuszczając occasiey, bez przerwania aż dotąd, wiadome są Jego Królewskiey Mości y wszytkiey oyczynie: zaczym, acz pewniśmy, że Jego Królewska Mość sam, iako Pan, na to oko miłościwe mieć raczy, iednak, żebyśmy wdzięczność swą też onemu, za zasługi, kraiom naszym uczynione, wyświadczili. a tym xięcia Jego Mości do dalszych usług... Rzeczy Pospolitey y podobnych xięciu Jego Mości przychęcili, poruczamy Panom posłom naszym, aby gorąco instancie Królowi Jego Mości uczynili. Nietayna Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, śmierć, z ochotą dla oyczyny podięta, Pana Bokią, rotmistrza Jego Królewskiey Mości, w Ruskiej expeditiey, która onego z własnej oyczyny wyzuwszy, małżonkę y potomstwo in summa angustia zostawić przymusiła; dla czego pełne utrapionych pozostały sirót żałów woiewodstwo nasze gorąco Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, przez Panów posłów swoich, prosi, aby iakim rachunkiem, dla zapłacenia długów dla oyczyny y zaciągów, potomstwo wsparte było. Niepoiedenkroć, pomniąc na godne zasługi Pana Mikołaja Meleszka, instantie swoie do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey wnosim; ale iż, dla różnych in Re Publica zatrudnienia, to skutku dotąd nie wzięło, iteratis vicibus Panom posłom swoim za nim instare zalecamy. Iż

pasim homicidia, spe impunitatis, grassantur: Panowie posłowie naszy usilnie prosić mają Jego Królewskie Mości, aby sprawa o zabiciu Pana Siemaszka sądzona była. Pierwszym filarem in Re Publica iustitia, który iednak effrenata zuchwałych, prawa y poczciwego zapominających, ludzi licencia euertere conatur, że y zasłużeni Rzeczy Pospolitey po wiele kroć marnie contemptoribus iurum giną, iako świeżo Pana Jerzego Meleszka, ze wszystkich obywateli woiewodztwa naszego z wielką compassią, condolentią, mors uiolenta potkała; przeto Panowie posłowie naszy pilno Jego Królewskie Mości prosić mają, aby taž crudelissima homicidij sprawa, bez dilacji y amputatis beneficiis prawa, sądzona była. Przeciwko prawem określonym pokoiowi, majątkość Woronków Pana Alexandra Krasińskiego, przez woysko Króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey, funditus spustoszona iest y (z) inszymi w województwie Kiowskim tegoż dzierżawami; na co aby Jego Królewska Mość y Rzecz Pospolita animaduerteret, Panowie posłowie naszy starać się mają. Iż poborcy naszemu Wołyńskiemu, Panu Zachariaszowi Czetwertyńskiemu, czeladnik nieiaki Piotr Megdański, przy succollectorze odbierając pieniądze, zawziawszy sześć tysięcy złotych Polskich, uciekł aż do Czech, którego tam pogoniono, y u oycia iego zastano; ale że sprawiedliwości ieszcze od Caesarza Jego Mości nie odniósł, prosić Panowie posłowie mają, przynamniej to uprosić u Jego Królewskie Mości y Rzeczy Pospolitey, aby tey sumy w skarbie poczekano. Mają też wniesć prośby Panowie posłowie naszy za Jego Mością Panem czasznikiem, aby sprawy iego, za remissami trybunału Lubelskiego y Wileń-

skiego na seym wytoczone, o cognitią też commissiey Brzeskiey s Podlaszem, iż iest w exorbitanciach, starać się mają, aby, nie prolongując od seymu do seymu, cognitią Jego Królewska Mość uczynić raczyll. Nienowy to w oczynie naszey przykład, że postronni obywatele, a wielecy y zaci ludzie, swoie lares opuściwszy, garną się in gremium Rei Publicae nostrae, y nie zwykła ich odrzucać od siebie matka nasza; przetoż y Jego Mość Pan Alexander Mozella, szlachcic Justinopolitański, mając znaczne merita swoie y krwawe podczas Inflantskich expedicji, pod regimentem sławney pamięci Pana Chodkiewicza, hetmana Wielkiego Księstwa Litewskiego, gdzie y postrzały odniósł, prosi, abyśmy za nim wniesli postulatum, żeby w tey oczynie naszey, za którą krew wylewał, mógł być indigeną: co zlecamy Panom posłom naszym, aby za nim do Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Pospolitey pilne czynili staranie. Jako Jego Królewska Mość, pan nasz miłościvy, afflictis zawsze succurrere raczy, tak y teraz uniżenie, przez posły nasze, całe woiewodstwo nasze prosi y przyczynią się, aby iakiego Tatarzyna dla okupu potomstwa kraiów naszych, szlachcica dobrego, Pana Jana Szybińskiego, Król Jego Mość denegować nie raczyll. Przyczynę Jego Mości Pana hetmana za miastem Burskiem magni ponderis widać, iako za tym, które róznym okolicznym obywatelom z wielu miar pozyteczne iest; Panom posłom naszym zlecamy, aby flagitalią o nich, strony libertaciey, dla spustoszenia, dosyć się stało. Miasto Włodzimierz tak iest bardzo spustoszone, y przez rozmaite plagi Boże, ogień, powietrze, iuz, raz po raz, dwa razy, y przez ustawniczego

żołnierza, tak w stanowiskach, iako y w stacii wyciąganiu, że po chwili mało się wszytko spustoszeć musi: prosió Jego Królewskiey Mości, aby, iako pan miłosierny, zmiławawszy się nad nędzą ich, uwolnić ich raczył, przynamniey według prawa, do cztyrech lat, od wszelakich podatków y od stanowisk y stacii żołnierskich, a ta banicia, która na nich od przeszłego Pana poborce iest otrzymana, prosić, aby znisiona była.

У тое инъструкціи при печати подпись руки тыми словы:

Jerzy Hulewicz, podkomorzy Łucky, manu propria.

Котораяжъ то инъструкция, за подапъемъ и просбою вышъ речоное особы и за принятемъ моимъ урядовымъ, уся, съ початку ажъ до конца, до книгъ кгородскихъ Луцъ-кихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1650 года, листъ 1058 — 1063.

XV.

Каптуровое постановление дворянства Волынского. О мѣрахъ къ охраненію внутренней и виѣшней безопасности во время междуцарствія. Устройство судовъ каптуровыхъ и правила обѣ исполненіи приговоровъ, ими постановленныхъ. Подписи дворянъ Волынскихъ. 1632 іюня 3.

Року тисеча шестьсотъ тридцать второго, месеца іюня, пятого дня.

До уряду и книгъ нинешихъ кгородскихъ Луцкихъ и до мене Іеронима Харлесского зъ Харлежа, Луцкого етс. старосты, пришедши очевисто ясне освѣценый кнезъ его милость, Ерый зъ Острога Жаславъский, маршалокъ кола, або сеймику, полъ часъ безкоролевья, презъ ясне освѣченого и велебного его милости, ксендза Яна Вензыка, арцыбискула Кгнезненскаго, легато нато, примате рекгни примокве принцыпе, на день третий месеца іюня, въ року теперешнемъ вышъ менованомъ, зложоного и отправованого, ухвалу, каптуромъ названую, на местцу сеймикомъ звыкломъ, въ костеле катедральномъ Луцкомъ, згдѣ, немине контрадиценте, уфаленую, спisanую и подписаными рукъ ихъ милости пановъ, пана маршалка и обыва-

телеvъ воеводства Волынскаго, подписаную, именемъ всихъ ихъ милости пановъ обывателевъ воеводства Волынскаго, для вписанья до книгъ кгородскихъ Луцкихъ, перъ обятымъ подаль, которую то уфалу, кантуромъ названую, до книгъ записати казалемъ, и такъ се въ собе маеть:

My rady, xiążeta, dignitarze, urzędnicy y wszystko rycerstwo, obywatele ziemie woiewodztwa Wołyńskiego, w powiecie Łuckim, Włodzimirskim y Krzemienieckim, ktokolwiek osiadłości prawem szlacheckim, pod iakimkolwiek sposobem, ma, oznaymuiemy, iż my, będąc natenczas żałością y niebezpieczeństwem od Pana Boga nawiedzeni, przez śmierć Króla Jego Mości, pana naszego, obmyślając y zabiegając wszelakim niebezpieczeństwem, tak domowym iako y postronnym, ziechawszy sie tu do Lucka, przedniejszego mieysca woiewodztwa naszego Wołyńskiego, na czas, naznaczony od Jaśnie Wielebnego Jego Mości, xięda Jana Węzyka, arcybiskupa Gnieźnieńskiego y primasa coronnego, ziechawszy sie na dzień, w uniwersale od Jego Mości mianowany, pro die tertia iuny, w roku terazniejszym tysiąc sześćset trzydziestym wtórym, gdzie będąc wszyscy spólnie takieśmy sie namówili, y, zgodnie obrawszy za marszałka Oświeconego xięcia Jego Mości Jerzego z Ostroga Zasławskiego, zastanowili y utwierdzili. Naipierwey, postrzegając pokoiu domowego, który niczym inszym, tylko przedko sprawiedliwością zachowany y zatrzymany bywa, zaczym y postronnym niebezpieczeństwem łacno sie zabiegać może, w czym takowy porządek sprawiedliwości mieć chcemy y postanawiamy, gdyż za śmiercią Jego Królewskiej Mości

wszystkie sprawy sądów królewskich, ziemskich, grodzkich, podkomorskich y inszych wszystkich, które czasu panowania Jego Królewskiej Mości odprawowane bywają, wszystkie za śmiercią Króla Jego Mości ustali, którym dawnośc żadna szkodzić nie może, do roku po coronathey Króla Jego Mości, przyszłego pana naszego, którego nam Pan Bóg, za obraniem y zezwoleniem spólnym wszystkiej Rzeczy Pospolitej coronney, dać będzie raezył. A ieśliby kto z postronnych abo też inszych, bez porządnej y wolney electiey, Rzeę Pospolitą nęszą coronną y Wielkie Xięstwo Litewskie opanować, na królewstwie Polskim posieść, abo którego innego sam przez siebie, bez woli naszej, na państwo usadzić y stawić chciał, abo prawo y wolności nasze łamać ważył się, także y ludzi państw postronnych y domowych do corony y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ku wzruszeniu y szkodzie, a nie ku pożytku Rzeczy Pospolitej, zbierać y wieść chciał, abo osobne iakie towarzystwa, practyky, buntы y związki s kymkolwiek w ziemiach postronnych y w corone Polskiey, także Wielkym Xięstwie Litewskym, ważył sie czynić: tedy, przeciwko takowemu kożdemu, wszyscy spólnie y iednostainie powstać y wedle pirwszych capturów postanowienia naszego zachować sie mamy y będąc powinni. Jeśliby kto, iakymkolwiek zaciągę y praetextem, cuiuscunque status et conditionis, sine consensu totius Rei Publicae y ufały woiewództw, ludzie iakie, oprócz tych kup, któreby obywatele tey corony na usługe Rzeczy Pospolitej zaciagneli, prowadzić przez nasze woiewodstwo chciał (coby nie mogło być bez wielkiego zepsowania naszego): tedy przeciwko tym ludziom

consurgemus; także też, kiedy zaraz po śmierci Króla Jego
 Mości, abo teraz y potym, póky to interegnum trwać będzie,
 kościołom, cerkwiom y reliom (*religiom*) wszelakym, mieszkań-
 nom, Urmianom, Żydom y wszelakiego stanu ludziom, iak-
 iekolwiek conditiey y praeminentiey, tak szlacheckym
 iako y prostym narodom, gwałty, naiazdy na mająłość abo
 na grunt uczynił, zamki, miasta, dwory, sioła, grunty, lu-
 dzie odiały, zabójstwo, rany, boje, grabieże y rozboie, abo
 gwałtowanie białychgłów y pożogę ogniem gdziekolwiek,
 na którym miescu, uczynił, iakiekolwiek krzywdy, szkody
 gwałtowne abo fortelne, postempkiem iakym, popełnił: tedy,
 przychylając się do wszelakiego postanowienia pirwzych
 capturów, confederatley, recessów po śmierci świętobliwej
 pamięci Augusta, Stephana, królów, panów naszych, iakie
 są postanowienia yn uolumine legum, reassumuiemy et in
 toto przyimuiemy, tym wszystkym sprawom forum generale
 przed sądem kapturowym nazznaczając, w czym ukrzywdzo-
 ny na tego, od kogody mu sie krzywda stała, zaraz po
 onym uczynku, postempek prawny wedle statutu uczynię, y
 potym, wziawszy pozew od Panów deputatów, którycheśmy
 wszyscy zgodnie, na tem teraznieiszym ziezdzie naszym
 Łuckym, obrali y niżey imiony w temże capturze są opisani,
 ma tego, od kogo iest ukrzywdzony, przed ich sąd
 pozwać, a Panowie deputaci, tak z obywatelami iako po-
 stronnemi, którzy sie przed ich sąd pozywać będą, mają
 zachować się y sprawować takym porządkiem: to iest,
 pozwy mają być dawane za pieczęcią ziemską woiewod-
 stwa Wołyńskiego, na który ma być znak chorągiewny,
 krzyż, a około słowa: Pieczęć Rzeczy Pospolitey woiewod-

stwa ziemie Wołyńskiey, którą to iedną same pozwy pieczętowane być mają, wedle pirwszego zwyczaiu. A tytuł na pozwie s takym napisem ma być: »Deputacy sądów capturowych woiewodztwa Wołyńskiego na ten czas pod interegnum,« s podpisem ręky pisarza, na te sprawy od nas obranego. Sądy począć sie mają a die septima iunij, za niedzil trzy, y tak zawsze, continuo, mają we trzy niedziele przypadać. Autoritas zaraz tych Panów sędziów, od dnia wyszey mianowanego, po przysiędze wykonaney, począć sie ma skutecznie, którą przysięgę mają wykonać według statutu, s takym additamentem, isz zmowy y porozumienia, w żadnych sprawach, ni s kym czynić, radzić y przestrzegać, rad tajemnych odnosić y posuł brać nie ma, y nie starał sie, aby na te sądy obrany był; także, iż nie jest sługą rękodainym, ani iurgielnikiem żadnego pana. Ciż Panowie deputaci powinni będą na te sądy zieźdżać sie, na miejsce pewne, do zamku Łuckiego, zasiadając w zamku wyszszym, na miescu zwykłym, gdzie też sądy grodzkie odprawują sie, y wszystkie sprawy, krzywdy, wedle żałob ludzkich, sądzić, decretować y odprawować, wedle Boga, porządkiem statutu, wedle artikułów, w statucie y constitutiach y w tym capturze naszym opisanych, od których rozsądków y decretów iuż żadna appellatia iść nie ma. Pan pisarz powinien zawzdy przed sądami dniem jednym przyiachać na miejsce naznaczone, dla wpisania do rejestru. Księgi tych sądów chowane być mają w cerkwiie świętego Iwana, w zamku Łuckym, w skrzyni zamknione, za pieczęcią tychże Panów deputatorów. Extracty, decreta za pieczęciami y podpisami rąk wszystkich Panów depu-

tatów stronom wydane być mają; a gdyby komu krzywda od deputata samego działa się, abo deputatowi od kogo, tedy ten Pan deputat przed temże sądem usprawiedliwić sie, sobie także sprawiedliwości dochodzić ma, mając też s kym sprawie powinien będzie równą stroną wychodzić. Po odprawie spraw na sądach, Panowie deputaci s Panem pisarzem mają na miejscu w Łucku dwa dni mieszkać, dla wyjmowania extractów z xiąg sądowych. Solaria zwyczainę Panowie deputaci biorąc od każdej instantiey, według sądu ziemskego, po groszy półosma Polskich, nie wyciągając na żadne exactię, ani winami w sprawach potocznych stanu szlacheckiego nie dępactuiąc, wszyscy w równy dział miedzi sie dzielić mają. Także Pan pisarz deputacky do xiąg zapisywać y extracty wydawać sprawiedliwie powinien będzie. Od suspect po temu, iako w constitutiey roku tysiąc sześćset trzynastego jest opisano, ani więcej, brać ma, zachowywając sie w tem wszystkim statecznie kożdy z nich pod cnotą y wiara swoią. Gdyby kto o iakykolwiek exces do sądu deputackiego był pozwany y przez prawo, bądź z oczewistey controuersiey, abo za niestaniem, winnym sie być ukazał, na takowym, za dowody prawnemi y słusznymi, stronie ukrzywdzoney, yle w rzeczach potocznych, szkody wszelkie z nawiązką nakazywanę być mają. A co się dotyczy rzeczy krwawych, gwałtów, naiazdów, rozbiorów, morderstwa, takowy kożdy, za przewodem prawa, gardłem karany być ma, praemissis tamen scrutenijs ex utraque parte in instanti, nie biorąc sobie dyllacij na przyszłe sądy, ale tamże przed tymże sądem deducendis, y szkody sowito z majątkości iego ukrzywdzonemu nakazy-

wane być mają. Insze zaś sprawy potoczne simplicium iniuriarum, któreby sie pod to interegnum działały y przytoczyli przed sąd capturowy, tedy takie według statutu y constitutiey sądzonę y odprawowanę być mają. Co się tknie zapisów urzędowych y ręcznych, recognity, fidelis depositi, o które ieszcze postempky prawne nie zaszli, o to wszystko u tychże sądów mianowanych capturowych, wedle zapisów prawa pospolitego, sprawiedliwość y odprawa, tymże porządkiem kapturowym, czyniona być ma. A o zbiegy y grabieże, któreby sie po śmierci Jego Królewskiej Mości stali, przez tychże Panów deputatów, rokiem y porządkiem wyżey oznaczonym, wedle constitutiey Warszawskiej anni tysiąc pięćset siedmdziesiąt ósmego sądzono być ma, a takowych pozwów kładzienie ma być tak oczywisto, iako y zaocznie, za dwie niedziele, przez woźnego y dwóch szlachciców. In summa, mają sądzić wszystkie causas criminales, które includuntur in quatuor artikulis castrenibus, także causas uolentiarum, expulsionum, cum inquisitione ab utrinque in instanti, occupationum exemptionumque, o których ieszcze żaden postempek prawny u innych sędziów nie zaszedł. Jeżeliby nie dopuszczone woźnego s pozwami do zamku abo dworu, tedy w kościoł, abo w cerkiew, abo też we wrota, miesckie lubo sielskie, włożyć pozew ma, y rellatią położenia uczynić na urzędzie powinien w grodzie tym, gdzie są bona citati. Pozwany zasie niczym pozwów zbiać nie ma, nie wymawiając sie ani chorobą, chyba prawdziwą, którą ma poprzysiąc na przyszłych sądach, y kopami nie odkupując, y to in personali actu expaessis verbis, że prawdziwie chorował, y tey

choroby zażył nie na zwłokę t ey sprawy; owo zgoła, nie ma być excipowany od sprawy żadnemi przyczynami, ale, lubo sam, lubo przez plenipotenta swego, ma sie usprawiedliwić, tylko hoc *excepto*, ieśliby tytułu, daty abo rzeczy, o co idzie, w pozwie nie było napisano. Woźny, który pisać umie, chociaiby nie wszystko oznaczenie roku na pozwie swą ręką napisał, ażeby umiał ieno ręką podpisać, tedy strona pozwu zbijać nie może. Rok za temi pozwy deputackimi ma być peremptorius, bez przywołania potrzykrotnego, areszty iednak o zwykley godziny iść mają; u tegoż sądu capturowego abo w grodzie zapisy zeznawanę, protestacie, rellatie y przywołania zanoszonę być mają. Do tegoż sądu strony przychodzą y we wszystkim sie zachować mają, wedle porządku, pod winami, w trybunale coronnym opisanem. Dóbr wszelakich, zamków, miast, dworów, siół, gruntów y inszych wszelakich majątkości, ktokolwiek za Króla Jego Mości w dzierżeniu y używaniu był, ten y teraz pod to interegnum tych dóbr y majątkości spokoynie używać ma. Na coronathey zaś przyszłego pana, iako sam ten captur, tak też y decreta sądu tego y zapisy wszystkie, we wszystkich punctach mają być approbowane. Ktoby też kogo pozwał, mianując, iżby sługa, za roskazaniem pana swego, gwałt, zabójstwo, rany y iakykolwiek występek uczynił: tedy pozwany, stanowszy na rok u sądu, ma sam odprzysiądz sie, że to sługa bez roskazania y wiadomości iego popełnił, y iako onego sługi, po tym uczynku, u siebie w domu y majątkości swej nie miał y nie ma. A gdyby tego sługe u siebie miał, tedy onego tamże, przed deputaty, ku uczynieniu sprawie-

dliwości, nieodwłocznie stawić ma. Exequutia decretów, ferowanych od Ich Mościów Panów deputatów, rzeczy osądnych tak ma być czyniona: skoro po decrecie, zaraz ma być posłany woźny z dwiema szlachcicami z listem uwiązczym, założywszy taxe, żeby stronie ukrzywdzonej, wedle decretu, dosić uczynił, abo uwiązania w dobra swe pozwolił, czego ieśliby uczynić nie chciał, tedy mają dwa s Panów deputatów, nadaley po decrecie we dwóch niedzielach, ad bona iure victi ziachać y ukrzywdzonemu, ieśliby przekonany prawem in instanti nie chciał pro re principali dosić czynić, podać dobra. A gdzieby sie Panom deputatom sprzeciwili, uwiązania nie dopuścił, takiego každego tenże sąd deputacky, za przypozwem, gdzie sie to na niego pokaže, ma go s państw coronnych wywołać y od wszystkich praw y swobód szlacheckich wyłazyć, a na takowego samego ku zepsowaniu onego na ciele y ku odebraniu na Rzecz Pospolitą naszę woiewodstwa Wołyńskiego maietności iego, my wszyscy, za oznaniem tychże Panów deputatów, spólnie, iednomyślnie powstaniem, iako przeciwko nieprzyjacielowi y gwałtownikowi praw y wolności naszych, y tamże samego na garle karać mamy, a ukrzywdzonemu odprawe w rzeczy osądzonej, wedle decretu, czynić; ostatek dóbr iego na Rzecz Pospolitą obrócić będącim powinni. Także y przeciwko temu zachować się mamy, któryby takowego wywołanca u siebie w domu przechowywał, abo mu do tego dopomagał; tedy go za takowegoż mieć będąmy. A ten rygor tylko do coronathey przyszłego pana trwać ma; lecz absentia tylko deputata iednego abo dwóch tym sądom

przeszkadzać nie ma, ale ci, którzy sie ziadą, sądzić mają. Securitas iuditiorum, tak sędziów iako y na sądy przyjeżdżających y odwiedzających, ma być we wszystkim zachowana, według porządków y opisania trybunalskich sądów. Jeśliby też, pod ten czas interegni, Panowie żołnirze którykolwiek, ciągnąc, w majątkach naszych leże y przystawstwa mieć chcieli, a za napomnieniem tychże Panów deputatów naszych w tym sie nie pohamowali, tedy, od każdego pozwanego, powinni będą sprawić sie za pozwem, in vim tacti termini wydanym. A iż nas to doszło, że kupy swo wolne na niektórych miescach zbierają się, do których czeladź, od panów swych nieodpowiednie odjeżdżając, przywiernie sie, zabiegając tedy tey swey woli, zdało się nam to postanowić, iakoż postanawiamy, aby służby, pod to interegnum, od panów swych swo wolnie nie odjeżdżali, y żaden sługę cudzego, pod ten czas, aby sine literis testimonialibus nie przymowały, sub poena centum marcarum, in eodem iudicio peremptorie eodem processu repetenda, et restitutione plebeii; a szlachcica, sługę takiego, citatus, luita eadem poena, aby, do sprawienia sie panu, przed ten sąd stawił. Waruiemy też sobie strony banitów y wywołańców, infames et praescriptos, którym żadne beneficia iuris nie służą, aby tacy, iako miedzy nami miesta nie mają, tak żaden z nimi conuersować, ani pomocą, ani radą być nie ma, sub poena complicitatis, o którą przed tymże sądem capturowym, ad cuiusvis instantiam, forum naznaczamy. Przeciwko gołotom et impossessionatos reassumuiemy constitutią roku tysiąc pięćset osmdziesiąt ósmego in tolo o wszelakie excessy, któreby po-

pełnili pod tenże czas. Na które tedy sądy, uproszwszy, obraliśmy Ich Moścę Panów braci naszych s pośredzku siebie: Oświeconego Xięcia Jego Mości Mikołaja Czartoryskiego; Jego Mości Pana Jerzego Hulewicza, podkomorza Łuckiego; Jego Mości Pana Daniela Jeła Malińskiego, chorążego Wołyńskiego; Jego Mości Pana Krzysztophowa Szymkowicza Szklińskiego, podsędka ziemskego Łuckiego; Jego Mości Pana Jana Horaina, podsędka ziemskego Krzemieńieckiego; Xięcia Jego Mości Hryhora Czetwerteńskiego; Jego Mości Pana Theodora Liniewskiego; Jego Mości Pana Jerzego Czaplicza Szpanowskiego; Jego Mości Pana Romana Zahorowskiego; Jego Mości Pana Iwana Hulewicza; Jego Mości Pana Filona Jełowickiego; Jego Mości Pana Waleriana Podhorodeńskiego; za pisarza zasie przydaniem Ich Mościom Jego Mości Pana Siemiona Holewicza Woiutyńskiego, pisarza ziemskego Łuckiego. Które to laudum nasze, zgodą tak wszystkich nas y braci naszey zobopólnią, obiecuiemy y obowiązuiemy sie, fide, honore et conscientia, skutecznie ten captur y laudum nasze strzemać y w niwczym nienaruszenie zachować, aż do przyszłego pana naszego szczęśliwego, da Bóg, coronowania, i to postanowienie nasze, dla większej wagy, podaiemy, przez Oświeconego Xięcia Jego Mości Jerzego z Ostroga na Zasławiu Zaślawskiego, marszałka y dyrectora naszego, do act grodzkich Łuckich, s tym dokładem, ieśliby kto chciał być przeciwnym temu kapturowi naszemu, zanoszeniem przeciwko niemu iakich protestacy, w jakymkolwiek grodzie, tedy przeciwko takowemu, iako contra hostem patriac, consurgemus unanimiter. Kaptur tedy ten publico-

waliśmy tak w kościele, iako y w zamku Łuckym, y mieście, y włożyliśmy to na urząd grodzki Łucky, aby do innych grodów rozesłał, aby do wiadomości wszystkich przyszedł. Działo sie na mieiscu zwykłym, w kościele katedralnym Łuckym, die tertia iuny, anno Domini tysiąc szećset trzydziestego wtórego.

У тое ухвалы подпись рукъ ихъ милости, пановъ обывателовъ воеводства Волынского, тыми словы:

Jerzy xiążę z Ostroga Zasławsky, marszałek koła woiewodstwa Wołyńskiego, zgodnie obrany.

Adam Alexander xiążę Sanguszko, woiewoda Wołyński, ręką swą.

Roman Hoscky, kasztellan Kjiowsky, starosta Włodzimirzsky, ręką swą.

Janusz xiążę Wiszniewiecky, starosta Krzemieniecky, manu propria.

Mikołay xiążę Czartoryskie, ręką swą.

Stephan ze Zbaraża xiążę Porycky, ręką swą.

Jerzy Hulewicz, podkomorzy Łucky.

Jeronim Charlesky z Charloza, starosta Łucky, ręką swą.

Daniel Jeło Maliński, chorąży Wołyński, manu propria.

Wojciech Staniszewsky, sędzia ziemsky Łucky, manu propria.

Jan Firley z Dąbrowicce, dzierżawca Sniđiński, manu propria.

Daniel Jełowický, woysky Krzemieniecky.

- Jerzy Puzyna, łowczy Wołyński.**
- Jan Zaleński, sędzia ziemski Włodzimirzsky.**
- Piotr Stempkowski, stolnik Wołyński, manu propria.**
- Stanisław Rei, stolnik Lubelsky, manu propria.**
- Constanty Chrebtowicz, stolnik Kyiowsky.**
- ✓ Adam z Brusilowa Kysiel, manu propria.**
- Gabryel Stempkowski, podstoli Wołyński.**
- Iwan Babiński, marszałek Mozirszy.**
- J. Piotr Zahorowsky, podsędek Włodzimirzsky.**
- Hryhorey Czetwerteński.**
- Marcin Dąbrowsky, skarbnik Wołyński.**
- Wacław Kozika, ręką swą.**
- Andrzey Jełowický.**
- Jan Kazimirz Pac.**
- Krystof Szymkowicz Szklinsky, podsędek Łucký.**
- Gabryel Hulewicz Cewowsky, manu propria.**
- Theodor Liniewsky, ręką własną.**
- Andrzey Łahodowsky, manu propria.**
- Pawel Hulewicz z Woiutina, manu propria.**
- Adam Żórawnicky.**
- Andrzey z Wysokiego Kaszowsky.**
- Zachariasz Czetwerteński, manu propria,**
- Stanisław na Dobratynie Siemaszko, manu propria.**
- Kylian Wilhorsky.**
- Andrzey Bołbas Rostocky, manu propria.**
- Walerian Podhorodeński.**
- Alexander Uszak Kulikowsky, sędzia grodzki Krzemie-**
- niecky.**
- Jan Mukosiey Bakowiecky.**

Jędrzej Czerwiński.

Ławryń Drewniński, czasnik Wołyński.

Piotr Stankar, pisarz grodzki Horodelski.

Andrzej Liniewski.

Alexander Wilhorski, wojski Łucki, ręką.

Stanisław Kerezmiński.

Michał Liniewski.

Jan Kaszowsky z Wysokiego.

Gniewosz Hulewicz, ręką własną.

Stanisław Meleszko Mikulicki, manu propria.

Michał Puzyna, manu propria.

Iwan Koziński, ręką.

Jan Chrynicki.

Mikołaj Horain, manu propria.

Philon Jełowicki.

Gabryel Iwanicki, pod. Włodzim.

Piotr Lubieniecki z Lubieńca, manu propria.

Philon Hulewicz.

Stephan Liniewski, manu propria.

Michał Kałusowski.

Jan Markowsky.

Wacław Liniewski.

Jan Rohoziński.

Jan Graiewsky, własną ręką.

Alexander Żabokrzycki, ręką

Eliasz Babiński, ręką swą.

Іваницкий Матиашъ.

Mikołaj Myszka Chołoniewsky.

Stanisław Liniewski.

- Mikołay Kysiel, manu propria.
- Jan Staniszewsky, manu propria.
- Piotr Podhorodeński, manu propria.
- Gabryel Podhorodeński.
- Janusz Jasieninicky.
- Matyasz Kysieli.
- Alexander Liniewsky, manu propria.
- Mikołay Szostakowsky.
- Krzysztof Kozika.
- Wacław Bołbas Rostocky.
- Andrzej Czerniewsky.
- Dmitr Radohosky.
- Jerzy Jenicz, ręka.
- Adam Rzyszczelewsky.
- Mikołay Harowicz.
- Andrzej Kuczewsky.
- Bronický Konstanty.
- Alexander Tracewsky.
- Mikołay Hawsowicz Szostakowsky.
- Hryhorey Boreyko Knerucky.
- Szymon Kozika.
- Tobiasz Iwanicky.
- Andrzej Czaplicz Szpanowsky.
- Roman Hulewicz.
- Jan Rakowsky.
- Roman Zahorowsky, manu propria.
- Paweł Drucky Lubecky, podstarości Łucky.
- Alexander Chrynicky.
- Alexander Kysieli.

Thomasz Kozika.

Jan Horain, podsędek Krzemieniecky.

Mikołaj Okorsky.

Michał Myszka Choloniewsky, manu propria.

M. Hulewicz.

Jerzy Czaplicz Szpanowsky.

Daniel Pawłowicz.

Alexander Czudynowicz.

Hryhorey Hawsowicz Szostakowsky.

Iwan Hulewicz.

Piotr Kostiuszkowicz Chobolowsky.

Heliasz Porwaniecky.

Michał Zbaražsky, ręką swą.

Jakub Brański.

Marcin Czaplicz Szpanowsky, manu propria.

Jan Wołkowyia Podhaiecky.

Iwan Kołpytowsky.

Gabryel Porwaniecky, manu propria.

Piotr Jan Mukański, na ten czas posłem od Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody Sandomirskiego do powiatu Ich Mościów.

Jan Zakrzewsky.

Iwan Jenicz, manu propria.

Stephan Wirzchowsky.

Jan Dachnowicz Hatiński.

Mikołaj Osoliński.

Stanisław Tracewsky.

Mikołaj Siemaszko, manu propria.

Mikołaj Rostek z Rostkowa.

Alexander Danilewicz Czekoński, reka swa.
 Mikołay Pałueky.
 Kryk Masalsky.
 Szymon Siemaszko.
 Hryhorey Kopiński.
 Waclaw Kałusowsky.
 Alexander Denisko Mukosiey.
 Hryhorey Korytiński.
 Wawrzyniec Źytiński, ręka.
 Waclaw Zubcewsky, horodniczy Łucký.
 Jerzy z Byleza Sasnowsky.
 Hawryło Korytiński.
 Fedor Korytiński.
 Jan Niepokoezycky.
 Piotr Hulewicz.
 Iwan Źabokrzycky.
 Jan Wysocky.
 Alexander Hulewicz na Drozdniach, manu propria.
 Mikołay Wysocky.
 Andrzej Łasko.
 Fedor Oszczowsky.
 M. Cybulsky.
 Bran Jannsz.
 Waclaw Horain.
 Mikołay Źytiński.
 Iwan Radowický.
 Samuel Sokol.
 Alexander Mukosiey Szybiński, reka.
 Wawrzyniec Suliszewsky.

Daniel Ryselewsky.
 Hawrylo Korytiński.
 Krzysztof Sieniuta.
 Kondrat Mińkowsky.
 Piotr Seniuta Radohosky.
 Alexander Krasiński.
 Gabryel Hulewicz Woiutyński.
 Mikołaj Dobryński, ręką swą.
 Iwan Wyhowsky, ręką swą.
 Jan Brodowsky z Brodowa.
 Jan Blinowsky, manu propria.
 Abram Grabowiecky.
 Jan Cybulsky.
 Jerzy Czerniewsky.
 Dmitr Seniuta Radohosky, ręką.
 Adam Głębocky.
 Okorsky Alexander.
 Moiżesz Seniuta, manu propria.
 Jan Teleziński.
 Konstanty Choroszko, ręką.
 Daniel Hulewicz na Woiutynie.
 Samuel Małyseczyński.
 Kasper Rostopea.
 Swirsky Szczęsný.
 Stephan Putoszyński.
 Jan Ternowsky.
 Andrzej Kryński.
 Kasper Kopystyński.
 Rafał Zbrożek.

J. Dołmat Iseikowsky.

Gabryel Lesznicky.

Jerzy Bereznicky.

Olbrycht Ludzicky.

Stanisław Skiersky.

Wacław Lesznicky.

Hryhorey Łasko Czerczycky, manu propria.

Woyna Muszata Ochłopowsky.

Siemion Horodysky.

Fedor Białostocky.

Juzef Sienicky.

Paweł Oldakowsky.

Мелешъко Русиновичъ Берестецкий.

Paweł Bielecky, ręka swą.

Jan Osczowsky z Osczowa, manu propria.

Łukasz Olszański, manu propria.

Jan Budziński, exactor podiynnego Wołyńskiego.

Григорей Вербъский.

Который то канцтуръ, черезъ всихъ згодне уфаленый, за росказанемъ его милости, пана маршала помененого, возный енераль, шляхетный Иванъ Городиский, передъ костеломъ вышъ помененыи и на местцахъ звыкlyхъ, публиковалъ, и о томъ, тутъже, очевисто ставъши, рељаю свою сознанъ, где тамъже въ костеле и ихъ мілость панове судии, тоюжъ уфалою канцтуровою, на суды кантуровые одъ всихъ обывателовъ воинства Волынскаго обраные и высажоные, въ томъже канцтуре менованые, при всихъ ихъ милости, панахъ обывателяхъ того

воеводства Волынского, на тотъ сеймикъ згромажденыхъ, и при мне старoste, присегу, водлугъ роты суды земскаго, въ статуте описаное, съ придаткомъ до нее, або поправкою певъныхъ пунктовъ, въ томъже капитуре описаныхъ, на суды свои капитуровые выконали. Которыйто капитуръ, поданый и пубъликованный, также въ выканане присегы ихъ милости, пановъ судовыхъ капитуровыхъ, до книгъ кгородскихъ Луцкихъ вписать казаломъ, и есть уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1632 года, листъ 518 — 525.

XVI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1632 году. Изъявленіе соожалѣнія о смерти Сигизмунда III. Просьба о принятіи мѣръ для защиты Украины и обѣ утвержденіи мирныхъ трактатовъ съ иностранными державами. О соблюденіи основныхъ законовъ при избраніи нового короля. О депутатахъ, избранныхъ для исправленія законовъ. Жалобы на притѣсенія, претерпѣваемыя православною церковію. Просьба о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ православнаго исповѣданія, чтобы священники и церкви православныя освобождены были отъ платежа податей, чтобы свобода вѣроисповѣданія была установлена закономъ и подтверждена королевскою присягою. Запросы сенаторамъ о при-

чинахъ, по которымъ Сигизмундъ III не исполнилъ своихъ обязанностей, подтвержденныхъ присягою. Мѣры для улучшения части правительственной и судебной. (О сохраненіи правъ, академіямъ предоставленныхъ. Просьба о предоставлениі Аннѣ Ходкевичевой права избирать Туровскихъ епископовъ и другихъ духовныхъ лицъ. Ходатайство о нѣкоторыхъ дворянахъ Волынскихъ. 1632 іюня 3.

Року тисеча шестъсотъ тридцать второго, месеца іюня, девятого дня.

На врядъ кгородской Луцкий, до мене Александра Малиновскаго, бурграбего и наместника подстароства Луцкого, пришедши очевисто ясне освеченый кнежа его милость Ерий зъ Острога Заславский, маршалокъ сеймику Луцкого воеводства Волынского, инструкцию ихъ милости, панумъ посломъ тогожъ воеводства Волынского, на сеймику въ Луцку, на день третий месеца іюня, въ року генерешнаго тисеча шестъсотъ тридцать второмъ, по смерти святое памети короля его милости, пана нашего Жигимонта третьего, листомъ, албо универсаломъ ясне велебного его милости гензда Яна Венжика, арцибискупа Кгнезненскаго, зложономъ. одправуючимсе оль всихъ ихъ милости, пановъ обывателювъ воеводства Волынского, згодне обращымъ, въ тойже инструкции нижей описаной меновите выражонымъ, на конвокацию, на день двадцать второй тогожъ месеца іюня, въ тымъже року нинешнаго назначоную и приналаочную, данную, съ печатю и съ подписомъ руки свое, для вписания до книгъ нинешнихъ кгородскихъ

Луцкихъ перъ облятамъ подаль, которую, за поданемъ кнежати его милости, я върядъ принявши, читалемъ и до книгъ вписати казалемъ, которая слово въ слово такъ ся въ собе маеть:

Instructia Ich Mościom Panom posłom naszym, którycheśmy obrali na seimiku naszym Łuckim, złożonym, pro die tertia iunij, anni praesentis millesimi sexcentesimi trigesimi secundi, od Jaśnie Wielebnego Jego Mości xiedza Jana Węzyka, arcibiskupa Guieznieńskiego, zaraz po śmierci świętej pamięci króla Jego Mości, pana naszego, Zygmunta trzeciego, na convocatio, pro die vigesima secunda iunij eiusdem anni millesimi sexcentesimi trigesimi secundi, naznaczoną, dana, ze trzech powiatów woiewodstwa naszego Wołyńskiego, Ich Mościom niżey mianowanym, to iest naprzód z Łuckiego powiatu: Jego Mości kniaziu Jerzemu Pużynie, łowczemu Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Marcinowi Czaplicowi Szpanowskiemu; ze Włodzimirskiego: Jego Mości Panu Matiaszowi Iwanickiemu, Jego Mości kniaziu Thomaszowi Koziece; s Krzemienieckiego: Jego Mości Panu Piotrowi Stempkowskiemu, stolnikowi Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Ławrentemu Derewińskiemu, czasznikowi Wołyńskiemu, którzy Ich Mość Panowie posłowie nasi naprzód mają opowiedzieć żal nasz, który mamy z śmierci króla Jego Mości, pana naszego, przez tak wiele lat nam szczęśliwie panującego, tak przed wszystkimi stany coronem y Wielkiego Księstwa Litewskiego, iako y przed pozostałym potomstwem świętobliwym Jego Królewskiej Mości, y powinszować recompensi wszelakimi pociechami od

Pana Boga, a przytym y chęci nasze życliwe temuż świętobliwemu potomstwu Jego Królewskiej Mości oświadczenie. A polym eiz Ich Mośc Panowie posłowie nasi mają Jego Mości xiędu arcibiskupowi Gnieznieńskiemu, iako czułemu primassowi naszemu, podziękować za czułe obmyślwanie w tym osieroceniu naszym tey miłej ojczyzny naszej, y prosić aby w tey wocatley swey, pro ad satis est, nie ustawał, y do tego pracy swey nie lutował, iakobyśmy s tego osierocenia szczęśliwie wyniść mogli, za co od Pana Boga meritum, a zatym nieśmiertelną sławę nomini suo y zacnej famili swojej, a od wszystkiej korony y Wielkiego Księstwa Litewskiego summam gratitudinem odniesie. Także też mają pilną instantią Ich Mośc Panowie posłowie naszy uczynić do Jego Mości xiędu arcibiskupa Gnieznieńskiego, aby Jego Mość xiądz arcibiskup, iako primas nasz, chciał interponere autoritatem suam do wszystkich stanów, żeby, przychilając się do dawnych zwyczajów (które się pod takież nieszczesne interregna zachowały zwykli y w constitutij, podczas konfederacij generalnej Warszawskiej y na conuocatley po śmierci świętej pamięci króla Stephana, opisaney), obrony kraju naszemu, które są murem wszystkiej koronie od pogaństwa, obmyślili, to iest, żeby Ich Mość z skarbu koronnego dwa tysiąca ludzi służebnych, bez omieszkania, bo res non patitur moram, przydali na Ukraine, według wyżey opisaney konfederacij, y Jego Mości Pana hetmana coronnego wielkiego prosili, żeby wojsko kwarciane, które dawnymi prawy na obrone Ukrainną iest warowane, także wojsko Kozackie, które iest in officio Rei Publicae, y insze subsidia obrucił. Ich Mość Pa-

nowie starostowie Ukrainni, aby wedle prawa, poczty swe do tegoż wōiska stawili, iakoby te kraie wyuzdanemu nie-przyjacielowi, a prawie iuż prae foribus będącemu, resistere mogli. Jeśliby ieszcze y nad to skąd Rzecz Pospolita iako naiwięcej subsidia obmyślić mogła, gorącą instancią i prozbę nasze wniść maią. Frustra erit consilium domi, si non erunt arma foris. Więc też aby i s postronnymi państwy pacta, pokój y bespieczeństwo przez posły utwierdzone było. A iż Panowie posłowie na to tylko są posłani, aby commissa nasze, nic nad to nie domyślając sie, ale z Ich Mościami Pany bracią naszą górných woiewódstw znioszszysie, panu, da Pan Bóg, naszemu porządnie zgotowali, exorbitantiae, grauamina y vulnera Rei Publicae zgoili, w reze swą cale, za pomocą Bożą, potym wprawili, mając przykład konfederat ey generalney Warszawskiey na conuocatię po śmierci świętei pamięci króla Stephana, że bez tego przodkowie nasi do obierania pana przystępować nie chcieli. A mianowicie prosimy y surowo napominamy bracią naszę, Panów posłów naszych, fide, honore et conscientiis ich obowiązując, aby de modo electionis nic a nic nie stanowili, ani o niey nie umawiali; ponieważ kontentuiemy sie sposobem dawnym (podczas interregni po królu Stephenie, panie naszym), in volumen legum inserowanym. A daleko więcej, aby, ultra mentem wszystkich nas, nie śmieli z iakichkolwiek praetextów y respectów conuocatio w electią odminiać, gdyż wszyscy, quodquod sumus, do niey należymy. Alias musielibyśmy, affect nasz y związek bratersky s Pany posłami naszemi rozerwawszy, cum rigore quam asperrimo, na honor ich y garła nastąpić, y tego pana,

ieśliby na tey conuocaty bez nas na nas obrany albo mianowany być miał, oświadczyszy sie Bogiem y wszytkim światem, za pana mieć nie chcemy; tylko sam czas electiey ze wszytkimi stany namówić iako naprędzei mają. Na którą, aby żaden, cuiusuis status, conditionis et praeeminentiae, kup, woisk, tak cudzoziemskich, iako y inszych wszelakich, na oppressią głosów wolnych nie zwodził; ponieważ antecessorowie nasi tego sacrosancte, na przeszley conuocatiey po królu świętey pamięci Stephanie, postrzegali, y seimik, uprzedzający te electię, prout videbitur, nam przynieść mają. A iżeśmy, prouidendo securitati woiewodstwa naszego, thorem antecessorów naszych, na terazniejszym seimiku kaptur porządky uchwalili, mają Panowie posłowie nasi efficere, aby ten kaptur y iego wszystkie acta przyszły, da Pan Bóg, pan nasz, przy inszych prawach naszych, których po niem potrzebować będziemy, potwierdził. Ponieważ Jego Mość xiądz arcibiskup podał nam drogię w uniuersale swoim, żebyśmy to wszytko, cokolwiek należy do poprawy rządu y praw, które dotąd exorbitowały, przyszlemu, da Pan Bóg, panu naszemu, w reze swą porządnie wprawiwszy, podali: tedy y za te pobudkię Jego Mości podziękowawszy, et summa necessitate adacti, przez Panów posłów naszych podajemy. Iż, iako sub interregna przeszłe, tak y za panowania Króla Jego Mości pana naszego, o correcturę iurium staraliśmy się, a do tego przyć nie mogliśmy, tak na tym seimiku naszym obaliśmy s pośrzdoku siebie bracią naszą, ludzi zacnych, starszych y w prawie pospolitym dobrze wiadomych y umiejętnych, Ich Mościów Panów: Woyciecha Staniszew-

skiego Łuckiego, Jana Załenskiego Włodzimirskego, Samuela Liduchowskiego Krzemienieckiego, sędziów ziemskich; Pana Alexandra Wielhorskiego, wojskiego Łuckiego; Pana Michała Myszkię Chołoniewskiego, Pana Michała Liniewskiego y Pana Matiasza Iwanickiego, absentia unius vel duorum non obstante, którzy, ziechawszy sie do Łucka, pro die vigesima octaua iunij, anni praesentis, tą pracą na sie wziawszy, prawa, tylko woiewodstwu naszemu służące, ad rectam normam przywieść mają, ci Panowie posłowie nasi na tey conuocathey, aby to na przyszłą, da Pan Bóg, coronatię, panu nowemu, do confirmatij podane było (gdyż to neminem afficit), sprawić mają. Compositionem inter status, iż zdawna wszystkie woiewodstwa, tak sub interregno, iako rege viuente, affectowali, czego są świadkiem confederatie, recessy y constitutie dawne..., a nie mogli oncy otrzymać: tedy Panowie posłowie nasi, y z drugimi górnymi woiewodstwy, aby tandem do skutku swego przyszła, pilnie starać się mają, a to przed coronatią przyszłego pana aby effect swojego wzięło. Prouiant żołnierzowi kwarcianemu, aby ustawicznie na Ukrainie leżała a, przechodzeniem sie z obozu y do obozu, dóbr duchownych y świeckich nie aggrauował, starać się Panowie posłowie mają, aby był namówiony; iakoż na przeszłym seimie, acz był namawiany, ale dla wielkich spraw Rzeczy Pospolitey effectu swego wzięć nie mógł. Starać się też Panowie posłowie y omnino efficere mają, aby podymne groszowe z nas zniesione było. Żywiec, iż przeciwko prawu kupony iest od świętey pamięci królowej Jey Mości, za który summa sześćkroć sto tysięcy iest liquidowana y tą summą

Rzecz Pospolita w dług wprawiona, a potomstwo Jego Królewskiey Mości od Rzeczy Pospolitey dostatecznie iest opatrzone: starać sie o to mają Panowie posłowie, aby ten Żywiec ze wszytkimi swemi przyległościami, iako sie w sobie ma, Rzeczy Pospolitey potomstwo Jego Królewskiey Mości ustąpiło. Niedosyć sie dzieje prawu pospolitemu, że Panowie starostowie, iako powinni, na zamkach Ukrainnych nie mieszkaią y z nich zieźdżać nie powinni, aż za pozwoleniem królewskim; podać y to na conuocatię, żeby temu prawu dosyć działało. Starostw kilku aby iednemu nie konferouano, dla podziału drugim bene meritis, y niedorosłym żeby nie dawano, y białegłowy starostw aby nie trzymali. Szpital Warszawsky, przez króla świętey pamięci Stephana na ludzie żołnierskie zbudowany y nadany, a przez Króla Jego Mości w constitutij anni millesimi sexcentesimi vigesimi warowany, że rekuperowany miał być, y dobra od niego pobrane żeby byli przywrucone. Iż Panowie bracia naszy, wiary y nabożeństwa Greckiego starożytnego, będąc pod posłuszeństwem zwierzchnego pasterza swego, Konstantinopolskiego patriarchy, uskarżają przez czas niemały, od roku tysiącznego pięćsetnego dziewięćdziesiątego szóstego, że cierpią oppressią w prawach swych starożytnych przywileimi królów Polskich y Wielkiego Księstwa Litewskiego, także też confederatami, pod interregnami poczynionemi, a pokój w wierze rozróżnionemi s kościołem Rzymskim utwierdzony, także rozdawanie beneficij na metropolię Kyiowską, władictwa y archimandryctwa, że nie ludziom wedle praw ich y privilegia uniey, ale extraneis y tym, co iuż oddali się pod posłuszeństwo kościoła Rzym-

skiego, a nie ich własnym pasterzom, pod posłuszeństwem patriarchi Konstantinopolskiego będącym, więc za tym wielkie krzywdy ludzie mieyskiey condiciey, tak we Lwowie, iako y w Wilnie, cierpią, y dla nieoddania posłuszeństwa odstępnym władikom, od magistratu z ławic pozrzucani, do rzemióśl w cechy y do praw mieyskich przypuszczani nie bywali, cerkwie gwałtem w mieście Wileńskim odbierano, do więzienia ludzi niewinnych sadzano, o murowanie cerkwie, choć za przywilejem Jego Królewskiey Mości y błogosławieństwem metropoly budując, za dworem trudniono, a co większa, Panów braci naszych, ludzi godnych, do dostoieństw y urzędów nie przypuszczano, co szyrzey Panowie posłowie naszy z różnych skarg, które tam na cenuocatley proponowane będą, zrozumieją, poruczamy, aby, ante omnia, o to sie starali, aby uspokojeni byli gruntownie, to iest, aby beneficia metropolicie, który iest pod posłuszeństwem patriarchi Konstantinopolskiego y władiką, od niego poświęconym, rozdawane byli, y napotym tak a nie ynaczey zawsze dawano w każdym woiewodztwie, gdzie władictwo albo metropolia wakować będzie, ludziom godnym obywatelom tych tam woewództw, wedle priwileju uniey, oddawano, y to, co s kluby swey wypadło, znówu wprawiono, y obwarowano, aby in posterum do takiego zamieszania żadna okazja nic podawała sie, ale w pokoiu przy prawach swych zostawali. A bez takiego uspokojenia do żadnych spraw, a pogotowiu do coronatley nie przystąpiemy. Więc y popowie aby s cerkwi y z osób swych żadnymi podatkami onerowani nie byli. Cerkiew w zamku Łuckim świętego Dmitra zdawna od Panów Hulewi-

czów fundowana y, aby przy domu ych na wieky podawanie do tey cerkwi swieszczennika, pod posłuszeństwem patriarchi Konstantinopolskiego będącego, zostawało, warowana, a teraz świezo per vim iest odięta y spustoszona, w czym sie y nabożeństwu Greckiemu y domowi Panów Hulewiczów wielkie praeiudicium dzieie, o czym, prolixitatem vitando, Panom posłom, tego wiadomym, zlecamy, aby dostatecznie to przyłożyli, iżebry ta cerkiew, ze wszystkim, co iey należy, gdyż żadnych dóbr s którychby pożytek iść miał, nie masz, domowi Panów Hulewiczów, nie w unii będących, sprawili. Także, iż conferowano oycu metropolicie władictwo Włodzimirskie, iakoby arcibiskupstwo, biskupstwo, przeciwko iawnemu prawu de incompatibilibus, y tego władictwa iuż dwie lecie zażywa: tedy aby to in posterum sie nie działo, y prawo mimo prawo aby dawane nie było, starać sie o to mają Panowie posłowie, y to prawo y administratia za nieważne być rozumiemy; zaczym, aby ta administratia była annihilowana, y władictwo Włodzimirskie przy władycie, który od Jego Królewskiey Mości świętey pamięci podany, zostało. Acz w tym nie wątpimy, że to stanie, iednak, insuper abundant Panowie posłowie nasi mają efficere, aby intacte przysięga, da Pan Bóg, przyszłemu panu tak była podana, iako trzey królowie, panowie nasi, przysięgali, w której przysiedze, acz dissidentes de religione od królów, panów swych, dobrze są warowani, iednakże exequuty dotąd nie było; zaczym na wielu mieyscach iako cerkwie religiey Graeckiey, taki y zbory rozmaite y domy tych nabożeństw, po różnych mieyscach, wielkie krzywdy y gwałty cierpieli, mają Panowie

posłowie efficere koniecznie (bo pokój wewnętrzny do wszystkiego dobrego w oyczynie iest wodzem), aby proces y executia była namówiona dostatecznie, cum persona cuius-uis status, conditionis et praeeminentiae, tam spiritualis, quam secularis, decisive et ultimarie, intra fines regni, non extra regnum, a mianowicie na trybunale, inter causas mixti fori; więc aby liberum exercitium religionis, wszystkim y wszędzie, cum securitate. expresse in codice legum warowanego, y do przysięgi, da Pan Bóg, pana przyszłego przyłożono było. Dalsze exorbitantiae mają proponować Panowie posłowie naszy, a między inszemi y to nie mniejsza, że świętey pamięci Jego Królewska Mość, pan nasz, in pactis conuentis sacrosancte to nam warować raczył, pieć zamków suis propriis viribus zbudować, które miały być wielkim wstrem nieprzyjacielowi Tatarzynowi y incursiom w państwa Jego Królewskiey Mości, zaczym iuż przez to Rzecz Pospolita y woiewodstwa nasze Ukraine wielką szkodę odnoszą: proponować mają Panowie posłowie nasi y expostulować Ich Mościów Panów senatorów, dlaczego temu prawu dosyć się nie stało. Tamże in pactis conuentis warował to Król Jego Mość, pan nasz, że fines regni miał rozszerzać a nie umniejszać, a księtwo Pruskie, po wyściu prawa lennego, księciu kurfirstowi, nie będąc żadną potrzebą przyciśniony, toż księtwo Pruskie, takimże prawem lennym, conferowało księciu Brandeburskiemu, z wielką szkodą y nieoszacowaną Rzeczy Pospolitey. Y ten punkt także proponować mają Panowie posłowie nasi Ich Mościom Panom senatorom, dlaczego sie to stało, ponieważ o tym żadney cognitiey przedtem nie było. Classis na morzu,

ex iisdem pactis conuentis, miała być zbudowana przez Jego Królewską Mość, pana naszego przeszłego, na któreby wiele Rzeczy Pospolitey naszej należało, iako szyrze o tym in pactis conuentis iest opisano, y temu iż sie dosyć nie stało, także expostulować mają Ich Mość Panów senatorów, dlaczego sie to stało: bo y księstwo Pruskie, że ta classis nie stanęła secundum pacta, iest przez nieprzyjaciela opanowane; także y biskupstwo Warmińskie, y w niem wiele kościołów, klasztorów in opprobrium, od ręki miecza nieprzyjacielskiego, poszło Ziemia Inflancka, nieoszacowana kwią narodu Polskiego y Wielkiego Księstwa Litewskiego opanowana, przez królów, panów naszych, czy nieczułością, czy niedbałością jaką, z wielką a nieoszacowaną szkodą Rzeczy Pospolitey, iest stracona y przez nieprzyjaciela nie tylko opanowana, ale y stąd Wielkie Księstwo Litewskie, za potężnymi incursiami nieprzyjacielskimi, wielką szkodę ponosi: pytać sie o to mają Ich Mościów Panów senatorów Panowie posłowie nasi, iako stróżów boku Państwego, dlaczego tak mera et supina negligentia, tak pożyteczna, wielka, zacna y potężna prowincja Rzeczy Pospolitey stracona iest? Wiele też należało Rzeczy Pospolitey na podawaniu hospodara Wołoskiego alternatą y trzymaniu zamku Chocinskiego, który że iest nam stracony, mają Panowie posłowie nasi proponować Ich Mościom Panom senatorom, dlaczego sie to tak stało. Estonią, pewną część ziemie Inflanckiey, do dziedzicznego królewstwa Szwedzkiego, pana naszego przeszłego, należącą, warował to był Jego Królewska Mość, pan nasz, że do corony miał przyłączyć, y temu upewnieniu, póki było w ręku y dispositiey pana naszego, dosyć

sie nie stało. Apparata bellica, iako działa, kule, prochy et his similia, ex iisdem pactis conuentis, powinien był Król Jego Mość suis sumptibus prowidować, na każdą wojnę, y przeciwko temu Rzecz Pospolitą, że opatrować s poborów y exactie ciężkich musiała, pytać mają Ich Mość Panów senatorów, czemu nie zabieżeli, iako byli powinni, według przysięgi swoiej y obowiązku. Seymy trzy niedzielne, dwuniedzielne y niezwyczainie składane, na których nowe exactie wymyślone y stan szlachecky nimi aggrauouany iest, starać sie, aby były annihilowane y zniszcione, y napotym aby tego w moc królowi, panu naszemu przyszłemu, nie dawano; okrom seimów zwyczaynych uchwalonych, aby nie byli przewłaczane nad sześć niedziel, y przy świecach aby nie odprawowano. Kwarta aby, według dawnych zwyczaiów, nie była nigdzie obracana, ieno na żołnierza quarcianego, na obronę Ukrainną, a Jego Mość Pan podskarbi, ieśliby sie ważył na co inszego obracać, aby powinien o to respondere na trybunale, inter causas officii. Z woewodztwa Wołyńskiego quartę aby wolno było oddawać we Lwowie, dla odległości mieysca, a Pana podskarbiego żeby requiriowali Panowie posłowie, wiele auctiey s przesłey lustraciek do skarbu doszło. Upominki Tataram, zdawna od Rzeczy Pospolitey naznaczone, pytać Panów senatorów, dlaczego nie oddawane były. Moneta złota, która iako wiele szkody w Rzeczy Pospolitey uczyniła, o którą tak wiele na wielu seimach trudności było, a żadnym sposobem do effectu przywieść Rzecz Pospolita nie mogła, y w tym mają pytać sie Ich Mościów Panów senatorów, dlaczego w tym tak byli niedbali. Precia rerum, przez

które tak wielką szkodę Rzecz Pospolita odnosiła, y przez kilka seimów ta sprawa Rzecz Pospolitą trudniła: zaczym, chcąc Rzecz Pospolitą hoc damno liberari, naznaczyła była commissarzów, tak w koronie, iako w Wielkim Xięztwie Litewskim, którzy Panowie commissarze, ziachawszy sie, przysięgę wykonali, taxowali we wszystkie kupieckie propositie, iako wiadomi cudzoziemskich kraiów, vallorem pieniędzy, łokciów materij; to, nie wiedzieć dlaczego, do effectu swego nie przyszło, y w tym winę Ich Mościom Panom senatorom przypisujemy, iako stróżom boku pańskiego. Articuli do naprawy praw. Domawiać sie tego Panowie posłowie mają, aby starostwa ludziom rycerskim y zaśluzonym dawane byli, a osiadłym tych kraiów y powiatu, w którym starostwo vakować będzie. Do tego Panowie starostowie aby starostwa swoie municiami i potrzebami armatnymi, to iest zamki, warowali i naprawowali kosztem swym; poczły swe aby okazywali y na Ukraine aby ie do wojska Ukrannego stawili, do Jego Mości Pana hetmana. Consensu starostw na ustąpienie aby s kancellarij nie wydawano, tam adultis, quam minorenibus cuiuscunque sexus, sub nullitate; gdyż, przez takie consensi y przedawanie starostw y odrywanie wsi y folwarków, starostwa ubożeją. Annati, według statutu króla Zygmunta Starego, y Zygmunta Augusta, y króla Stephana, żeby każdy s xięży, arcibiskupi y biskupi, którzy od Króla Jego Mości beneficia otrzymywać będą, takową summę, iakową do Rzymu, nomine annatae, dawaią, na obronę Rzeczy Pospolitey dawali, sub poena duplicitis summae de bonis mobilibus et immobilibus propriis, in defectu vero, de redditibus et pro-

uentibus, iuxta constitutiones. Podkomorzy coronny aby był zawsze przy Królu Jego Mości, y ten urząd aby nie ginął y s tymi Panami senatorami, którzy przy Królu Jego Mości residentią swoię odprawuią, żeby zawsze bywał y mieszkał, bez których consilio et scitu, wszystkie rzeczy, któreby seymu nie potrzebowali, aby powinien był odprawować, vocatis etiam nobilitate, ieśliby tego była potrzeba. Appellaty aby sądy ziemskie in causis granicierum nie dopuszczali na trybunał, ale tylko remissę uczynili na pole, do Pana podkomorzego, dla pretszey sprawiedliwości. Erraria publica aby byli zordinowane, to iest prouincialia aby każdy poborca, od braci obrany, woiewodstwa swego distributę czynił podatków y rationem tei distributi braciey, zaczym pretsza będzie retentorum executio. Czopowe przy tymże exactorze woiewodstwa naszego Wołyńskiego aby zawsze było, a nie przy adminisratiej skarbowej, które aby według quitów, iako y łanowe, wybierane było, za przysięgą osobliwą tegoż exactora. Woiewodów, kasztellańów, starostów, aby w swoich woiewodstwach obierano per electionem. Zlecieliśmy byli Panom posłom naszym na przeszły seim donieść do Króla Jego Mości, świętey pamięci pana naszego, iż cancellaria Króla Jego Mości tytułów starożytnych xiążętom Ich Mościom, w których Król Jego Mość szcześliwym panowaniem zastał, y iako w dawnych prawach y priuileiach unionis iest warowano, uimowała, iedno, iż dla spraw Rzeczy Pospolitey inszych, do poparcia tego artyculu im nie przyszło, co że sie przedtym działało przeciwko prawu y priuileium dawnym, tedy teraz znowu, na te terazniejszą conuocatią, Panom posłom naszym poruczamy,

aby przystoine impostorum tytuły xiążętom Ich Mościom tytuły dawano, według praw y priwileiów, starać sie o to maią Panowie posłowie nasi, aby cancellaria, w pisaniu do nich, tytułów im tych nie uimowała. Beneficia religionis, tam Romanae, quam Grecae, aby były conferouane obywatejom, szlachcie rodowitey z oica y z matki, w woiewodstwie tym, którym te dobra należące do rozdawania będą. Dla pretszey sprawiedliwości, do których ludzie, dla zagęsczenia spraw, na trybunale przysię nie mogą, gdyż woiewodstwa aż w dziewięć lat dochodzą, a sądy trybunańskie na to są uchwalone, iakoby ludzie ukrzywdzeni sprawiedliwość pretką olność mogli, starać sie o to maią Panowie posłowie nasi pilno, znioszszy sie z Ich Mościami Pany bracią naszą górnich woiewódstw, aby sądy trybunańskie, w Lublinie iedne, a w Piotrkowie drugie, continue sądzone byli, obrawszy na to sowitych deputałów y pomknąwszy czasu trybunału Lubelskiego do Bożego Narodzenia, warowawszy to, aby marszałek deputacky w iurisdictij starostwa nie wdawał sie, y praw y ustaw nowych, ku póżytkowi swemu, aby nie ważył czynić, według constitutij, o tym uchwalonych. Jeśliby po śmierci Jego Królewskiej Mości, pana naszego, iakiekolwiek sądy odprawowały się, aby żadney wagi nie miały, starać sie o to Panowie posłowie maią, y decreta aby nullius valloris byli. Ponieważ świętey pamięci Król Jego Mość, pierwszy Zygmunt, godney pamięci xięciu Constantemu Ostrogskiemu, hetmanowi Wielkiego Księstwa Litewskiego, pradziadowi Jaśnie Wielmożney Jey Mości Paniey Annie na Ostrogu Chotkiewiczowej, woiewodziney Wileńskiej, hetmanowej

wielkiey Wielkiego Xięstwa Litewskiego, cum omnibus attinentiis y z wolnym podawaniem osób duchownych oboiey religiey Rzymskieu y Greckieu, od lat sta kilkudziesiąt, za zasługi odważne, po niejakim zdraicy Glińskim, prawem wieczystym, dać raezył, czego w dispositiey, osobliwie w podawaniu wolnym władiki na władictwo Turowskie we włości Turowskiej będąc, antecessorowie Jey Mości Paniey woiewodziney zawsze zostawali: prosić tedy mają Panowie posłowie, aby Jey Mość Pani woiewodzina napotym w Turowie, iako dziedzieczka, przy podawaniu władiky na władictwo Turowskie, według tegoż priuileiu, przodkom swym nadanego od króla Zygmonta Pierszego, cale zachowana była. Iż na przeszłym seymie Król Jego Mość, pan nasz, recompensując Rzeczy Pospolitey gratitudinem, mynice post fata sua conferował wiecznie Rzeczy Pospolitey, przeto Panowie posłowie nasi ze wszystkimi stany znosić sie mają około tey mynice, aby pieniądze dobre robiono y stąd intrata y pożytek Rzeczy Pospolitey zwykły dochodził. Mają też Panowie posłowie prosić za Jego Mością Panem Waclawem Zubcewskim, horodniczym Łuckim, z dawnych czasów y w różnych expediciach Rzeczy Pospolitey dobrze zasłużonym żołnierzem, aby dobra, lennym prawem onemu należące, priwileimi seimowemi confirmowane, a od niego odeszłe, przywrucone, abo na to mieysce inszemi nagrodzono mu było. Za Pany Łahodowskymi Alexandrem y Markiem mają sie przyczynić Panowie posłowie, aby do cci byli przywrucceni, także za Panem Bolesłaszyckim mają sie przyczynić Panowie posłowie nasi, aby do cci był przywruceny. Decreta trybunalskie, któreby przeciwko con-

stitutiom anni millesimi sexcentesimi vigesimi septimi stanęły, aby in toto, quae vim legis sapiunt, zniesione były. Poenas contra temere litigantes mają Panowie posłowie namówić. Commissia aby bez wszelakiej trudności stanowi szlacheckiemu s cancellarij Jego Królewskiey Mości wydawane były, y według constitutij, woiewodstwu Braclawskiemu służącey, aby w naszym woiewodstwie Wołyńskim takowe commissie odprawowane były. Popisy w tych trzech powiatach woiewodstwa naszego Wołyńskiego mają być odprawowane, to iest Łucki powiat pod Łuckiem, Włodzimirsky pod Włodzimirzem, a Krzemieniecy pod Krzemieńcem, pro feria secunda post dominicam Conductus Paschae, przed urzędnikami ziemskimi. Electie podkomorzaego y sądów ziemskich we Włodzimirskim powiecie od samych tylko obywateli tego powiatu, dobrze osiadłych, odprawowane być mają. Także y obieranie deputatów w Łucku, właśnie s powiatów tych obywatele osiedli mają być obierani na trybunał, także y posłowie. Żeby na seymie sprawy sądzono z regestru, tak iako w trybunałach y innych sądach, nie s karteczek. Accademiae aby przy prawach swoich zostawali. Kto do roku i sześciu niedziel banitij z siebie nie zniesie, tedy ma zostać ipso facto infamis, y dobra iego, ieśli ma większą niżeli lucra per lucra wynoszą, tedy per medium iść mają: pars fisco a pars parti, a ieżeli nie ma większych nad lucra per lucra, tedy tylko samey parti należeć mają. Jeśliby którzy arte do szlachectwa przychodzili, luboby ich decreta trybunalskie approbowałały, tedy żadnej wagi te decreta mieć nie mają, y wolno zadać nieszlachectwo, a poena na takiego,

co zada nieszlachectwo, ma być wedle prawa coronnego. Deductio nie ma być szlachectwa tylko per dispositiones literatorias antiquas; zaczym, kiedy takiego do swego szlachectwa przyjął, sam traci szlachectwo, według constitutij anni millesimi sexcentesimi trigesimi primi et anni mille-simi sexcentesimi trigesimi secundi. Ten tedy rigor prawny ma sie ściągać na ignobiles, nietylko na przyszłych, teraz-nieyszych, ale y na przeszłych, którzy non gaudent iure nobilitatis. Acz per expressum prawo o tym mamy, że wszelkie tutorie saluo iure propinquiorum bywają dawane, jednak, iż sie znайдują tacy, którzy, zatrudniając rzeczy, dla priuat y pożytków swych, mało abo nic do tego należąc, mimo bliskich pokrewnych et naturali iure do tego nale-żących, po tych, którzy bez testamentu umierają, tutorią u dworu upraszają y otrzymywają, czemu zabiegając, potrzeba na takowych poenę włożyć y constitutię dobrze obostrzyć, aby te tutorie, które przedtem wydane znайдą sie, takowe byli annihilowane. Indigenatów którzy nie mają, tedy non possunt wolnościami naszymi gaudere, według constitutij o tym przedtem uchwalonych. Więc y to, że sie processa wielkie zageściły z osobami duchownymi, Ich Mość Pa-nowie posłowie nasi mają to koniecznie efficere, żeby, nie według prawa duchownego, ale według prawa ziem-skiego, forum z stanem szlacheckim jednakowe mieli, y appellatie ratione personarum ich, iako też y inszych spraw, nigdziey indziej, tylko tam, iako y stanowi szlacheckiemu żeby praefigowano, naznaczane y dopuszczane byli inter causas spirituales compositi iudicii. Działo sie w Łucku, w kościele katedralnym biskupstwa Łuckiego, anno Domini

et die ut supra. У тое инструкции печать притисненая одна, а подпись руки кнежати его милости, пана маршалка, въ тые слова:

*Jerzy xiąże z Ostroga Zasławski na Zasławiu,
marszałek woiewodstwa Wołyńskiego koła rycerskiego.*

Котораяжъ то инструкция, за поданемъ вышъ помененого кнежати его милости, пана маршалка, а за принятемъ моимъ урядовыми, до книгъ есть вписана.

Книга гродская Луцка 1632 года, листъ 529 — 537.

XVII.

Постановление дворянъ Волынскихъ на провинциальномъ сеймѣ, въ Луцкѣ. Общее обязательство дворянъ явиться на Варшавскій сеймъ, назначенный для избранія нового короля, и стараться объ утвержденіи правъ и привилегій, имъ предоставленныхъ. Дворяне Волынские, признавая себя народомъ Русскимъ, постановляютъ не приступать къ избранію нового короля, пока древнія права православной церкви не будутъ возстановлены и утверждены королевскою присягою, и пока свобода вѣроисповѣданія не будетъ установлена закономъ.

1632 августа 21.

Року тисеча шестъсотъ тридцать второго, месеца августа, двадцать первого дня.

Пришедши очевисто на врядъ кгородский въ замокъ Луцкий, до мене Александра Малиновскаго, буркграбего и наместника подстароства Луцкаго, велможный его милость, панъ Андрей зъ Домбровици Фирълей, маршалокъ кола рицерскаго, на сеймику теперешнemъ, въ Луцку, на день шестнадцатый месеца авгуаста, въ року теперешнемъ, съ конвокации недавъно прошълое Варшавъское зложономъ, згодне обраный, именемъ всихъ милостей, пановъ обывателювъ воеводства Волынскаго, и своимъ, для вписаня до книгъ нинешихъ кгородскихъ Луцкихъ подаль ухвалу и постановене артикуловъ певныхъ, нижей въ той ухвале менovanыхъ, съ печатю и съ подписомъ руки своеe, прѣзъ тыхъже ихъ милость, пановъ обывателювъ воеводства Волынскаго, на помененомъ сеймику межи собою згодне постановленыхъ, на писме даную и учиненую, о чомъ тая ухвала ширей въ себе маеть; которую то ухвалу такового постановеня, за поданемъ его милости пана маршалъка, я, врядъ, для вписаня до книгъ, принялъ, читалъ, и такъ се въ себе, писомъ Полскимъ висаная, маеть:

Landum woiewodstwa Wołyńskiego.

My senatorowie, hrabie, dignitarze, urzednicy y wszylko rycerstwo woiewodstwa Wołyńskiego, na dzien relatley, pro die decima sexta augusty, s conuocatley przeszley Warszawskiey, wszyscy iednostaynie zebrani y zgromadzeni,

samym sobie, prosteritati nostre (*sic*) y kożdemu, komu o tem
 wiedzieć będzie należało, to, cośmy miedzy sobą uchwalili
 y postanowili, y s czym, na przyszło, da Bóg, złożoną
 electią nowego pana, iedziem, iednostaynie oświadczamy y
 zeznawamy. Naprzód: wysłuchaliśmy Panów posłów na-
 szych relatiey, którą nam s przeszley conuocatiey uczinili,
 y uważyliśmy captur abo postanowienie tey conuocatiey,
 gdzie iż nie stało sie we wszem dosyć Rzeczy Pospolitey,
 abowiem exorbitantie wszylkie niemał (*niemal?*), ścisłością
 czasu, a nie s przyczyny Panów posłów naszych, excludo-
 wane y do przyszłego ziazu, da Bóg, na electią są odlo-
 żone, którego czasu, nie day Panie Boże, opuścić, ad sa-
 nanda vulnera Regi Publice (*sic*): tedy my wszyscy, za te
 naypierwey ostrożność, tak Ich Mość Panom senatorom,
 iako Ich Mość Panom bracy naszey dziękuiemy, iż con-
 stitutum et decretum est, naypierwey (*nie pierwey?*) ad
 electionem et nominationem noui regis przystąpić, aż wszyt-
 kim y we wszelkim Rzeczy Pospolitey publicznych exorbi-
 tantiach, iako y particularnych wszylkich woiewódstw sta-
 nie sie dosyć. Dziękuiemy niemniej y za to, iż electio-
 nis modum, którego, iako przedtym zawsze przodkowie nasi,
 obawiając się wolney electiey wolnego narodu zaciągnąć
 electoratum, y tego, co wszelkim należy in genere, przy-
 czytać certis et specificatis personis, tak y my wystrzega-
 liśmy sie, nie formując ani namawiając, przy dawnych
 prawach y swobodach nas wszylkich zostawili. Przetoż,
 kochając sie w tey nayprzednieyszey wolności naszey wol-
 ny Pana electiey, smakując ią sobie, a bolejąc na te to
 Regi Publice vulnera, których przez posły, iako nigdy przed-

tym, tak y na tey conuocatiedo, uleczić nie mogliśmy, rze-
 kliśmy sobie y postanawiamy wszyscy unanimiter, nie do-
 statkami, ale cnotą, miłością naszą ku oyczyznie, prawom
 y swobodom naszym oświadczając sie, tak, iako którego
 zdolność będzie, każdy, według conditiey y przemożenia
 swego, nie pocztami ale osobami swemi, na naznaczony
 termin y mieysce, na dzień pierwszy electiey złożonego
 ziazu, stawić sie, a tam stawiwszy sie, inszych woie-
 wódstw przykładem, porządek między sobą uczniuć y do
 koła ieneralnego s pośrodku siebie, do namawiania sie y
 traktowania w sprawach Rzeczy Pospolitey, obierać y wy-
 sylać, przy tym, co prawo y swobody nasze każą, wszyscy
 mocno stawać y nie pierwey do electiey y do nominatiey pana
 przystępować, aż wszytkie in genere vulnera Rzeczy Pospo-
 litey poleczone y panu, którego nam, przez wolne głosy,
 da Pan Bóg, zgotowane y podanę będą. A iż miedzy ex-
 orbitantiami naypierwsza iest woiewodstwa nasze Ruskie
 dotykająca o uspokojeniu religiey Greckiey exorbitantia w
 koronie Polskiey, pospolu z narodem Ruskim, incorporo-
 wanym y uprzwileowanym, w którym uspokojeniu, iż,
 miasto poleczenia, Panowie bracia naszy, ci, którzy mere
 religiey Greckiey, tey, którą świętey pamięci Król Jego
 Mość zastał, tuentur, barziey podanymi od unitów puncta-
 mi są exacerbati; tedy my, uważywszy, iż ta exorbitantia,
 nie tylko ych, ale nas wszytkich, naród Rusky, zachodząca
 y prawa nasze, przy tem naypierwiey stanąć mamy, nie
 przymując tych punctów podanych, abyśmy totaliter, tak
 iako przywiley incorporatiedo woiewódstw Kyiowskiego, Wo-
 łynskiego y Bracławskiego niesie, uspokoieni byli. A wła-

dyc two Włodzimirske wakuiące, które, przeciw Russkim y de incompatibilibus constitutionum, w długiey administraciey xiądz metropolita trzyma, aby temu, który s pośrodku nas y braciey naszey niezuniowany podany będzie, conferowane było. Y ieśliby w tym czasie, za uproszonym przywilegiem, per modum expectatiue, miał kogo xiądz metropolit poświęcać, de nullitate protestamur; także y wszystkie ynsze władyciąta y benefitia cerkiewne, przeciwko prawu rozdane, aby in genere wszystkie zaraz powracane były, tego unanimiter wszyscy na przyszley, da Bóg, electiey poprzeć będącim powinni, przytym, aby w dom Ich Mościów Panów Hulewiczów cerkiew, w zamku Łuckim będąca, y na gruncie ych własnym sumptem zmurowana, bez dworu od tego gruntu, przedażą alienowanego, wrócona była. Powiniśmy też się o to wszyscy starać, aby przysięga przyszłemu, da Bóg, panu naszemu, według przysięgi trzech antecesorów: świętey pamięci Henryka, Stephana y Zygmonta Trzeciego, królów Polskich, podana y wyraźnymi słowy, voce sufficienti, wykonana była, w której przysiędze acz dissidentes de religione od królów panów swych dobrze są warowani, iednak, że exequutiey dotąd nie było, zaczym na wielu mieyscach, iako cerkwie religiey Greckiey, tak y zbory rozmayte y domy tych nabożeństw, po różnych mieyscach, wielkie krzywdy y gwałty cierpieli, mamy efficere koniecznie (bo pokój wewnętrzny do wszystkiego dobrego w oczyszcie iest wodzem), aby proces y exequutia była namówiona dostatecznie cum persona cuiusuis status, conditionis et preminentiae, tam spiritualis, quam secularis, decessive et ultimarie, intra fines regni,

non extra regnum, a manowicie na trybunale, inter causas mixti fori; więc aby liberum exertitium religionis, wszystkim y wszędzie, cum securitate expressa, in codice legum warowane y do przysięgi, da Pan Bóg, pana przyszłego włożone było. Waruiemy y to sobie, abyśmy rozdawania wacancy w woiewodstwie naszym, począwszy od biskupstw, władców, świeckich dignitarstw wyszszych, aż do namniejszego, obywatelom tylko s przodków w kraich naszych, poparli. Więc, iż też siła trudności y to Rzeczy Pospolitey niesie, że po zgodnie zawartych ziazdach w rozmętych materyach publicznych Rzeczy Pospolitey zachodzących, ci, którzy in fatie Regi Publice, gdzie tego plac, nie ozwawszy sie potym w kilka albo w kilkanaście dni, inscigis (*in sciis*) caeteris, protestatie lub commentiy (?), pro libitu, na zwątlenie publicae concordiae, czynią; co y teraz ieśliby, bądź po conuocatietey ieneralney warszawskiey, na zwątlenie iakiekolwiek części, w kapturze sacrosanctae zawarty, bądź po iakim seymiku, zgodnie concludowanym, kto uczynił, a zwłaszczta, ieśliby ieszcze, na te same zgode podpisawszy sie, protestatiami sobie contradicował: mamy tego koniecznie poprzeć, aby to było anihilowano, a napotem, iako rzecz notiva Regi Publicae, aby seuere zabroniona była; chyba coby było włożono in uolumen legum, non agitatum y non conclusum, przeciwko temu protestari wolno. A iż, na seymikach y ziazdach woiewodstwa naszego, częste od Panów dignitarzów y urzędników ziemskich occasione różności constituti używają differentie, consilia nostra retardantes, przeto ordinem officialium napotem nieodmienny namówić mamy. Zniesienie śluz na Bugu,

Styrze y Horyni, począwszy od Sokalsky aż do Brzeskiew, która, iako barzo szkodliwa, napisznie zniesiona być ma, według prawa de fluiis nauigalibus, poprzeć mamy. Successorowie aby w powiatach do wybierania poboru, w każdym zosobna grodzie, bywali, starać się mamy. Jako rzecz nullo usu aggrauantem, podymne groszowe zniść usiłować będziemy. Jaśnie Wielmożny Paniey Anny, xiężny na Ostrogu, Chodkiewiczowej, woiewodziny Wileńskiey, postulatum strony podawania w dziedzicznej majątkości Jey Mości, Turowie, władcy, według przywilegiu świętej pamięci króla Zygmonta Pierwszego, godney pamięci xięciu Constantemu Ostrogskiemu, hetmanowi Wielkiego Księstwa Litewskiego, pradziadowi Jey Mości danego, do efectu przywieść conari mamy. Wielmożny Jego Mość Pan Roman Hoscky, kasztelan Kijowsky, optima intentione, do koła naszego wniosł petitum, aby Jego Mości wolno było disponere bonis hereditariis, iż iedyne zacney swej familię zostawszy superstes a sine prole dotychczas, życzy sobie tego, aby pamiątka domu Jego Mości, dobrze Rzeczy Pospolitej zasłużonego, na potomne czasy nie ustawała w oyczynie naszej, y taką chce uczynić dispositią, któraby publico Regi Publice commodo zawsze zostawała: tego na electiey, in senatorio et equestri collegio, soleniter y gorąco domagać się mamy. Y za Jego Mością Panem Wacławem Zubcewskim, horodniczym Łuckim, z dawnych czasów, na różnych expeditiach, Rzeczy Pospolitej dobrze zasłużonym, instantią uczynić mamy, aby dobra, lennym prawem onemu należące, przywileiami y decretami confirmedane seymowemi, a teraz odeszłe, przywrócone, albo na

to mieysce inszemi nagrodzone były. A, strzeż Boże, casu electiey, da Bóg, przyszley rozerwania, warować soleniter, aby Ich Mość Panowie senatorowie, sine scitu et voluntate, to iest equestris ordinis, electiey drugiey nie składali, która, omnium suffragiis, totaliter niwczym wagi mieć nie mogłyby, gdyby przeciwko prawu inakszym sposobem złożona była. Czego wszystkiego dopomóc sobie iednostaynie efficere mamy, y nie przystępować do electiey y mianowania pana, aż sie temu wszystkiemu dosyć stanie. Pogotowiu iesliby kto chciał tey spólnę, nas wszystkich zgodzie y uchwale, z iakiękolwiek miary, contravenire, taka contraventio żadney wagi mieć nie może y nie będzie. Działo się w Łucku, w kościele catedralnym, roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego wtórego, dnia dwudziestego pierwszego augusta.

У тое ухвалы печать притисненая одна, а подпись руки его милости, пана маршалка, тыми слова:

Andrzej Firley z Dombrowice, marszałek koła rycerskiego woiewodstwa Wołyńskiego, manu propria.

Котораяжъ то ухвала, за поданемъ его милости, пана маршалка кола рыцерского, а за принятемъ моимъ урядовымъ, уся, слово до слова, до книгъ кгородскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1652 года, листы 1047 — 1050.

XVIII.

Статыи, постановленныя на избирательномъ сеймѣ, для успокоенія православной религіи въ королевствѣ Польскомъ и Великомъ Княжествѣ Литовскомъ. 1632 ноября 1.

Ad officium et acta praesentia castrensa capitanealia Varsaviensia personaliter veniens magnificus Georgius a Thenczyn Ossoliński, thesaurarius curiae regni, Pilznensis, Adzelensis capitaneus, et generosus Andreas Rey de Naglowicze, cubicularius familiaris Regiae Majestatis Sveciae, eidem officio praesenti puncta inter dissidentes religionis Graecae, manu Serenissimi Vladislai, Principis Poloniae et Regis Sveciae, subscripta et sigillo communita ad ingrossandum in acta praesentia castrensa capitanealia Varsaviensia obtulerunt, de tenore tali:

Puncta uspokojenia obywatelów coronnych y Wielkiego Księstwa Litewskiego, narodu Ruskiego, w religii Greckiey będących, przez Nayśnieyszego Króla Jego Mości Szwedzkiego, Władysława Pierwszego, ad affectationem wszystkiey Rzeczy Pospolitey, przy deputatach utriusque gentis et ordinis, namówione. Naprzód, wolne odprawowanie nabożeństwa y sacramentów świętych, administratio cerkwie, y poprawowanie, y nowych, za wyraźnym consensem Jego

Królewskie Mości, murowanie i budowanie, tudziesz szpitalów, seminaryi, szkół, typografiey, i wolny do urzędów mieyskich przystęp w uniey nie będączem, we wszystkich miastach i miasteczkach dóbr Rzeczy Pospolitey. Bractwa cerkiewne, wszystkie in genere, którekolwiek dotąd są u nieunitów, także i te, które przez nich napotym będą instytuowane, z swymi cerkwiami, mają bydź przy nich in pacifica possessione et libero exercitio. Metropolit Kiiowski, w uniey będący, ma mieć salvum ius et titulum nad wszystką Russią, w unii będącą, y iego sukcessorowie, a dobra, do metropolij należące, przy teraźniejszym xiędu metropolicie mają zostawać, z monastyrem Wydubickiem, a post decessum iego, te dobra, które w woiewodztwie Kiiowskim do świętey Zophiey należą, mają się do teyże cerkwi świętey Zophiey wrócić, albo im correspondentia, od Króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey, nadane będą; która to cerkiew świętey Zophiey Kiiowska, z poddanemi na placach, tudziesz w około niey będączmi, przy nieunitach ma zostawać y przy metropolicie, sacrę od patryarchy Constantinopolskiego mającym, który zawsze z pośrodku ślachty narodu Ruskiego, według dawnych praw y zwyczaiów, od duchownych y obywateł coronnych y Wielkiego Księstwa Litewskiego teyże religiey Greckiey, nie w uniey będących, ma bydź obierany y od Króla Jego Mości uprzywiliowany. Co się y o Lwowskiem, Łuckiem, Przemyskiem, Mscisławskim władykach, y Pieczarskiem także Unioiowskiem archimandritach ma rozumieć. Władycievo Przemyskie iako y Lwowskie przy nieunitach ma zostawać zawsze, ze wszystkimi dobrami y przynależnościami, zdawna

należącymi. Do żywotie iednak teraznieiszego xięda Krupeckiego, albo poko na insze nie postąpi, ma wczale zostawać, y obywatele tameczni obrać sobie mają władkę nieunita, któremu od Króla Jego Mości przyszłego, da Pan Bóg, na seimie coronathey, przywilei będzie dany, y zupełną iurisdictią mieć będzie nad wszystkimi, w uniey nie będączemi, a na residencyą monastyr świętego Spasa, świętego Onofria y nazwany Smołnicza mają mu bydź exnunc dane, a dotąd poko teraznieyszy xiądz Krupecky in possessyone tego władyctwa zostawać będzie, na każdy rok po dwa tysiąca złotych temu władyce przysły, da Bóg, Król Jego Mość y Rzecz Pospolita ma naznaczyć; post cessen zaś albo decessum xięda Krupeckiego, pomieniony nieunit władyka, z capitulą swą, ma y wolen będzie obiąć władyctwo y wszystkie dobra władyctwa tego, bez wszelkiey przeskody. Władyctwo Łuckie y z katedrą y wszystkimi dobrami, do tego władyctwa należącymi, ma bydź ustąpione od teraznieiszego xięda Poczapowskiego, władyki Łuckiego, władice nieunitowi, od obywatelów Wołyńskich nieunitów religiei Greckiej obranemu, zaraz po przywileiu, który mu na seimie, da Pan Bóg, coronathey ma bydź dany; a ten teraznieyszy, xiądz Poczapowsky, cathedry, władyctwa y dóbr ustąpiwszy, ma przecie zostawać w titule władyki Łuckiego, ad cessen aut decessum, a do monasteria Żydyczyńskiego ma się przenieść, który ze wszystkimi dobrami ma trzymać, także ad cessen aut decessum; ten zaś, który nastąpi po nim, iuż zażywać nie ma tytułu władyki Łuckiego nigdy. W Wielkim Xiestwie Litewskim ma bydź władyka Mscisławski, od nieunitów, tamecznych

obywatelów, tymże sposobem iako Łucki y Przemyski, obrany, któremu na to władyctwo, na coronathey, da Pan Bóg, przysłey, prziwilei od Króla Jego Mości dany ma bydź. Ten władyka Mscysławsky, nieunit, Orszański y Mohilewski ma się nazywać, a cathedrę swoię ma mieć w Mochilowie, w monasterze świętego Spasa, lecz beneficia wszystkie, iako teraz trzyma xiądz Sielawa, archiepiscop Połocky, do archiepiscopstwa y władyctwa Witebskiego y Mscisławskiego należacze, przy nim y po nim następuiących archiepiskopach Polockich, unitach, zostawać mają; terazniewszem zaś władyce Mscisławskiemu, nieunitowi, intraty roczney dwa tysiąca złotych ma bydź naznaczono. Archimandria Pieczarska z przynależnościami swymi, monastyr Michała Złotowierzchego y insze wszystkie monastyry y cerkwie Kiiowskie y do Kiiowa należacze, wyiawszy sam monastyr Wydubicki wyszpomieniony, przy nieunitach zostawać mają. Bractwu Wileńskiemu, tytułem świętey Trójcy nazwanemu, a przy cerkwi świętego Ducha nie w uniey będączemu, zaczęta cerkiew domurować, propositią inszych cerkwi y kościołów, byle nie in modum fortece, wolno, a w nagrodę Trójcy świętey, która iusz, z tamecnem bractwem zuniowanem, przy unitach wecale zostawa, cerkiew iedna w murze Zmartwychwstania, druga świętego Iwana, a trzecia świętego Jerzego na przedmieściu ma im bydź dana. A processa wszystkie z tego bractwa y z Mińskiego, także in genere ze wszystkich miast y miasteczek, bractw y cerkwi, w coronie y Wielkim Xięstwie Litewskim będących (ratione cerkwi exercitii religionis tantum), banitiae, suspensae, decreta, mandaty, sequestri, comisie, zakłady,

aresti, in quocunque subsilio zaszły, na ludziach cuiuscunque status et conditionis, de facto cassantur et annihilantur. Monastyr pusty pod Grodnem, tak iako zdawna zawiera się w sobie, z przynależnościami swemi, nieunitom ma bydź oddany, w którym samego metropolyty Kiiowskiego, nie będącego w uniey, albo iego coadjutora, dla sporządzania cerkwiey y duchownych nieunitów w Wielkim Xięstwie Litewskim, ma bydź residentia. A isz exercitium liberum nieunitów potrzebuie wyraźnego oznaczenia tych monastyrów y cerkwi, które im bydź mają, w którym mieście albo miasteczku królewskiem, tak w koronie iako y w Wielkim Xięstwie Litewskim, ustąpione, a to na ten czas sposobnie, distincte et specialiter wypiszać się nie może, dlatego, że w tym requiritur skuteczna wiadomość y proportio unitów y nieunitów; tedy na przysłem, da Pan Bóg, seymie nowego króla szczęśliwej coronatiey, mają bydź naznaczeni od tegoż króla, da Pan Bóg, nowego, commissarze z oboga narodów: dwa katolickiey, a dwa Greckiey religiey nieunitów do korony y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, którzy, do miast główneyszych prowincyalnych Ruskich y Litewskich ziechawszy, także miasteczek wszystkich, zaraz po seymie, tę kommissią zacząć y onę skutecznie odprawić, ducta proportione cerkwiey y unitów z nieunitami w każdym mieście y miasteczkui, fideliter uważyć y im cerkwie naznaczyć mają y powinni będą, zaraz do wolnego odprawowania nabożeństwa podać, a cokolwiek przesz te comisarze uznano y podano bendzie, to iuż na potomne czasy disquisitiey żadney mieć nie będzie. Terasz iednak, dla odprawowania nabożeństwa nie-

unitom w Mscisławie dwie cerkwi, świętey Tróyczy y świętego Spasa, w Mohilowie do wyżey pomienionego, na cathedre władycę nieunitowi naznaconego, monastyra Spasa świętego, cztery cerkwie, to iest: Wniebowzięcia Panny Mariey, Tróycy świętey, Zmartwychstania y Wniebowstąpienia, w Orszy Świętego Ilie y Zmartwychstania, a w Dziśnie iedna cerkiew nowo zbudowana, Zmartwychstania, w Połocku zaś cerkiew iedna, która będzie naznacona od commissarzów pomienionych. Cathedry isz też y beneficia, które przy unitach zostały, unitom rozdawane bydź mają, z tym jednak warunkiem, aby żadnem sposobem y pretextem dobra cerkiewne a ritu ich Graeco nie były alienowane. A co się tknie curam pastoralem, tak się to deklaruie na obiedwie stronie, że kożdemu wolno będzie, nie chcącemu bydź w uniey, referować się do pasterza sobie należnego nieunita z dyocessyiei, pod unitem władyką będączej, y wzaiem, którzy chcą bydź w uniey z diocaeisiey, pod nieunitem będączej, do najbliższego władki unita, npałkład ze Mscisławskiego władcyta do archiepiskopa Połockiego unita, a z archiepiscopstwa Połockiego do władki Mscisławskiego nieunita. Tosz się w inszych wszystkich diocaeisach w coronie y Litwie ma rozumieć, bez wszelkiey praepeditiey jednego od drugiego. Naostatek strony obiedwie w zgodzie y pokoiu zachować się mają, nie następuiąc iedna na drugą, pisma y controversie, które miedzy sobą mieli, suppressore, y napotym żadnych, które zwykli exacerbować, nie wydawać, nauką y przykłady dobromi zgode y miłość iednać, osobliwie tesz w tym czasie do coronathey, poko to wszystko ad executionem

przesz nowego, da Bóg, króla, przywiedziono nie będzie, zadney violenciey strona stronie, praetextem tey compositioney, czynić nie ma, sub paenis, contra violatores securitatis publicae sancitis. Dan na seymie electiey nowego króla, w Warszawie, przy bytności deputatów z senatu y koła rycerskiego: Jaśnie Wielebnego xiędza Adama Nowodworskiego, biskupa Poznańskiego; Jaśnie Wielmożnego, Wielmożnych y Urodzonych Rafała z Lesna Leszczyńskiego, woiewody Bełzkiego; Krzysztofa Radziwiła, księcia na Birzach y Dubinkach, hetmana polnego Wielkiego Księstwa Litewskiego; Jerzego z Thencyna Ossolińskiego, podskarbiego nadwornego koronnego; Jerzego Dydyńskiego, sędziego Podolskiego; Andrzeja z Nagłowicz Reia, dworzanina pokoiowego Jego Królewskiej Mości; die prima novembris, anno millesimo sexcentesimo trigesimo secundo.

Vladislaus Rex Sveciae.

*Акты герба Варшавского (Obligationum) 1631 — 1632 года,
№ 8, страница 2743.*

XIX.

Списокъ западнорусскихъ дворянъ, присутствовавшихъ на избирательномъ сеймѣ, бывшемъ въ 1632 году. 1632 ноября 8.

Wolińskie woiewodctwo.

Adam Alexander xiąże Sanguszko, woiewoda Woliński.

Jerzy xiąże z Ostroga na Zasławiu.

J. M. Czartoryski na Klewaniu.

Jeronim Charleski z Charleża, starosta Łucki.

Daniel Jeło-Maliński, chorąży Wołyński.

Łagrenty Drewiński, czasznik Wołyński.

Alexander Pużyna.

Kazimierz Ostrorog.

Adam z Withowic Czerny.

Jerzy Pużyna, łowczy Wołyński.

Samuel Ledechowski, sędzia Krzemieniecki.

Krzysztof Sieniuta na Lachowcach.

Piotr Zachorowski, podsędek Włodzimierski.

Hrehory Czetwertyński.

Marcin Czaplicz Szpaniowski.

Siemion Ulewicz Wojtenski, pisarz ziemski Łucki.

Theodor Liniewski.

- ↓ Adam z Brusilowa Kisiel, secretarz Króla Jego Mości.
 Philon Jełowicki.
 Michał Liniewski.
 Jerzy Czaplicz Spaniewski, starszy sendzia kapturowy
 woiewodztwa Wołyńskiego.
 Andrzej Czaplicz Szpaniewski.
 Marcin Dąbrowski, skarbnik Wołyński.
 Alexander Wielohorski, woyski Łucki.
 Roman Zahorowski.
 Gabryel Ulewic Cowowski.
 Iwanicki Mathyasz.
 Andrzej Bołbas Rostocki.
 Paweł Hulewicz Woiutyński.
 Thobiasz Iwanicki.
 Zacharyasz Czetwertyński.
 Szymon Hulewicz Drozdeński.
 Mikołaj Mokoszy Bakowiecki.
 Waclaw Liniecki.
 Jan Okorski.
 Piotr Lubieniecki z Lubieńca.
 Mikołaj Kisiel z Brusielowa.
 Jędrzej Liniewski.
 Jędrzej Budziszewski.
 Jerzy Zorzewski.
 Michał Jakuszewski.
 Mikołaj Hulewicz.
 Mikołaj Rafał Orain z Brozek.
 Mikołaj Chłopicki.
 Jan Ledochowski.

Krzysztof Skotnicki.
 Jerzy Ledochowski.
 Krzysztof Czaplic Spaniewski.
 Hrehory Łaszko Czerczycki.
 Mikołaj Czaplic Szpaniewski.
 Alexander Łaszko Czerczycki.
 Walenty Chmielecki.
 Waclaw Zahorowski.
 Marcin Kossiński.
 Mikołaj Ołdakowski.
 Mikołaj Nieswiastowski
 Bernardyn Kierznowsky.
 Constanty Laszko Czercky.
 Mikołaj Zorzewski Zorzewa.
 Szymon Wnuczek Peredylski.
 Andrzej Wnuczek Peredylski.
 Jerzy Sieniuta.
 Mikołaj Jałowicki.
 Andrzej Suchodolski.
 Paweł Iwanicki.
 Waclaw Bohowityn z Skodzierad.
 Balthazar Raiecki z Rayca.
 Paweł Kryński.
 Heliasz Jenicz.
 Krzysztof Hohol.
 Mikołaj Myślowski z Myślowa.
 Gabryel Druzbiec z Lipca.
 Alexander Bielecki.
 Krzysztof Grochowski.

Michał Jankowski.
 Jan Kulikowski.
 Woyciech Łącki.
 Michał Krzywkowski.
 Andrzej Kulikowski.
 Woyciech Szydłowski.
 Jerzy Kulikowski.
 Woyciech Wysocki.
 Adam Rogalski.
 Jan Marcin Tyscieyski.
 Jan Olszowski z Olszewic.
 Stanisław Szydłowski.
 Mikołaj Isernicki.
 Michał Aksak.
 Jędrzej Czerwieński.
 Jan Hołowiński.
 Jan Kossakowski, pod. Krzemieniecki.
 Sziemaszko Constanty.
 Kazimierz Kossakowski.
 Piotr Kossakowski.
 Maciej Mroczek.
 Floryan Mękisky.
 Constanty Kossakowski.
 Remigian Kossakowski.
 Jerzy Woynieliowic Horzewski.
 Jan Zyzyński.
 Woyciech Młozewski.
 Wacław Płowiński.
 Jakub Brański.

Mikołay Podhorski.
 Jerzy Jenicz.
 Stanisław Jenicz.
 Jan Prokobuy Woysławski.
 Jan Wigura.
 Szymon Wigura.
 Andrzej Drewiński.
 Paweł Drewiński.
 Mikołay Drewiński.
 Alexander Czudynowic.
 Jan Staniszewski.
 Paweł Jenicz.
 Piotr Porczyński.
 Krzysztof Cieszyński.
 Ostaphieian Szewrog.
 Tomasz Gieszyński.
 Mikołay Pokrzywniczki.
 Adam Pokrzywnicki.
 Andrzej Paprocky.
 Henryk Kossakowsky.
 Hrehory Hruswický.
 Bernat Wyteżyński.
 Jan Zaiąc.
 B. Bogucky.
 Alexander Żabokrzycki.
 Stephan Jankowski.
 Alexander Bębnowski.
 Moyżesz Sieniuta.
 Constanty Sieniuta.

Thomasz Ulewicz.

Damian Kałuszowski.

Wacław Wysotrawski.

Jan Bolbas, pisarz ziemski Krzemieniecki.

Demian Ulewicz.

Andrzej Bedoński, pisarz grodzki Włodzimierski.

Samuel Ledochowski.

Jerzy Kozika.

Jan Liniewski.

Woiewodztwo Kiiowskie.

Janusz z Lohoyska Tysszkiewicz, woiewoda Kiiowski,
starosta Żyтомirski.

Roman Hoscki, kasztellan Kiiowski, starosta Włodzimierski.

Theodor Woronicz, podczaszy Kiiowski.

Ludwik Olizar Wołczkowicz.

Mikołaj Obedyński.

Antoni Jan Thyszkiewicz, dworzanin Króla Jego Mości

Krzysztof Tyszkiewicz, woewodzic Brzeski.

Stanisław z Lohoyska Tyszkiewicz

Theodor Humieniecki.

Stephan z Woynarowej Woynarowski.

Seweryn Potocki.

Jan Lipniewski, podwoiewodzy grodzki Kiiowski.

Jan Bielicki Kosmider.

Mikołay Grezowski.

Hrehory Czernik, poseł województwa Kijowskiego.

Jan Drzewiecki, skarbnik ziemie Kijowskiej.

Prokop z Łupków Sowiński, sędzia grodzki Kijowski.

Wojciech Rylski, pisarz grodzki Kijowski.

Abraham Strybel.

Jan Bielicki.

Alexander Krynicki.

Piotr z Biberstainu Kazimierski.

Alexander Paszyński.

Jerzy Moszczenicki.

Filon Woronicz, podkomorzy, od posłów deputat województwa Kijowskiego.

Woiewództwo Bracławskie

z powiatami swemi.

Stanisław Potocki, woiewoda Bracławski, starosta Halicki.

Olbrycht Kochanowski, sędzia ziemski Bracławski.

Jan Dzik, chorąży y poseł woiewództwa Bracławskiego.

Michał Kropiwnicki, podsędek y poseł woiewództwa Bracławskiego.

Mikołay Światopełk Czetwertyński.

Wasili Rohoziński, poseł woiewództwa Bracławskiego.

Mikołay Obedyński, poseł woiewództwa Bracławskiego.

Jan Tyszkiewicz, poseł woiewództwa Bracławskiego.

Wasil Oratowski, poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Michał Węzłowski de Uzłowce, poseł woiewodztwa Bracławskiego.

Joannes Niechrebecki, nuncius palatinatus Bracłaviensis.

Andrzey Łaskawsky, pisarz grodzki Halicki.

Maciey Rohożyński.

Jędrzey Isernicki.

Mikołay Zaleski.

Hordey Zaleski.

Abraham Strybel.

Jan Żuliński.

Andrzey Dzik de Swinany.

Jan Żuk Skarzowski.

Акты юродские Варшавские (Obligationum) от 1631 по 1632 годы, № 8, страница 2952.

XX.

Дипломъ короля Владислава IV, данный, по требованію Литовскаго и Западнорусскаго дворянства, православному Русскому народу, на возстановленіе и утвержденіе правъ, предоставленныхъ православной религіи. 1633 марта 14.

Року тисеча шесть сотъ тридцать третього, месеца мая, шостого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевской милости Луцкомъ, передо мною Андреемъ Хоецкимъ, наместникомъ подстароства Луцкого, становъши очевисто велибъный въ Бозе отецъ Давыдъ Андreeевичъ, дяконъ и законникъ рекгулы светого Базилия, для вписанія до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Луцкихъ, подаль перъ облятамъ екстрактъ съ книгъ кгородскихъ Лвовъскихъ, зъ уписанемъ въ немъ дипломы народови Рускому релии Кгрецкое, не въ унией будучимъ, служачое, автентице выданый, просечи, абы принять и до книгъ уписанъ быль. А такъ я, врядъ, тотъ екстрактъ для вписанія до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе, писомъ Польскимъ писаный, маєть:

Actum in castro inferiori Leopoliensi, feria secunda post dominicam Rogationum proxima, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio. Ad officium et acta praesentia castrensa capitanealia Leopoliensia personaliter veniens Illustrissimus et Reuerendissimus Dominus Dominus Petrus Mohiła, palatinides Mołdauiae, coenobii magnae laurae Kiouiensis Orientalis ecclesiae archimandrita, obtulit eidem officio literas universales, seu diploma, Sacrae Regiae Maiestatis infrascriptas, manu eiusdem Sacrae Regiae Maiestatis et Magnifici Nicolai comitis ab Ostrorog, subdapiperi regni, Drohouicensis, Kostianensis etc. capitanei, conuentus generalis Cracouiensis coronationis Serenissimi Wladislai Quarti, regis Poloniae, proxime praeteriti marschalei, subscriptum et sigillis minoris cancellariae regni Poloniae et maioris cancellariae Magni Ducatus Lithuaniae obsignatum, infra scriptorum ratione datum, petens illud a se per officium praesens suscipi et actis praesentibus ingrossari; cuius affectationi officium praesens annuendo, praefatum diploma Sacrae Regiae Maiestatis ad acticandum in acta officii praesentis suscepit et iisdem inseri mandauit, de tenore verborum tali:

Władysław Czwarty, z łaski Bożey król Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflantskie, Gotsky, Wandalsky dziedziczny król, obrany wielki car Moskiewsky. Wszem wobec y każdemu z osobna, osobliwie obywatelom koronnym y Wielkiego Księstwa Litewskiego, duchownym y swieckim, narodu Ruskiego, religiey Greckiey, nie będącym w uniey, teraz y na potomne

czasy, komu będzie o tym wiedzieć należało. Czyniemy wiadomo, gdy na przeszley sczęśniowej electiey naszey, zaczynając my sczęśliwego panowania naszego auspicia od poleczenia urazów Rzeczy Pospolitey y pomiarkowania stanów koronnych, za prożbą y zgodą tychże, wzieliśmy na sie exorbitantię narodu Ruskiego o uspokojeniu religiey Greckiey, y one z commissarzami, do nas publico nomine utriusque gentis, status et ordinis wysadzonemi, przez pewne śrzdki uspokoili, iako o tym i puncta s podpisem ręki naszey do act Warszawskich podane, a potym od nas in pactis conuentis poprzysiężonych dostatecznie świadczą. Zostało to samo, że to wszystko, co w punctach iest wyrażono, tam in parte, quam in toto, na seymie sczęśniowej coronatiey naszey przywieść do skutku nieodwłocznie mieliśmy. Czemu wszystkiemu gdy uczynić dosić natenczas nie mogliśmy, a posłowie ziemscy z korony y Wielkiego Księstwa Litewskiego, z wielu woiewódstw y powiatów od braciey swych, nie będących w uniey, podanych artykułów trzymając sie, y do conclusiey seymu przystąpić nie chcieli, ażby to wszystko, co w punctach iest naznaczono, otrzymali: tedy my assecuruiemy, ze wszystką Rzeczą Pospolitą, hoc diplomate nostro y obowiązujemy sie do tychże pact, od nas poprzysiężonych, iż na przyszłym, da Bóg, napierwszym seymie, do niczego nie przystępując, zaraz na zaiutrz po skończeniu wot senatorskich, to wszystko, co kolwiek iest w punctach opisano, naypierwey im wypełnić y skutecznie te puncta, nic im nie derogując, exequować mamy y będziemy powinni. A teraz wolne odprawowanie nabożeństwa po wszystkich miastach, miasteczkach y mo-

nasterach w koronie y Wielkim Xięztwie Litewskim, którzy w uniey nie są, według dawnych praw y constitucy, tudzież bractwa wszystkie, szkoły, seminaria, drukarnie y szpitale ich, których oni są in possessione, stwierdzamy; przywileje wszystkie, którekolwiek mają dane sobie od świętobliwych praedecessorów naszych y świętej pamięci Naniaśnieszego Króla Jego Mości Pana, oycia naszego, approbujemy. A co sie dotycze Wielbnego Oycia Piotra Mohily, archimandryty Pieczarskiego, od nieunitów na metropolią Kiiowską obranego, sacre od patriarchi Konstantinopolskiego mającego, także urodzonego Alexandra Puzyne. na władictwo Łuckie y Ostrozkie, Oycia Józepha Bobrykowieza. na władictwo Mścisławskie obranych, y tego, który na Przemyskie od obywatelów nieunitów obrany będzie, tym wszystkim dopuszczamy, iż oni swoich iurisdicet et officiis tute fungi mają nad wszystkimi, nie będącemi w uniey; w czym wolna zostaje relata do nich koźdemu, nie chcącemu być w uniey, y żadney w tym przeszkode od unitów mieć nie mają. A iż Ociece archimandryty Pieczarsky na metropolią swoje żadnego beneficium na ten czas nie ma, tedy, non obstante incompatibilitate, przy Zophie archimandrią Pieczarską z manastyrem Nikolskim Pustinnym do żywota swego ma trzymać; a Przemyskiemu y Mścisławskiemu władykom iurgiesty, według punctów, po dwa tysiąca złotych od nas annuatim dawane będą. Co sie zaś dotycze Urodzonego Alexandra Puzyny, na Łuckie y Ostrozkie władictwo nominata, ten, według priualnego scriptu naszego, zostawać będzie. Naostatek, cokolwiek od nas, według punctów Warszawskich, do skutku przywiedziono nie jest,

że to wszystko na przyszłym, da Pan Bóg, seymie skutecznie exequować mamy. To im wszystko hoc diplomate nostro, które constitucią iest seymowa, autoritate totius conuentus, approbowane, waruiemy, y na to daliśmy to diploma nasze, s podpisem ręki naszej y deputatów, tak z senatu, iako y z koła poselskiego, do którego y pieczęci, tak koronną, iako y Wielkiego Księstwa Litewskiego, są przydane. Dan w Krakowie, przy conclusiey seymu szczęśliwej coronacyey naszej, dnia czternastego miesiąca marca, roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, królewstw naszych, Polskiego y Szwedzkiego, pierwszego roku. Vladislaus Rex, manu propria. Mikołay Ostrorog, podstoli koronny, marszałek koła poselskiego, manu propria. Post ingrossationem vero earundem literarum, exemplar originale eidem offerenti illico ab officio presenti est restitutum. Ex actis castrenibus Leopoliensibus extraditum. У того екъстракту печать кгродская Лвовская притисненая и подпись руки тыми слова:

Martinus Borzkowski, vice-capitaneus Leopoliensis.

Который же то екъстрактъ за поданемъ и прозбою вышъ речоное особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, увесъ, слово до слова, до книгъ кгродскихъ Луцкихъ есть уписанъ.

Книга гродская Луцкая 1655 года, листъ 394.

XXI.

Інструкція дворянъ Волинскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1638 году. Благодарность королю за его попеченіе о благѣ государства. Объ уплатѣ жалованья квартционному войску. Мѣры для предупрежденія своеволія Козаковъ и благодарность гетманамъ за ихъ усмиреніе. Просьба объ исполненіи мѣръ, постановленныхъ на сеймъ 1633 года для обеспеченія правъ православной религії. О дополненіи статута Волинскаго. О раздачѣ государственныхъ имуществъ. Объ исправленіи законовъ воеводствъ Киевскаго, Волинскаго и Брацлавскаго. О назначеніи комиссаровъ для ревизіи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О подсудности по дѣламъ лицъ свѣтскихъ съ духовными. Мѣры къ охраненію внутренней и вицѣнной безопасности. Просьба о дозвolenіи дворянству избрать особаго чиновника для завѣдыванія метрикою Русскою и для писанія Русскимъ языкомъ декретовъ для воеводствъ Киевскаго, Волинскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго. О судѣ надъ дворянами по жалобамъ мѣщанъ. О сборѣ податей. О назначеніи имѣній на содержаніе бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ увольненіи городовъ Владимира и Луцка отъ податей и военнаго постоя. 1638 генваря 27.

Року тисеча шестъсотъ тридцатого осного, месеца генвара, тридцатого дня.

До уряду и книгъ нинешнихъ кгородскихъ старостинскихъ Луцъкихъ, до мене Станислава Зброжка, буркграбего и наместника подстароства Луцъкого, урожоный его милость, панъ Лукашъ Гулевичъ зъ Воютина, маршалокъ кола рыцерского, пришедши, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Луцъкихъ, подаль инструкцію съ подпомъ руки своее, ихъ милости паномъ посломъ на сеймъ, блиско наступаочий, въ Варшаве, на сейнику, тутъ въ Луцъку, въ року теперешнемъ, на акте менованомъ, месеца генвара, двадцать семого дня, отъ всихъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Волынскаго обранныхъ, даную, о чомъ тая инструкція ширей въ собе маеть, жадючи, абы прината и въ книги уписана была. А такъ я, врядъ, оную для вписаня до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе писомъ Польскимъ писана маеть:

My rady, senatorowie, dignitarze, xiążeta, urzednicy ziemsy y wszytko rycerstwo, woiewodstwa Wołyńskiego obywatele, na seymik do Łucka, pro die vigesima septima ianuary, anno millesimo sexcentesimo trigesimo octauo, zgromadzeni, obraliśmy posłów na seym walny coronny Warszawski, blisko, da Pan Bóg, nastepuiący, bracię z koła naszego, Urodzonych Ich Mościów Panów Jerzego s Kozielska Puzyne, podkomorzego Włodzimirskego, Andrzeja Liniewskiego, podsedka Łuckiego, Tomasza Kozieke, podstolego Wołyńskiego, księcia Hrehorego Czetwerteńskiego,

Gabriela Izbrocha (?) Hulewicza z Woiutina, Alexandra Czaplica Szpanowskiego, którym zleciłismy, aby wprzód Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, podziękowali za oycowskie o tey Rzeczy Pospolitey obmyślwanie y nieprzepracowaną czułość, którą o dobrym oyczyszny naszey radząc, nie rzkąc w oczach chrześciaństwa wszytkiego, ale na widok wszytkiego świata, oświadczca. Powinnować przytym Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, zdrowia dobrego, długgo fortunnego nam panowania y niezliczonych, im dalej tym wiecej, nad nieprzyjacioly Jego Królewskiey Mości y tey Rzeczy Pospolitey triumphów. Ponieważ Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, w instructiey swoiej okazowaē nam raczy różne Rzeczy Pospolitey potrzeby, a naprzód zapłate iusz zasłużoną y teraz currentem, ad primam marty, woysku kwarcianemu: w tym Panowie posłowie naszy tak postąpić mają. Naprzód mają z skarbem inire rationes y exquisite sie dowiedzieć, gdzie sie te contribucie wydane obrócili, to iest quarta, czopowe y insze podatki, na zapłate żołnierzowi kwarcianemu naznaczone; a potym o coequatiey, znioszsy sie ze wszytkimi woiewodstwy, communicatis consiliis, de Re Publica consulere mają. Ponieważ swawola Kozacka, która tak wielką góre brała, za łaską Bożą, scześciem Jego Królewskiey Mości a czułością Ich Mościów Panów hetmanów, iest uskromiona: Panu Bogu za to podziękowawszy, inire modos Panowie posłowie naszy mają, aby, zabiegając dalszey swey woli, za starszego woysku temu Zaporoskiemu był podany ślachcie polski, a do tego aby Panowie starostowie Ukrainni

według dawnych praw, albo sami obecnie na tamtych zamkach, skąd sie zwykła ta swawolia wszczynać, mieszkali, albo ieśli tego, dla spraw główniejszych Rzeczy Pospolitey y swoich trudności, czynić nie mogą, podstarościch, ludzi rycerskich, szlachte dobrą, s pewną kwotą ludzi, ducta proportione intraty, ustawicznie chowali. Chcąc wdzieczność Ich Mościom, Panom hetmanom okazać, za pracowitą czułość Ich Mościów, którą zawsze Rzeczy Pospolitey oświadczają w świeżej przeciwko temu swowoleństwu occasiey oświadczyli, to iniungimus Panom posłom naszym, aby in facie Rzeczy Pospolitey, quam honorifcentissime, Ich Mościom podziękowali, y tym, którzy tego Ich Mościom z ochoty swej pomagali, więc y rycerstwu, w służbie Rzeczy Pospolitey bedącemu, któremu aby gratitudo oświadczona była, za ich odważną przysługę, a zwłaszcza tym chorągwiom, które w poirzebie byli, inire consilia Panowie posłowie naszy mają. Jeśliby o wojnach rumory pewne z pogranicznemi sąsiady zachodzić miały, mianowicie od Turek, a tymbi obrony predkiey y stateczney potrzeba, Panowie posłowie naszy, nietylko z inszemi woiewodstwy zgadzać się mają, ale y owszem, te woiewodstwa, które są od niebespieczeństw tych odległe, do sposobu o obronie wieść mają. Tosz mają czynić y o inszych wsztykikh niebespieczeństwach, znosząc sie in toto ze wsztykimi staną tak coronnemi, iako Wielkiego Księstwa Litewskiego, a zniosszy sie, do nas omue negotium na seymiki relacjne, przyńieść mają, nie tam nie concludując. O ęłach morskich, iako sie bedzie zdalo coensui ordinum Rei Publicae. A ponieważ, z niemałym ueiążeniem y niewygodą ludzi

w coronie y Wielkim Xiestwie Litewskim, minica przez lat kilka uacuie, y o tym Panowie posłowie naszy, z inszemi woiewodstwy zniosszy sie, ordinacią uczynić maią; a pytać sie przytom, gdzie sie prouenta, z tey minice do tąd pochodzące, obracali, y aby to wszytko na zapłate temu woysku obrócone było. Co sie tknie Lemburgskiego y Bitumskiego powiatów, te, za zgodą Ich Mościów Panów obywatelów obojga narodu, na starostwa bene meritis aby obrócone byli, postaraią sie Panowie posłowie naszy, aby ztąd quarta na obrone Rzeczy Pospolitey oddawana była, na których ieśliby sie suma iaka, którą sobie pretendue xiąże Dicroie, ex cognitione senatus et ordinum, legittime pokazała, w tym znosić sie z inszemi woiewodstwy maią. Tudziesz y o pretensie prawa lennego na xiestwo Pruskie Sigismundi Brandenburgensis maią Panowie posłowie naszy z inszemi Ich Mościami diligenter inquirere y ordinacią tego cum commodo Rei Publicae zastanowić. Zawsze ten był Rzeczy Pospolitey ku królom, panom swoim, affect, że wiara, miłością y wdziecznością wszelaką prosequebantur, a nie tylko to ad oculum zwykła czynić y poki in uiuis zostaią, ale tesz świętobliwemu oświadcza potomstwu: nie chcąc y woiewodstwo nasze po sobie iakieś okazać świętey pamięci Królowi, Jego Mości, panu swemu, niewdzieczności, ale przeznacnemu chcąc gratificari potomstwu, uważając przytom merita Królewica Jego Mości Cazimirza znaczne w Rzeczy Pospolitey, in uim gratificationis, ze wszytkimi stanami, cokolwiek cum digna remuneracione incliti principis wynaleść sie może, Panom posłom swym znosić sie y obmyślawać pozwala bez uimy

iednak praw y zwycięzów coronnych. **Z**yczyłoby sobie tego woiewodstwo Wołyńskie, aby implere desiderium Królewica Jego Mości Carolusa, biskupa Wrocławskiego, prompta gratitudine, mogło; ale non compertum przez pisanie Króla Jego Mości, czegobyl affectowało. Zostaie to iednak in uotis, aby sie za sposobną occasią affectaciek Królewica Jego Mości wygodzić mogło. Co sie tknie punctu o oprawie Królowey Jey Mości, y tu nie cheąc affectaciek Króla Jego Mości y słuszności samey deesse, Panom posłom swoiem zlecamy, aby według dawnych opraw Królowey Jey Mości Anny y post decessum Królowey Jey Mości Constanciey, królowey Jey Mości, paniey naszej teraznieiszey, oprawe namówili y constitucią warowali. A ponieważ z wielkiem uciążeniem stanu ślacheckiego, iako y wszystkich Rzeczy Pospolitey poddanych, są przechodzenia żołnierskie, za któremi nie mało bywają desolacie y skwirk ubogich ludzi, przetosz, aby hiberna y prouiant żołnierzowi, na pograniczu y wstrecie(?) od nieprzyjaciela namówione byli, starać sie Panowie posłowie naszy mają. Staneło prawo coronationis o conclusiach seymowych, aby w nocy nie bywali: to do exekuciek aby przywiedzione było, starać sie Panowie posłowie mają, y żeby nie w senacie czytano nie było, aby w izbie poselskiej nie było conclusum. A isz protestacie od niektórych woiewódstw przeciwko seimowi przeszłemu zaszłe, starać się Panowie posłowie naszy mają, aby obstatibus protestationibus y contradictionibus, napotym seimy concludowane nie byli. Aeconomiae, przeciwko prawu rozdane, ad curiam regiam, aby przywrócone byli. Zrzetelne prawo iest de non alienandis bonis terre-

stribus, dla ubliżenia służby Rzeczy Pospolitey, w rece Ich
 Mościów Panów duchownych, które jednak niektórzy, obli-
 gatorio modo summe, superantem wieczność, wnosząc, od
 swych, przeciwko prawu, oddalają successorów: Panowie
 posłowie naszy, aby huic inconuenienti sie zabiegało, sta-
 rać sie mają. Ante omnia mają sie Ich Mość Panowie
 posłowie naszy starać o to, aby skuteczne uspokojenie lu-
 dzie w religie Greckiey, w uniey bedące, odnieśli, y to,
 co sie na electiey y szcześliwey coronaciey, na seymie
 sześciodzielnym, po szcześliwey coronaciey Jego Kró-
 lewskiey Mości postanowiło, według punctów y diploma,
 approbowanego constitucią, do skutku przywiedziono było,
 y władycztwo Łuckie y Ostroskie ze wszytkim, post
 decessum xiędza Poczapowskiego, Oycu Pużynie, władycie nie-
 unitowi, oddane było. Y nie mają Panowie posłowie na-
 szy do żadnych consultaciey przystępować, ani na żaden
 articuł pozwalać, ażby sie skuteczne uspokojenie stało. Ma-
 nifestacie, iuż po seimach przeciwko prawu poczynione,
 aby pokassowane byli; także y processa względem religiey
 na różnych miastach zniesione byli, oddanie cerkwi przez
 comissie y same comissie aprobowane, y przywileje,
 które od Jego Królewskiey Mości, pana miłościwego, są
 dane, a dotąd nie pieczętowane, zapieczętowane byli. Isz
 statut Wielkiego Księstwa Litewskiego, prawo nasze Wo-
 lyńskie, w rozdziale pierwszym, artykule dwudziestym ósmym,
 nie ma w sobie peny założonej na tych, którzy, znosząc
 dawne przywileje y posessie zasiedziałe, lustraciami y kwar-
 cianemi kwitami w tym woiewodstwie Wołyńskim stwier-
 dzone, przywileje nowe u Króla Jego Mości, pana naszego

miłościwego, illegitime upraszają: proszą Ich Mość Panowie obywatele woiewództwa Wołyńskiego, aby poena tysiąca grzywien na nowych niesłusznych przywileantów constitucją była założona y obwarowana, która poena, ku zapłaceniu dawniejszy przywiley mającemu, ma służyć, gdyby zapozwał niesłusznie nowy przywileant dawniejszego. Niemały złąd żał mieć muszą ludzie, w Rzeczy Pospolitej zasłużeni, kiedy dobra Rzeczy Pospolitey, y ci, którzy albo mało co, albo nic zgoła nie merentur de Re Publica, otrzymywają, a ci, którzy na to dobrze zasługują, żadney nie mają nagrody: o to sie Panom posłom naszym starać zlecamy, aby Króla Jego Mości, wspólnie z innymi stany znioszysy sie, prosili, żeby ludziom zasłużonym raczey, niżeli tym, którzy za promociami, na to sami nie zasługując, do tego przychodzą, to conferować raczył; żeby modus in distribuendo był zachowany, nawiecey dwóch danin, aby jednej osobie nie dawano, efficere Panowie posłowie naszy mają; wiec y minorenibus, według prawa, y białym głowom, które wielkie mają dochody a nullo sunt usui Rei Publicae, praecauere, żeby aby moderata munificentia, albo penitus żadna nie była. Commutacia dóbr ziemskich z królewskimi aby nie bywała, gdyż przez to detriment niemały Res Publica w dobrach swoich odnosi, Panowie posłowie naszy sedulo domawiać się mają. Commissia miedzy Litwą a Wołyńiem, także miedzy Wołyńiem, Ruską a Bełską ziemią, aby naznaczona była, y comisarze do niej do rozgraniczenia, euincere mają Panowie posłowie naszy. Acz wielą constituciej przeszłych namówiona iest correctura praw woiewództw Kiiowskiego, Wołyńskiego y

Brasławskiego, iednak dla wielkich y ważnych przyczyn do skutku swego to przyść nie mogło: teraz starać sie o to Panowie posłowie naszy mają, aby na tym seymie correctura iusz gruntowna postanowiona była, y, znioszsy sie s temi wyszpomienionemi woiewodstwy, naznaczyli czas y miesece po trybunale w iesieni y osoby na to, ludzie godne, prawa wiadome y sąd ziemsy do nich deputowali, salarium onym pewne naznaczyli y wine na tych, którzy by sie nie stawili, namówili, y status aby był zachowany. Zlecamy przytym Panom posłom naszym, aby sie o to postarali pilno, aby comisarze do reuiziey xiąg Łuckich, Włodzimirsckich y Krzemienieckich, tak ziemskich iako y grodskich, naznaczeni byli. Warowano to constitucią anni tysiąc sześćset trzydziestego piątego, że ludzie stanu śląscheckiego z duchownemi, in causis criminalibus coronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, mają mieć forum intra regnum, eo ordine instantiarum seruato, iako iest opisano in breui apostolico, które do metryk y act grodskich Warszawskich podane miało bydź. Dowiedzieć tego pilno mają Panowie posłowie naszy, ieśli to breue apostolicum iest w actach grodskich Warszawskich; y ieśli iest, aby go wyjawszy autentice, tu do grodów naszych podane było, a ieślby nie było, domawiać sie mają, aby wedle tey constituciey podane było, y pena talionis niechay bedzie na duchownych, która niechay bedzie w reku biskupich. Administracie dóbr duchownych aby dawane nie byli, ale vacantie duchowne terrigenis aby do woiewodstwa Wołyńskiego dawane byli, wedle prawa unionis, y tego dobrze Panowie posłowie naszy domawiać się mają. Zabiega-

iąć wielkiej zwłoce sprawiedliwości ludzkiej z banitami, którzy dawszy sie baniować, pozywaniem ad cassandam poenam banitionis sprawę przewlecze: przeto starać sie o to Panowie posłowie naszy mają, aby prawo takie w tey mierze stanelo, że banit każdy, który wydawszy pozew ad cassandam poenam banitionis, według constituciey anni tysiąc sześćset szesnastego, dałby na sobie approbacię tey baniciey otrzymać, aby iusz dalszych zwłók nie zażwaiąc, powinien był, nadaley we dwanaście niedziel, stronie dość uczynić, y te banicią przez kwit urzedowy znieść; a ieśliby we dwanaście niedziel nie zniósł, aby starosta, za requisicją urzędową, per fortē executionem, powinien był, wedle dawnego prawa, mocną executią uczynić, sub poenis de negligentibus officialibus sancitis, y sub damnis, iuramento corporali per partem iure uincentem comprobatis. Quarta na apparatus bellicum na przeszłym seymie postanowiona: dowiedzieć sie, ieśli sie ta quarta na to obraca, to iest, ieśli, wedle tey constituciey anni tysiąc sześćset trzydziestego siódmego, iest do tey armaty sposobienia deputowany ślachciec, i żeby dał rationem o tey armacie. A ieśli ta constitucja do effectu nie przyszła, pilno sie mają Panowie posłowie naszy dowiedzieć gdzie sie y ta quarta dotąd obracała y obraca. O armate, którą z Łucka pobrano a iest w Tykocinie, aby, in recompensam, do Łucka y Włodzimirza, zamkom potrzebna, dana była, prosić Jego Królewskiey Mości. Wielka zwłoka prze nierychłe przypadnienie woiewództw w trybunale coronnym, dzieje sie, czemu Panowie posłowie naszy zabieżeć mają, znioząc się z inszemi woiewodztwy, tak, żeby

ze wszystkim wygodą bydź mogła. Wiele złego stąd zwykło y niewinnym ludziom urastać, kiedy strony, mając criminalne miedzy sobą actie, complicibus y slugami rękodaynemi scrutenie wywodzą, przez co in uitae et honoris periculum y niewinni przychodzą: aby sie temu zabieżało, postrzegać Panowie posłowie naszy mają. A że to, ex multis necessarijs rationibus, expedit woiewodstwu naszemu, aby przy metrice Ruskiej był ślachciec tych woiewódstw, które prawa swe, charakterem Ruskim pisane, mają, a do tego posessionatus, starać się Ich Mość Panowie posłowie nasze mają, aby ten zostawał, którego bracia podadzą, przy którym metryki mają bydź, y decreta czterech woiewódstw on pisać y expediować ma: Kiowskie, Wołyńskie, Brasławskie, Czernihowskie. Contentując się presenti Rei Publicae statu, aby noui ordines w Rzecz Pospolitą introdukowane nie byli, constitucią caueatur, przytym, aby tytuły nowe, aequalitatem Rei Publicae conuellentes, nie mnożyli sie, dawne prawo reassumować mają. Co sie tknie coadiutoriey Królewica Jego Mości Carolusa, zlecamy Panom posłom naszym znieść sie ze wszystkimi stanami Rzeczy Pospolitey, życząc, aby w tey mierze desiderium Królewicza Jego Mości expleri mogło. Czesto tego nasze woiewodstwa affec-tuią, aby in causis subditorum profugorum appellacie dopuszczone nie byli, y constitucia anni tysiąc piećset siedmdziesiąt ósmego aby reassumowana była, y według niey decreta ferowane byli. Infamiae y banicie na obywatełach woiewódstw naszych, tak w trybuñale Piotrkowskim, iako y w grodzie jakimkolwiek coronnym, extra pallatinatum et districtum, ex cuiuscunque instancja otrzymane, aby żadney

wagi nie miały, która constitucia ad præteritæ, iako ad futura spectare ma. Sluze w Brześciu y Kodni, y na innych miejscach y rzekach inszych, w constitucie mianowanych, aby zniesiono efficiant Panowie posłowie nasze. Tituli exoticii, nouiter do Rzeczy Pospolitey wniesione, aby penitus abolerentur, sedulam curam Panowie posłowie nasze przyłożą. Relaxacie infamiey y baniciey, przeciwko prawu w trybunale, aby czynione nie byli. I tego tesz postrzec mają Panowie posłowie naszy, aby Gdańskczanie szyprów naszych s flisami nie sądzili, ani osób do sądów nienależnych przyciągali. Pogłówne żydowskie, nie iako przedtem, ogólne, ale sprawiedliwie z koźdey głowy, uchwała seymowa aby postanowione było, zlecamy Panom posłom naszem.że to iest z wielką oppressią miast, videlicet, Drohiczyna, Krzemieńca y Bilска y inszych. że, według commissiey, liberum exercitium religionis nie mają: aby ta sequelle aboleri mogła, Panowie posłowie prosić mają. Isz, mimo dawne y świezo uchwaloną anno tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego constitucie, stan ślachecki wielkie grauamen od miast Jego Królewskiey Mości y ludzi plebeiae conditionis ponosi, gdy za mandatami, za dworem o grunty ziemskie wyniesionemi, sprawować sie muszą; przeto pilnie sie mają starać Ich Mość Panowie posłowie naszy, aby poena euocationis na takowych podwyszona była, y aby tak w trybunale, iako y zaraz za dworem, w tymże sądzie y do którego kto euocatus bedzie, poeny wskazowane y na exekucję odsyłane bywali. Abiuratorum y conflagratorum iako y libertacey rationes poborcom skarb przyimui. Tenutary czopowego ratione contractu in hisce trudnieni bywają;

a iſz prawo od wszystkich podatków uwalnia munitos immunitibus hisce, Panowie posłowie naszy koniecznaie constitucię sanare maią, aby tymże sposobem czopowego dzierżawcom, iako poborcom, defalcate czyniſ skarb, a skarbowi w rachunku to na liczbie pro solito w defectach przyjęto bedzie. Uważaiac potrzebe niemaļ bytności na seymach y seimikach Jego Mości xiedza biskupa Łuckiego, który na ten czas, niedawno bedąc circumscriptus constitucią, przy zniszczonym w niwecz, przez żołnierskie exactie y różne insze przypadki, w biskupstwie Łuckim żadnego innego beneficium trzymać nie mógł, aby dignitatem episcopalem et senatoriam, tym barzey na ziazdach tych publicznych, wszedy tueri y przy prozbach y potrzebach obywatelów woiewodstwa naszego, którego iest pasterzem y senatorem, oponować sie mógł: Ich Mość Panowie posłowie naszy, Jego Królewskiej Mości, panu naszemu miłościwemu, imieniem woiewodstwa naszego, gorącą prosić maią, aby, te constitucię relaxowawszy, po staremu, beneficium iakie drugie przy biskupstwie Łuckim Ich Mościom xieży biskupom Łuckim, de lege publica, trzymać sie godziło; iakosz y za teraznieiszem Jego Mością xiedzem nominatem Łuckim, aby na ten czas opactwo Tremeszowskie, propter tuendam dignitatem, przy Jego Mości zostawało, także gorąco u Jego Królewskiej Mości y Ich Mości Panów senatorów starać sie y otrzymać maią. Plac w Łucku, przez Wielebnego xiedza Stanisława Łoze, suffragana Łuckiego, na szpital sancti Lazari kupiony, y od świętej pamięci Króla Jego Mości uprzewileiowany, aby, consensu ordinum, ab omnibus oneribus był eliberowany et immu-

nitati ecclesiae libertatis przypisany, Ich Mość Panowie posłowie aby do Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Pospolitey supplicowali, zlecamy. Nietaino to Jego Królewskiej Mości y wszystkiej Rzeczy Pospolitej, iako Jaśnie Oświecone xiąże Jego Mość Adam Alexander Sanguszko, woiewoda Wołyński, od wielu lat, dla całości Rzeczy Pospolitej, dostatki swoie odważała, y teraz, za kożdą sposobną occasią, odważać nie przestaie, za tą iednak stratą swoią aequipollentem remunerationem, asz do takiego czasu, nie odniósł: zlecamy Panom posłom naszym, aby miłościwy respect na zasługi y straty xiecia Jego Mości mieć raczył Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy. Za Jego Mością Oycem Korsakiem, metropolitą Kyiowskim, aby mu archimandryctwo Żydyczyskie, poglądając na umniejszoną barzę intrate Jego Mości, aduitalitate conferowane było, Ich Mość Panowie posłowie nasi pilno sie o to starać maią; in casu uero, żeby Król Jego Mość dożywotnie Żydyczyna Jego Mości Oycu metropolicie nie conferował, żeby, po skończeniu administraciey Żydyczyskiej, przez Króla Jego Mości onemu daney, Oycu Nikodemowi Szybińskiemu, archimandrycie Supraskiemu, unitowi, bratu naszemu, który z tego beneficium przez xiedza Bakowieckiego, ieszcze świeckiego, różnym udaniem będąc zepchniony, dla całości y oswobodzenia dóbr archimandryctwa tegosz, wszystke swoie oyczne postradała, a nikomu inszemu, Jego Królewska Mość, pan nikt miłościwy, conferować raczył, według przywilejów, od świętej pamięci Pana ojca Jego Królewskiej Mości Oycu Szybińskiemu danego, o co Króla Jego Mości Panowie posłowie naszy gorąco maią prosić. Ma wielką

compassią woiewodstwo nasze nad bratem naszym, Oycem Siluestrem Hulewiczem Woiutińskim, władyką Przemyśkim, który, Króla Jego Mości łaską a Rzeczy Pospolitey fide ductus, za przywilejem Jego Królewskiey Mości, in diplomate seymem anni tysiąc sześćset trzydziestego piątego approbowana, na władyctwę Przemyskie gdy wieźdzał, Jego Mość xiądz Krupecki, władyka Przemyski, contrauenit censui Rei Publicae, skąd do takich inconuenientia przyszło, że, nie tylko brata naszego, Oycia Hulewicza, optime de nobis meritum, ale y inszych osób stanu ślacheckiego nieniemało, scrutenio, przeciwko prawu, na querellach deducto y na trybunale Piotrkowskim lecto, a oycu Hulewiczowi inculpatis amputato, perniciosos (*per uitiosos?*), non inscriptos plenipotentes, infamiami przykrywszy, honore priuauit: suplico wać tedy maią Panowie posłowie naszy do maiestatu Jego Królewskiey Mości y pilno apud ordines Rei Publicae starać sie, aby, illegimitatem (*sic*) deducti scrutenii uważywszy, Oycu władyce Hulewiczowi et inculpatis consulerent, iakoby, per clementiam Principis et Rei Publicae, s tych infamiey, poniewasz ex occasione religionis poszli, uwolnieni, a honory restituowani beli; a isz Jego Mość Pan Daniel Hulewicz Woiutyński, brat nasz, podczas tego nieszczęśliwego Oycia Hulewicza, władyki Przemyskiego, wiazdu, był na Wołyńiu, a przecie tąsz labe infamiey przykryty, o który zniesienie instant serio apud ordinem Rei Publicae Panowie posłowie naszy. Widząc żarliwą cheć y gorącą ku oyczynie miłość zanych ludzi, im daley, tym wiecey wdziecznością podniecić ią potrzeba: chcąc tedy obywatele woiewodstwa Wołyńskiego in modum regratificationis, pracą, odwagą,

kosztem, uczynić, Jego Mości Pana Gabriela Stempkowskiego, casztellana Braszawskiego, starosty Włodzimirskego, Panom posłom swoiem sedulo zlecamy, aby Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, y dawnieisze y świeże merita zaleciwszy, prosili, aby na nie wzgląd miłościwy y pańskie baczenie mieć raczył, zaczymby Jego Mość do dalszey mógl bydż pobudzony ochoty. Za Wielmożnym Jego Mością Panem stolnikiem coronnym, mają wnieść prośbe swoie Panowie posłowie naszy, aby myto z nowo zbudowanego mostu na rzece Stochocie, pod miasteczkiem Janowem, pozwolone było. Wiele Rzeczy Pospolitey na tym należy, aby municie y propugnacula mieć mogli, zwłaszcza od tey strony, skąd nawieksze niebespieczeństwa od pogan nastepuią; a isz Jego Mość Pan coniuszy coronny, non parcendo nie tylko sumptibus, ale y zdrowiem swym dla całości Rzeczy Pospolitey, y teraz offiaruie miasto swoie dziedziczne Kostantinów poteczną munitią opatrzyć, które wszystkim incursiom pogańskim iest expositum, a za dobrym opatrzeniem poteżne antemurale, nie tylko woiewodstwu Wołyńskiemu, ale wszystkiey Rzeczy Pospolitey, być może, mają sie tedy Panowie posłowie naszy o to starać pilnie, aby temu miastu wolności y przywiley, iako Zamościowi y Tarnowowi, dane byli. Merita ludzi zacnych, w oyczynie dobrze zasłużonych, nie tylko aby nie miały bydż nagradzane, ale y sere posteritati aby byli wiekopomnie podawane, rzecz iest przystoina: przeto, mając w nieustawiającej pamięci woiewodstwo nasze znaczne, odważne y dzielne merita niedawno zeszłego xiecia Jego Mości Janusza na Zbarażu Wiszniewieckiego, coniuszego coronnego,

Krzemieckiego (*sic*) starosty, które Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Pospolitey, we wszelkich occasiach, in toga et in armis, nieprzerwanie, asz do ostatniego kresu żywota swoego, oddawał, nie chorągwiami, ale pułkami y wojski, w różnych expediciach, znacznie oyczynne, nie litując dostatków swych y zdrowie swoie na szanc ważąc, wspierał, a tak wielkich odwag y strat swoich zadanych nieco odnioszy nagrody y wdzieczności od Rzeczy Pospolitey, fatis cessit, zlecamy to serio Ich Mościom Panom posłom naszym, aby gorącą instancią, wprzód w yzbie poselskiey, a potym w senacie, do Jego Królewskiej Mości uczynili za pozostałym potomstwem nieboszczykowskim, aby, w nagrode tak wielkich odwag y strat meża tak wielkiego, miasta dziedziczne xiążał Ich Mości, na samych szlakach Tatarskich bedace, fortecami y municiami dobrze, z wielkim kosztem, opalżono, przykładem innych miast coronnych, z laski Jego Królewskiej Mości uprzewileowane y wolnościami nadane, y constitucią utwierdzone byli; zaczym y kraiom naszym ozdoba y pożytek, y od niebespieczenstw nieprzyacielskich pewna zasłona bedzie, y potomstwo pozostałe do podobnych oyca swego dzieł y postempków rycerskich przychecone zostanie, y odwagi y sprawy dzielne nieboszczykowskie w nieśmiertelną pamiec podane będą. ~ Maiąc my w dobrey pamieci, przedtym y teraz, od Jego Mości Pana hetmana polnego coronnego, na sejmiku, przez list. zalecone krwawe y odważne ku Rzeczy Pospolitey zasługi Jego Mości Pana Samoela Łaszczę Tuczapskiego, strażnika coronnego, które z odwagą zdrowia, nie folgując dostatkom swoiem, w różnych expedi-

ciach Rzeczy Pospolitey, continenter prestabat, y w teraz-nieszey, świeże wygranej potrzebie, znaezym pocztem ludzi, kosztem swym zaciagnionych, woisko Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey posiłkowało: mają tedy Panowie posłowie naszy, przed Jego Królewską Mością, merita Jego Mości Pana strażnikowe recensere. ~ Strawił wiele lat na służbie Rzeczy Pospolitey, z odwagą zdrowia y dispendio fortun swoich, Jego Mość Pan Andrzej Firley z Dąbrowice, iako żadney nie ma od Rzeczy Pospolitey nagrody, przykładem wiele ludzi ochotnych do usługi Rzeczy Pospolitey, obawiając sie, żeby nie przyszło in uanum laborare, wstret brać musi: aby tedy nagroda za takowe straty y koszty, łaske swą pańską okazać, Jego Królewskie Mość raczył, prosić mają Panowie posłowie naszy. I sz Jego Mość Pan podkomorzy Czerniowski, brat nasz, z młodości lat swoich począwszy służyć Rzeczy Pospolitey, iusz pół wieku strawił, iako z niemałym kosztem, podczas Moskiewskiey expediciey, na granicy Siwierskiey polecone sobie excubias całe odprawował, y swoim własnym kosztem chorągiew prowadził, a potym Ukrainianne motus woyska Zaporskiego dextere piastował, po wszylkie czasy, świadczą to nie tylko nasze intercessie, ale tesz Ich Mości Panów hetmanów testimonia, teraz ponowił znaczne usług swoich, stawiwszy sie we dwuchset człowieka do Jego Mości Pana hetmana polnego coronnego, zdrowie y substancie odważwszy, szcześliwie uwiedzionym był w tey otrzymaney victoriey nad Kozakami et arte, manu et consilio służył: prosić tedy Jego Królewskiey Mości, aby te wierną ku oycznie miłość y ochote do usług swoich łaską swą pań-

ską nagrodził. Nic sie agere nie zdadzą ci wszyscy, którzy to, co iest oculis subiectum, y w czym sie kto snadnie sam przeyrzeć może, cum eximio zalecaią affectu; iednak, że są dwa cele kożdego człowieka, zdrowie y substancią sobie odważaiącego, sława y nagroda, owey od ludzi, tey w ręku pańskich wygląda ten, który na to zasługuie, tego acz pewien, że kiedykolwiek wzgląd nań miłościwy będzie Jego Królewskiej Mości (*za?*) iego zasługi, Jego Mość Pan Niemiricz, iednak, nie chcąc y my, lubo to non rogati, praeterire sine commemoratione, przez posły nasze, Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, aby na zasługi pomniał, uniżenie prosimy. Nie masz żadnego takowegó miedzy nami, któryby wiedzieć nie miał, iakowe koszty y straty niemałe niepoiednokroć podeimowały Jego Mość Pan Andrzej Kaszowski, łowczy Wołyński, dla do stoieństw Królów Ich Mości, panów naszych, y całości Rzeczy Pospolitey; lecz, że takowa fortuna iego piastuie, że nie (*nic?*) za znaczne merita swoie, spendowane koszty a na strafe y odwage zdrowia remuneraciy nie ma: iniungimus Panom posłom naszym, chcąc go do dalszey pociągnąć ochoty, aby Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, prosili, żeby nań miłościwy wzgląd mieć raczył. Labenti succurere raczey, anisz kogo suppressimere woiewodstwa naszego proprium: w różnych braciey naszej wielu sposobów lacessiti od Ojca Józepha Bakowieckiego, władcy Włodzimirskego, który na majątko, honory y zdrowia obywatelów nastepuie naszych, iak nastąpił na Pana siedziego ziemskego Włodzimirskego, Pana podstolego Wołyńskiego, bracią naszą, criminalnie, mimo słuszność, pro-

testacią y wiele impedimentów y zatrudnienia prawnych, sam krew Pana podstolego przy wielkiej rozlawszy ohedze; przeto prosiemy usilnie Panów posłów naszych, aby Król Jego Mość, pan nasz miłościwy, iako pan clementissimus, swoie chciał interponere autoritatem, żeby tego człowieka cieszka mogła compesci insolentia. Zasługuje to dawno Rzeczy Pospolitey y woiewodstwu naszemu Jego Mości Pan Andrzej Liniewski, podsedek Łucki, brat nasz, aby za niem osobliwe intercessie bywali: zlecamy tedy Panom posłom naszym, aby gorąco prożbe do Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, wniesli za nim, żeby mógł pożądany koniec w sprawie swey o Woinin, o który od kilkudziesiąt prawo wiedzie lat, otrzymać. Nie godzi sie nam przepomnieć brata naszego Jego Mości Pana Romana Zahorowskiego, rothmistrza Jego Królewskiej Mości, który znaczny uszczerbek na substanciey swoiey, dla przysługi w oyczynie, uczynił, a za to dotąd nie ma żadnej nagrody, y za tym prosić Jego Królewskiej Mości Panom posłom swym zlecamy. Za Jego Mością Panem Waclawem Zubcewskim, horodniczym Łuckim, który, z dawnych lat swoich, zasługował na dobrą sławe w woiskach Jego Królewskiej Mości, po różnych expediciach, y z odwagą zdrowia, dostatków swoich, statecznie przy całości oyczynu oponował sie, a za to nie tylkoby miał mieć nagrode, ale owszem, gdy był na usługe Rzeczy Pospolitey, dobra lenne, udawszy, że go w szтурmie pod Wolmirzem zabito, pod nim uproszono y przyłączono do starostwa: zlecamy Panom posłom naszym, prosić Jego Królewskiej Mości, aby, za odmiane, albo danine iaką, abo iurgielt, dla po-

ratowania starości iego, dać mu, z miłościwey łaski, dać rączył. Nadzieia nagrody po dobrey sławie nawiększą czyni pobudke kożdemu do służby Rzeczy Pospolitey: nic nie wątpi woiewodstwo nasze, że Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, na zasłużone ludzie wzglad mieć raczy. Nie przepominamy iednak Jego Mości Pana Mikołaja Meleszka, który przystoinie, z młodych lat swoich, Rzeczy Pospolitey służąc, w niewolą Turecką, gdzie przez lat kilka pokutował, stamtąd wyszedły, żadney nagrody od Rzeczy Pospolitey nie ma; żeby tedy mógł iakie subsidium otrzymać, Panom posłom swoiem zlecamy. Dobrze Królowi Jego Mości y Rzeczy Pospolitey, omnium woiewodstwa naszego scitu, zasłużonego, Panu Danielowi Puzowskemu, bratu naszemu, podczas expediciey Moskiewskiey, za ponowieniem in praesenti dawnych zasług świeżemi, Król Jego Mość dānine w Smoleńszczynie dać był raczył, którą, post apprehensionem, w posessiey spokoiney trzymał dugo. Za odiechaniem onego w kray Wołyński, Jego Mość Pan woiewoda Smoleński te mu odiął, z łaski Jego Królewskiey Mości conferowaną, zasługe; conuelitur prawo de pacifica possessione, autoritas Króla Jego Mości, pana naszego miłościwego, uiolatur, bene meritus ukrzywdzony, iustitia tollitur: zaczym restitutionem tey dzierżawy Panowie posłowie naszy koniecznie poprzeć mają. Wiadoma iest nam dobrze, iako, nie tylko za incursiami Tatarskimi, ile za częstem obozu stawaniem, Orynin y insze maietności Panów Jacimirsckich funditus prawie zniesione są, co nayznaczniey przez lat dwie continue na ich dziedzicznych grunatach działa sie, o co z różnych woiewódstw na prze-

szłe seymy instancie intercessionalne, do Króla Jego Mości, Panowie posłowie woaszali, y constitucia reusiey otrzymali, która isz iusz expediovana: zlecamy Ich Mościom Panom posłom, aby teraz, nie ceremonialną, ale gorąco instantią uczynili, aby tak wielkich szkód nagrody, z inszemi Ich Mościami zniozszy sie, rationes inirent y do Króla Jego Mości za napierwsze postulatum wnieśli; luboby teraz, dla maiores Rzeczy Pospolitey expeditiones, ad effectum nie mogli przywieść, aby constitucią warować do przyszłego seymu, w nagrodzie ich assecuruiąc, gdyż zniesienie ziemskich dóbr kożdemu periculum manet. Maią tesz wnieść proźbe Panowie posłowie naszy do Jego Królewskiej Mości za Panem Strybilem, który nie z uporu, ale z niewiadomości, wpadł in eam, którą na sobie nosi, calamitatem: zaczym Panowie posłowie nasi, aby otrzymał effect proźbie swey, starać sie mają. Wiadome tesz są dobrze Jego Królewskiej Mości y wszytkiej Rzeczy Pospolitej zasługi krwawe sławney pamieci nieboszczyka Pana Budziszewskiego, miecznika Wołyńskiego, z młodości lat swoich chorągiew wodząc y półki, sobie polecone, mając od Ich Mości Panów hełmanów, dosić znaczną przysługą, uszczerbkiem subslancyi swoiej, niepoiednokroć, z wyaniem krwi, odprawował: prosić tedy Panowie posłowie naszy gorąco Jego Królewskiej Mości mają, aby pozostałemu potomstwu jego, te zasługi krwawe nieboszczykowskie nagrodzone byli. Za Jego Mością Panem Erykiem Axberkiem, ślachcicem Szwedzkim, gorąco prosić Ich Mość Panowie posłowie mają o indigenat, który, przez kilka seymów, nie czytając

instructiey, Panowie posłowie milczeli, aby gorącą swą instantią to efficere mogli y usiłowali do skutku przywieść, na co y przywiley iusz Jego Królewskiey Mości ma, in omni genere officiorum starać sie, tu w tym naszym woiewodstwie, o miłość braterską, zaczym aby ten przywiley constitucią był approbowany, starać sie gorąco mają. Zlecamy przytym Panom posłom naszym, widząc wielkie spustoszenie miasta Jego Królewskiey Mości Włodzimirza, aby sedulo sie postarali, iakoby libertacia miastu temu pozwolona była, zwłaszcza od podatków y od stanowisk żołnierskich, aby beli wolni. Cisz Panowie posłowie naszi mają sie o to sedulo starać, y efficere u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby libertacia miastu Jego Królewskiey Mości, Łucku, ponieważ wielce zniszczone, tak przez różne przypadki, iako y przez stanowiska żołnierskie y przechodzące chorągwie, zostawa, na co y przywiley Jego Królewskiey Mości iest miastu temu dany. Ten aby articułom w constituciey był approbowany, Panom posłom naszym, y powtóre zlecamy. Te tedy instructią nasze, my obywatele woiewodztwa Wołyńskiego, wszyscy zgodnie y jednostainie namówiwszy, podaliśmy Panom posłom naszym, na seim terazniejszy obranym, którym powtóre zlecamy, aby, mimo puncta y constitucye opisane, żadney rzeczy się nie domyślali, którą marszałkowi koła naszego, Urodzonemu Łukaszowi Hulewiczowi z Woiutyna, ręką podpisać y do act grodzkich Łuckich podać poruczyliśmy. W Łucku, die dwudziestego siódmej ianuarij, anno tysiąc sześćset trzydziestego ósmego.

У тое инъструкціи подпись руки его милости пана
маршалка тыми словы:

*Lukasz Hulewicz z Woiutyna, marszałek koła rycer-
skiego, ręka swą.*

Котораяжъ то инструкція, за поданемъ и просбою
вышъ речоного его милости, пана маршалъка, а за прыня-
темъ моямъ урядовымъ, уся слово въ слово, до книгъ
кгородскихъ Луцъкихъ есть увісанна.

Книга гродская Луцкая 1638 года, листъ 176 — 186.

XXII.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправлен-
нымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1639 году. Прось-
ба о возвращеніи церквей лицамъ православной вѣры. Жа-
лоба на уніатскаго Хелмскаго епископа о притѣсненіяхъ пра-
вославнымъ церквамъ, духовенству и народу. Просьба о
подтверждениіи правъ, предоставленныхъ православной религії.
Объ иностранныхъ титулахъ. О принятіи мѣръ для виѣшней
безопасности. О комиссії для разграниченія земель корон-
ныхъ отъ Московскаго Государства. Мѣры къ приведенію

въ послушаніе козаковъ. Объ уплатѣ жалованья войску. О раздачѣ пограничныхъ староствъ. О свободной подачѣ голосовъ на сеймъ. Объ исправленіи законовъ и судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. О способѣ собиранія податей. Объ исполненіи приговоровъ надъ баннитами. О собираніи цла на судоходныхъ рѣкахъ и о поголовной по дати съ Евреевъ. О назначеніи имѣнія на содержаніе бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1639 августа 27.

Року тисеча шестсотъ тридцать девятого, месеца августиа, двадцать семого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Луцкомъ, передомною Гелияшомъ Броницкимъ, судью кгородскимъ Луцкимъ, становши очевисто освѣценый кнежа его милость, Миколай Святополкъ Четвертенский, маршалокъ кола рицерского, на сеймику въ Луцьку, дня двадцать пятого, месеца августиа, будучи обраный, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Луцкихъ, подаль инструкцію ихъ милостямъ, паномъ посломъ воеводства Волынского, на сеймъ валный Варшавскій близъко пришлый, одъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ тогожъ по мененого воеводства Волынского, даную, съ подпісомъ руки своеє, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маеть, жадаючи, абы припята и до книгъ уписана была, которую я, врядъ, принявъши читэлемъ, и такъ ся въ собе письмомъ Полскимъ писаная маєть:

My rady, senatorowie, xiązęta, dignitarze, urzędnicy ziemsy y wszystko rycyrstwo, woiewodzstwa Wołyńskiego obywatele, na seymik, do Łucka, pro die vigesima quinta, augusti, in anno milesimo sexcentesimo trigesimo nono zgromadzeni, obraliśmy posłów na seym walny coronny Warszawsky, blizko, da Pan Bóg, następujący, bracią s koła naszego: Wielmożnego Jego Mości Pana Piotra z Żurowa Daniłowicza, krayczego koronnego Krzemienieckiego, Parcowskiego etc. starosłę, Oświeconego xiążęcia Jego Mości Jeremia Korybuta Wiszniewieckiego, Oświeconego xiążęcia Jego Mości Hrehorego Świątopełka Czetwerteńskiego, podkomorzego Łuckiego, Jego Mości Pana Stanisława Kerczmickiego, sędziego ziemskego Włodzimirzkiego, Jego Mości Pana Andrzeja na Beresku Czaplicza Szpanowskiego, Jego Mości Pana Daniela z Woiutyna Hulewicza. Królowi Jego Mości, panu naszemu miłościwemu, za oycowskie pokoiu pospolitego obmyślawanie, odważnie, prawie imo stan królewsky, pro Re Publica niewczasy y trudy, koszł, y przy tym nieoszacowane, cum ea, qua par est wiernym poddanym, humilitate, podziękować Panom posłom naszym zlecamy. In postulatis Jego Królewskiey Mości ratione gratitudinis, poddanym ku Panu powinney, ku krwi królewskiey, iako królewicowi Jego Mości, Kazimierzowi, królewie Jey Mości, ex rei importantia, z ynszemi woiewodzstwy communem conferentiam Panowie posłowie nasi uczynią; jednak nio concluziwe stanowić nie będą mogli, ale in toto do nas przynieść, alias irritum et inane być ma. Na postulatum królewica Karola Ferdynanda, strony coadiutoriey biskupstwa Płockiego, pozwalamy, ea lege, iako niegdy

świętej pamięci królewicowi kardynałowi biskupstwo Krakowskie pozwolone było, aby wspólnie z innymi Ich Mości biskupy y senatorami miejsce biskupstwa swego zasiadał y inne wszystkie munia et onera senatoria wykonywał, przysięgę, według praw koronnych, w senacie, przed Jego Królewską Mością, oddawszy. Ante omnia mają się Panowie posłowie sołnicy skarżić, upomnieć y do żadnej rzeczy inszey nie przystępować, ażby to, co exorbitowało, w rycie swoje wprawioną y do executiey przywiedziono było, to iest, aby cerkwie brackie, w unie nie będące, religiey Graeckiey, tak w koronie iako y Księstwie Litewskiem, konstitutią approbowane byli, według punctów electionis, y zaraz expunc, ze wszystkimi apparatami, osobliwie w Lublinie, Krasnym Stawie, w Sokalu, w Bełzie y w innych miastach, z których skarżić będą, przywrócone były, iako ie gwałtownie Ociec władcy Chełmsky teraz świeżo, w tem roku, poodbierał, y aby poczam większą y ostrzszą na takich, wzruszających prawo y pokój pospolity, namówili; ponieważ, przeciwko iasnemu prawu, poprzysiężonemu przez Jego Królewską Mość, y puncta na szcześliwey electiey przez Króla Jego Mości diploma, przywiley, konstitutią warowany, ważył się władcy Chełmsky upraszać, iako sam uiała, przywilegia Jego Królewskiey Mości na odebranie cerkwięy, y ustawicznie ludzie ubogich infestuie: cerkwie odebrawszy, popów więzi, mordując, dla cerkwię zamkniętych, popieczętowanych, ludzi bez spowiedzi, sacramentów naświętszych, dzieci bez krzyża umierają, y w poiu bez pogrzebu chowają; y aby komissja, zaczęła w koronnych miastach, tak w Wielkim Księstwie Litewskim, ieszcze nie

poczęta, aby do skutku przywiedziona była y konstitutię tak kommissarze, iako y termin naznaczono, starać się mają. Manifestatie, które przeciwko punctom electionis y diplomie zaniesione, aby annihilowane były; także przywileje Jego Królewskiey Mości podpisane Ich Mość Panowie pieczętarze, tak koronni, iako Wielkiego Księstwa Litewskiego, zapieczętowane, y mandaty iniuratis religiey Greckiey wydane były. A iż reliquie święte, mianowicie drzew krzyża świętego y czaszka z głowy Pantelimona świętego, także apparaty, krzyże, kielichi starożytnie, przy cerkwie katedralney Łuckiey będące, przez Jego Mość xięda Bakowieckiego, władkę Włodzimirzkiego, zabrane y do tego czasu, za listem osobliwym Jego Królewskiey Mości, nie wrócone, serio prosić o wrócenie Panowie posłowie mają tego wszystkiego. Jako niemasz nic milszego wolnemu y swiebodnemu narodowi naszemu, nad to, gdy praw, wolności y swobód swych inuiolate zażywa, tak nil acerbius fieri potest nad onychże naruszenie y niedotrzymanie. Na blisko przeszłym seymie stanęła konstitutia o tytułach cudzoziemskich, w który, iż starożytnie xiążęce familie nie tylko nienależnie są włożone, ale y, quod maius est, przeciwko prawu incorporatiet woiewodztwa naszego Wołyńskiego z koroną Polską, srodze są aggrauouane: poruczamy to Ich Mościom Panom posłom naszym, aby o te tak znaczną krzywde y naruszenie praw y wolności naszych tak się opponowali, iakoby w swej całości przywilej unioński, tak Wielkiego Księstwa Litewskiego, iako y woiewodztwa naszego Wołyńskiego, Bracławskiego y Kiiowskiego, tam in toto, quam in minima quaque parte, według praw

poprzy siężonych, był zachowany. A zwłaszcza, iż nie po-
 śledni punct unionis tak Wielkiego Księstwa Litewskiego,
 iako y tych wszystkich woiewództw, incorporowanych do
 korony, tą konstitutią nocie się znosi: fide, honore, con-
 scientia, Ich Mościów Panów posłów naszych obowiązuje-
 my, aby, ante omnia, y do żadnych rzeczy nie przystępo-
 wali na tym seymie, aż ta szkodliwa appendix tey kon-
 stututiey, przeciwko prawom naszym uczyniona, penitus bę-
 dzie zniesiona, wyjawszy to, iż paritali iuris et equalitati
 ordinis equestris, iako dawno tak y teraz, podlegać ma,
 i żeby perpetua lege cautum było, ktobylkolwiek in po-
 sterum ważył się lub takie nouitates wnosić, lub przywi-
 leia unionis Wielkiego Księstwa Litewskiego y tych wszys-
 kich woiewództw, tam in toto, quam in minima parte, na-
 ruszać, wedle praw y przywileiów unionis, aby na takim
 poena namówiona była, Panowie posłowie naszy konstitu-
 tią wərować miały. Rzecz Pospolitą ab externis periculis,
 zwłaszcza od Turek, Panom posłom naszym, obradą z yn-
 szemi woiewództwy spólną subsidiorum, munire zlecamy.
 Commissia Moskiewska iż, za kilkakrotnym zieżdżaniem
 Ich Mość Panów komisarzów, ieszcze do swego effectu
 nie przyszła, a Moskiewskie Państwo nadto więcej sobie
 granicami pretenduje, niż mu przez szable odebrano: Pa-
 nom posłom zlecić, aby się domawiali tego, żeby kommis-
 sarze utriusque ordinis deputowani, na mieysce różnic zia-
 chawszy się, zaczęta skończyli komissią, aby uymy przy-
 ległe koronie prowintie nie odniosły w granicach, y oby-
 watele tameczni w dobrach swych dziedzicznych nie szko-
 dowali. Kommissia Kozacka, iż ieszcze totaliter nie skoń-

czoña, przez których w porządek, w posłuszeństwo Kozacy ugruntowani być mogli: Panowie posłowie, communicatis consiliis z drugimi, iakoby całe zatrzymana była, dozrzeć tego mają. Kodak forteca, iż nie przyszła do swojej perfectiey fortificatiey, która, tak dla wstrętu nieprzyjacielskim incursiom, iako y zabieżeniu chodzenia na morze (przez co zwykli się pacta z cesarzem Tureckim rwać) swooleństwu Kozackiemu, jest potrzebna: Panowie posłowie, zniosły się z inszemi woiewodzstwy, mają umówić, iakoby naywarowniejszą munitią y ustawicznemi ludźmi opatrzoną była. Zapłata Panom żołnierzom, ieśliby się im co w skarbie winno być pokazało, iż też afficit Rem Publicam, Panowie posłowie, communi consultatione z ynszemi znosząc się woiewodzstwy, serio incumbere mają, iakoby się im dosyć stało; owszem ieszcze sposobu takiego szukać, iakoby, nie obciążając ubogich, podatkami iuż prawie exhaustos, poddanych, sustentować quartą mogli. O hibernach, cokolwiekby, za zgodą stanów, gruntownego stanąć miało, aby wszysko Panowie posłowie do braci przynieśli, a nim hiberna przydać do effectu swego, aby się chorągwie, długim nie bawiąc ciągnieniem, według wole Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Krakowskiego, stanowiskami w miastach Ukrainnych, któreby byli królewskimi, kontentowali. Reassumptia kommissiy wszystkich, na przeszłym seymie ufałonych, a iesze nie skończonych, a mianowicie woivedztwa Wołyńskiego z Wielkim Księstwem Litewskim, aby do swego effectu przyjść mogła, mają się Panowie posłowie o to gorąco starać. Mandaty, które wychodzą z kancellariey, tak większej iako y mniejszej, aby,

iako iedno dôdyâ râk należnych, do act byli podawane, a przy tym zaraz aby woznowie wyniesienia onych relatiâ, propter meliorem fidem, s podpisem râk swych, do xiag zeznawali. Na konwentach seymowych, aby regestra sądowe, ręka Ich Mośc Panów referendarzów koronnych podpisane, do wołania ku sprawom podawane byli, a nie s kartek gołych, iako przedtym niósł zwyczay, wołano, doyzrzeć tego Panowie posłowie maią. Decreta, tak seymowe iako y zadworne, aby z dekretału, przykładem trybunału, a nie uerbaliter albo ex rasa charta, byli promulgowane. Protestatie od Panów posłów, któreby in facie totius Rei Publicae zanoszone byli, aby w grodzie Warszawskim zaraz przymowano, a osobliwie o to, coby się s prawem nie zgadzało. Konslitutie y decreta seymowe częstokroć tak bywają pisane, że ich sensus ambiguus różnie torqueri może, aby expresse pisane bywali, y ieśliby iakie ambiguae byli, aby abrogowane, Panowie posłowie nasi efficere maią. Senatusconsultorum Panowie posłowie naszy upomnieć się maią. Ukraine starostwa, które przylegley-sze są tak incursiom pogańskim, iako y swowoleństwu Kozackiemu, aby nie były komu inszemu conferowane, telko tym, którzyby obecnie mogli, mieszkając w swych starostwach, incursie zatrzymywać nieprzyjacielskie y swowoleństwu, ieśliby ieszcze kiedy miało ożyć, zabiegać Kozackiemu; takżeż aby kilku ieden s Panów starostów nie trzymał starostw, lecz, tak sądowe iako y niesądowe, aby kożde starostwo miało swego staroste osobliwego, saluis jednak posessoribus modernis. Iż liquido constat, że Rzecz Pospolita długu, który iest na Bytomiu i Lemburku, nie zacią-

gała na sie, zaczym ani go też powinna znosić. Prolongati seymu, nad constitutią coronationis ufaloną, aby y dnia iednego nie pozwalali, a coby staneło podczas tey prolongatley, irritum ma być et inane. Constitutie, cum consensu ordinum przy konclusiey napisane, aby in praesentia posłów, z yzby poselskiey na to deputowanych, przepisywane były et intra decursum dni nadaley czterech podawane do act byli, constitutię wərowano efficere Panowie posłowie nasi maią, co i na tym seymie aby skutek wzięło, starać się maią, ynaczey wszystkie postanowienia nullitati suberunt. Rationes zniesienia się z ynszemi woiewodzstwy o ffeudum xiążęcia Maydeburskiego Panom posłom naszym zlecamy Anima libertatis iest wolny głos przed panem, in theatro Rei Publicae, kożdemu equestri ordine: posła, którego opresiey iż nieakie na przeszłym seymie specimen enicuit, upomnieć się Panowie posłowie nasi maią. Trybunał coronny w takty różne, foro nie należące, sprawy wciąga, roki, non in ambitu ciuitatis, według prawa, ale za mil kilkanaście posyla: temu constitutię obuiare Panowie posłowie nasi tenentur, salua redeuntium et abeuntium na trybunał y s trybunału securitate. Correcturam iurum skuteczną y iey sposób namówią Panowie posłowie nasi. Zapisy częstokroć, ultra iura praeiudicata trybunału, s konserwat bywają eliminowane, regetra woiewodzstwom naszym do wpisywania, z wielką sprawiedliwości oppressią, niezwyczajnym woiewodzstwom koronnym czasem terminując; zaczym, albo tego poprawe, albo, dla przedszey reuolutiey (*resolutiey?*) sprawiedliwości, trybunału prolongatię namówić Panom posłom naszym iniungimus. Relegatic deputałów z trybunału

zageścili się, y częstokroć in persona unius całe woiewodztwo patitur: aby excessiui deputaci, nie rellegatią, ale poeną, a to po expiratiet y trybunału extendenda, karani byli. A iż brata naszego, Pana Michała Liniewskiego rugowano tak rok z yzby, aby, przychilając się do konstitutiey sexagesimi primi o deputacie Podlaskim, na przyszłym trybunale, przysięgę wykonawszy, mieysce swoie zasiadł, co zwyczayne electiey nic przecie derogować nie ma. Suffitiens skarbu ratio nim będzie, do żadney Panowie posłowie nasi aby nie przystempowali conclusiey, ani na żadne pozwalali podatki, y luboby, ex rationibus necessariis, ukazała się potrzeba contributiey y pobory y poborecy, do nas przynieść mają, relacyny seymik przytym, in decursu niedziel czterech, w konstitutiey naznaczą. Retenta poborów, któreby byli awthentice, z skarbu Panowie posłowie nasi przynieść nam mają. Ordinationem minicy Panowie posłowie, conferentią z ynszemi woiewodztwy uczyniwszy, taką, iakaby cum maiori commodo Rzeczy Pospolitey mogła być, nammówić mają. Iż legatie cudzoziemskie priuatim, bez posłów y w senacie słuchane bywają, aby in posterum to się nie działo, lege caucre mają. Grodom: Łuckiemu, Włodzimirzskiemu, Krzemienieckiemu, wieczność aby była constituta warowana, starać się posłowie mają. Regentowie kancellariey ziemskich y grodzkich, także burgrabowie, aby szlachta iurati, sub poena centum marcarum na pisarzów o regenty, na starostów o burgrabiego, aby byli, mają Panowie posłowie doyzrzeć. Wieża criminis patrat w woiewodztwie, nie w Lublinie, według pierwszych constituty, aby nakazana bywała. Infamie, banicie extra di-

strictum otrzymane, żadney wagi mieć nie mają, y poena mille marcarum super euocantes, cum refusione damnoruin, ma być na takich, którzy się ważyli, iako y napotym, naznaczona; o co forum, z osiadłym in proprio districtu, z nieosiadłym in quoquis, sine appellatione et ullo beneficio iuris, być ma; iednak in delicti loco otrzymane, in decursu niedziel dwunastu, w woiewództwie własnym delinquentis, banitia ad acta podana być ma; otrzymane zaś in districtu proprio, ktoby do roku y niedziel dwunastu nie zniósł, in perpetuam obracać się ma. Exequutią na banitach y infamisach starosta za pierwszą ma czynić requisitię, któryey ieźliby nie czynił pirszy, mille marcarum podpada, ieśli drugiey, duo mille marcarum cum refusione damnorum tenetur, ieśli y trzeciey, poenae infamiae podlegać ma. Complices infamium y banitorum pod też podpadać, która na banitey stanie, constitutią mają. Summarius processus, iako rzecz, e diametro s prawem pugnans, aby zniesiony był, y in posterum, tym processem aby ani na seymie, ani na trybunale sprawy sądzone żadnego ualoru nie miały, constitutią warować mają Panowie posłowie nasi. Sprawy te, któreby w grodach sądzone były, pod infamiami starostów nullitatil subesse mają. Coadiutorią być barzo potrzebną władycztwa Łuckiego na Ojca Józepha Czaplicę, archimandrite Mieleckiego, efficere e re y constitutią sentire (*sancire?*) Panom posłom naszym zlecamy. Cel morskich postanowienie e re Rei Publicae, communicato z ynszmy woiewództwy consilio, Panowie posłowie nasi namówić mają. Słózy y cła in fluiis navigabilibus iż wielką przynoszą stanu szlacheckiemu szkodę, constitutią o tem Panowie posłowie reassu-

mować mają; także cło Brzyskie aby było, według przywileju unionis, zniesione, y kiedy się ważył one wybierać w Brzyściu, zaraz, eoram officio castrensi, sine quavis appellatione, mille marcas persolvat in instanti. Pogłówne Żydowskie wielką w skarbie auctią eneruatis contributiā folę przynieść może; aby nie summa, iako przedtym, ale choć po groszy piętnaście od głowy, stanęło, Panowie posłowie efficere mają. Bez respectu na ludzi znędzionych, a częstokroć y zasłużonym nie folgując, stanowiska w majątkościach szlacheckich dziedzicznych chorągwie odprawują, przez całe czasem et ultra półrocza: aby constitutie o tem reassumowane y obostrzone, poena addita in delinquentes szkód płacением sowitym w grodzie, za poprzesiężeniem poddanych, byli, Panom posłom zlecamy. Iż biskupstwo Łuckie, ob diuersa incommoda, znaczną a nam wiadomą cierpi desolatię, dlaczego Jaśnie Wielmożny Jego Mość xiądz Gębicki, biskup Łucky, ile w takiej szerokości y długosci diocesey, dignitatem et functionem episcopalem, bez przystojnego wsparcia, sustentować nie może; przeto aby biskupstwo Łuckie ad compatibilia przyłączone, czego in usu et posessione, a tempore immemorabili, do zmarłego Jego Mości xiędza biskupa Radoszewskiego, zostało, Jego Mość xiądz biskup przy opactwie Trzemeszeńskim zachowany był, albo, in defectu tego, inne beneficium ex clementia principis otrzymała. Posłowie nasi, imieniem woewództwa wszyt..... swowoleństwo uskramiając, iako prawy miłośnik ojczyzny y mąż odważny, za dostojeństwo Jego Królewskiej Mości in leuipendium zdrowie puszczał; zaczym aby te merita, tak wysokie, y odważne

Rzeczy Pospolitey zasługi incassum nie szły, ale szczodro-bliwą łaską Jego Królewskiey Mości remunerowane były, serio Panowie posłowie u Jego Królewskiey Mości expo-stulować mają. Jey Mość Pani Staniszewska, sędzina ziem-ska Łucka, prz, kościele Dominikańskim szpital fundowała, kupiwszy, s pobożności swey, plac w mieście Łuckim y kilkunastom osobom uict obmyśliwszy, szlacheckiey płci białogłówskiey, y pewną summę zapisała na wychowanie onych, daną w prouisią: zaczym, aby ten fundusz konstitu-tią był warowany, upraszać Jego Królewską Mość y stanów koronnych Panowie posłowie mają. Za Jego Mością Oycem Siluestrem Hulewiczem, władyką Przemyskim, mają Ich Mość Panowie posłowie prożę wniesć, aby sublewatia z kanceliariey Jego Królewskiey Mości wydana była; także Ich Mościom Panom Pawłowiczom, na których infamie, in nullo termino otrzymane, gleyły były dane. Maią też Ich Mość Panowie posłowie nasi za Jego Mością Panem sędzią ziemska Włodzimirzskim do Jego Królewskiey Mości y stanów koronnych prożbe wniesć, aby Jego Królewska Mość na plac, w mieście Włodzimirzskim, dla sądu y scho-wania actów sądowych, kupiony przez Jego Mość Pana sędziego, powagą seymową libertatią Król Jego Mość dać raczył, y aby konstitutią warowano było. Za Jego Mość Panem Andrzejem z Wysokiego Kaszewskim, łowczym Wo-łyńskim, który przez długi czas, wielkim kosztem chorą-giew wodząc, za całość ojczyzny, mężne odwagi, z rozla-niem krwie, tak w Ukrainie, w Moskwie, w oczach Jego Królewskiey Mości, czynił, mają Panowie posłowie gorącą prożbę wniesć, aby Jego Królewska Mość, pomnione na

onego zasługi, miłościwą łaską pańską opatrzić raczył. Jego Mość Pana Lawrentego Drewińskiego, czesznika Wołyńskiego, także y potomstwa iego: Jana, Stephana y Katarzyny Drewińskich, o dobra ich dziedziczne Kozierady, sprawa, iako naprzedy była sądzona, prożbę mają wniść posłowie nasi. Jego Mość Pana Henryka z Wysokiego Kaszewskiego iawne są ustawiczne trudy y koszty Jego Mości, które, nie tylko substanciey swej ale y zdrowia z uszczerbkiem, przeciwko hardemu Moskwinowi ważył, aby one przewagi Jego Królewska Mość łaską swą pańską Jego Mości nagrodzić raczył, prożbę wniść mają. Jego Mość Pan Łukasz Owłoczymsky, na usłudze Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Pospolitey, z wielką odwagą zdrowia y kosztem niemałym, młodość swoje strawił, y teraz w usłudze Jego Królewskiej Mości nie ustawa, za którym Panowie posłowie nasi prożbę do Jego Królewskiej Mości, aby na onego, za takowe odwagi y koszty, miłościwe baczenie mieć raczył, wniosą. Luboli, za dłużością przeminiętego czasu, aboleta są świętey pamięci Jego Królewskiej Mości wysokie merita y odważne posługi w legatiach różnych, a mianowicie do hana Tatarskiego, zeszłego niegdy Pana Floryana Oleszka, woyskiego Włodzimirzkiego, który, za żywota swoego, za te koszty, nagrody nie odniósł: Panowie posłowie nasi prożbę do Jego Królewskiej Mości wniść mają, aby im to nagrodzono było, mianowicie Panu Stanisławowi Oleszku, który telko ieden został. S przodków swych wielkie in Rem Publicam merita dobrze Jego Mość Pan Andrzej Chrinicky, brat nasz, renouauit, y niedawno, za Kozaiki, na usłudze Rzeczy Pospolitey, krwie swej dobrze

utoczył, zaczym, aby Król Jego Mość nań respect mieć zasług y nagrode uczynić raczył, starać się Panowie posłowie maią. Jego Mość Pan Daniel Puzowsky, brat nasz, przez lat wiele służąc, legce zdrowia swego szacunek czyniąc, danine ną Siwiercu od Jego Królewskiey Mości miał; tą Pan woiewoda Smoleński odiawszy, do wiele kosztów przywiódł go, zaczym, aby Król Jego Mość na onego merita pański respect mieć raczył, y aby Jego Mości ta danina wrócona, albo czym inszym nagrodzona była, pilno starać się Panom posłom naszym zlecamy. Nie od terazniejszych czasów wysokie posługi Pana Waclawa Zubcewskiego, horodniczego Łuckiego, aby Jegu Królewskiey Mości przypomniane byli, Panowie posłowie nasi starać się będą. Iż grobla Usciluzka iest wielką wygodą transeuntibus, a że nieniemała spesę Pan Alexander Lysakowsky, na ugruntowanie onej dla wcześniejszego przejazdu, ważyć musi, aby mu przynamniej cło grobelne konstitutię obwarowane było, Panowie posłowie uczynić instantią maią. Jako na wielu seymach woiewodztwo nasze za Panem Erikem Axberkiem, szlachcicem zacnym Szwedskim, postulata swoie wnosiło o indigenat onemu, tak y teraz Panowie posłowie nasi starać się maią, aby na tym seymie stanął. Te tedy instructią naszą, my, obywatele woiewodztwa Wołyńskiego, wszyscy zgodnie y jednostajnie namówiwszy się, podaliśmy Panom posłom naszym, na seym przyszły obranym, którym zlecamy, aby mimo puncta żadney rzeczy nie domyszlali się, którą marszałkowi koła naszego, Oświeconemu xiążeciu Mikołaiowi Światopełkowi Czelwerteńskiemu, ręką podpisać

y dę act grodzkich Łuckich podać poruczyliśmy. Działo się w Łucku roku tysiąc sześćset trzydziestego dziewiątego, miesiąca augusta, dnia dwudziestego siódmeego.

У тое инъструкціи подпись руки маршалъковъское
тыми словы:

Mikołay Świątopełk xiążę Czetwertenśky, marszałek koła rycerskiego.

Котораяжъ то инструкциа, за поданемъ и прозбою
вышъ речоное особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ,
уся, съ початку ажъ до конца, слово въ слово, до книгъ
кгородъскихъ Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1639 года, листъ 285 — 295.

XXIII.

Инструкція дзяржанъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1641 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе о внешней и внутренней безопасности государства. О возвращеніи церковныхъ имѣній, отнятыхъ отъ православнаго Премышльскаго епископа и отданныхъ епископу униатскому. О возвращеніи православному духовенству церквей, отнятыхъ униатами въ Люблинѣ, Красномъ Ставѣ и Сокалѣ. О кастелляніи Черниговской. О судахъ между духовными и свѣтскими лицами. О разграниченніи воеводствъ Киевскаго и Черниговскаго. О регентахъ королевскихъ канцелярій. О бѣглыхъ крестьянахъ. Объ исполненіи приговоровъ надъ людьми, лишенными чести. О наказаніи конфедераторовъ и заговорщиковъ. О назначеніи наказанія за неправильныя жалобы и иски. Объ исправленіи законовъ и ревизіи земскихъ и гродскихъ Луцкихъ книгъ. О подымной подати съ Евреевъ. О судѣ за проступки, совершаемые во время провинціальныхъ сеймовъ. Мѣры къ сохраненію церковныхъ имѣній по смерти епископовъ и архимандритовъ. О снабженіи оружиемъ замковъ воеводства Волынскаго. О невзиманіи торговыхъ пошлинъ съ крестьянъ помѣщичьихъ. Объ освобожденіи города Владимира отъ податей и военного постоя. Объ укрѣпленіи замковъ Владимір-

скаго и Кременецкаго. Просьба объ утверждениі училищъ, учрежденыхъ митрополитомъ Киевскимъ, въ Киевѣ. Объ освобождениі города Луцка отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. О награждениі лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1641 іюля 13.

Року тисеча шестсотъ чотыредесятъ первого, месеца іюля, тринадцатого дня.

До вряду и книгъ нинешньыхъ кгородскихъ Луцъкихъ, въ замокъ его королевское милости Луцъки, до мене Гавърила Коритынского, бургграфа и наместника староства Луцъкого, пришедши очевисто урожоный его милость, панъ Андрей Линевъский, подсудокъ Луцъкий, маршалокъ на тотъ часъ сеймику теперешнаго Луцъкого будучи обранный, именемъ всего кола рицерского воеводства Волынскаго, для вписаня до книгъ нинешньыхъ кгородскихъ Луцъкихъ, подаль инструкцию одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынского, на сеймъ валный коронъный, въ Варшаве, на день двадцатый месеца августа припадаючий, ихъ милостямъ паномъ посломъ даную, съ подписомъ руки своее, о чомъ тая инструкция ширей въ собе маеть, жадаючи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я, врядъ, принявъши читаломъ, и такъ се въ собе, писомъ Польскии писаная маеть:

My rady, senatorowie, xiążęta, dignitarze, urzędnicy ziemscy y wszystko rycerstwo, woiewodstwa Wołyńskiego obywatele, na seymik do Łucka, pro die nona iuly, tysiąc

sześćsety czterdziestego pierwszego roku, zgromadzeni, obraliśmy posłów na seym walny Warszawski, blisko, da Pan Bóg, następujący, bracią s koła naszego: Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Władysława Dominika na Ostrogu, hrabie na Tarnowie, starostę Łuckiego, Ich Mościów Panów Adama z Brusilowa Kisiela, starostę Nosowskiego, Tomasza Kozikę, podstolego Wołyńskiego, Stephana Liniewskiego, sędziego grodskiego Włodzimirskego, Waclawa Hulewicza y Andrzeja Załęckiego. Uznawa to woiewodstwo nasze y Pana Boga wszechmogącego, którego nutu et numine wszystkie dzieią sie rzeczy, supplex veneratur za to, że, iako ab ipsis tey Rzeczy Pospolitey, spólny nas wszystkich matki, incunabunalis (*incunabulis?*), one tak piastowaē raczył, że dotąd, przeciwnie chęciom nieprzyaciół, którymi wkrąg iest otoczona, całą y różnemi zwicięztwy sławną zachował, tak mianowicie odtąd, iako Jego Królewska Mość, pan nasz miłościvy, sceptra tey Rzeczy Pospolitey szczęśliwie obiął, nowemi trophaeis one ozdobił y nieprzyaciółom straszną uczynił. Mianowicie jednak stąd propicii numinis ku tey Rzeczy Pospolitey fauor elucet, że Jego Królewskiey Mości serce, które w ręku iego Bozkich iest, ad propaganda Rei Publicae commoda propensissimum sprawić raczył, iż Jego Królewska Mość, na naywyszszu w tey oyczynie strażnicy siedząc, indefatigata cura in id incumbit, aby ona nie tylko po wszystkich kontach świata sławną była, ale też secura domi perfrueretur tranquillitate, za co też Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, który vices Pana Boga wszechmogącego in administranda hac Re Publica odprawie, podziękować, cum ea, qua par est, humilitate, mają.

Desideria Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, które, tak swoim, iako naiaśnieyszey braci swej imieniem, wnosić raczył, wielki (*wielkiew?*) u nas, wiernych poddanych Jego Królewskiey Mości, są wagi, którym aby communi consensu, saluis iuribus Rei Publicae, wygodzić sie mogło, gdy się wprzód wszytkim artykułom, punctom y postulatom instructy przeszłych y teraznieyszey dosić stanie, y Rzeczy Pospolitey vulnera zleczone będą, a to, co dotąd exorbitowało, w pierszą kolej wprawiono będzie. Ponieważ bowiem, za nieskończeniem seymów przeszłych, artykułom, punctom y postulatom naszym nie stało się dosić, reassumuiemy instructie przeszłych dwóch seymików in toto (wyliwszy punct o successiach, na których yż contradictiae na teraznieyszym seymiku zaszły, żadney wagi mieć nie ma); mianowicie iednak puncta religionis Graecae, tytułów xiążęcych, hybernorum, zlecając Ich Mościom Panom posłom naszym, aby do żadnej rzeczy nie przystępowali, ażby i e we wszytkim dosić stało. A że rzecz nowa po przeszłym seymie zaszła, że dobra na residentią władycze Przemyskiemu, nieunitowi, diplomate naznaczone, za nieszcześciem iakimsi, per fortē exequutionem, przez Jego Mość Pana podskarbiego coronnego, Oycu Hulewiczowi, władycze tamecznemu Przemyskiemu, nieunitowi, są odięte, przeto gorąco instabunt Panowie posłowie nasi, aby to władyczeństwo, iako iuż vacans, nieunitowi, na początku seymu, oddane było; cerkwie też w Lublinie, w Krasnym Stawie, w Bełzie, w Sokalu, per vim odięte, aby nieunitom restituowane byli. Paritatem et aequalitatem nostram to też zachodzi, yż woiewodstwa nasze z woiewodstwy coronnemi y po-

wiaty s powiatami procedunt pari iure et aequali prerogativa, teraz nouum exorbitans urosł. że woiewodstwą Czernihowskiego kasztelania, nie wiedzieć quo errore, po kasztelany powiatowej iest w druk podana, co zaciaga et paritatem impugnat iaśnie s prawami naszemi; ponieważ my nie mamy w woiewodstwach naszych particulares castelanos, ale generales, a woiewodstwo Czernihowskie, iako na gruntach głowy naszej Rusi Kiiowa zasiadło, iest do wszystkich praw y zwyczajów woiewódstw Kiiowskiego. Wołyńskiego y Brasławskiego incorporowane y w ordinaty swej jednego ordynowanego castelana, iako y woiewodę generalnego, tak między generalnemi castelanami powiatów ma zostawać. Przetoż, iakośmy za to wszyczy dziękowali Jego Mości Panu Czernihowskiemu przyszłemu, że, mając sobie przywilej na tē kasztelania, od Jego Królewskiej Mości dany, nie chciał properare cum praeiuditio prawom naszym, y owszem, manifestią swoie uczyniwszy, hoc priuilegio non est usus, ani chce uti, ażby wprzód przy miescu, s prawa należnym, ta kasztelania zachowana była: tak zlecam Panom posłom naszym, aby zaraz wprzód, o upomnienu vacantiey, ponieważ to publici iuris, non personarum, est, upomnieli się restituty miesca tey kastelaney, aby to constitutię obwarowano było, kłobykolwiek potym tē dignitatem acceptować miał. Modum poenae talionis na duchownych, gdy komu actionem criminalem intentowawszy, nie dowiodą, communi ordinum consensu wynaleść y onę constitutię firmare Panowie posłowie nasi mają, aby Jego Mość xiądz legat z Jego Mością xiędem arcibiskupem Gnieźnieńskim miał plenam facultatem, intra fines regni,

decidendi takowę sprawy y poenam irrogandi, absque appellationibus ad sedem apostolicam. Plaga powietrza morowego y za nią niewczesna limitatia trybunału dać (*daje?*) Rzeczy Pospolitey occasią, moc do upatrzenia sposobnego mieysca, gdzieby się sądy trybunalskie, in casu takowym, strzeż Boże, odprawować mogły, o czym z inszemi woiewodstwy znieść się Panowie posłowie nasi y postanowić mają. Dislimitatia iako inszych woiewództw, tak Kiiowskiego s Czernihowskim, aby przez comissią do effectu przyszła, efficient. Nie wiedzieć quo iure quae iniuria, od trybunału sowite pamiętne, gdy się woiewodstwa nasze sądzą, wymuszane bywa, czemu aby się lege publica zbiegło, inibunt rationes Panowie posłowie nasi. Prawo o deactatiach, o cancelariach ziemskich y grodskich iako naysurowiey obostrzyć. Priuilegia na ieden urząd dwiema osobom aby dawanę nie byli, y aby Jego Królewska Mość o ważności przywileju nie przez uniwersał, ale przez dereta decidował. Regentowie w cancellariach większych y mniejszych y podpiskowie aby szlachta byli, a regentowie sami iurati. Niewczesnę podczas electiey na urzędy ziemskie składania nie dają obywatelom wszelkim woiewodstwa naszego, a którym zarówno na obieraniu candycatów należy, wcześnie wiedzieć, y iedni przed drugimi takową urzędy przez to praeripiunt: constitutią tedy to obwarować potrzeba, aby przed dniem electiey niedziel sześcią innotescientiae do grodów wszystkich woiewodstwa każdego acticowane byli. Prawo de subditis profugis obostrzyć, y to cauere, aby, sine quibusuis appellationibus, dillationibus, prosequutionibus et suspensis, takowe sprawy w grodach są-

dzone y skończonę byli; a ieślby sędzia dopuścił appellaty w takowej sprawie, poenam quingentarum marcarum pozwaony ex officio zapłacić powinien. Dla nieczynienia exequuty super infamibus y gleytów na gleyty przeciw prawu dawania, sweywoli ludzkiey y szkodom ludzi spokojnych otwierają sie wrota: efficient to tedy Panowie posłowie nasi, aby gleyty takowe s cancellary nie wychodziły, a na starosty prawo obostrzyć, albo iaki sposób wynaleść zabieżenia temu złemu. Occasją wielkich tumultów przynieść mogą prywatne niektórych osób confederatiae i spisy in pernitiem sąsiad: zaczym, aby na autorów takowych związków poena rigidissima constitutią opisana była, efficient Panowie posłowie nasi. Pisarz w metryce woievódstw naszych aby tychże woievódstw był indigena, szlachcic, praw y zwyczaiów dobrze wiadomy. Są niektóre tak prurientia ingenia, że ani same quiescunt, ani ynszych quiescere sinunt, za namilsze miśliwstwo mają litigare, przez co wiele ludzi spokojnych do utrat y szkód niemalych przywodzą: starać się tedy Panowie posłowie nasi mają, aby poena contra litigantes temere na tym seymie uchwalona była. Commissiac na dobra szlacheckie od dworu aby wydawane nie byli, ostrzyc mają. Pretia rerum aby kiedykolwiek ad exequutionem przyszły, starać się będą. Correcturæ iurium y reuisiae ksiąg ziemskich y grodskich Łuckich z seymu naznaczyć, do czego deputaci y im solaria na seymiku relatynym naznaczone będą. Obstante constitutione przeszłego seymu, która Żydzi od podatków wszystkich, onus sumy pewnej włożywszy na nich, uwalnia, poborca nasz Pan Andrzei Czaplicz Szpanowski od

nich podymnego, ex consensu nostro (boby liczbę nam czynić powinien), nie brał, w czym zbliżony woiewodstwa naszego podatek aby mógł być dobrany, conuentus praesentis autoritate, constitutiā in hoc puncto locata aby była, a Pan poborca nasz aby tego podymnego dobrał, efficere Panowie posłowie mają. Excessy, podczas seymiku popełnione, aby marszałek koła rycerskiego, z sześcią braci, do niego deputowanych, sądził, salua appellatione inter causas terminorum tactorum w trybunale Lubelskim. Rzeka Styr do Bugu iakoby mogła być przeprowadzona, zniosą się Panowie posłowie nasi cum ordinibus. Dobra duchowne religiey Graeckiey aby w dyreptią, dla śmierci władki y archimadrytów, nie przychodzili, sposób ten prawem obwarować, aby woiewoda do sequestru swego dobra brały z rąk swych oddawał tym, którym z rąk Jego Królewskiej Mości conferowane będą. Iż armata zamków woiewodstwa Wołyńskiego, za dawnych czasów, iest wyprawiona et in usus Rei Publicae obrócona, ponieważ, za zwycięstwem nad narodem Moskiewskim, niemało iey Rzeczy Pospolitey przybyło, instabunt Panowie posłowie nasi, aby zamkom naszym, które incursiom nieprzyjacielskim są blizkie, udzielona była. Deflagrati abiurati aby w skarbie przymowane byli. Sluza Brzyska y insze in fluuiis nauigabilibus aby na tym seymie ad exequutionem przyszła, serio domawiać się będą. Mianowicie et ante omnia Panom posłom naszym zlecamy, aby o retentach skarbowych pewną nam wiadomość na seymik relatywy przynieśli; ponieważ rozumiemy, że zapłacie wojska wystarczą, podatków nowych pozwalać nie mają, ale ieśliby które od inszych

woiewódstw pozwolone byli, do nas wezmą, a my to uczy-
 niemy, quod ex re Rei Publicae videbitur. Foralia wybier-
 rane być nie mają od poddanych szlacheckich żadnym spo-
 sobem, ani praetextem przez mieszkańców, sub poena mille
 marcarum, o eo forum ad instantiam cuiusuis na trybunał.
 Lubo starę prawa są o tym, że mieszkańie rachunki przed
 starostą swym uczynić powinni przy secretarzu Jego Kró-
 lewskiey Mości, jednakże, yż dotąd rachunku uligaią, dla-
 tego Panowie posłowie nasi starać się będą, aby prawa tę
 o liczbie in execuutionem przyszły, którą oni quotannis
 powinni czynić będą, według dawnego prawa, sub poena
 mille marcarum, o której forum na trybunał. Mieszczanie
 Lwowscy, in oppressionem poddanych szlacheckich, ad male
 narrata, uprosili sobie podatek wędzowy, który, yż iest lu-
 dziom ubogim ciężki, dlatego Panowie posłowie starać
 się będą, aby angariae takową, prawom przeciwnę, znie-
 sione, a delinquentes prawem w trybunale poenis, de ini-
 que exactis thelonis sancitis, karani byli. Libertatia mia-
 sta Włodzimirza, ratione conflagrati y wyniszczenia od sta-
 nowisk przechodzących chorągwii, aby od podatków y sta-
 nowisk wolnemi byli na lat kilka, autoritatem suam Pano-
 wie posłowie interponere mają. Zamek Włodzimirski, zdawna
 spustoszony, yż teraz, przez szczupłą intratę starosty ta-
 mecznego, restaurowany być nie może: Panowie posłowie
 efficient, aby retenta woiewódstw naszych na to obrócone
 byli. W zamku Krzemienieckim iż czasów niedawnych
 wielka się ruina stała, Panowie posłowie na restawratię
 onego o udzielenie retent starać się będą. Iż panny za-
 konu Brigidy świętey, w Łucku fundowane, summam pen-

nuriam victus et amictus cierpią, a to ob carentiam ma-
iętności: przetoż Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości
y wszytkiei Rzeczy Pospolitey prosić będą o consens na
kupno majątności, za summę cztyrzdziestu tysięcy. Iż xiążę
Jego Mość Pan woiewoda Wołyński de noua radyce fun-
duie w majątności swoiej Kamieniu klasztor Oyców Domi-
nikanów y probostwo, Panowie posłowie nasi efficent, aby
to consensu Rei Publicae approbatum było. Stanol contrakt
miedzy Ich Mościami święty pamięci xiędem Korsakiem,
metropolitą Kiiowskim, a między xięciem Jego Mo-
ścią Panem woiewodą Wołyńskim, arendy Ruk . . . y
Boholubego, którego aby approbata była, Panowie posłowie
efficere mają. Szkoły, przez Oyca metropolitę Kiiowskiego
fundowanę w Kiiowie, aby confirmowanę byli, Panowie po-
słowie autoritatem suam interponere mają. Miasto Łuck,
iż przez stanowiska żołnierskie ustawicznie y prześcia cho-
rägwi bez żadney ochrony y wyciąganiem wielkich stacy
codziennie prawie infestowani bywają, zaczym do wielkiego
ubóżstwa y desolacy przyszło: starać się Panowie posłowie
mają pilnie o to, aby, iako od ciężarów żołnierskich, tak
inszych wszelakich, uwolnieni byli, y cokolwiekby angary
ponosić mieli w prawach swych, aby na seymie terazniey-
szym (*sic*). A iż duplex stąd pochodzi emolumentum, kiedy
meritorum suorum każdy bierze proemia, naprzód, że, widząc
recompensem, non deficit animo y owszem barziey acceditur
do usług Rzeczy Pospolitey; bo tymże (*potém, że?*) y drudzi,
stąd zachęceni, ad benemerendum de patria bywają pobu-
dzeni: przetoż Panowie posłowie nasi autoritatem suam in-
terponere mają, aby ci, których w woiewodztwie naszym

znaczne są merita, laborum et meritorum suorum odnieśli recompensem. Nietayne są nie tylko woiewodstwu naszemu wysokie a indefatigata cura podymowane labores Wielmożnego Jego Mości Pana Gabriela na Nieświeżu Stępkowskiego, kasztelana Brasławskiego, Włodzimirskiego starosty, ale też Jego Królewskiey Mości, przy którego boku, iako w ynszych expeditiach, tak y w Moskiewskiey, z iaką odwagą zdrowia a ulratą substanczy stawał zawsze, nietayne inszę et caetera merita, commissiae Moskiewskie, które toutes odprawował, które sine spesa być nie mogły, lecz y teraz nie chce deesse Rei Publicae. gotowym będąc na każdą occasią bene de patria mereri: zaczym, aby odniósł laborum et meritorum praemia, Panom posłom maxima habenda ratio. Zacne są merita y w oczach prawie wszystkiego świata xięcia Jego Mości Eremia Michała Korybuta Wiszniewieckiego, który, idąc torem zacnych przodków swoich, żadney occasiey do usługi Rzeczy Pospolitey nie opuszczał, nie folgując zdrowiu y dostać swoim, w znacznym gronie ludzi zawsze stawa: zlecamy to Panom posłom naszym, ratione horum meritorum, tę przynamniewy gratificatię od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey odniósł, miasła y włości Ukrainnę, aby, przez incursiae pogąńskie y swoową Kozacką zniszczonę y spustoszałą, według przeszłego seymiku naszego zgody, do ośmi lat od wszelakich podatków Rzeczy Pospolitey uwolnionę byli. Olważne y xięcia Jego Mości Jerzego ze Zbaraża Woronieckiego trudy, circa bonum patriae podięę, y więzienia Inflanskie poniesionę exigere videretur (*videtur?*) y sama słuszność każe, aby nagrodę zasług swych otrzymał. Wiadomoę przy-

slugi woiewodstwu naszemu y wszylkiesy oyczyznie Jego
Mości Pana Jana Rohozińskiego, który, na usłudzę Rzeczy
Pospolitey niemało substancji utraciwszy y ciękie więzienie
Tureckie, przez lat kilkanaście, podiąwszy, aby teraz grati-
tudinem Jego Królewskiegoy Mości y Rei Publicae uznał, Pa-
nowie posłowie efficere mają. Jego Mość Pan Daniel Pu-
zowski, czas niemały odważnie y znacznie oyczyznie slu-
żąc, y żadney ieszcze consolaty nie ma: aby teraz onę
otrzymał, Panowie posłowie starać się mają. Inszy Ich
Mość, którzy w przeszłych instructiach commendatię swo-
ię mają, aby laborum et meritorum praemia otrzymali,
zlecamy to Panom posłom naszym. Działo się w Łucku,
miesiąca iuly trzynastego, roku Bożego tysiąc sześćset cztyr-
dziestego pierwszego.

У тое инструкции подпись его милости пана мар-
шалка тыми словы:

Andrzei Liniewski, podsędek Łucki, marszałek koła rycer-
skiego, manu propria.

Котораяжъ то инструкція, за подан'емъ и жадан'емъ
вышъ речоное особы, а за принят'емъ моимъ урядовымъ,
уся, съ початку ажъ до конца, до книгъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1641 года, листы 987 — 993.

XXIV.

Протестъ дворянъ воеводства Кіевскаго противъ постановлений провинціального сейма, бывшаго въ Житомирѣ, въ 1645 году. 1645 генваря 3.

, Року тисеча шестсотъ четырдесятъ пятого, месеца генваря, тридцатого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замъку его королевское милости Луцкомъ, передо мъною Гаврыломъ Коритынскимъ, бургграбимъ и наместникомъ староства Луцкого, становъши очевисто урожоный его милость панъ Янъ Стражъ, для вписаня до книгъ нинешніхъ кгородскихъ Луцкихъ, подаль перъ облятамъ манифесътацию некоторыхъ ихъ милостей, пановъ обывательювъ воеводства Кіевскаго, съ печатьми и съ подписами рукъ ихъ милости, при тойже манифестации подписаныхъ се, также зъ сусъцептътою кгороду Овруцкого, а то въ справе певъной, нижей въ той манифестации вписаной, меновите выраженои, списаную, о чомъ тая манифесътация шырей въ собе маеть, просечи, абы принята и до книгъ уписана была, которую я врядъ, для въписаня до книгъ приймуючи, читаломъ, и такъ се въ собе, письмомъ Польскимъ писаная, маеть:

My niżey podpisani, którzyśmy sie na seymik, od Jego Królewskiey Mości do Żytomirza złożony, dla obrady spraw Rzeczy Pospolitey, ziachali, swoim y inszych braciey naszych, którzy sie, dla wzruszenia dzisiejszego tumultu, nagle roziechali, imieniem, czynimy tą manifestatią, iż, zabiegając temu, aby, per armorum strepitum y potentią możniejszych braciey, wolne głosy szlacheckie na seymikach tłumaczone y uciśnione nie były, y aby sic unicum libertatis et aequalitatis stanu szlacheckiego vinculum, które iest w zgodnym wszystkich consensie, nie targało, ponieważ na blisko przeszły seymiku Żytomirskim, pro die secunda Ianuary, tysiąc sześćset czterdziestego piątego, od Jego Królewskiey Mości złożonym, stały sie takie violentie y krwie rozlania y inuasie y depredatie gospod szlacheckich, które wielu ludzi spokoynych y niewinnych doległy, wielu z seymiku rozpędzili, iako sie niektórzy z nas, tamże, na samym placu zamkowej schadzki, swoim y inszych imieniem declarowali, że to, co tam, absentibus et exclusis alys, alys dissentientibus et contradicentibus, staneło, ważno być nie może, y przeciwko actowi temu, de nullitate iego, protestatią zanieśli: tak y my, protestatią ich potwierdzając, contradictią nasze, iako przeciwko artykułom, tamże namówionym, tak y przeciwko posłom, inter strepitum armorum obranym, zanosimy, declarując, że to wszysko pro nullo et irrito ma być, co bez iednostaynego consensu wszystkich braci, którzy sie byli na seymik ziechali, a potym, dla tumultów y violenty, usiąpić musielii, staneło. Działo się w Żytomirzu, dnia trzeciego Ianuary, roku tysiąc sześćset czterdziestego piątego.

У тое манифестации, при печатехъ, подписы рукъ
тыми слова:

Władysław Niemirycz, starosta Owrucky, manu propria.

Stephan Woynarowsky, łowczy woiewodztwa Kiowskiego, manu propria.

Konstanty Chrebtowicz, stolnik Kiowsky, manu propria.

Adam Stano z Nowstana, manu propria.

Władysław Chrebtowicz, manu propria.

Samuel Przypkowsky, manu propria.

Zacharyasz Gaiowsky, manu propria.

Samuel Sokor, manu propria.

Mikołay Bieniewsky z Bieniewa, manu propria.

Mikołay Pruszyński s Pruszyn, manu propria.

Jan na Deszkowcach Deszkowsky, manu propria.

Semion Stawecky, ręką swą.

Александеръ Раштынский, рукою.

Piotr Janczewsky, ręką swą.

Hrehory Sokor.

Gabriel Nasilowsky, manu propria.

А сусцепта кграду Овруцкого, на тыле тое манифестации написаная, такъ се въ собе маєтъ: Anno tysiąc
sześćset czterdziestego piątego, dnia piątego january, za
oczewistym podaniem przez Jego Mości Pana Mikołaja
z Bienowa Bienowskiego, przyiałem do act té protestatię.

Mikołay Pruszyński z Pruszyna, podstarości Owrucky,
manu propria.

Котораяжъ то манифестация, за поданъемъ и прозъбою
вышъ речоное особы, а за прищатьемъ моимъ урядовымъ,
уся, съ початъку ажъ до конца, до книгъ кгородъскихъ
Луцкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1645 года, листъ 176.

XXV.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправлен-
нымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1645 году. Изъявле-
ніе благодарности королю за спокойствіе государства. Прось-
ба объ исполненіи мѣръ для защиты православной религії.
Правила для раздачи помѣстій и должностей заслуженнымъ ли-
цамъ. О притѣсненіяхъ, претерпѣваемыхъ православною цер-
ковію. Особое мѣнніе князя Михаила Чарторыйскаго объ
уніатахъ и о назначеніи собора для соглашенія католиковъ съ
православными. О возвращеніи князю Іеремію Вишневецкому
имѣній по рѣкѣ Сулѣ. Объ утвержденіи Іосифа Чаплича
коадьюторомъ епископа Луцкаго. Мѣры къ возстановленію
значенія избы посольской. Недостатки трибунала Люблинскаго
и средства къ ихъ исправленію. О наказаніи духовныхъ лицъ,
подающихъ въ судъ несправедливыя жалобы на свѣтскихъ.
О вознагражденіи лицъ, потерявшихъ свои имѣнія при раз-

межеваніи земель между Москвою и Польшею. О средствахъ для продовольствія войска и обѣ устройствѣ Козаковъ Запорожскихъ. Благодарность войсковымъ начальникамъ за побѣды надъ непріятелями. Обѣ исправленіи Луцкаго замка. О способѣ собиранія податей. О порядкѣ свидѣтельскихъ показаній. О срокахъ судовъ земскихъ. Мѣры къ прекращенію притѣсненій, претерпѣваемыхъ крестьянами отъ жолнеровъ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1645 генваря 7.

Року тисеча шестсотъ сорокъ пятого, месеца генваря, семого дня.

До уряду и актъ нинешнихъ кгородскихъ старостинъскихъ, въ замокъ его королевское милости Луцкій, до мене Гаврила Корытинскаго, бургграфа и наместника старства Луцкого, пришедши и персоналiterъ становъши, ясне освѣценый кнежа его милость Михаль Чарторыскій, маршалокъ кола рыцерскаго, для вписанія до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Луцкихъ, именемъ всихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынскаго, подаль инструкцию сеймику теперешньего, про дие секуньда януарии, въ року теперешнемъ, вышъ на акте менованомъ, отъ его королевское милости зложоного, съ подпомъ руки своее, ихъ милости паномъ посломъ, отъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства менованого, згодне обранымъ на сеймъ валный Варшавскій, близко наступающий, даную, о чомъ тая инструкція, ниже вписаная, шире въ собе обмовляетъ, жадающи, абы принята

и до книгъ уписана была, которую я, врядъ, для впи-
сания до книгъ приимуючи, читалемъ, и такъ се въ собе,
писаная маєтъ:

Instrukcja seymiku Łuckiego na seym walny koronny, dnia czternastego, miesiąca february, w Warszawie, w roku terazniejszym tysiąc sześćseth czterdziestym piątym, złożony, dana Ich Mość Panom posłom woiewodstwa Wołyńskiego: Jaśnie Oświeconemu xięciu Jego Mości Jeremiemu Michałowi Korybutowi na Wiszniowcu y Łubniach, Jego Mości Panu Mikołaiowi z Brusilowa Kisielowi, chorążemu Nowogrodskiemu Siwierskiemu, Jego Mości Panu Janowi na Jarmolińcach Jarmolińskiemu, sędziemu ziemskaemu Krzemienieckiemu, Jego Mości Panu Alexandrowi Czapliczowi, Jego Mości Panu Waclawowi Hulewiczowi, Jego Mości Panu Michałowi Linewskiemu. Miedzy Bozkiemi dobrodzieystwy pokóy iest nawyssze dobrodzieystwo, a iako gniewu Bozkiego iest znakiem krwawa y straszliwa martis constellatio nad krółami y królewstwy, tak łaski iego świętey fausta sydera pacis. Gdy tedy świata chrześciańskiego wszystkie symmetriae ardent bello, w samey tylko oyczynie naszey złoty kwitnie pokóy, sub auspiciis Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego. Łaskaw Bóg wszechmogący na oyczynie naszą, a my wszyscy, iako szczęliwości panowania maiestatu Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, to przeczytamy, tak aby Pan Bóg Jego Królewska Mość, pana naszego miłościwego, felicissimum principem longaeum super terram y szczęśliwe panowanie iego nad nami, iako nadlużey, chować ra-

czył, przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego, tę nasze publica uota maiestatowi Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, deuote consecramus. Naco Pan Bóg daie pokój wolnym y swobodnym narodom, świętobliwie Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, instrukcją swoią przełożyć to raczył nam, poddanym swoim, gdy, nie tylko to, że bellum de pace, pax de bello radzić powinne, nam przpomina, ale też, czegobyśmy w wolnościach y swobodach naszych po Jego Królewskiey Mości, panu naszym miłościwym, potrzebowali, otwierając paterna uiscera swoie, bezpiecznie nám desideria nostra donieść y przełożyć sobie roskazuie. O foelicem Rem Publicam, tam foelici et clementissimo principe! Przetoż, pokorne podziękowawszy maiestatowi Jego Królewskiey Mości za ten oycowsky affect, co nas magis angit et exorbitat w wolnościach naszych, według artykułów spisanych, Jego Królewskiey Mości posłowie nasi przełożyć mają: 1) Gratitudo Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, pro tot ac tantis beneficiis in Rem Publicam debita, ochotnie iest od nas wszystkich, iescze za naypierszą Jego Królewskiey Mości affectacią, pozvolona, w czym inszym woiewodstwom exemplo praeire gotowyśmy byli, na same powszechną zgodę a przytym na ukontentowanie w przełożonych exorbitantiach religiey Graeckiey y dissidentium de religione christiana mając wzgląd. Zaczym y teraz, iako iusta pententes, z tąż declaracją Ich Mość Panom posłom naszym gratitudinem te Królowi Jego Mości, panu naszemu miłościwemu, donieść zlecamy, upraszając submisse Jego Królewską Mość, aby, expletis desideriis nostris, do ukontentowa-

nia siebie samego drogę usiąć nam raczył. **2)** Distributiuia iusticia, ta iest firmamentum tey Rzeczy Pospolitey, którą mieć chciał Pan Bóg antemurale narodów wszystkich chrześciańskich, ta rodzi ochote takową w synach tey ojczyzny, że za dostojeństwo pańskie y całość iey odważają zdrowia y substancie, która, iż importunis instanciis iest coarctata, tak, że iuż ad paucos redigit, y szczerobliwa ręka pańska, gdy tot ciues benemerentur de Re Publica, a nie masz co rozdawać, iest ścisniona, quatuor regulis aby była na tem seymie ograniczona: primo, aby ci tylko brali, którzy mają ius petendi, to iest, którzy benemerentur y są capaces beneficiorum Rei Publicae; secundo: aby a progenie in progeniem cessami i consensami panis filiorum ignarus filii nie był w dziedzictwo obracany; exigit bowiem ratio, aby, iako iedni po drugich, służąc, nastempując, tak iednym po drugich wolne beneficia Rzeczy Pospolitey zostawali; tertio: to, co sie krwią droga kupuie, aby w prywatne quaesty nie było obracano, to iest, aby nie było wolno starostw przedawać y pieniężyć, bo przez to maxime iusticia distributiuia supplantatur, gdy iuż ratio non plus merentis, sed plus offerentis nastempuiet; quarto: non redat Res Publica ad paucos, gdy tysiąc zasłużonych, a in paucis wszystkie beneficia zawierać się będą; kto panu y ojczyznie, nie wiedząc, skądby mógł mieć nagrode strat swoich, służyć będzie? Źeby tedy nikt więcej nad trzy starostwa, których quantitas qualitati zasług proportionatae być mają, upraszać nie mógł. His quatuor regulis iusticia distributiuia do dawney swey kluby będzie przywrócona, bogata będzie zawsze ręka pańska, y na każdy dzień odnosić będą

benemeriti ukontentowania swoie, y redibunt ciues ad gloriosa principia sua, porzucą turpes quaestus, tollentur nundinae, cnotą wszyscy rość zechcą, y per templum uirtutis ad templum honoris pocisną sie; nie kto pienieżny, ale kto godny, ex arbitrio principis, będzie, brachia regalia administrabit. Przy którym artykule, aby y terazniejsze uacancie Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, ani tym, co zawsze biorą, ani tym, co wziowszy przedaią, ani tym, co sie zasługami cudzemi nastawiają, ale tym, co sami przez sie zasłużyli to dobrze Rzeczy Pospolitey, rozdawane byli, według praw y wolności naszych, ante omnia upomnić się mają Panowie posłowie nasi.

3) Religio Graeca auita, incorporata, priuilegiata, pactis conuentis approbata, świętobliwie od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, poprzysiężona, taką uim patitur in regno christiano catholico y w Rzeczy Pospolitey wolney y swiebodney, iakiey w pogańskiey niewoli chrześcianie Graeci nie cierpią: pobrane cerkwie, monastery y katedry, exercitium liberum zabroniono, ubodzy chrześcianie bez sakramentów umieraią, publicznych pogrzebów mieć nie mogą, w Lublinie, za odięciem cerkwie, także w Sokalu, w Bilsku y po inszych miescach, kriiomie, w piwnicach y domach swoich, grześć sie muszą. Jescze, pro ultima oppressione, metropolitanom insigne, krzyż święty, z nim, tamże, gdzie iest metropolita, chodzić zabraniając, odeymuią, y nową akcją na seym pro priuatione używania krzyża świętego instiutowano. Jakaż być może większa seruitus nad te? Przetoż, bez ukontentowania y uspokoienia tey ciężkiej oppressiey naszej, Panowie posłowie nasi

nie mają do żadney conclusiey przystempować, fide, honore et conscientiis obliguiemy Ich Mościów, to iest, póki cerkiew Lubelska nie będzie realiter et de facto restituta, także Sokalska y monaster Kupiatycky, y ta akcia o krzyż publica lege zniesiona nie będzie. Конъклюзия того пунькту на особной карте, съ подпомъ руки кнежати его милости, пана маршалка, подана отъ того мѣстъца: A gdy to wszytko gruntownie y realiter uspokoiono będzie, aby więcy iuż kilka duchownych, którzy unią przyieli, nad wszytkim narodem nie przewodzili, pacem et tranquilitatem Rei Publicae nie trudnili; my sami dobrowolnie chcemy mieć z Ich Mościami Pany katholikami ritus Latini fraternum colloquium o uspokojeniu pożądany traktować, a nie s temi, którzy te unią sami, telko osób kilka, bez fundamentu uczyniwszy, turbas in Re Publica et metus (*motus?*) przynieśli; idque tali declaracione, aby do tey zgody, któryby dał Pan Bóg, przez nas y duchowieństwo nasze, Ich Mościowie ci, którzy teraz odłonczyli sie od nas, albo przystompić do nas, albo dóbr wszystkich, cerkwiey, monasterów y katedr ustompić powinni byli. His praemissis et praecustoditis, pozwalamy Panom posłom naszym wziąć na takowe colloquium czas pewny a mieysce tu w Łucku nazznaczyć; a ieśliby na tym ziezdzie do zgody, strzeż Boże, przysć nie miało, tedy my przy dawnych naszych prawach zostawamy. Michał xiąże Czartoryski, marszałek koła rycerskiego. 4) Sprawa też, s trybunału na seym odesłana, o wsi Podostrozkie, o które czyni Jego Mość xiądz władyska Łucky, do katedry Luckiey, żeby decidowana była. 5) Przywileia na przywileia, że nie mają być

ważne, dostatecznie opiewają prawa nasze; ordinacia też prowinciey od Moskwy recuperowanych praecustodiuit, że grunty, na które kto ma prawo swoie, są wcale zachowane, reliqua benemerentibus ad distribuendum ordinowane. A że, przeciwko tym prawom y wyraźnym constituciom, pierwiej Pan Kalinowsky, a potem Jego Mość Pan marszałek nadworny koronny, podczas minorenitatis xięcia Jego Mości Jeremiego Wiszniewieckiego, nad rzeką Sułą, która iest totaliter dana y constitucią approbowana, przed lat kilkudziesiąt, antecessorowi xięcia Jego Mości, na horodyszu pustym slobody y zamek Romeu y insze futory y slobody osadzając, za królewsczyne te dobra własne ziemskie uprosiwszy, trzymali, a teraz, gdy przyszedł do posse siey xiążę Jego Mość tych dóbr, iako własności swey, actio, expulsionem prae se ferens, xięciu Jego Mości iest instituta; lecz w sobie zawiera nie telko strate wolności, ale też praeiudicium praw naszych, co nam abunde xiążę Jego Mość deduxit, y, że to własna iest oyczyna xięcia Jego Mości, pokazał triplici argumento: pierwsze, iż pacta z Moskwą staneli poprzsieżone takowe, że s Putywlem dawna granica ma być zachowana, y nihil accessit Rei Publicae; a przywilej xięcia Jego Mości był czytany w kole naszym, s którego iaśnie liquet, iż grunty z rzeką Sułą, po samy rubiesz Moskiewsky, są dane antecessorowi xięcia Jego Mości: tedy nic nowego y nic trzeciego, tak ex privilegio, iako ex pactis z Moskwą, być nie może, telko, cokolwiek iest gruntu przy Sule rzece in possessione Rei Publicae, to należy przywileiowi xięcia Jego Mości; y iako zawsze graniczył rodzic xięcia Jego Mości święt-

tey pamięci z Putywlem, y był porubieżny od Moskwy, tak y teraz miedzy grunt xięcia Jego Mości a grunt Putywlsky nie może nic trzeciego zmieścić sie. Commutationis też praetext nie może nic derogować własności xięcia Jego Mości; bo ab hostibus non sunt, contra ciues et priuilegia Rei Publicae, sumenda argumenta. Drugi document produkował xiąże Jego Mość: protestacy kilka świętey pamięci xięcia Jego Mości, Pana woiewody Ruskiego, stryia y opiekuna swego, który indemnitat prospiciendo pupilli sui, o te przywileia, ad male narrata uproszone, protestował sie; skąd patet, iż o cudze rzeczy nie brałby sie opiekun, ale, z obowiązku conscientiey y powinności swey, widząc krzywde minorennes, ostrzegł, iako był powinien, całości prawa xięcia Iego Mości. Trzeci document pokazał xiąże Jego Mość taki: przywilej osobny, xięciu Jego Mości Michałowi, rodzicowi swemu dany, iż, propriis uiribus et armis odebrawszy Moskwie Putywl, miał od świętey pamięci króla Jego Mości, Zygmonta Trzeciego, w administraciey swey, który zamek Putywlsky lubo potem Moskwie iest ustompony, grunty iednak, które armis posiadł xiąże Jego Mość świętey pamięci, zostali przy niem, których, tanquam dilatato priuilegio suo subiectis, zażywał, y slobody przy dawnych zamkach swoich poosadzał, y tego wszytkiego in pacifica possessione zostawał; iakoż, gdy kto, non a tergo sui, nie w grunty Rzeczy Pospolitey priuilegium suum, ale in hosticum, krwią, odwagą, y potencją swoją, dilatauit, sławe, nie krzywde, ma stąd Rzecz Pospolita. Przeciwko tym wszystkim, tak iasnym, documentom y przywileiowi swemu, constitucią publiczną approbowanemu, iż xiąże Iego Mość in tempore minorenitatis

suae został Ukrzywdzony, exorbitat to nie telko in iure
 xięcia Iego Mości, ale też w prawach y wolnościach na-
 szych. Daleko więcej nas wszystkich to przeraziło et corri-
 puit fraterna uiscera nostra, y iż świeże iakieś przywileia
 teraz na osady y dobra xięcia Jego Mości, in possessione
 pacifica będący, wyniść miały, tanti ciuis in Re Publica będący,
 tot celeberrima merita cum hoc praeiudicio stosując, wszyscy
 fraterna compassionē ducimur, iako ieno lata xięcia Jego Mości
 pozwolili, na koń wsiadszy, continuo Jego Królewskiej Mości,
 panu naszemu miłościwemu, y oyczynie, nie pocztami, ale wiel-
 kiemi hufcami y woyskami swemi służy, deuotum caput suum
 zawsze za dostoieństwo pańskie ofiaruie, szodrzej substancią
 swoią szafuie, y tak przy Ich Mościach Panach hetmanach y w
 woysku Jego Królewskiej Mości, iako y sam przez sie ustawi-
 cznie, codzienne przysługi czyni, a do tych czas żadney nie od-
 niosszy consolatief, a iusticia distributiua ieszcze w swo-
 ieyże oyczystej własności takowe, strzeż Boże, praeiudicia
 miałyby pati: iako to nie może być, co afficit prawa y
 wolności nasze, priuata iniuria; tak publico nomine za ar-
 tykuł daiemy Panom posłom naszym przełożyć to maiesta-
 towi Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego,
 aby Jego Królewska Mość Panu marszałkowi nadworne-
 mu koronnemu, naszemu Mości Panu y bratu, ieśli
 quid damni być praetendit sobie, szodrobiwą ręką swą
 complanować, a xięcia Jego Mości przy własności iego,
 absque omni disquisitione, zachować raczył. Y owszem,
 iż xiąże Jego Mość, contra manifesta, iura et priuilegia sua,
 laesus iest w tym, że xięcia Jego Mości własne majątkości
 za królewskie są uproszone y rozdane: tedy Panowie po-

słowie nasi do żadney a żadney conclusiey seymowej y sprawy przystempować nie maią, aż xiąże Jego Mość w urazie swey a my wszyscy w urazie prawa pospolitego uspokoieni będącmy, w czym fide, honore, conscientia posłów naszych obliguiemy. 6) Za zgodą wszystkich nas, obywatelów woiewodstwa Wołyńskiego, ad instanciam Przewilebnego Jego Mości Oyca episkopa Łuckiego, Jego Mość Oyciec Józeph Czaplicz za coadiutora, cum spe successionis, obrany, y iuż trzema instrukciami od nas na seym promowany jest, do których przychilając sie, y przez terazniejszą instrukcją, za coadiutora, pomienionego Jego Mości Oyca Czaplicza commenduiemy, zlecając to Ich Mościom Panom posłom terazniejszym, aby serio około tego starania swego przyłożyć raczyli, aby in forma przywiley na coadiutorią Jego Mości Oycu Czapliczowi był dany; tego zaś serio poprzeć mają, aby przywiley na władectwo Łuckie, uiuente praesenti, na przywiley dany, był cassowany. 7) Zrzenica wolności naszych iest izba poselska; tey iuż telko cień zostaje, a w rzeczy samey de plano exclusus tertius ordo Rei Publicae. Nobilissima Rei Publicae desideria, instrukcie y artykuły nasze, wszystko to ginie, a to dupli uicio: primo, że nie ziejdząc sie posłowie na początek seymu, secundo, że forma, która dat esse rei, nulla, concludendorum sancitorum. Gdzie tedy ordo, anima rerum, excluditur, tam wszystkie rzeczy uacillare muszą: przetoż, per uiscera patriae, per libertatis zelum, starać sie o to, aby na tym seymie costitucia stanęła, breuis et efficax, aby, tak senator, iako i poseł kozdy, powinien stawać na początku seymu, sola legalitate choroby albo znacznego impedimentu exclu-

sa causa, sub nullitate contradictionis; secundo, aby na początku seymu, w każdym tygodniu pięć dni, izba poselska costitucie formowała a szósty dzień aby był na conclusie tego, co sie namówiło, szeszyt na góre do Jego Królewskiej Mości y senatu, aby concludowane byli te wszystkie przez tydzień namówione constitucie y podpisywane tamże, in facie Rei Publicae, od Ich Mościów Panów pieczętarzów, y od Jego Mości Pana marszałka koła poselskiego; tertio, aby tripartita consilia byli, to iest, aby naprzód po woiewodstwach z instrukcley artykuły byli agitowane y, co exorbitat, aby tego confuzią nie excludowała, potem priuata desideria y postulata woiewódstw, tertio loco, na instrukcją Jego Królewskiej Mości aby, ex mente woiewódstw y instrukcley, conclusia namawiana była. To gdy stanie, reflorescent wolności nasze, equestris ordo będzie prawdziwy Rei Publicae status, extirpabitur confusio, zmieszczą się wszystkie desideria, nastompi wszystkich ukontentowanie y u postronnych narodów nie będą pośmiewiskiem, ale sława y przykładem, prawa nasze. 8) Trybunał zawiera w sobie nawiększe argumentum wolności naszej; ponieważ te są proprietates wolnego narodu, samym sobie pisać prawa, y sam siebie sądzić; ale nie taki trybunał, który confundit leges, ex arbitrio non ex praescripto legis sądzi, non ex delicto ale ex libitu formal poenas, nie s controuersiey ale ex odio personarum uel religionis sentenciat et in similibus dissimilia fert decreta, naostatek generosam et liberam obruit uocem, czego są bracia nasi exemplo nobis, sed dolendo: Jego Mość Pan chorąży Wołyński, na którym, za gwałt sąsiedzki, sześć tysięcy grzy-

wien, Jego Mość Pan Piotr na Lachowcach Sieniuta, u którego pułtora tysiąca grzywien wzięto, Jego Mość Pan Jerzy Czaplicz, na którym szesnaście tysięcy złotych wskazano y bez odpustu wzięto, Jego Mość Pan Ponentowsky, który za to samo, że, iako deputat y collega, z mieysca swego intercedebat, aby tak wielkie depactacie nie działały sie, relegatione od sądów est mulctatus. Tot alia, tanta et talia, sunt abusuae facultatis tribunału exempla. Jako tedy znosić kłoby chciał trybunalskie sądy, est hostis patriae y radicem libertatis laederet; tak nie iest wolnego narodu, ale seruialis, dać siebie, zdrowia, fortuny, consciencias, pro libitu własny brać. Królowie Panowie nasi, obrani od nas, non praestandae obedienciae uadium daią nam na sie, gdyby nad wolność y prawa nam panować mieli; a roczni sędziowie, od nas creati, aby nas mieli opprimere, nie day tego Boże. Inibunt tedy Panowie posłowie nasi omnes modos et rationes huius maiestatis corrigendac et in suis limitibus detinendae, żeby poenae arbitariae paenitus zniesione byli, albo żeby raczey byli iudices salariati, kiedy od woiewodstwa swego, dla sustentamentu, a pieniądzy penitus aby żadnych nie brali, telko samey stronie ukrzywdzoney aby poenae pecuniariae należali. Przez ten śrzodek nayprzedzey y naiskutecznier tym depactaciom zabieżeć sie może, gdy żadnych pieniądzy brać nie będą, ani podarowanych sobie grzywien od strony odbierać. Druga, aby decreta przeciwko wyraźnym constituciom, uim legis sapientia, ferowane, nie telko cassowane byli, ale aby marszałek, na seym mandatem pozwany, circa cassationem decreti eiusmodi, był zaraz seymowym decretem, tanquam con-

uulsor legis publicae, karany, co nie zniesie ultimae instan-
ciae iudicum rem et nomen: bo wszytkie decreta, ex prae-
scripto legis ferowane, zostaną w swey klubie, takie zaś,
które bez nas na nas, iuż nie decreta, ale sancita forman-
tur, nie telko nie będą ważne, ale każdy marszałek, tan-
tam labem chcąc euitare, pozwalać sobie y collegom
swoim nie będzie s trybunału czynić seymu. Tertia, aby
deputat, post expeditum tribunal, ex proportione delicti,
poena peccuniaria vel sessione turris był karany, non
autem ostrocizmo: bo in persona iego patitur całe woie-
wodstwo. Czwarta, aby laska marszałkowska albo tego
woiewodstwa deputatowi, które sie sądzi y pokąt sie sądzi, da-
wana była, a po odsądzeniu, iako woiewodstwa năstempią, tak
laskę ieden drugiemu oddawał, albo żeby do alternaty na trzeci
rok należała laska woiewodstwom tym, które sie statutem y
pismem Ruskim sądzą; toż o rugowaniu Panów posłów z
izby sanciendum zlecamy. W ostatku, ieżeliby haec prae-
missa stanąć nie mogli, my, iako libere accessimus do
trybunału Lubelskiego, tak, iż nasze woiewodstwa nawię-
ksze depactacie cierpią, y nigdy marszałka z woiewódstw
naszych, lubo pares huic muneri obieramy, hucusque
nic mieliśmy, y statut nasz za nic u Ich Mościów: tak re-
cedere gotowiśmy y swóy trybunał w Łucku mieć chce-
my. A żeby societas zostawała wcale, y autoritas nie by-
ła zmnieyszona, et factionum metus ut excludatur, z woie-
wódstw Małopolskich na ieden trybunał, a zaś w Wiel-
gopolskich alternato na drugi tribunal, seorsiuos od Ich Mo-
ściów recipiemus sobie collegas, y Ich Mościom wzajem z
naszych woiewódstw po iednemu damy. 9) Wielkie w

tey mierze stanowi szlacheckiemu od osób duchownych dzieie sie praeiudicium, gdy osoby duchowne, nie mając na sobie poenam talionis irrogatam, temere na honory szlacheckie porywają się, y one, uszczypliwemi protestaciemi y actiami, in probationibus suis ustaie y za takowy ich proceder żadney na sobie nie odnoszą kary. Przeto, zabiegając temu, słuszna, aby Ich Mość Panowie posłowie instarent, iakoby poena talionis, stanowi szlacheckiemu aequiualeens, na nich postanowiona była, y tamże, in eodem termino, gdy sie niewinność partis inculpatae pokaże, sessio turris in fundo, przy kościele katedralnym diecesiey tey, w której na ten czas ta osoba duchowna degit, także y poena pecuniaria y refusio damnorum, per eandem iniuriatam partem iuramento liquidendorum, nakazana była, sub poena infamiae, in eodem iudicio, w którym sprawa ta originem wzięła, publicanda, y execucia eius peti ma. Co żeby snađniew wprawić sie mogło, tego potrzeba, aby urzędy grodzkie y ziemskie protestacy takowych od osob y zakonników prywatnych, którzy z mieysca na miesce przesyłani bywają, przymować nie ważyli sie, ale od starszego conuentu, tego postrzegając, aby circa eundem protestationis actum był consensus loci ordinarii, idque sub poena mille marcarum et sub priuatione officij. Co sie stało świeżo Jego Mości Panu chorążemu Wołyńskiemu, bratu naszemu, w niewinności iego, iako dobrze wszyscy wiemy, także y inszym wielom Ich Mościom, prosić Jego Królewską Mość Ich Mość Panowie posłowie mają, aby, per eliminationem tych protestacy, honor Ich Mościów laesus był redintegrowany, y takowy ich po-

stempek impune nie zostawał. Jeśliby też trafiło sie, że z zakonu panieńskiego miałyby criminalne niewinne wyńieść protestacie, ci, którzy takie rzeczy audent pisać, y radzić, y promouere, poenam talionis subeant. **10)** Constitucio anni millesimi sexcentesimi uigesimi septimi sancitum, że uim legis sapientia decreta, od trybunału koronnego uczynione, żadney wagi mieć nie mogą; zaczym y te in futurum ex causa religionis, co samemu telko seymowi, nie trybunałowi należy, uiua lege prawie osoby y małejności Panów Jerzego, Andrzeja y Alexandra Czapliczów y Pana Piotra Sieniuty dekretem swym przeszły tribunal aggrawowały, Panom posłom iniungimus, aby to constitucją przyszłego annihilowano, a tym barzey, że to non nouam legem, ale starey executionem postulat, ani ullam trybunału sacrosancte uenerandam potentiam uymuie, ale raczey reductum ad fundamentum legis autoritati pristinae y tu y u postronnych restituet. **11)** Na tymże trybunale processu sumario, od całej Rzeczy Pospolitej cassato, wielom aggrauatio illata, a Urodzonego Jana Stoińskiego, nullo processu, nie dawszy pozwu, ani akcley, ani ullo interposito uel minimo z nim termino, przy cudzey sprawie, w cudzey akcley, infamią nakryto, nieszlachectwo decretem zadano, czym wszystkich w tem domu, szlachte starożytną, indicta causa uciążono. **12)** Monastery, które mają być in possessione Jego Mości Ojca Hulewicza, władcy Przemyskiego, dotąd nie są oddane, y owszem, gdy na intromissią, według constituciey anno tysiąc sześćset czterdziestego pierwszego, iachał namiestnik z drugim, zakonikiem, Jego Mość xiądz Krupecki, roskazawszy onych

porwać, ciężkim więzieniem trapią, o czym inquisicia w ziemstwie Przemyskim iest wywiedziona: prosić tedy Jego Królewską Mość, aby ta sprawa, sine omni dillatione, na seymie terazniejszym sądzona była. 13) Z Moskwą rozgraniczenie staneło za łaską Bożą a szczęliwością Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościewego, a re Rei Publicae, lecz, że pewny trakt, przez commisarze Rzeczy Pospolitey iuż odgraniczony, oddano, y Jego Mości Pana Kiiowskiego, tak zasłużonego senatora, tudzież y xięcia Jego Mości Wiszniewieckiego y innych obywatelów braci naszych, których dziedziczne swe dobra mieli, dóbr odeszło, iż to iest nawyssza wolność, aby sie kożdy cieszył z własności swey, a ieśli co propter bonum publicum traci, aby miał nagrode sowitą: tedy Panowie posłowie nasi pozwalać mają na stwierdzenie tych granic, stante recompensa tym Ich Mościom, na temże seymie. 14) Contumacie seymowe w sprawach criminalnych woiewódstw naszych, ratio loquitur anima legis, iż tak sie rozumieć mają, iako y w sądach ziemskich, to iest, że na pierwszych rokach contumacia ma być otrzymana, a na drugich sądowa sprawa. Taż iest mens legis, że y na seymie, gdy contumacia otrzymana będzie, mandaty drugie non sumario processu iterowane być mają, ale aż na drugi seym mają być wydawane, a to dlatego, żeby nagła conuictio nie stawała, ale, praemissis omnibus sollenitatibus, mógł kożdy deducere innocenciam suam. Aby tedy nic nie działało sie wbrew prawu temu, Panowie posłowie nasi postrzegać mają, y owszem, aby ta constitucia o contumaciach Wołyńskich wcale była zachowana. 15) Świątobliwa Jego

Królewskie Mości prouidencia y w tem wielce sie nam podoba, iż mille modis Rzeczy Pospolitey dobra, zwłaszcza od samychże starostów, którzy dobra swoie dziedziczne mają, przy starostwach alienantur; albowiem sami siebie granicząc przez commisarze, sobie ad placitum przybrane, całe wsie y włości, nie telko grunty, ex patrimonio Rei Publicae w dziedzictwo obracaia. Aby tedy takowe commisie żadney wagi nie miały, constitucią aby to obwarowaną było. Także patrimonia Christi, prywatnymi intercyzami alienata, aby wszystkie, które non iusta commutatione, ale priuata peccuniari satisfactione inuoluuntur, żadney wagi nie miały, y kożdemu aby wolno było, nulla obstante praescriptione, o to mouere actionem. 16) Upatrując status coraz większą diminucią bonorum terrestrium, stął służba Rzeczy Pospolitey ginie, y więcej iuż dóbr poszło w posseą duchowną, warowała osobliwa constitucia coronationis, aby iuż to sie in posterum nie działa; teraz iednak, post constitutionem sancitam, nouae fundationes, nouae y alienationes namnożyli sie; przetoż, ex consensu partium, colore tego seymu, wszystkie takowe zapisy, qualicunque colore, lubo summą onerowane dobra, lubo piis legatis, które iedno speciem praeferunt alienationis, żadney wagi nie miały, y w tak słusznych praetensiach, ktobykolwiek processował post constitutionem, takowy proces in quocunque foro et subselio przywodzony, aby to constitucią cassowano było, y wniwez obrócono, y do dochodzenia droga wiecznemi czasy była praeclusa. 17) Państwa bez woysk et sine praesidiis, woyska też bez porządku, żadną miarą subsistere nie mogą. Długoż oyczyzna nasza,

s podziwieniem wszystkich narodów, mieć będzie w nierządzie woyska swoie y imi sami siebie woiować? Pater patriae, nawysszy wódz Rzeczy Pospolitey, Jego Mość Pan krakowsky, nasz Mości Pan, sam iest powodem do tego, superanda piełate ku oyczynie autoritatem swoie, my wszyscy chcemy, Jego Królewska Mość, pan nasz miłoścwy, multocies y teraz nam to proponować raczy, paucy, y to nie wiemy quo respectu, contradicunt. Jeśli tedy hiberna nie podobają się Ich Mościom Panom braci naszey, placeat, quod semel placuit, quod ratio exigit et aequalitas, uinculum Rei Publicae nostrae, gdy Ich Mość raz telko podczas Pruskiey expediciey niewczasu zażyli, zaraz, aby był żołnierz contentus stipendio suo, a dobra Ich Mościów ut careant desolatione, prouiant był złożony; toż daleko więcej ma nas potkać słusznie z miłości braterskiey Ich Mościów, gdy ordinaria totius Rei Publicae praesidia requirit necessitas mieć przy granicy, aby też był ordinariny prowiant z dóbr wszystkiey Rzeczy Pospolitey, quo sublato, ani żołnierz przy granicy excubias agere może, ani my y dobra nasze subsistere mogą do wychowania żołnierza; utrumque nie telko impium ale też pernitiosum, tak Rzeczy Pospolitey granice obnażać, żołnierza zwodząc dla pożywienia in uiscera regni, iako nam braciey in aequali Re Publica nie dać sie cieszyć equalitate y w naszych własnych oyczynach wolnego y swobodnego pomieszkania: przetoż Panowie posłowie nasi do żadnych rzeczy przystompić nie mają, aż ta seruitus s karków naszych zniesiona będzie y huic periculo Rei Publicae euidentissimo prospicietur ordinarią porządną prouiantu ze wszystkich dóbr Rzeczy Pospolitey, aby woyska

na Ukrainie zawsze przy granicy zostawali, a żołnierz, prouiant mając, żył z danego sobie prouiantu. Taż ratio habenda supplementu woyska Zaporozkiego, a przytem y samego woyska Zaporozkiego, aby nomen iego nie zginęło, ordinacją y melioracją, iakoby nie wtenczas, kiedy nastąpią woienne occasie, ale wcześnie, w przykrey a potrzebney castigaciey, przychencone było do służby Rzeczy Pospolitey, aby uznali meliorem non deteriorem porządku, niżeli swey-woli swoiej condiciom. 18) W tactach trybunału koronnego wielkie dzieią sie praeiudicia equalitati ordinis equestris saecularibus od Ich Mościów Panów duchownych: zaczym, serio zlecamy Panom posłom naszym, efficient, aby Ich Mość Panowie duchowni, albo y sami, in causis facti, de persona sądzeni byli a secularibus tamże, albo do tactów zgoła nie należeli, także per causam facti causam fundi aby nie wygrawali y do tumultów sie nie mieszali. 19) Kto dобра szlacheckie trzyma za królewskie, aby wrócił ie bez długiego powłoczenia, modum inire Panowie posłowie nasi mają. 20) Statut awtentyczny z metriki wyjąć y nam to na relaciny seymik przywieść Panowie posłowie nasi mają. 21) Śluza Brzeska nieoszacowane stanowi szlacheckiemu przynosi szkody: ta aby była zniżona według potrzeby przechodzenia statków, Panowie posłowie starać sie mają; tamże depakacie cum praeiudicio stanu szlacheckiego, iako y po inszych cłach, annihilowane aby byli. 22) Juramenta na zboża szlacheckie, na wode idące, w którymkolwiek grodzie wykonane, aby wagę na cłach wszedy miały, constitucią warować Panowie posłowie nasi mają. 23) Gdańskanie uzurpuią sobie nad prawa władzą, sądy swe pod frior roscią-

gaiąc na szyprów, szlachte, y flisy, poddane szlacheckie; zaczym, aby żadną miarą w to sie nie wdawali, sub poena decem millium marcarum ad instantiam cuiusuis, sancitum esto, forum naznaczywszy nie za dworem, ale na trybunale.

24) Wielkie inconueniencie dzieją się ratione scruteniorum, więc y omieszkania w sądach, przez to, gdy officiales grodscy praxim na trybunale odprawują: zaczym serio poprzeć tego Panowie posłowie nasi mają, aby constitucia de hac incompatibilitate staneła y poena mille marcarum, ad instantiam cuiusuis, cum foro na trybunał, prosto in delinquentes naznaczona była, by też, repugnantibus caeteris, samego woiewodstwa naszego exceptum to być miało.

25) Aby tąż przysięgą przysięgali deputaci koronni, iako nasi, że nierękodajni y nieiurgieltnicy, constitucią warować

26) Decreta, któremi zniesiono, ultra consensum partium, infamiae, aby annihilowano; to iednak na relaxacie wieży, ktoraby przed infamiey publikacją zaszła, ściągać się nie ma, constitucią warować Panom posłom naszym zlecamy.

27) Constitucią anni millesimi sexcentesimi uigesimi, o residenciey starostów Ukrainnych na starostwach ich, reassumować y do execuciey przywieść Panowie posłowie nasi mają.

28) Poena euocationis nie dwoygiem czternastu grzywien, ale grzywien tysiącem y wieżą aby była karana, forum o to prosto na trybunał naznaczywszy, constitucią warować Panowie posłowie nasi mają.

29) Pan Erik Axberg, zdawna Rzeczy Pospolitey y królowi świętey pamięci Zygmontowi Trzeciemu dobrze zasłużony, porzuciwszy własne swoie we Szweciey oyczyste majątkości y dostańki, dotąd indigenatu doprosić się nie może, który non titubante ku Rzeczy Pospolitey y

Panu meruit fide; zaczym, aby y insi przyhęceni tym barzey ad praestandam Rzeczy Pospolitey fidem być mogli, indigenat na tem seymie wyiednać Panom posłom naszym serio zlecamy. 30) Na zapłate woysku, opatrzenie królewica Jego Mości y na wszystkie insze puncta instrukciey Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, takową declaracją generalną czyniemy: że cokolwiek izba poselska, woiewodstwa wszylkie zgodnie postanowią, toż y my gotowyśmy przyiąć; podatki iednak wszelkie, in quantumby do nich przyść musiało, y poborce do braciey wziąć powinni Panowie posłowie nasi, y seymik na to z seymu naznaczyć; alias y podatki y poborce irrita pronunciamus y de nullitate protestamur. 31) Jego Mości Pana krakowskiego, naszego Mości Pana hetmana wielkiego y fortunnego wodza woysk Rzeczy Pospolitey, tak znaczną wiktorią zimy przeszley nad nieprzyjacioły krzyża świętego, trudy, odwagi Jego Mości y wszystkiego rycerstwa, affectami naszemi powinnemi braterskimi celebraamus, y zlecamy Panom posłom naszym, przez Jego Mości Pana marszałka, publico nomine podziękować; tudzież Jego Mości Panu woiewodzie krakowskemu, Jego Mości Panu woiewodzie Czernihowskiemu, Jego Mości Panu Kiiowskemu, Jego Mości Panu Czernihowskiemu, xięciu Jego Mości Panu koniuszemu koronnemu, xięciu Jego Mości Jerememu Korybutowi Wiszniewieckiemu, Jego Mości Panu podkomorzemu Kiiowskemu y Jego Mości Panu staroście Owruckiemu, którzy, iedni sami osobami swemi, drudzy pocztami ludzi swoich, wsparli woysko Rzeczy Pospolitey, y tak gloriosam uictoram, za łaską Bożą, a szczęściem Jego Kró-

lewskiey Mości, pana naszego miłościwego, otrzymali; a że dla tych beneficia Rei Publicae są ordinowane, aby ci, którzy dla niey swoie substancie ronią y zdrowie odważąą, z niey nagrode mieli: tedy interceduiemy uniżenie do maiestatu Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, aby Ich Mość s terazniejszych uacancy łaskę Jego Królewskiey Mości uznali y nagrode odnieśli. 32) Wznowiaią sie nowe inconuenientia w woiewodstwie naszym, że szlachte patricios, leuissima occasione uformowawszy sobie lada actią, extra forum competens, na seym euocant: goroncą tedy Ich Mość Panowie posłowie instare mają, aby na tych poena sancita była mille marcarum et sessio turris przez pułroka, o co forum w trybunale naznaczyć inter causas conseruatas ad instantiam partis laesae. 33) Zamek nasz Łucky iuż prawie ultimam ruinam minatur, który może być niemałą zasłoną od nieprzyjaciela Rzeczy Pospolitey; serio iniungimus Ich Mościom Panom posłom naszym, aby hanc necessitatem woiewodstwa naszego Rzeczy Pospolitey przełożyć chcieli y modum naprawienia onego namówili, takim kształtem, aby xiążę Jego Mość Pan starosta Łucky odeszłe dobra od starostwa Łuckiego sine intermissione odszukiwał, y iuż zaczęte przez antecessorów swoich processa prawne continuował, a doszedszy, dziesiątoletnią intrate na restawracią tego zamku obrócił. 34) Z wielką angarią y utrapieniem braci naszey, Ich Mość stanu duchownego zwykli sobie w gruntach własnych szlacheckich usurpare uiolenter possesionem, sami sie w tumulty wrażając, zaczym, per causam facti causam fundi zaciągają: goronco Ich Mość Panowie posłowie Rze-

czy Pospolitey prosić maią, aby Ich Mość, ordinaria uia iuris, wziętych sobie gruntów dochodzili, a nie sami, osobami swoimi, w tumulty sie wrażali; a ieśliby sie co w tumultie stało, aby ciuiliter czynili, a nie criminaliter. 35) Statuty nasze pisane, ponieważ wariacią w sobie znaczną ukazują y różne są od artykułów, przez przodków naszych napisanych, Ich Mość Panowie posłowie autentice z metrik wyciąć powinni y nam na rellacynym seymiku przynieść. 36) Poniewašeśmy posłów naszych na przeszły seymie nie mieli, przez rozerwanie seymiku; tedy, iż na tym blisko przemineły seymie poborcom solarium exclusum, y mimo prawo pospolite y zwyczay zachowały, a że to iure meritissimo debetur; zlecamy to Panom posłom naszym inque uim articuli wdaiemy, aby Panom poborcom naszym, do wybierania dwoyga podymnego z seymiku relationis od nas zgodnie obranym, to iest: Urodzonemu Jego Mości Panu Szymonowi Kozice y Jego Mości Panu Adamowi Hulewiczowi na Woiutinie, namówione y constitucią obwarzowane było, ea non alia conditione, telko, żeby w skarbie, od Jego Mości Pana podskarbiego, s tychże podatków, które oni wybierali, iure aequissimo przyjęte było, wedle prawa y zwyczaiu zachowanego; gdyż swoim własnym kosztem wybierali, y na płace woysku odwozili, y u Panów retentorów dochodzili, nullo salario a nobis recepto. 37) Panny zakonne klasztoru Łuckiego, przed constitucią fundowane, którą kupowanie dóbr zabronione duchownym, lubo miały summe złotych dwudziestu tysięcy, per imbecilitatem stanu swego, majątkości nie kupili: zaczym, ad leuandam inopiam, którą premuntur, zleciлиśmy Panom po-

słom naszym, aby sie starali o constitucię wolnego im kupna majątkości, non ultra iednak dwudziestu tysięcy; hoc praecauto, aby majątkości bez sąsiada kupili, a to dla turbacy, które zwykli świeckim stanem duchownym interuenire. 38) Wiemy też, quid exinde patimur, że woiewódstwa nasze, pod Lubelsky tribunal do sądzenia podpadające, nie mają sobie osobnych uprzywileowanych czasów, ale na regestra tribunalskie, po sobie, według woiewódstw, iednego po drugim idących, spuściwszy sie, zwłaszcza odleglejszym, tam (*tak?*) s przesyłania, dla powzięcia wiadomości, posłańców, iako y samych siebie trudzenia, dla wczesnego przybycia, y nie folgując koniom y sobie, gwałtownie kupami bieżemy, przez co drogość uictualium w Lublinie dzieje się, skąd uszczyrbek zdrowia y substancie mamy; często bowiem niewczasy, trudy z uymą zdrowia, ... jak po harapie przyjezdżamy, iako nouissime z expediciey woiewódstwa naszego Wołyńskiego, iesteśmy experti; które, iako dugo zawsze, że ludne y obszorne, zwykło sie sądzić, za trzy niedziele, za niezachaniem sie braciey, spadło, a zatym y z konserwat, insperate przypadłych przedko y spadłych, wszystkie cztery woiewódstwa wielką ponieśli klęskę: mendendo tedy temu, zlecamy Panom posłom naszym, aby serio domawiali sie, żeby, przykładem w tey mierze tribunalu Litewskiego, woiewódstwa, w Lublinie sądzące sie, secundum quantitatem, kożdemu tygodnie do sądzenia naznaczone mieć mogli, a nadto, na odleglejsze respect mając, aby lecie sie mogli expediować z mniejszym kosztem, a bliższe iasienia (sic). 39) Iz stąd in expeditione scrutiniorum et inquisitionum qualem et quantum officiabumi

officy abusum doświadczamy, że niezgodne z deposicią ustna świadectwa pisane bywały, a napisane y niezapieczętowane, do gospody wzięte, podpiskom y to nieprzyseągły, cuius, conereduntur; zatem idzie, że wiele ludzi y same strony, co w nich iest, wiedzieć zwykli: warować tedy, aby który świadek w pisaniu expedit, sam swoie napisał świadectwo; który zaś non expedit, sądowych ręką swoie depozicią trutinowaną podpisał; którzy zaś nie umieją, aby przetrutinowaną dobrze napisaną y przeczytaną słyszał, y, nie odchodziąc, zapieczętowane y stronom rozwawane byli, sub poena in officiales sancita. 40) Gdy sprawa in subseliis minoribus trafi sie po wstompieniu z yzby onego, collegowie y sześć szlachciców osiadłych praesentes subdelegata, nie on sam, aby obierali. 41) Wielkie aggrauacie in iudicio composito w trybunale; praetenduiemy sobie spodziewać sie większego, ieśli Ich Mościów Panów duchownych deputatów nad liczbę prawem określona przybywać będzie, iako w tych leciech dwóch przysadzono: domawiać sie y o to Panowie posłowie mają. 42) Iż, przeciwko prawu, Ich Mość Panowie starostowie sądowi creuią nam officiales nieosiadłych, urodzenia y postempków nam nieznajomych; y w tem Panowie posłowie adhibere curam mają, aby zmiodzy obywatelów starytne osiadłych, s powiatu tego byli podawani. 43) Sądy polubowne, prawem ugruntowane, iż szyszymi decretami, przez pozwolone od nich appellacie, trybunałskimi nadwałtione; y tych Panowie posłowie nasi o redintegracją mają adhibere curam. 44) Przychilaiąc sie do konstituciey anni tysiąc pięćseth sześćdziesiąt dziewiątego,

woiewodstwom Wielgopolskim służacej, świeżo przez woiewodstwa Małej Polskiej anno tysiąc sześćseth czterdziestego pierwszego reassumowany, o rokach ziemskich, którym pod naznaczone y uprzewileowane czasy legalia do sądzenia impiedebant, warowali sobie, gdyby aliquod legale impedimentum przypadało na czasy, w prawie opisane, y do sądzenia przeszkało, tedy sąd ziemsky inszy czas powinien obwołać, upatrzywszy inszy czas do sądzenia, y publikować czterma niedzielmi przed czasem, y do akt grodzkich obwołanie zapisać in instanti, y odsądzać skutecznie: my tedy, we wszystkim accomodując sie constituciey pomienioney, zlecamy Panom posłom, aby sie domawiali, żeby similiter woiewodstwu naszemu służyła; a iż powiat Krzemieniecki przez lat siedm dwoie jedno roki sądzone miał, których przed conseruatami nastempującemi potrzebuje gwałtownie: za wniesieniem tedy proźby do nas przez brata naszego, Jego Mości Pana Andrzeja Jałowickiego, imieniem Ich Mościów, zlecamy Panom posłom, aby sie starali, żeby po seymie we dwie niedzieli Panowie sądowi ziemscy Krzemienieccy do akt grodzkich Krzemieńieckim (*sic*) intentum sądzenia zapisawszy, a potem we trzy niedziele sądy swe exequowali. 45) Iż niektórych z braciey sprawy, w koronnych grodach ortas, z woiewodstwa naszego promouent characterem Ruskim, którego wyczytać trudno, gwoli którym życzymy tego, aby Polskim characterem extracty z xięg naszych, in quolibet subselio koronnym y w trybunale ualor mające, byli wydawane, y o to sie mają starać Panowie posłowie nasi. 46) Commissarze aby przysięgli bywali, a starostowie, którzy priuatim dobra swe

dziedziczne z starostami rozgraniczaj sami, aby te commissią nullitati subiaceant, aby na takowe confirmatio seymowa żadna nie zachodziła. **47)** Za Panem Zahorowskim Romanem, rothmistrzem Jego Królewskiey Mości, instare mają u Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi, aby na zasługi iego mieć raczył miłosierdny respekt, a te danine, którą ma przysądzoną sobie z miłościwey łaski Jego Królewskiey Mości, żeby przy nim zostawić raczył, y ten dekret, który stanoł decisią Jego Królewskiey Mości, żeby nie był zniesiony. **48)** Tama na rzece Horini, na gruncie Jaskowskim, Jego Mości Pana chorążego Wołyńskiego, brata naszego, dwie mile od Ostroga, od kilkudziesiąt lat będąca, y ta przez decret trybunalsky w roku tysiąc sześćseth czterdziestym wtórym zniesiona iest, która nauigationem non impedit, bo od Stepania, który kilkanastą mil niżey od mieysca tey tamy, antiquitus zwykazny spław: Ich Mość Panowie posłowie goronçą domawiać sie będą, aby ta tama, która iest decretem trybunalskim zniesiona, in suo robore, iako przedtym, zostawała. **49)** Ponieważ takie niedbalstwa w władykach nayduią sie, że nie telko nabożeństwa przystojnego według intenciey fundatora nie przestrzegają, ale y cerkwie zruinowane nad ciałami onych fundatorów, przez co y ciała w niwecz sie poobracali, a ztat to poszło, że contractami, nie czekając należnych podawców, one zawodzą: w konstitucie wprowadzić, aby succssorom fundatorów wolno takie contracty annihilować y podawać kapłanów do tych cerkwi z całą intratą, aby tym y dalsze intencie święte nie zięmbły. **50)** Fundusz Lachowecki zeszłego Pana Krzysztopha Sieniuty

nie mógł dóbr oyczystych Pana Piotra Sieniuty ani osoby iego aggrauare; zaczym, decreta ex ratione funduszu Lachowieckiego aby z dóbr iego oyczystych y osoby iego zniszczone byli, Panowie posłowie nasi euincere tenentur. 51) Zwykli przechodzeniem Panowie żołnirze uciążać poddanych szlacheckich, a, żeby nie dochodzono krzywd delinquentibus, imiona na gospodach zmazuią: zaczym, rothmistrza albo porucznika żeby wolno było pozwać generaliter o wszystkie krzywdy, constitucią warować; więc od tychże constitucia o niestaniu nad dwie chorągwie y daniu atestacy w tem uiolatur, przeto poenam mille marcarum parti niech bedzie constitucią warowana na rothmistrzu albo porucznikn, który porządek rzeczy tych należy. 52) Piechota powiatowa, do obozu y z obozu przechodząc, lubo mają swoje z szołtystia mieć prouianti, aggrauuią poddanych szlacheckich: zaczym, żeby sie sami strawowali, idąc do obozu, a z obozu nie w kupie, ale rozsypro sie do domów swoich wracali, ostrzec Panowie posłowie nasi mają, poenam tak o szkody, iako o nierospuszczenie spod chorongwie piechoty, z obozu do domu powracającej, na rothmistrzu pięciuset grzywien postanowić mają. 53) Iż sie zageściли criminacie niesłuszne propter paucitatem poenae talionis, prosić o constitucie, aby tak ten tracił garło, iako ten, któremu crimen dowiedziono będzie, tak świecki iako y duchowny; także procurator, któryby był conuictus, że takową protestacją criminalną pisał, puniatur sessione turris y grzywnami redimendo caput. 54) Jego Mości Pana Brasławskiego wysokie in ioga et sago merita same sie zalecają, iednak, z miłości braterskiej naszey, zlecamy

Panom posłom naszym, aby Jego Królewska Mość o recompense prosili. 55) Beneficia duchowne y świeckie aby terrigenis dawane byli, constitucią warować. 56) Commissią między Kiiowskim y Czernihowskim woiewodstwem constitucią sancire. 57) Commissarze przysiężni iednak żeby byli. 58) Częstokroć infamie y banicie per subordinatas personas uganiane bywają; zaczym, aby gdziekolwiek otrzymane y do grodu własnego, gdzie possesia iure uicti iest, przeniesione, insey (*inaczej?*) sub nullitate ularis byli. 59) Rewisią xiąg y correcturam iurum, wielce nam potrzebne, constitucią warować y na relacyjny seymik, gdzie de tempore statuetur et modo, przynieść. Panom posłom zlecamy. 60) Maią też Ich Mość Panowie posłowie nasi serio Jego Królewskiey Mości merita y krwawe zasługi, strati substancy Ich Mościów Panów braci naszych: Jego Mości Pana chorążego Wołyńskiego, który swoim kosztem chorongiew wodził, Jego Mości Pana łowczego Wołyńskiego, który na usłudze Rzeczy Pospolitey całą swą absorpsit substantiam, Jego Mości Pana Daniela Puzowskiego, który z stratą substanciей lata swe na usłudze ojczyzny trawi y dotąd indefesse trawi, Jego Mości Pana Henryka Kaszowskiego, na Moskiewskiey expedicię z działa okaliczonego, zalecię. 61) Pana Iwana Karabana aby sprawę nieodwłocznie sądzono było, poprzeć Panowie posłowie nasi mają. 62) Pana Sokoła y Pana Kosakowskiego, ludzię zasłużonych y potrzebnych, infelicitate oppressos, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, miłosierdziu polecię Panom posłom naszym zlecamy. Te tedy zgodnie namówione puncta Ich Mościom Panom posłom, zgodnie obranym,

wysz pomienionym, zlecone ręką, ad maiorem rei fidem et autoritatem, xiążęciu Jego Mości, imieniem całego koła naszego rycerskiego, podpisać, iako marszałkowi naszemu, y do ksiąg grodzkich Łuckich podać zleciliśmy. Datum w Łucku, dnia siódmego miesiąca january, tysiąc sześćset czterdziestego piątego roku.

У тое инъструкции подпись руки его милости, пана маршалка кола рыцерского, тыми словы:

Michał xiążę Czartoryski, marszałek koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкция, за поданемъ вышъ решеное особы, до книгъ есть уписана

Книга ѹродская Луцкая 1645 года, листъ 64—77.

XXVI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1646 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благѣ государства. О заключеніи мира съ царемъ Московскимъ. Объ укрѣпленіи Смоленского замка. Объ уплатѣ жалованья войску. Жалоба на преслѣдованія, претерпѣваемыя православною церковію и просьба о сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. Объ ограниченіи власти трибунала Люблинскаго. О ненарушеніи правъ, диссидентамъ предоставленныхъ. О раздачѣ староствъ лицамъ, оказавшимъ услуги государству. О люстраціи государственныхъ имуществъ. Объ исправленіи статута Волынскаго и о перепискѣ старыхъ книгъ гродскихъ и земскихъ воеводства Волынскаго. О раздачѣ пустопорожнихъ земель. Объ условіяхъ для причисленія къ дворянскому сословію. О награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1646 сентября 13.

Року тисеча шестьсотъ чотирдесятъ шостого, месеца сенѣтебра, деветнадцатого дня.

На вряде кгродскимъ, въ замъку его королевское милости Луцкимъ, передо мною Гаврыломъ Корытинськимъ,

буръкграбимъ и наместникомъ староства Луцъкого, становши очевисто, освѣценый кнѣжа его милость Захарыашъ Святополкъ Четверътенъский, староста ракиборъскій, подсудокъ Луцъкій, маршалокъ кола рыцеръскаго, именемъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателовъ воеводства Волынъскаго, для вписаня до книгъ нинешихъ кгородскихъ Луцъкихъ, подаль инъструкцию сеймiku тогорешнаго, про дие децима терциа септъембрисъ, въ року теперешньемъ, вышъ на акъте менованомъ, одъ его королевскоге чилости зложоного, тутъ въ Луцъку одправуючогось, съ печатю и съ подпісомъ руки своее, а то ихъ милостямъ паномъ посломъ, одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателовъ воеводства Волынскаго, зъгодне обранымъ на сеймъ валъный Варъшабскій, дnia двадцать пятого, месеца октября, въ теперешньемъже року припадаючый, даную, о чомъ тая инъструкція, нижей вписаная, ширей въ собе маеть, просечы, абы принята и до книгъ упісанна была, которую я врядъ, п'чнявши, читалемъ, и такъ се въ собе, писомъ Польскимъ писаная, маеть:

Instructia seymiku Łuckiego, na dzień trzynasty miesiąca septembra, w roku tysiąc sześćseth czterdziestym szóstym złożonego, na seym sześcienniedzielnny walny Warszawsky, pro die vigesima quinta octobris, w tymże roku przypadający, od wszystkich Ich Mości Panów obywatelów wojewodztwa Wołyńskiego dana Ich Mości Panom posłom wojewodztwa Wołyńskiego: Jaśnie Oświęconemu książęciu Jego Mości Jerzemu Michałowi na Klewaniu Czartoryskiemu, starościc Krzemienieckiemu, y Urodzonym Ich Mości,

Jego Mości Panu Mikołaiowi z Brusilowa Kisielowi, chorażemu Nowogrodu Siwerskiemu (*sic*), Jego Mości Panu Tomaszowi na Rusnowie Kozicie, podstolemu Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Szczęsnemu Zbożnemu Łayszczewskiemu, podsekłowi Sochaczewskiemu, podstarościemu Łuckiemu, Jego Mości Panu Alexandrowi Czaplicowi na Haliczanach, Jego Mości Panu Henricowi z Wysokiego Kaszewskiemu. Przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego Jego Królewskiej Mości, panu naszemu miłościwemu, y powinszowawszy w długo fortunne lata dobrego zdrowia y szczęśliwego nam panowania, podziękuią Ich Mość Panowie posłowie naszi Jego Królewskiej Mości, panu naszemu miłościwemu, za tę oycowską curam et solicitudinem, którą ma ku nam, poddanym swym, sobie od Pana Boga powierzonym, aawczasu prouidere raczy perikula, Rei Publicae imminentia, o których nas łaskawie, iako ociec, ostrzega, pilnując tego z tronu swego królewskiego, na któremyśmy Jego Królewską Mość, wolnemi głosami naszemi, posadzili, ne quid Res Publica capiat detrimenti. Oraz upraszać będą uniżenie Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościewego, aby, certando z nami, miłością oycowską y daley prospicere raczyll, abyśmy, w miłym y pożądanim żywiąc pokoiu, s takiey, iako Jego Królewska Mość, wstompiwszy prze zgodne nasze głosy na tron mallestatu swego, zastał, cieszyli sie wolności, żadney uymy w prawach y swobodach naszych, nam przez Jego Królewską Mość poprzysiężonych, nie uzuwszy y nie uznawszy.

1) A że Jego Królewska Mość w instructiey swej, na seymik nasz przysłany, przypomina nam wielkie od pagan

niebezpieczeństwa, a oraz y od carstwa Moskiewskiego, y, temu z strażnice swey pańskiey prospiciendo, dostatki swe królewskie, na zasczycenie Rzeczy Pospolitey od tegoż niebezpieczeństwa, ofiarować raczy; nie możemy, tylko, wdzięcznie przyiawszy od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, dziękować za to uniżenie, prosząc Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, impliciter (*supplíciter?*), aby pokój z cesarzem Tureckim, secundum pacta, zatrzymać raczyll. 2) Proponować y to nam Jego Królewska Mość raczy, aby pacta, z carem Moskiewskim zawarte, do skutku przywiedzione byli, co my daiemy łasce Bożey a szczęściu Jego Królewskiey Mości, tudzież też dexteritati Wielmożnego Jego Mości Pana Brasławskiego, który to munus, od Jego Królewskiey Mości y od Rzeczy Pospolitey na sie włożone, ani zdrowiu, ani dostatkom swoim parcendo, przez rok cały w Moskie (*sic*) żyąc, ad mentem Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey stosując się, pożądany od cara Moskiewskiego, gloriose, z ozdobą narodu naszego, na tym tam placu stawając, przyniąć nam pokój. Podziękuią tedy za tę curam Panowie posłowie nasi et instabunt apud Rem Publicam, aby parem muneri Jego Mośc Pan Brasławsky nie tilko podziękowanie, ale y od Jego Królewskiey Mości consolatię odniósll. A co ieszcze od ściany tamtey restat difficultatis, te, nic nie wątpiemy, że Wielmożny Jego Mość Pan Kiiowsky, starosta Nosowsky, od Jego Królewskiey Mości na sie włożoną prouintią, ea fide, dexteritate et felicitate, którą oddawał zawsze Rzeczy Pospolitey, poważnie odprawując przez wszystkie expeditię y od tak wielu lath, mutua

skończy y uspokoi; a Panowie posłowie nasi, in fatie Regi Publice (*Rei Publicae*), merita Jego Mości Pana Kiowskiego przed Jego Królewską Mością recensemebunt y upraszać będą, aby szczerbliwością swoią królewską de bonis Rei Publicae opatrzyć Jego Mości Pana Kiiowskiego raczyll. Przytym wywiedzą sie Panowie posłowie nasi, czemu Ich Mość Panowie senatorowie residentes, nie mając sobie tego a Re Publica commissum, sam na sie munus comisorskie, priwata autoritata (*sic*), wziowszy, z carstwem Moskiewskim, non in loco controuerso, ale na stole w Krakowie, granicyli, a iako mamy wiadomość, stało sie to z uymą niemałą gruntów Rzeczy Pospolitey, et modos inibunt cum tota Re Publica, iakoby takowy niezwyczayny przeciwko prawu proceder, gdy to iesth iawnie exclusią terti ordinis aequestrīs, nie deregowały nic ani prawom, ani zwyczaiom naszim, y iakoby to bez uymi bylo gruntów Rzeczy Pospolitey y priwatorum ukrzywdzenia, y aby in posterum, bez konsensu Rzeczy Pospolitey, posłowie do postronnych państw wysyłani nie byli. 3) Podziękuią Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, Panowie posłowie nasze za tę miłość ku Rzeczy Pospolitey, y że często requirit principes mediatores de pace perpetua z królestwem Szwedzkim, y, znioszsy sie cum tota Re Publica, pozwolą na comisarzów, którzyby negotium wiecznego pokoiu z Szwedami tractować mogli. 4) Zamek Smoleński, krwią synów coronnych y sumptem wielkim od cara Moskiewskiego odebrany, że wielkiey y na poprawę y na obronę potrzebuie opatrzności, przestrzegać nas w tym Jego Królewską Mość raczy; y to my, wdzie-

cznie od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, przyiowszy, życzymy, aby zatrzymanie fortecy tey, tak Rzeczy Pospolitey potrzebney, przez łakowe było śrzodky y sposoby, iake są iuż przez obywatele woiewodztwa Smoleńskiego wynalezione. 5) Woysku Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, za krwawe braci naszey y odważne merita, które w różnych Rzeczy Pospolitey expeditiach, nieprzyaciela państw coronnych od granic arcentes, oddaią, debetur od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey par gratitudo, ktoremu, że tak wiele czwercy Rzecz Pospolita dłużna, Panowie posłowie nasi inibunt consilium, ze wszystką Rzeczą Pospolitą, quanta quota debetur wojsku; nie pirwey iednak do takowych rzucą się consilia, ażby pirwi Jego Mość Pan podskarbi coronny y pisarze skarbowi sufficientem calculum quarty et ex omnibus perceptis uczynili; po kturego uczynieniu omnes modos et rationes inibunt Panowie posłowie nasi cum ordinibus regni, żeby woysku Ukrainnemu wszystkiemu, nie z naszych poddanych, ale z inszich, które są in regnā, podatków, zapłata zawsze szła, a do żadney rzeczy Panowie posłowie przystompić nie mogą, aż sie liczba zacznie. Efficient też y to Panowie posłowie nasi, aby mógł sie uiąć skwirk ubogich poddanych naszych, a żołnierz miał sedem fidam (*fixam?*) blisko granice, skądby snadniey mógł dawać odpór nieprzyacielowi. W ostatku, Panowie posłowie nasi reassumować będą in toto instructią seymu blisko przeszłego y ni do czego nie przystompią, ażby dostałecznie te sedem fixam u granice dla żołnierza obmyślono; iako to y teraz gwardie Imci X. Mości (*sic*) niezmiernie krzywdy,

szkody poddanym naszym poczynili. 6) Xiężna Jey Mość Neyburska, póki intra regnum była, stanowi swemu od nas correspondentem prouisią (*miała*); teraz, że po nas Jego Królewska Mość tego potrzebować raczy, abyśmy ex vi pactorum, które świętey pamięci król Jego Mość Zygmunt Trzeci z Rzeczą Pospolitą zawarł, posag xiężnie Jey Mości Neyburskiey umyślili; przeto, przychilaiąc sie do gorącey Jego Królewskiey Mości affectatiey, poruczamy Panom posłom naszym, aby exonerarent fidem Rei Publicae, a posag dla xiężny Jey Mości z Rzeczą Pospolite (*sic*) namówili. 7) Religio Greca, avita, incorporata, priuileiata, pactis conuentis approbata, świętobliwie od Króla Jego Mości, pana naszego miłościwego, poprzysiężona, taką vim patitur in regno catolico christiano y w Rzeczy Pospolitey wolney y swobodney, iakiey y w niewoli pogański chrestianie Greccy nie cierpią: pobranie cerkwie, monastyry y catedry, exertitium liberum zaboronione y ubodzi chreścianie bez sakramentów umirają, publicznych pogrzebów mieć nie mogą, w Lublinie, za odieciem cerkwi, także w Sokalu, w Bilsku y w inszych miejscach kriiomie, w piwnicach y domach swoich, grzeć się muszą. Jescze, pro ultima oppressione, metropolitanom insigne, krzyż święty, z nim, tamże gdzie iest metropolita, chodzić zabraniając, odeymując y nową actią na seym, pro priuatione używania krzyża świętego, instauowaną. Jakaż być może większa seruitus nad tą? Przetoż, bez ukontentowania y uspokojenia tey ciezkiey oppressiey naszej, Panowie posłowie nasi nie mają do żadney conkluziey przysłempować, fide, honore et conscientia obliguiemy y obowiązuiemy Ich Mościów, y póki

cerkiew Lubelska nie będzie realiter et de facto, także Sokalska y monastyr Kupiatycky, y ta actia o krzyż publica lege zniesiona nie będzie li. Przytym, yż przeciwko prawu conferowane iest unitom Żydyczyński monaster, tu-dziesz y władictwo Łuckie oraz s pomienionym monastirem Żydyczyńskim, uti incompatibilia, przeciwko wyraźnemu prawu, iednemu conferowane: instabunt tedy Panowie posłowie nasi, aby byli Panom disunitom przywrucone, y Lubaczowskiego bractwa oppressiey nie mają Ich Mość przepomnieć, iako y confirmatiey seymowey na bractwo Łuckie. Wienc y protestatie od Oyca Terleckiego, władiki Chełmskiego, famam y honor lędentes, przeciwko commysarzom, od Jego Królewskiey Mości naznaczonym, ratione oddania cerkwie nie będącym w uniey ludziom, pilno y gorącą starać sie mają, aby przez constitutię zniesione byli. Przeto że (*Przełożą?*) y to Panowie posłowie nasi ordinibus regni, że trybunał incompetentem pastyrza uznawszy Jego Mości Oyca metropolita Kiiowskiego do cognitiey sprawy, ratione illegitimitatis Buszyńskim zadaney y przez Jego Mości Oyca metropolitę legitime rozeznaney, do Jego Mości xiędza biskupa Łuckiego, pro cognitione, odesłał; zaczym, gorącą starać sie o to Panowie posłowie będą, aby cognitia ta Jego Mości Oyca metropoly rata była y na swym placu została; ponieważ to woiewodztwu Brasławskiemu wszystkiemu constat, że Buszyńscy legitime są spłodzeni y z obu-dwu rodziców ludzi relligiey Greckiey, w nieuniey będących, y żeby ten dekret trybunalsky sprawie tey Buszyńskich był skasowany, y Jego Mości xiędza metropoly y przywiliey, od Jego Królewskiey Mości na metropolią dany,

y urząd pastersky, który ma nad narodem Ruskim, nie będącym (*w*) uniey s kościołem Rzymiskim, in dubium vocowany nie był, goronco et serio przy tym staną y sposób wynaydą, gdzie subsellia, ktore in contrarium iurum Jego Mości Oyca metropolity Kiiowskiego uczyniēby co takowego ważyli się, sprawować sie mieli. 8) Ponieważ Wielebny w Panu Bogu Ociec Methodiusz Terlecky, władika Chełmsky, przeciwiąc sic wyraźney Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, woli y prawu świżemu dekretowi Jego Królewskiey Mości, zadaniem infamiey, na sobie wskazaney y publikowaney, exequuty komisarzom, w dekret włożonym, nie chciał ustompić cerkwi y dóbr, do cerkwi należących, w Sokalu mieście y przynależnościach, ale iescze criminales y uszczypliwe protestatiie na comisarzów y Jego Mości Oyca władzyke Łuckiego poczynił y processami agrawował, pociągając do trybunału coronnego Jego Mości Oyca episkopa Łuckiego, y Panów komisarzów, y utrapionych mieszkańców Sokalskich: prosić u Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Panowie posłowie mają, aby tę sprawę, iaką ią gród Łucky, cum toto effectu, odesłał do sądów Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, zadwornych, osądzone była, albo przez nowych comisarzów in fundą, praewia in inquisitione (*sic*), rozsądzona była ta sprawa, y ciż comisarze aby przeszłych comisarzów z Oycem władzyką Chełmskim w tym rozsądzili in fundą (*sic*) inquisitiey wysłuchawszy; a to żeby uprzedziło trybunał. 9) Lubo prawem obwarowano, że trybunał potestatem condendarum legum nie ma, in wim legis dekreta ferować nie może; iż iednak, przeciwko tak ia-

snemu prawu, trybunały przeszłe dekreta, vim legis sapientia, tulerunt, osobliwie w sprawie Ich Mościów Panów Piotra Sieniuty, Pana Jerzego Czaplica y ynszych wielu w tymże dekrecie ludzy, non aditos neque audyłos, szlachectwa odsądził y baniował, contra omnem rationem et iudicij formam: przeto starać sie o to Panowie posłowie nasi będą, aby constitutię publiczną takowe dekreta cassowane byli, y lege cautum było, aby napotym trybunał takowych dekretów czynić nie ważył sie. A iż to nas doszło, że propter liberam vocem kolegów s pośredzka siebie teto trybunały relegowali y z sesisiej (*sessyey?*), na którą z woiewództw swych deputatami byli obrani, z niemałą krzywdą woiewództw swych odieżdżali: waruią y to Panowie posłowie, aby napotym takowych dekretów nie bywało; ale żeby za excessy, ieśliby iakie deputat po pełnił, przyszły trybunał sądził. Uskarżali sie też przed nami Panowie bracia dissidentes in relligione chrystiana, że, in kontrarium pact, z Jego Królewską Mością postanowionych, y przeciwko confederatiej generalnej Warszawskiej, przysięgańską utwierdzonych, różne angariae y krzywdy, a osobliwie od trybunału coronnego osób duchownych odnoszą: przeto zlecamy to Panom posłom naszym, aby sie tego serio Jego Królewskiej Mości z uniżoną prożbą uskarżyli, aby dla zatrzymania pokoiu pospolitego, według przysięgi swej y pactorum exigentiam, opprimere y securitatem ich wiolare nie dopuszczali, a dekreta, pacem et sekuritatem dissidentium violentia, aby żadney wagi teraz y napotem mieć nie mogli, y te, które contra constitutionem expressam tysiąc sześćset dwudziestego siódmego

iako y podlugo świço mianowaney confederatiey Warszawskiey generalney, executiey żadney aby nie podlegali, cauebunt. Więc y świezo ferowanych (*ferowany?*) w trybunale conuictionis dekret na Panu Abramie Hulewiczu, bracie naszym, o słowa tylko, per parabilia instrumenta testimoniorum otrzymaney, serio instabunt et eficient, aby, gdy pacta conuenta traktować Rzecz Pospolita będzie, od których seym aby Panowie posłowie zaczynali, iniungi-mus (*sic*), byll zniesiony, y niewinny brat nasz, Pan Abram Hulewicz, którego modestiam wiadomyśmy dobrze, przez constitutię seymu przyszłego pristino honori byll restitutus, y aby in posterum trybunał, in causis mentalibus w religiey, zawsze bliższego odprzysiężenia sie obwinionego nakazywał, także aby przywileia wszystkie, od Jego Królewskiey Mości dissidentibus de religione christiana danc in suo robore zostawali, konstitutią stwierdzić mają. 10) Prawo nasze Wołyńskie, in defectu sześci Wołyńskich deputatów, in compositum iuditium, lege Brasławskich, usu Kiiowskich y Czernihowskich admittit; lecz iż dotąd, dla niewyraźnego prawa, dzieją się sprzeczania: przeto to lege exprimendum Panom posłom naszym zlecam. 11) Dobra Rzeczy Pospolitey yż wszystkie ad paucos deueniunt y potentia paucorum crescit in immensum, że, po kilkunastu starostw biorąc, iedne przednią, drugie swoim adherentem rozdaiąc, trzecie przy sobie zostawując, wszystko zabirając, a bene meriti iusz ztracili nadzieję, aby sie kiedykolwiek cieszyć mogli z iakieykolwiek nagrody: zostawiliśmy plac wolny mówienia de modo iusticie distributiae, chcemy mieć rem definitiwam, żeby nad dwie starostwa nikt wię-

cey upraszać nie mógł, a biały głowom zaś, krom iedney daniny, aby nullatenus communicatio iuris nie szła, a minorennes nullatenus capaces dóbr Rzeczy Pospolitey być nie miały. 12) Baczymy w tym wielką stanu rycerskiego z stanem duchownym ynaequalitatem (*sic*), gdy duchowni, ex occasione lewissima, na honor szlachty starożytniej targnowszy sie, w protestacie y w pozwy słowa, famam et existimationem ledentia, kładą; a potym, chociasz ukrzywdzonych niewiność obaczą subselia, przedsie pęnam talionis na duchownych, że w prawie opisana nie iest, nie nakazują, iako to mianowicie liquet s tey protestatley, ktura Ich Mość Oycowie Jezuici w grodzie Krzemienieckim, ex leti occasione, in vicinitate, ratione simplicium iniuriarum zaszły, honori et existimationi Jego Mości Pana chorążego Wołyńskiego, brata naszego, zanieśli: przeto starać sie o to Panowie posłowie nasi będą, aby protestacia ta przez konstitutię zniesiona była, y żeby ze wszystką Rzeczą Pospolitą namówili sposób, iakimby obuiare takowym inconuenientibus mogło sie, gdy stan duchowny na honor szlachecky integrę existimationis nastempuie, y żeby ci iuristowie, którzy podobne protestacie concepuią, condignis culpe penis karani byli. W ostatku z instructiey na seym blizko przeszły, od nas posłom daney, artykuł dziewiąty, hok (*sic*) nomine concipowany, in toto reassumuiemy, y żeby przy nim Panowie posłowie firmiter stanowszy, o to sie starali, żeby swój to mogło wziąć effect. 13) Zabiegając temu, aby woysku nie tilko s poddanych naszych podatków płata była, będąc sie starać Panowie posłowie nasi, aby lustratorowie z seymu naznaczone byli, żeby prawdziwie y do-

bra Rzeczy Pospolitey zlustrowali, z którychby quartą, iako
 największa być może, wiciagniona była. 14) Obiecowano
 te Rzeczy Pospolitey podtenczas, gd, na konstitutią o clach
 morskich zaciągano. żeśmy iusz nie mieli poborować, ani
 inszych contributy dawać, tilko z intraty morskiey miały
 sie obmyśląć potrzeby Rzeczy Pospolitey: inquirować tedy
 pilno Panowie posłowie będą, gdzie sie tak wielka summa
 y od tak wielu lath wibirać zaczęta podziała. 15) Euecti
 inducti aby do administratiey skarbu coronnego wrócili sie,
 Panowie posłowie poprzeć serio maią. 16) Należy na tym,
 aby correctura iurium praecederet, a potym statut nasz
 Wołyński corrigowany y wydrukowany był: przeto efficient
 to Panowie posłowie nasi. 17) Trybunałowi coronemu
 Lubelskiemu yż, według konstitutiey, prolongatia sądów
 wychodzi: accedente w tym konsensu Ich Mości Panów
 obywatelów tutecznych. to Ich Mościom Panom posłom
 imponitur, aby, obstantibus tot periculis, żadnym sposobem
 na dalszą prolongatią nie pozwalali y owszem temu con-
 tradikowali. 18) Są w woiewodztwie naszym Wołyńskim
 ziemskie y grodzkie stare xięgi, zapieczętowane y zamuro-
 wane: starać sie będą Panowie posłowie nasi, aby ię otwo-
 rzyć y przepisać kazano, na co comisarze naznaczeni być
 maią, żeby extraditią munimentorum libera była. 19) Za-
 nosić sie y w tey rzeczy z Rzeczą Pospolitą Panowie po-
 słowie będą, aby, kto nie iest z narodu szlacheckiego a
 będzie iuristą, sub pena centum markarum et sessionis tur-
 ris, tytułu szlacheckiego nie używał, y reassumować con-
 stitutionem sumptuatam, y którzy per dekreta tribunalitia
 in condicto szlachtą sic porobili, powini sie znowu, sekun-

dum constitutionem tysiąc sześćseth trzydziestego trzeciego, wywodzić. 20) Depeclatię od urzędów ziemskich, grodzkich, od pisarzów y podpisków, nad opisanie prawa statutami y konstitutiami, nieznośne sie dzieją, z wielkim stanu szlacheckiego uciążeniem: Panowie posłowie będą się starać o to, aby prawem y wyraźną constitutią obwarowało było, żeby więcej nie wyciągali, iedno iako woiewodztwo Sieradzkie postanowiło, ktorato constitutia, za panowania iuż Jego Królewskiej Mości, pana naszego terazniejszego, na wszystkie corone reassumowane; y to też efficient, aby urzędy ziemskie y grodzkie od exekutiey y wydania remis nie brali więcej, iedno iako w coronie biorą od rumatiey także y od szkruteny. Jesth w constitutiey tysiąc pięćseth dziewiącdziesiątego o pustiniach, za Białą Cerkwią będących, żeby ie wolno Jego Królewskiej Mości na wieczność dawać: przywodząc tedy tą constitutią do exekutiey, instabunt apud Rem Publicam Panowie posłowie nasi, aby pustinie, ieszcze nigdy niezasadzone, wiecznością rozdawane byli. 21) Strony deductiey szlachectwa, lubo iusz przez constitutię coronationis stało się dosyć, że iednak znayduią się takowi, którzy obiectas sobie ignobilitates mając, nie tam się biorą na deductią, gdzie są ich rodzice y krewni blizcy, ale do inszych woiewództw y mieysc uciekają się, chcąc yn kondicto per corruptos dowieść gradum nobilitatis: zaczym o to starać będą pilno Panowie posłowie nasi, aby, gdy sie to per obijcentem wyowiedzie, że ten, który ma obiectam, zdawną iest między ludźmi plebeiae sortis przez przodków swych wychowany, y cziim iest poddanym, ale, lubo iusz do szlachectwa przyszedł,

praeeminentia hac był priwatus; a ieśliby kto realiter originem urodzenia wywiódł, że ten, co sie podszywając pod cudze dispositię, falso sie wywiódł, tedy żadne deductię, falso trzymane y pokazane, suffragari mu nie mogą. 22) Należy nam na tym, aby Rzecz Pospolita declarowała, iako mamy rozumieć o synach ludzi tych, którzy, przedtym będąc plebegiae conditionis, ad gradum nobilitatis przyszli a synów przed nobilitatią spłodzili; więc, aby szlachta nowa z łanu po złotych dziesiąciu, gdy podatki Rzecz Pospolita ufali, do podatków Rzeczy Pospolitey zosobna dawali. 23) Przeciwko dawnym y starożytnym zwyczaiom stało się, że buławę w coronie y księztwie Litewskim bez seymu są rozdane: expostulować tedy Panowie posłowie nasi pilnie będą, czemu sie to tak stało, y napotym aby to nie było, lege cauebunt. 24) Conditionaliter pozwoliliśmy, po seymie anni millesimi sexcentesimi quadragesimi tercy, na gratitudinem Jego Królewskiej Mości, którą y teraz, ysdem conditionibus, Panowie posłowie nasi pozwolą, iżeli reliiey Greckie paci et securitati dissidentium in toto stanie sie dosić. 25) Jaśnie Oświeconemu księciu Jego Mości Panu woiewodzie Wołyńskiemu starostwo Dolińskie conferowane iest tot dekretis et priuilegio Jego Królewskiej Mości, a potym komu inszemu iest per priuilegium oddane y conferowane: przeto hunk justum dolorem księże Jego Mość do koła naszego wnosił y manifestował się, że, luboby religie uspokoione byli, nie pozwoli księże Jego Mość Pan woiewoda Wołyński gratitudinem; zaczym my serio Panom posłom naszym iniungimus, aby Panowie posłowie nasi serio oddania starostwa Dolińskiego księciu Jego Mo-

ści, etiam cum retardatione gratitudinis, poparli; zasłużył to bowiem xiąże Jego Mość Pan woiewoda, Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, od wielu lat, z ozdobą Jaśnie Oświeconego domu swego, in sagą (*sic*) et toga służąc, aby, munificentiam regiam uznawszy y benignitate Jego Królewskiey Mości opatrzony będąc, w służbach dalszych Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey nie ustawał. 26) Wniósł też przed nami querimonium swoie brat nasz, Jego Mość Pan Roman Zahorowsky, rotmistrz Jego Królewskiey Mości, iemu (*że mu?*) danine, ktrą mając z łaski Jego Królewskiey Mości konferowano raz y dekretem Jego Królewskiey Mości przysądzoną, znowu, drugimże dekretem, retractowano, przeciwko prawu y dekretowi pirwszemu Jego Królewskiey Mości: a tak Ich Mość Panowie posłowie nasi instare in summo będą powinni, aby te daninę dekretem swoim pańskim, według dekretu pirszego, przywrucić raczył, y onemu, mając miłościwy respect ad bene merita eiusdem, oddano. Tę instantią ciż Ich Mość Panowie posłowie, cum eadem retardatione gratitudinis, wniesć będą powini, iakoż circa querimonia sua manifestowały sie, yż, luboby religie byli uspokoione, gratitudinem Jego Królewskiey Mości denegując. Przeciwko iasnemu prawu dzieje sie to, że dobra Rzeczy Pospolitey, które antiquitus w ieden przywiliey includowane et bene meritis rozdawane byli, rozerwane y różnym posessorom osobnemi przywilejami są oddane: efficient tedy to Panowie posłowie nasi, aby, post fata posessorum dóbr Rzeczy Pospolitey, od starostw oderwanych, znowu tē dobra vacantią do starostw przyłączone byli. 27) Ponieważ inten-

tie pobożnych fundatorów dóbr swoich leżących, na fałce Bożą legowanych, za niedbalstwem władyków, tak przez niecontinuowanie nabożeństwa przystojnego y owszem samych cerkwi ruinowanych y mieysc, gdzie ciała fundatorów są położone, contemnowaniem, nie biorą swego skutku, nayduie sie to iedine medium, aby do zupełney dispozitiey successorów fundatora też wiary y przez lib collationem, komu rozumiejąc, według rozsądków ich pobożnych, dobra takowe wracały sie. 28) W religey Greckiey, tak unitom iako disunitom, aby beneficia w woiewodztwie naszim tylko terrigenis rozdawane byli, secundum constitutionem unionis, Panowie posłowie nasi to efficient, y aby ciż duchowni, unici y disunici, dóbr cerkiewnych hereditate od cerkwi świętey, quovis pretextu contractetus (*contractus?*) nie anelowali (*alienowali?*), sub paena nullitatis contractus, efficere to Panowie posłowie nasi mają. 29) Starożytny usus obtiawit (*obtinuit?*): uchraniąć sie obywatele fatigi wielkiej na wysoką skałę do zamku Krzemienieckiego dla zeznawania chodzić, że pod zamkiem cancellariiey recognitię wszystkich expediti suscipiuntur, iakoby w zamku circa acta; starać się mają Panowie posłowie, aby pro legitimo loco do tych expediti była cancelaria uprzewiliowana, nie derogując nic przeszły expeditiom. 30) Upatruiąc, że to z większym kosztem naszim bywa expediowane opus przez ziejdźdżanie na exekutię ziemskich y grodzkich urzędów, domawiać się mają Panowie posłowie, aby exemplo coronnych wicesresidenty ziemskie y grodzkie w każdym powiecie creowani byli przysięgli. 31) Mynnica, iuż Rzeczy Pospolitey przez

świętey pamięci Zygmunta Trzeciego oddana, przez tak wiele lath non constant (*constat?*) ordinibus regni, iako wiele intraty na potrzebe Rzeczy Pospolitey przynieść może: starać sie tedy Pałowie posłowie będą, iako wiele reziduum po te lata do skarbu Rzeczy Pospolitey weszło, y ordinować będą, aby moneta dobra, cum bonitate intrinseca, cureret (*sic*) w oyczynie naszey. 32) Szkode w tym niemało obywatele woiewództw Wołyńskiego y Bełskiego mają, że sluza Brzeska nad prawo podwieszona, na kturey nieczmierne exactie spatków (*sic*) ich wyciągane bywają, y statki psują się: wynayda tedy Panowie posłowie sposób, gdzieby sie tego urzędnicy, na tych dach będący, y starosta tameczny, ratione podiętey sluzy, sprawić miały; także, żeby we Gdańsku nas nie sądzoną ani sziprów naszych z flisy. 33) Iż o wieżą Krzemieniecką, Kurzą Nożką nazwano, w kturey szlachta ab antiquo, za różne excessa, aż też y główniey iako na dnie zasiadać zwykli; a iż niektórym, po satisfactiey dekretem trybunalskim, niesłusznie zadawana bywa trudność: starać się mają Panowie posłowie, aby za uprzywioliwaną (*sic*) wieżą constitutię obwarowana była. 34) Do act ziemskich y grodzkich po russku wpisywane aby byli, extracty aby po polsku byli wydawane, a przez to aby ustali w trybunałach przepisy, constitutię cawere Panowie posłowie będą. 35) Zagęściło się to, że z cancelariey Jego Królewskiey ~~mai~~ glety, prawu pospolitemu przeciwne, wychodzą, pod śremi potentiores, iure victi, impune grassantur, y na dobra szlachty minoris sortis, ale iuris pleni, hostiliter nastempują, y one w swą posessią zabirają, iako to czasu niedawnego Pan

Samuel Łasz na dobra Pana Łukasza Hulewicza, brata naszego, wiolenter nastompiwszy, one zabrał y hucusque trzyma, fretus subleuationibus, s cancelariey sobie wydanemi: upraszać tedy uniżenie Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi będą, aby takowe gleyty, iako prawu przeciwnie, nie byli ważne. 36) A że Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, pokazał nam przez posła swoego na seym terazniejszy niebezpieczeństwa, na Rzecz Pospolitą nasze nastempiące od postronnych narodów, nieprzyjaciół oyczyszny naszey, co musi w sercach naszych czynić ostróżno boiaźń; przetoż iednostaynię wszyscy y zgodnie uczyniliśmy laudum na seymiku terazniejszym, które, Panów posłów naszych fidem obligamus, aby constitutię approbowane byli, w tym, cośmy w ynstructiey tej podali, we wszistkim nam satis facere usiłowali a rem integrum, ninac na seymie nie pozwalając (ponieważ im limitatam daiemy potestatem), do nas na seymik relatyne, w niedziel dwie po seymie, przynieśli, na kturym my, obaczywszy, ieżeli ex mente Rei Publicae stanie sie desiderijs y publicznym y priwatnym dosic, tedy, iako nigdy niezwykliści deesse Rzeczy Pospolitey, tak y wtenczas, gdy obaczymy, eo ex re Rei Publicae będzie, pozwolimy. 37) Poborcem naszim: Jego Mości Panu Szimonowi Kozice y Jego Mości Adamowi Hulewiczowi, s podatków, które wybierali, zwyczajne solarium aby pozwolone było, domówić sie Panowie posłowie nasi powinni. Ukrzywdzenie swoje Jego Mość Pan Roman Zahorowsky, dawni żołnierz y rotmistrz Jego Królewskiey Mości, przełożył na seymiku naszim, które odniósł przez dekret w odsądzeniu majątno-

ści, sobie na swę krewne zasługi od Jego Królewskiey
 Mości conferowaney w woiewodstwie Czernihowskim, a to
 z tey miary, że non constabat liquido, czy do woiewodz-
 twa Kiiowskiego, czy do Czernihowskiego danina tamta
 ściągała sie: przeto starać sie Panowie posłowie będą, aby
 commisarze dō rozgraniczenia Kiiowskiego y Czernihow-
 skiego woiewództw naznaczeni byli. *Petita.* Niemały złąd
 dissidium w oyczynie naszey, turbulentis hisce temporibus,
 że principes in Re Publica viri: Jaśnie Oświecony xiążę
 Jego Mość Pan woiewoda ziem Ruskich, (*i?*) Wielmożny
 Jego Mość Pan chorąży coronny w tak wielkie zaszli dif-
 ferentię; upraszać tedy Panowie posłowie Jego Królew-
 skiey Mości będą, aby autoritatem pańską w to włożyll,
 żeby tanti viri, którzy usibus Rei Publice prosunt et pro-
 derunt, uspokojeni być mogli. Na Konstantinowie, mieście
 (*mieście*) Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Pana wo-
 iewody Sędomierskiego, Ukrainie wszystkieu siła należy:
 przetoż starać sie będą Panowie posłowie nasi, aby liber-
 tatio y od stanowisk żołtierskich y od inszych podatków
 miastu temu dana y constitutią approbowana byłe. Spra-
 wa Jey Mości Paniey Sanockiey y Jey Mości Paniey Wileń-
 skiey z Ich Mość Panu Sapiehami deuoluetur do sądu Jego
 Królewskiey Mości, za kturą upraszać Ich Mość Panowie
 posłowie będą, aby ią nieodwłocznie sądzić raczyll. Wy-
 sokie merita Jego Mości Pana Jeła Malińskiego, chorążego
 Wołyńskiego, które, ab anno millesimo sexcentesimo tre-
 decimo, aż dotychczas, przez wszystkie expeditię, y prze-
 ciwko cesarzowi Tureckiemu, y przeciwko incursiom Ta-
 tańskim, y na wojnach Moskiewskich y Szwedzkich, zna-

czne, gromadne y ozdobne poczty do woysk wprowadzające, królom Ich Mościom Panom naszym y Rzeczy Pospolitey, z uymą dostatków swoich y hoynym krwie swoiej dla całości ojczyzny przelaniem, continuo oddawał, merebantur zawsze szczodrobiwość y nagrode od królów Ich Mościów, panów naszych; ale że dotychczas od króla Jego Mości żadnej nagrody nie ma: wniosą pokorną do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościewego, prożba, Panowie posłowie nasi za Jego Mością Panem chorążym, przy wyliczeniu krvawych Jego Mości zasług, aby oycowski wzgłąd na Jego Mości mając, w recompense ran s postrzałów, na ciele Jego Mości dla Rzeczy Pospolitey odniesionych, y utrat, w dostatkach swych podiętych, miał nagrode y opatrzenie. Wienc, że rzeka Horyń w tym miejscu, gdzie są majątki Jego Mości Pana chorążego, nie iest nauigabilis, intercedować Ich Mość Panowie posłowie będą, aby na teyże rzyce Horyniu młyny, gdzie y przedtym byli, Jego Mość Pan chorąży erigować mógł. Jego Mość Pan Jan na Szumbarze Jarmoliński, sędzia ziemsy Krzemieniecky, brat nasz, za wsze odważne merita in Rem Publicam collata, tak w wojskach Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, iako y na inszych, in toga przez sie feliciter et gloriose obitis munijs, zasłużył to, aby nomen Jego Mości w niepamięci nie szło, ale na seymie przyszłym Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey przez Panów posłów naszych przypoimiono było: zaczym, poruczamy to Panom posłom naszym, aby upraszali uniżenie Jego Królewskiey Mości, żeby, w pamięci Pańskiey swej merita Jego Mości mając, raczył ię regiis be-

neficijs nagrodzić y przychęcić szodrobiwością swą królewską do dalszey Rzeczy Pospolitey usługi. Jego Mości Pana Henrika z Wysokiego Kaszewskiego, brata naszego, z uszczerbkiem zdrowia y szlacheckich dostatków, tak s pogany, iako w Moskwie y w Prusiech, w oczu Jego Królewskiey Mości, znaczne byli krwawe y odważne zasługi: upraszać Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi będą, aby, wzgląd mając y na starożytność y na te zasługi w Rzeczy Pospolitey y na dostatków Jego Mości nadnisczenie, łaską swą królewską Jego Mości wesprzeć raczyll. Za Panem Karabanem prosić Ich Mość Panowie posłowie będą, aby Jego Królewska Mość miedzy nim a Podbaieckim sprawie sądzić raczyll. Załośna calamitas, która padła na honor Pana Piotra Kosakowskiego y Pana Sokoła, nie tak dalece ze złości, iako przez niesczęście et casum fortuitum, na nich zaciagniona, że extra regnum, pod cudzoziemskim panem, y bracią naszą przedtym będąc, exulare muszą, pungint (*pungit?*) serca nasze y do compassiey nad niesczęściem ich przewodzi: przyczynią się tedy Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości, aby im gleyt ad componendum cum parte, ponieważ infamia in contumaciam stanęła, wydać roskazałl. Włodzimierz, miasto Jego Królewskiey Mości, w kturym obywatele woiewodztwa naszego y na ziazdy publiczne y na sądy ziemskie y grodzkie zieżdżają sie, przez ustawicznego żołnierza prawie iuż ad ruinam y do zniszczenia przyszło; na co Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, oycowski wzgląd mając, z cancelariey coronney libertatię y uniwersalną wydać im roskazałl: za co my Jego Królewskiey

Mości podziękowawszy, przez Panów posłów naszych upraszamy, aby na czas iaky od wszystkich stanowisk żołnierskich uwolnieni być mogli, ażeby w tym czasie upadłe swe rzeczy wesprzeć, a nam, u pokoiu będąc, wcześniejsze, gdy sie na nasze publicy tam ziedziemy, stanowiska suppeditować mogli.

У тое инъструкціи печать кнежати, его милости, пана маршалка кола рыцерского, а подпись рукъ тими словы :

Zachariiasz Świątopołk Czetwerteński, starosta Rakiborski, podsędek Łucky, marszałek natenczas koła rycerskiego, manu propria.

Котораяжъ то инъструкция, за поданемъ и прозбою вышъ речоное особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть записана

Книга гродская Луцкая 1646 года, листы 651 — 663.

XXVII.

Актъ объ избраніи Іосифа Тризны въ санъ архимандрита Киевопечерской Лавры, на дворянскомъ съездѣ, въ Киевѣ. Подписи дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи.
1647 генваря 25.

Року тысяча шестьсотъ четырдесять семого, месеца февраля, двадцать второго дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Луцькомъ, передо мною Адамомъ Ласкомъ Черчицкимъ, наместникомъ подстароства и замку Луцького, становъши очевисто велебный въ пану Богу, его милость отецъ Марчинъ Прзесецкий, именемъ всее превелебное капитулы монастыра Печарского Киевъскаго, для вписанья до книгъ нинешньыхъ кгородскихъ Луцькихъ, подаль перъ обляtamъ листъ елекъции, то есть обраня высоце превелебного въ пану Богу, его милости отъца Иосыфа Тризну, на архимандрито монастыра Печарского Киевъскаго, презъ превелебную капитулу Печарскую Киевъскую, такъже вельможъныхъ и урожоныхъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Киевъскаго, списаный, руками такъ велебныхъ отцовъ капитулы преречоного монастыра Печарского

Киевъскаго, яко ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Киевъскаго, подписанный, печатми капитулъною тогожъ монастыра и преречоныхъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Киевскаго, припечатованый, а о томъ всемъ шире въ собе объмовъляющий, просечи, абы принять и до книгъ уписанъ быль. А такъ я врядъ тотъ листъ елекъцией, для вписаня ло книгъ нинешныхъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ соби писаный маеть: Во ймя Отца и Сына и Святаго Духа. Мы смиренъные священъно-иноки крилешане, застолъпники, старци, вси отцеве и братыя, капитула Лавъри святое монастыра Печерскаго Киевъскаго, по зестю съ того свита, превелебъного въ Богу, блаженъное паметы его милости отьца Петра Могилы, архиепископа митрополиты Киевъскаго, Галицъкого и всея России, архиманъдрита Печерскаго, осиротилье, ознаймуемо тымъ листомъ добровольное елекъцией наше, ижъ мы, маючи зъ давъныхъ привилеовъ одъ наясънейшихъ кролевъ ихъ милости, пановъ нашихъ, такое право, же, по зостю съ того свита каждого архиманъдрита Печерскаго, маemo, везъвавъши до себе князей, пановъ и обывателевъ земли Киевъское, которыхъ быхъмо затягнути могли, и они, будучи тоежъ релией Кгрецкой, хотели бы намъ допомочи тои елекъцией, на архиманъдрита обрати особу зацъную стану шляхецкого, въ коне нашомъ выцвиченую, и до маестату его королевское милости, пана нашего милостивого, листомъ вольной елекъцией нашои освидчати, и за тою особою единою отъ насъ усихъ и ихъ милостей, пановъ обывателевъ, до насъ належачихъ, абы привилеемъ его королевское милости быль намъ на архиманъдрию потверженый, супъпиковати. Скоро

толко Господъ Богъ до фалы своее святое поволаъ по-
мененого его милость, отца архиманъдрита нашего, не хо-
тячи ми без старшое звирхное головы зоставати, а при-
томъ маючи таковыи видомости, ижъ особы, до тое елекъ-
ции наше не належачые и привилеяни отдаленые, замы-
шляютъ на волную елекъцию нашу наступовати, а иные
на добра церковъныи наезъджати хочуть, и южъ никоторие
наехали: вси, единодушно намовившиесе, розослалисмо
листы до поблизшихъ ихъ милостей стану сенаторскаго,
дыкгнитарскаго и шляхецкаго, въ набоженъстве Кгрец-
комъ будучихъ, просячи, абы до насъ прибыти ра-
чили до манастира Печерскаго на елекъцию, на день ни-
нешъный отъ насъ зложеную, на которую немало ихъ
милостей, людей зацъныхъ, зъехалось. Мы теды, во ймя
святое, единоусущное, животворящое и неразделимое
Тройци, ижъ привилея наши одну только особу обирати
насъ учать, а маючи отъ зошълого святобливого мужа,
отца архиманъдрита нашего, при исходи съ того свита,
намъ залещоную особу, въ законе иноческомъ зъ детинъ-
ства и въ наукахъ богословъскихъ выцвиченую, при ту-
тейшомъ монастыру нашомъ Печерскомъ выхованную, а въ
доме зацъномъ и старожитномъ зърожоную, его милость,
господына отца Иосыфа Тризну, на сесь часъ въ брацъ-
тве Виленъскомъ преложоного, вси едностайнне и едино-
гласно обралисмо. А до тоежъ елекъции наше, и ихъ
милость, помененые особы, нижеи на подписехъ выражоные,
зъгодне приступили, которую то елекъцию, кгда намъ
дастъ Господъ Богъ згодне и едностайнне одправити, оную,
подъ анафътеною семи соборовъ вселенскихъ, непорушъно

держати маемо, а до маестату его королевское милости, пана нашего милостивого, вси мы вирныи подданыи слуги и богомольци, супъпликуемо, абы обраный отъ насъ его милость отецъ архимандрита быль привилеемъ ствержоный, и тую елекъцию нашу, вольную и зъгодную, вси подписами рукъ нашихъ, такъже ясневельможного, вельможныхъ и урожоныхъ ихъ милостей, нижеи выраженоыхъ, подписами и печатми ствержаемъ. Писанъ сесь листъ елекъцией въ церкви Пресветое Владичици наше Богородици и Приснодивы Марии монастыра Печерского Киевскаго, лита Божого нарождя тысяча шестъсотъ четырдесять семого, месеца генвара, двадцать пятого дня.

У того листу елекъцией, при печатехъ, подпись рукъ тыми слова:

Варлаамъ Детъковъский, намистникъ монастыра Печерского Киевскаго, власною рукою.

Зосима Прокоповичъ, дозорца пещерь святыхъ старецъ соборныхъ, рукою власною.

Игънатий Оксеновичъ Старушицъ, старецъ монастыра Печерскаго соборный.

Меленътый Красносилский, старецъ монастыра Печерского соборъный.

Феодосий Оранъский, старецъ соборъный.

Филаретъ Горъбиковичъ, уставъникъ Печерскаго.

Софроний Жеребило-Лобунъский, игуменъ монастыра Кирилскаго.

Вениаминъ Новоселецъ, старецъ соборъный.

Иеромонахъ Рафаилъ Вуяховичъ, старецъ соборъный.

Иеромонахъ Георгий Илковъский, старецъ соборъный Печеръский.

Меркурий Хомичъ, экономъ Городецъкий, рукою власною.

Иеромонахъ Панкратий Ступницкий, крылошанинъ, рукою.

Иоасафъ, крылошанинъ.

Иоанъ Палчикевичъ, крилошанинъ.

Мартинъ Пресецъкий, законникъ монастыра Печерского.

Константыи Негребецъкий, старецъ Печеръский, рукою.

Еромонахъ Евстафий Евфремовичъ, старецъ и соборъный Печерский, рукою.

Иеромонахъ Паисий Осчовъский, старецъ Печеръский.

Иеромонахъ Иосифъ Дунаевъский.

Иеромонахъ Парфеній Кратовичъ, рукою.

Еромонахъ Антоний Стефановичъ.

Иеромонахъ Селивостерь Ясинский.

Иеромонахъ Александръ Броневъский, рукою.

Иеромонахъ Акинди Достоевъский, рукою.

Иеромонахъ Корнилий Маньковъский.

Иеродияконъ Гарасимъ Козловъский, рукою.

Иеродияконъ Венедиктъ Вильковичъ, рукою.

Еродияконъ Гаврелилъ Глодницъкий, рукою.

Константии Семизиновъский, инокъ, рукою.

Pimon Kłowski, zakonnik Pieczarski.

Adam z Brusilowa Kisiel, kasztellan ziem Kiowskich, starosta Nosowski, obecny na tey electiey.

Alexander z Brusilowa Kisiel, podstoli Czernihowski, będący na tey electiey.

Maximilian Brzozowski, podstoli Kiowski, obecny na tey electiey, ręką swą.

Siemion Wigura, horodniczy Kiowski.

Daniel Jerzy Woronicz, skarbnik ziem Kiowskich.

Eremiasz Tysza Bykowski, ręką swą.

Siemion Stawecki, ręką.

Иоакимъ Ерличъ.

Joan Trypolski, ręką swą.

Fedor Trypolski, na electiey będący, ręką swą.

Ostafy Wykowski.

Prokop Wereszczaka, komornik graniczny Czernihowski.

Samuel Dublanski, na tey electiey będący.

Stephan Trypolski, na tey electiey będący.

Daniel Szczenieiowski.

Parfen Trypolski, ręką.

Романъ Невъмирицъкий, рукою.

Петъръ Выговъский, рукою.

Maciej Jerlicz.

Федоръ Трыполскій, рукою власною.

Alexander Olexicz Lusznia.

Stephan Lew, iako ten, który należe, łowczy Nowogrodka Siwierskiego, zgodnie pozwalam.

Stephan Grazny, imieniem Jego Mości Pana Borysa Graznego, łowczego Nowogrudka Siwierskiego, dworzanina Jego Kró-

lewskiey Mości, iako pisać nie umieającego, na tę electię zezwalający,
ręką swą.

Szymon Pawsza, na tey electiey będący, ręką swą.

Stanisław Trzeciak, ręką swą.

Fedor Sołtan, na tey electiey będący.

Jan Suryn, ręka.

Adam Skipor, ręka.

Roman Sawicki.

Krzysztof Szaniawski, ręka.

Daniel Hołub.

Hrehory Lipienski, ręka swą.

Paweł Filipowski, ręka swą.

Jan Strywiazki, na tey electiey będący.

Andrzey Stawecki, na tey electiey będący.

Jerzy Pieńkowski.

Alexander Ważyński.

Boufał Olexicz Giranowski.

Krzysztof Snitowski.

Который же то листъ елекъцыей, за поданъемъ и
просбою вышъ речоное особы а за принятъемъ моимъ
урядовымъ, до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Луцъкихъ
есть уисанъ.

Книга гродская Луцкая 1647 года, листъ 252.

XXVIII.

Актъ обь избраніи епископа Мстиславскаго , Оршанскаго и Могилевскаго Сильвестра Косова митрополитомъ Киевскимъ, на дворянскомъ съездѣ, въ Киевѣ. Подписи духовныхъ лицъ и дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 февраля 25.

Року тысяча шестъсотъ четырдесятъ семого, месеца априля девятоГО дня.

На вряде кгородскомъ, въ замъку его королевское милости Луцькомъ, передо мъною Гавриломъ Корытинскимъ, буркграбиимъ и наместникомъ старства Луцького, становъши очевисто урожоный панъ Павелъ Понаревъский, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Луцкихъ, подаль перъ облятамъ листъ елекціи отъ всего духовенства, тудежъ дикгнитаровъ, рыцерства, такъ коронъныхъ, яко и великого князтва Литовъского обывателевъ, народу Руского, релии Кгрецкое, въ послушенѣстве отца светого пастера, патриархи Константинопольскаго будучихъ, съ печатьми и съ подписами рукъ особъ духовныхъ и свецкихъ на обране превелебъного въ Пану Богу, его милости отца Сильвестра Косова , епископа

Мсиславскаго, Оршанскаго и Могилевъскаго, на метрополию Киевъскую, Галицкую, и томужъ его милости, отцу Косови, служачий, яко о томъ тотъ листъ елекции ширей въ собе маеть, просячи, абы принять и до книгъ уписанъ былъ, которого я врядъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе, писмомъ Полскимъ писаный, маеть:

My duchowieństwo, tudzież dignitarze, rycerstwo, tak coronni, iako y wielkiego xięstwa Litewskiego obywatele narodu Ruskiego, religiey Graeckiey, w posłuszeństwie Oyca świętego, pasterza naszego, patriarchi Konstantinopolskiego, będący, po ześciu s tego świata świętey pamięci Jaśnie Przewielebnego w Bogu Jego Mości Oyca Piotra Mohiły, metropolity Kiiowskiego, Halickiego y wszystkier Rossiey, z różnych woiewódstw na dzień y termin dzisiejszy, roku tysiąc sześćset czterdziestego siódmego, february dwudziestego piątego, według starego kalendarza, od Wielebney kapituły metropolitańskiey Sophyskiey Kiiowskiey, przez listy, do wszystkich nas pisane, dla obrania nowego metropoly złożony, tu, w cerkwie świętey Sophiey Kiiowskiey katedralney metropolitańskiey, zgromadzeni, przychilaiąc sie do praw y swiebód naszych tak dawniejszych królów Ich Mościów, iako też ad puncta uspokojenia religiey naszej, na sczęśliwey Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, electiey dane, y od tegoż Króla Jego Mości zarówno z inszemi prawami Rzeczy Pospolitey, inter pacta conuenta, cum consensu totius Rei Publicae, poprzysięzone, potem constituciami approbowane, przez które pozwolono iest nam telko samym obierać archiepiskopa metropolite

Kiiowskiego, nie w uniey będącego. Jednostayne tedy, wszyscy zgodnie, nemine contradicente, idąc za wolą Bożą, który do serca nam podał, Przewielebnego w Bogu Jego Mości Ojca Syluesta Kosowa, episkopa Mścisławskiego, Orszańskiego y Mohilewskiego, zacne iego starożytnie urodzenie, wysokie cnoty, pobożność y rostopność, niemniej żarliwość y stateczność w religiey naszej wiadome mając, za metropolite naszego Kiiowskiego, Halickiego y wszystkiej Rossiey pasterza obraliśmy y obieramy, y te zgodną electią naszą Jego Mości daiemy, y wszelakie posłuszeństwo, iako pasterzowi swemu prawosławnemu, oddawać obiecujemy, zalecając do maiestatu Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, uniżenie, wszyscy zgodnie y jedno-stayne, aby był priuilegio, według praw naszych, confirmatus, Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, prosimy. A dając te electionis manifestacją, rękoma naszemi podpisaliśmy y pieczęci nasze przycisneli. W cerkwie świętej Sophiey Kiiowskiej metropolitańskiey, roku y dnia wyżey mianowanego.

У тое елекъции при печатехъ подпись рукои ихъ милостей, особъ духовъныхъ и свецъкихъ, тыми словы:

Athanazy Puzyna, władyska Łucky y Ostrogsky.

Józeph Tryzna, archimandryta Pieczarsky Kiiowsky, starszy monastera Brackiego Wileńskiego, ręką swą.

Hilary Doropheowicz, archimandrita Ślucky, ihumen Hrozowsky.

Leontusz Szycik Zalesky, namieśnik metropolitański w wielkim księstwie Litewskim, archimandrita Owrucky, ręką swą.

Isaias, ihumen Nikolsky.

Ignacius Oxenowicz Staruszycz, ihumen Wydubicky.

Józeph Kononowicz Horbacky, ihumen Michałowsky cerkwie złotowierzchey Kiiowskiey.

Alexander Mokosi Denisko z Matwieiowiec, administrator episkopstwa Łuckiego y Ostrozkiego y eremionach Pieczarsky, nomine totius districtus Kremeneccensis.

Innocenti Gziel, ihumen y rector collegium Bratskiego Kiiowskiego.

Warlaam Dietkowsky, namieśnik monasteru Pieczarskiego Kiiowskiego.

Alexey Tur, namieśnik monastera świętego Mikołaja P. K. (Pustynskiego Kiiowskiego?).

Константий Негребецкий, наместник Софейский, рукою.

Софроний Жеребило Лобунский, игуменъ монастыра Кирилловского Киевъскаго.

Феодоръ Борежецкий, протопопа Киевъскаго, зо всею капитулою.

Alexander Tustanowsky, prezbiter cerkwie świętego Mikołaja Pritiskiey Kiiowskiey.

Иванъ Ч... скій, священникъ Спаскій Киевъскій.

Кирилъ Полозовичъ, священникъ Воскресенський Киевъскій.

Merkury Chomicz, administrator majątcości Grodeckiey, ręką swą.

Zachariasz Berestowicky, protopopa Łucky, ręką swą.

Andrzej Zieliński, ręką, prezbiter Świętomichałowsky.

Helizeusz Kotelnicky, prezbiter świętey Pokrowy, ręką.

Артемий Гуляницкий, презбітеръ Афанасовъскій Луцкій, власною.

Adam z Brusilowa Kisiel, kasztelan Kiiowsky, starosta Nosowsky.

Hrehory Czetwerteński, podkomorzy Łucky.

Zachariasz Czetwerteński, starosta Rakiborsky, podsędek Łucky.

Wacław Świątopełk Czetwerteński.

Mojesz Mohila, hospodar Wołosky.

Hauryło Korytiński, burgrabia Łucky.

Maximilian Brzozowsky, podstoli Kiiowsky, ręką swą.

Fedor Susczański Proskura, pisarz ziemski Kiiowsky, iako na to zezwalający.

Samuel Woronicz, czesznik Czernihowsky.

Daniel Jerzy Woronicz, skarbnik ziem Kiiowskich, ręką.

Wasili Masalsky, ręką.

Borys Grazny, łowczy Nowogródka Siewierskiego, ręką swą.

Daniel Hołub, z Morozowicz.

Adam Łasko Czerczycky.

Kostyn Jankuł, który bywał hetmanem ziemie Mołdawskiej.

Adam Chłopecky.

Jan Chłopecky.

Jeremiasz Tysza Bykowsky, ręką swą.

Fedor Sołtan.

Kostanti Kazimierz Obodeński.

Alexander Sokołowsky, z do

Michał Woronicz.

Alexander Surin, ręką.

Krzysztof Kolczycki, skarbnik Czernihowsky.

Prokop Wereszczaka, komornik graniczny Czernihowsky.

Boufał Olekszyc Lusznia Gieranaysky.

Andrzej z Wolkowicz Wolkowicky, ręka swą.

Adam Surin.

Paweł Sczeniewsky, ręka.

Iwan Trypolsky, ręka.

Jerzy Kirdey Koziński, ręka swą.

Krzysztof Szaniawsky z Szaniaw, ręka.

Ostaphiey Wyhowsky.

Andrzej Madaleński.

Mikołay Lusto (?), ręka.

Jan Hładunowicz Dubiski, ręka swą.

Fedor Trypolsky.

Alexander Trypolsky.

Paweł Ponarzewsky, ręka.

Jan Dmochowsky.

Gabriel Leduchowsky.

Heliasz Złotoliński.

Stephan Horodisky, ręka.

Andrzej Korytiński, ręka.

Ignacy Stizelnicky.

Stephan Bylecky.

Larenti (?) Kopysteński.

Daniel Dumiński.

Wasili Plotnický Zatyrkiewicz, ręka.

Который же то листъ менованое елекции, за по-
данъемъ и прозбою вышъ речоное особы а за принятьемъ
моимъ урядовымъ, увесь, съ початку ажъ до конца, до
книгъ нинешнихъ есть уписанъ.

XXIX.

Сеймовое постановлєне дворянъ воеводства Кіевскаго о наборѣ и устройствѣ войска для усмиренія бунтовъ, о податяхъ на его содержаніе и о всеобщемъ ополченіи противъ непріятеля. 1649 марта 15.

Року тисеча шестъсотъ чотырдесять девятого, месеця маръца, семнадцатого дня.

На вряде кгродскимъ, въ замъку его королевское милости Луцкимъ, передо мъною Гелияшомъ Малюшицкимъ, буръкрабимъ Луцкимъ, становъши очевисто урожоный его милость панъ Владыславъ на Богурыше Хрыбътовичъ, стольникъ Киевъский, маршалокъ кола рыцерского, для вписаня до книгъ нынешънихъ кгродскихъ Луцкихъ подаль лядумъ, одъ всихъ ихъ милости, пановъ обывателовъ воеводства Киевскаго, на сеймику въ Луцьку, дnia пятнадцатого маръца, въ року теперешнемъ, одправуючиимсе, зголне намовленое, съ подписомъ руки своеи и ихъ милости, пановъ обывателовъ тогожъ Киевскаго воеводства, яко о тоиъ тое лядумъ ширей въ собе маеть, просячи, абы принятное и до книгъ вписаное было, которое я врѧль приймуючи читалемъ, и такъ се въ собе, писомъ Полскимъ писаное, маеть:

My dignitarze, urzędnicy i rycerstwo woiewodztwa Ki-
 iowskiego, którzyśmy na dzień piętnasty marca, roku tysiąc
 sześćset czterdziestego dziewiątego, vigore constitutiey,
 uchwaloney na szczeliwey Jego Królewskiey Mości, pana
 naszego miłościwego, szczeliwie nam panującego, korona-
 cyiey, ziechali się do Łucka, abyśmy, po rosproszeniu na-
 szym od nieprzyaciela woiewodztwa naszego, na tym miey-
 scu laudum zgodnie napisali y to, co do obrony y bezpie-
 czeństwa naszego należy, postanowili, widząc to na oko,
 iż bez ustawniczego namny do kilku lat praesidium, któ-
 reby, obecnie w woiewodztwie naszym zostawiając, tego
 samego pilnować, woiewodztwo nasze od swey wolej re-
 bellizantów bezpieczne być nie może, a obmyślając securi-
 tatem tak kościołów, iako y wszystkich nas et pignorum
 nostrorum, to, co sie niży specificuię, autoritate praesentis
 conuentus, zgodnie y iednostaynie postanowiamy, nie tilko
 fide, honorę et conscientia samych siebie obowiązując, ale
 y poenis, które dobrowolnie na sie wszyscy przymiemy,
 ktobylkolwiek temu postanowieniu naszemu przeciwić się
 chciał, tam in toto, quam in minima eius parte. Naprzód
 tedy, trzy tysiące konnego woyska leuis armaturae, s takim
 rynsztunkiem y oręzem, iako Jego Mość Pan pułkownik
 nasz generalny, w przypowiednych listach Ich Mościom
 Panom rotmistrom, ordinie, mieć chcemy, a draganów
 tysiąc, także z rynsztunkami y oręzem, wedle ordinansu
 Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego, nazna-
 czaiąc konnym naszym po trzydziestu złotych na czwierć
 żołdu, a dragonom po złotych iednastu na miesiąc, a to
 do lat dwóch, sine intermissione; to iednak declarując, iż

nam wolno będzie zgodnie, vigore huius laudi continuato,
 lubo zmniejszyć lubo y przyczynić woyska, wedle potrzeby,
 a to po skończeniu koźdego roku. Na które ludzie, w
 koźdej czwierci y roku, troje podymne uchwaliliśmy y
 uchwalamy, żadnych abiurat desertatorum et conflagratorum
 nie przymując. W pierwszy, iednak, czwierci, czworo po-
 dymne wydać będącmy powinni, tak iednak, że w pier-
 wszym roku tylko trzynaście podymnych wybrać się ma,
 a w drugim dwanaście, wedle tego, iako ostatnie, przed
 temi tumultami, podymne wybierane było. A ieśliby komu
 kwit zginieć, a regestrami Panów poborców liquidować się
 nie mogło, tedy poddani iuramento comprobare mają, tak,
 iako ostatnie podymne dawali; s czego sie nam wszyscy
 Ich Mość Panowie poborey, tak podymnych, iako y czo-
 powego, rachować mają, którzykolwiek przedtem pieniądze
 woiewodztwa naszego, to iest podymnego, czopowego y
 inszych exactij w zawiadywaniu mieli swoim, a rachunku
 nam ieszcze doskonałego nie uczynili, y kwitu od nas nie
 otrzymali. Przytym uchwaliliśmy y uchwalamy czopowe,
 które arenduiemy Jego Mości Panu Janowi z Brzezia Krzę-
 towiskiemu, za też summe, iako chodziło to czopowe odo-
 tąd, to iest za złotych dwadzieścia tysięcy, includując w to
 szos y formankę, iako zawsze chodziło. To iednak czo-
 powe tak w ręce Jego Mości Panu łowczemu daiemy, aby
 nam sub conscientia po roku, da Bóg, powiedział, co mu
 uczni. Na żołnierza, zwysz pomienionego konnego, przy-
 chodzi na rok trzykroć sto szesdziesiąt tysięcy, na tysiąc
 draganów na rok przychodzi sto trzydzieści dwa tysiąca,
 na laffgield, to iest zaciągowe pieniądze, tych draganów

iedynaście tysięcy. Zosobna chcemy mieć praesidium, propter chara pignora nostra, fortecy Horoszkowskiew: piechoty cudzoziemskiey trysła, z których każdemu na miesiąc po iedynastu złotych rachując, a zosobna na laufgide, w pierszey czwierci, także po iedynastu złotych na iednego semel pro semper; czyni to na rok złotych czterdzieści dwa tysiąca dziewięseth. Czyni to tedy, wszystko do kupy złożywszy, summe pięćkroć sto tysięcy ośmdziesiąt tysięcy ieden dziewięćseth złotych. Do tych expens nalezy y tractament Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego, któremu na czwierć dwa tysiąca złotych offiaruimy, które y z retent przeszłych wziąć Jego Mości pozwaliamy. A nadto cokolwiek do apparatu woennego, do woyska, iako prochów, kul y inszych potrzeb woennych, co potrzeba, cokolwiek y do fortecy wysz pomienioney, gdzie chara pignora nasze zostawać będą, in casu necessitatis, requiretur, to wszystko z reszty summy, która od podatków zostaje, ordynować będzie Pan pułkownik nasz generalny, iako y na szpiegi, z Ich Mościami Pany commissarzami. Co się tknie exactorów zwyszpomienionych podatków, do wybierania podymnego czworga, w pierwszy czwierci roku, obraliśmy Jego Mości Pana Mikołaja s Pruszyna Pruszyńskiego; do drugiej exactiey troiga podymnego, w drugiej czwierci, obraliśmy Jego Mości Pana Ostafiana Tuszowskiego; do trzeciej exactiey troiga podymnego, w trzeciej czwierci, obraliśmy Jego Mości Pana Adama Korczewskiego; do czwartey exactiey troiga podymnego, w czwartey czwierci, obraliśmy Jego Mości Pana Alexandra Korczewskiego. Któżyto Ich Mość Panowie poborcowie odtąd podymne po-

mienione odbierać poczną y tam, odkąt y na iakim mieyscu, uniwersalem swym obwieszą wszystkich nas Ich Mośc Panowie commissarze czterey, od nas obrani, kiedy y gdziebyśmy to podymnę do rąk Ich Mości Panów poborców, oddawali. A po wybraniu iako pirwszych cztyrech podymnych, tak y inszych, zaraz pieniadze rotmistrzom oddawać będą powinni Ich Mość Panowie poborcy, za assignaeyą Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego, a po wydaniu pieniędzy Ich Mość Panowie commissarze, ziachawszy się, absentia unius non obstante, rachunku słuchać będą tamże Ich Mość Panów poborców, tak tych, którzy dawne retenta mają, iako y tu pomienionych, a potym woiewodzstwu naszemu, na seymiku lub electiey deputacky, cokolwiek wprzód po exactiey tych podatków przypadnie, dadzą rellacyję y doskonały rachunek wszystkich perceptorum et expensorum. Ciż Ich Mość Panowie commissarze determinują y czas wybierania czopowego, po uspokojeniu, da Bóg, woiewodztwa naszego od tumultów, y uniwersalem swoim termin, a quo uaznaczą, iako y wybieranie podymnego. A iż wiemy doskonale, że niemało iest pieniędzy woiewodztwa naszego przy Ich Mościach Panach poborach woiewodztwa naszego dawnych, to iest potomkach nieboszczyka Pana Fedora Proskury, pisarza ziemskiego Kiiowskiego, potomka Jego Mości Pana Woronicza, podczaszego Kiiowskiego, przy Jego Mości Panu Aleksandrze Lenkiewiczu y Pohorskim, podwoiewodzonym Kiiowskim, przy Jego Mości Panu Woyciechu Rylskim, woyskim Żytomirskim, pisarzu grodskim Kiiowskim, przy Jego Mości Panu Krzysztofie z Łohoyska Tyszkiewiczu, podczaszym Kiiow-

skim, retenta czopowego, szosu y formanki, y przy inszych Ich Mościach: tedy poruczamy to Ich Mościom Panom commissarzom naszym, aby, sine mora zniosszy sie z Ich Mościami wysz zpomienionymi Pany poborcami, te pieniądze odzyskali, które pieniadze tak ordynuiemy. Przypowiedzieliśmy służbę a die prima aprilis, anni praesentis, braci naszey, Ich Mościom Panom obywatełom woiewodztwa naszego rosproszonym, którzy pod chorągwią Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego zostawać mają y to czynić coby było ku ozdobie woiewodztwa naszego, którym żołd na koń po złotych trzydziestu postempuiemy, wedle regestru, od Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego podpisanego, temuż Jego Mości Panu pułkownikowi naszemu generalnemu więcej chorągwy s tych retent zaciągnąć. Ktobkolwiek, tak podymnych, iako czopowego, szosu y formanki exactorom naszym zwyszpomienionym, tam in toto, quam in parte, wedle czasu, od Ich Mość Panów commissarzów determinowanego, nie oddał, na takowym ma być poena triplicis pensionis retentorum in instanti, cum poena perpetuae banitionis sine appellacione, extendowana, ad instantiam instigatoris iudicij, ex delatione Ich Mościów Panów exactorów wyszpomienionych, abo ich substitutów, lub succollectorów, prawnie od nich zapisanych. Forum zasię aczby ordinarium być miało w Kiiowie, jednak iż nam Pan Bóg wziołł s tego świata Jego Mości Pana woiewode naszego, bez którego gród nasz wacuię; więc iż Kiiow iest podległy pod ten czas niebespieczeństwom od domowej sweywoly nagłono (*sic*), tośmy zgodnie postanowili, ieśli na ten czas, kiedy się zdać będzie Ich Mościom

Panom commissarzom naszym, iż czas iest podatki wybierać, na co y swe wjadzą uniwersały, Pana woiewodę Jego Królewska Mość, Pan nasz miłościwy, dać nam raczy, a on na woiewodztwo wiedzie, tedy Jego Mość Pan woiewoda roczki grodskie, luboby cadencya ich zwyczayna nie przypadała, ma zacząć sądzić, dla samych skarbowych spraw, w tydzień po czasię tym, do którego ostatniewy oddawcy podatków oddawać będą powinni, wedle assignatiey Ich Mościów Panów commissarzów, od nas obranych. A ieśliby też Jego Mość Pan woiewoda, wedle tego czasu, iako się namieniło, przyść do sądzenia roczków, dla iakiekolwiek przyczyny, nie mógł, tedy to zgodnie postanawiamy, iż sobie wszyscy, którzybyśmy huic laudo nostro sprzecewili się y ordynacyey oddawania contributiey publicznych Ich Mościów Panów commissarzów naszych, forum w woiewodztwie pobliższym naznaczamy, to iest w woiewodztwie Wołyńskim, w powieciech tak Łuckim, Krzemienieckim, iako y Włodzimirskim, którybychkolwiek s tych grodów napierwy roczki sądzone byli, za pozwem peremptorie stawać, sine quibusuis dillacionibus et exceptionibus. Tamże forum mieć mają y Ich Mość Panowie poborcy nasi, tak tu pomienieni, iako y ci, którzy nam dotąd dawnych retent nie oddali, ad instantiam instigatoris iudicij, ex delatione plenipotenta Ich Mościów Panów commissarzów naszych; także y Panowie rotmistrze woyska naszego, ieśliby który z nich, pieniadzę wziowszy, chorągwie nie stawił y do obozu nie stanął, przez tegoż instigatora y delatoria, czego nam Ich Mość Panowie obywatele Wołyńscy, bracia nasi, fraterne pozwolili. Wszakże, przy wybieraniu

podatków czwirci nastempiących, kiedy Jego Mość Pan woiewoda, da Bóg, nasz zupełnie ten urząd swój obeymie, querelle skarbowych spraw co dwie niedziele sądzone maią być w Kiiowie; czego iż propter bonum commune, przestrzegać. da Bóg, będzie Jego Mość Pan woiewoda nasz, pewniśmy są tego, abyśmy sąsiedzkiego woivodztwa grodów nie szukali. A iż teraz rzetelnie widzimy, iako ciężko iest naszemu woivodztwu, tak przestronnemu, iedno tylko ziemstwo mając, ieden gród w Kiiowie; tedy to sobie przyrzekamy, iż ani podsędka, ani pisarza ziemskego obierać nie mamy (ponieważ te urzędy teraz vacuią), ażbyśmy z seymu blisko przyszłego troje ziemstwa u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, także y grody, w którychby roczki sądzone były, uprosili. (Executio mocna, ieśliby się kte, post publicatam banitionem, zaraz na drugich roczkach abo querellach, nie uścił ze wszystkim skarbowi woivodztwa naszego, abo któryby rotmistrz, wziowski pieniądz, do obozu chorągwię nie stawił y stawić nie chciał) Jego Mość Pan woiewoda nasz abo, gdyby requisitus in duabus uczynić iey nie chciał. Jego Mość Pan starosta Żytomirski, abo Jego Mość Pan starosta Owrucky pro tune uczynić ią będzie powinien, powiat swój ruszywszy, iako contra rebelles, których pro hostibus patriae et communis salutis mieć chcemy, y teraz declaruiemy, z częścią woyska naszego zaciagnionego, cum consilio Ich Mościów Panów commissarzów, sub poena itidem triplicis pensionis retentorum in instanti, na roczkach którychkolwiek, iako się wyższy pomieniło. repetenda, cum poena perpetuae banitionis, ad instantiam instigatoris iudicij

illius, ex delatione Ich Mościów Panów commissarzów abo ich plenipotentów. Ich Mościów Panów commissarzów cztyrech obraliśmy y uprosili: Wielmożnego Jego Mość Pana Jerzego na Czernichowie Niemirzicza, podkomorze Kiiowskiego, Jego Mość Pana Władyślawa na Bohurynie Chrebłowicza, stolnika Kiiowskiego, Jego Mość Pana Michała Axaka, podstolego Kiiowskiego, y Jego Mość Pana Tomasza z Biberszteinu Kazimirskego, którym to co się wyżey pomieniło, poruczywszy, nadto poruczamy, aby wysko, od nas zaciagnione, dwakroć w roku popisali: raz na początku, kiedy się wszystko zaciągnie, a drugi raz przy skończeniu roku. Tymże Ich Mościom moc zupełną dajemy y zlecamy, aby ad fidem publicam, iako napredzy mogli dostać pieniedzy, za którebyśmy zaraz mogli ludzi cokolwiek zasięć, absentia unius vel duorum non obstante; nastątek, in absentia trium, y iednemu Jego Mości Panu pułkownikowi generalnemu eandem potestatem daiemy. A skoro to pirwsze czworo podymnych Jego Mość Pan exactor pirsy woiewodzstwa naszego wybierzę, cum prouisione po złotemu od stu złotych na miesiąc rachując, aby zaraz creditorowi oddał, waruiemy. Na pułkownictwo generalne uprosiliśmy y obrali Wielmożnego Jego Mość Pana Jerzego na Czerniechowie Niemirzicza, podkomorze Kiiowskiego, mając perspectam eius fidem in Rem Publicam et merita, którego obowiązawszy amore patriae, tośmy Jego Mości poruczali, aby się starał, z powinności, na sie włożoney, o to, żebyśmy byli bespieczni od wszystkich tumultów domowych y rebelliey; czemu wszystkimi siłami, ex prouidentia sua, będzie powinienn, mając te władzą, od nas

autoritate conuentus nostri sobie daną, aby w woiewództwie naszym swawolne kupy gromił, buntowników, gdzieby się kolwiek pokazali. tak w dobrach Jego Królewskiey Mości, iako y duchownych y naszych szlacheckich, imac kazać y one karali, wedle wystempków. A żeby miał wojsko to nasze zwyszpomienione in exquisita disciplina, dajemy Jego Mości Panu pułkownikowi naszemu generalnemu wladzą, autoritate Rei Publicae, stanowienia pułkowników y rotmistrzów, karania wystempnych żołnierzów, wedle artikulów woiennych; którym każdy żołnierz podlegać, tacto pectore, obowiązać się powinien; osobliwie tych, którzyby castra deserere, abo s potrzeby uciec mieli, abo sie potykać, gdy każą, nie chcieli, pro hostibus patriae declaruiemy. Zlecamy przytom Jego Mości Panu pułkownikowi generalnemu, aby luxum woiska naszego cale uprątnoili, wedle intencyey Rzeczy Pospolitey, na seymie coronationis blisko przeszłym wyrażoney, tak stroiów iako y bankietów, cokolwiek delicatem żołnierza uczynić może, wielości wozów, koni y czeladzi niepotrzebney, wedle constitutiey anni millesimi sexcentessimi trigesimi tertii. Daiemy też Jego Mości Panu pułkownikowi naszemu generalnemu potestatem substituendi na miesece swoie do czasu takiego locumtenenta, któryby huc oneri mógł sufficere, osobliwie do sądów criminalnych rebellizantów. A iako woiska gratialistów bywać zwykli, tak też woisko nasze z Jego Mością Panem pułkownikiem generalnym naszym nostrae potestatis mieć chcemy. Na ściagnienie woysku naszemu, wszystkie starostwa, wszystkie dzierżawy, wszystkie przytom dobra utriusque ritus naznaczamy, które, ne-

mine excepto, Jego Mość Pan pułkownik nasz generalny assignować chorągwiom będzie, a potym, woysko iako na przedzy ściagnowszy, popisać się ma przed Ich Mościami Pany commissarzami, pod Kiowem y nad Dnieprem, lub obozem w iednym mieyscu, lubo na kilku mieyscach leżeć; nad tymże Dnieprem y hyberna swe odprawowować powinno będzie. Ażeby swóy prouiant miało to woisko, ordinuiemy im tako żywność, iż iako dwadzieścia podymia iednemu żołnierzowi na czwierć placą żołd iego, tak żeby, ze dwudziestu dymów, tak w starostwach, dzierżawach, duchownych dobrach utriusque ritus, iako y naszych szla-checkich wszystkich, prouiant był wydawany żołnierzom na czwierć na iednego, mając wzgląd y na luźną czeladź y konie, bez których żołnierz być nie może, wedle ordinacyey Jego Mości Pana pułkownika naszego generalnego y Ich Mość Panów commissarzów, którą żywność tak, iako na tamtym mieyscu, stąd (*zkąd?*) ią wybierać będą, pretium iey będzie na on czas, oszacowawszy, lubo żywnościo oddać, lubo pieniedzmy płacić będącmy; a żołnierz, tym się contentując, ani sie włóczyć ma po woiewodzstwię, chiba in necessitate, ani stacy żadnych wybierać; w czym, aby nas insze woysko nie aggrauouało, wyprawuiemy s poszczodka siebie dwóch do Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, to iest Jego Mość Pana Tomasza Kazimirskego y Jego Mość Pana Stefana Niemirzyca na Czerniechowie, pokornie prosząc, abyśmy to, z łasky Jego Królewskiej Mości, otrzymać, a interim, dla sprowadzenia pignorów naszych, commoditatem loci w starostwie iakim mieć mogli. Praesidium też y fortece, propter infirmorem

sexum et chara pignora nostra, w dobrym porządku mieć
będzie Jego Mość Pan pułkownik nasz generalny: co całe
dexteritati et prudentiae Jego Mości poruczamy. Nakoniec
pospolite ruszenia, in casum iugruentis necessitatis, uchwa-
liliśmy w woiewodztwie naszym, na które wszyscy stawić
się mamy, wedle prawa pospolitego de expeditione bellica,
nie wychodząc iednak nigdziey z woiewodztwa naszego:
na które pospolite ruszenie, gdy się zdać będzie Ich Mo-
ściom Panom commissarzom naszym, Jego Mość Pan wo-
iewoda nasz, da Bóg, przyszły wici wysyłać ma; a ieśliby
ieszcze Jego Mości Pan woiewody nie było, abo sie tego
zbraniał, tedy to Ich Mościom Panom commissarzom na-
szym w moc daiemy, iako nas zwoływać, tak y miecze
nam naznaczyć, a my się stawić obiecuiemy, sub poenis,
o pospolitym ruszeniu sancitis. uwalniając tych totaliter,
którzy w woiewodztwie naszym Kiiowskim w zaciągu są
y będą, tudzież też y tych, którzy z woiewodztwa tego
przy boku Jego Królewskiey Mości zostawają. Działo się
w Łucku, dnia piętnastego marty, anno tysiąc sześćset
czterdziestego dziewiątego.

У того явдумъ подпись руко, такъ его милости
иана маршалъка, яко и ихъ милостей шановъ обывателовъ
воеводства Киевъскаго, тымъ словы:

Władysław na Bohurynie Chrebtowicz, stolnik Kiiow-
sky, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

Jerzy z Czerniechowa Niemierycz, podkomorzy Ki-
iowski, manu propria.

Michał Axak, podstoli woiewodztwa Kijowskiego, manu propria.

Jan Krzędowski z Brzezia, Ło. K., manu propria.

Stephan Niemirycz na Czerniechowie, manu propria.

Remian Tuszewsky, manu propria.

Andrzej Sokolowsky, S. K. J. M.

Tomasz Modliszewsky.

Jan Kniehiniński.

Thomasz z Biberzsztaynu Kazimirs̄ky, manu propria.

Mikołay s Pruszyna Pruszyński, manu propria.

Abram Korczewsky, manu propria.

Hrehory Lipliański.

Mikołay Juczanicky, komornik graniczny województwa Kijowskiego, manu propria.

Alexander Korczewsky.

Michał Jerlicz, manu propria.

Wacław Jurewicz.

Sebestian Krasowsky.

Jan Mirosz.

Jan Swiszczewsky.

Andrzej Mikołajewsky z Mikołajowicz.

Котороежъ то лявъдумъ, за поданьемъ и прозбою
вышъ речоного его милости пана маршалька а за при-
нятемъ моимъ врядовыми, до книгъ есть записано.

Книга гродская Луцкая 1649 года, листъ 85 — 89.

XXX.

Сеймовое постановлениe дворянъ Волынскихъ о всеобщемъ ополчениi противъ взбунтовавшихся крестьянъ. 1649 марта 17.

Року тисеча шестъсотъ чотырдесятеръ девятого, месеца марта, семънадцатого дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передо мною Гелиашомъ Малюшицкимъ, буркграбимъ Луцъкимъ, персоналитель становъши, урожоный его милость, панъ Крышътофъ Линевъский, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского воеводства Волынского, для вписанья до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ, подаль лявъдумъ, съ подписомъ руки своее, одъ всихъ ихъ милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынскаго, на сейнику реляцийномъ, въ року теше-решънемъ тисеча шестъсотъ чотырдесятеръ девятомъ, месеца марта, петънадцатого дня, одправуючи мъсе, згодне ухъваленое и постановленое, а о томъ ширей въ собе объмовъляюче, которое, абы принятное и въ книги вписаное было, жадалъ, и такъ се въ собе маеть:

My dgnitarze, urzędnicy, xiążęta y wszyskie rycerstwo woiewodztwa Wołyńskiego, którzyśmy się na ten czas, pro die decima quinta, mensis marcy, do Łucka na seymik relacyny, z seymu walnego, szczęśliwej koronacjey Jana Kazimirza, króla, pana naszego miłościwego, zebrawszy in hanc solenitatem relationis Ich Mościów Panów posłów, na tenże seym coronationis od nas deputowanych, expediowawszy, de securitate y obronie woiewodztwa naszego, inhaerendo constitutioni, która nam, tak przeszłe, iako y terazniejszą, nowo namówione approbuie lauda, na tymże terminie obmyślić sobie postanowiliśmy. Naprzód, iż woiewodstwo naszę, iako nayblisszę od wyuzdanego chłopstwa licentiey y naypodleyszę będąc wszelakim ich naiazdom, do tego nullum prawie pacis sperando modum, abyśmy iako expositi periculis, huic mogli obuiare malo y abyśmy eam molem od woiewodztwa naszego auertere mogli: za zgodą tedy totius conuentus nostri, okazywania na dzień ósmy aprilis uchwaliliśmy, na którym, nemine excepto, cuiuscunque sint status et conditionis ludzie, tak zastawnicy iako y arendarze inni, y iakiekolwiek possessiones y beneficia w woiewodztwie naszym mające, także y wdowy in personam małżonków na miejscu zwykłym popisom, s pocztami stawić się będą powinni, iuxta constitutionem anni millesimi sexcentesimi vigesimi primi, a to sub poena infamiae et quoquis rigorosissimo iuris processu, excepta sola vera infirmitate, na co iednak corporale iuramentum obwiniony praestare będzie powinien. Tamże zaraz postanowiliśmy, aby z dymów trzydziestu osiadłych konny służyły z rynsztunkiem dobrym był obmyślony, na co reuisia pod

tenże czas ma być. Duchowni Ich Mość, w woiewodztwie naszym residuiące, ponieważ aequaliter z nami ad omnibus woiewodztwa tegoż paszego należą, co y Jego Mość xiądz biskup Łucki przez list swój in medium congressus nostri declarował; zaczym, do tegoż stawienia ze trzydziestu dymów tenebuntur konnego służącego stawić, cum sufficienti do niego requisito; a ktohy nie miał spełna trzydziestu dymów, powinien componere z bliszszym sąsiadem, non excludendo z osób swoich do uiritum stawienia się, iako y ci, którzy między Śluzą y Horynią dobra swoie mając, viritum tylko sami stanąć powinni. Zachowuj się też termin na tenże czas okazywania obrania pułkownika y rotmistrzów, ynne takiemu terminowi należące requisita, y dalsza obrona tamże abmyszlona być ma, gdzie zaraz Panowie poborcowie nasi sufficientem calculum exactionis suae uczynić będą powinni, a to sub poenis, in constitutionibus regni eo nomine sancitis. Ponieważ roczków grodzkich Włodzimirsckich daleka jest ieszcze cadentia, tedy Jego Mość Pan starosta Włodzimirsksy powinien będzie, roczki extrę cadentiam, w poniedziałek kwietny, w powiecie swym złożywszy, sprawy, tylko fisco należące, sądzić y wszelaką ostrośę prawa, sine quibusuis dillationibus, appellationibus, na Panach retentorach execuować, sub poenis, contra negligentes officiales sancitis. Tamże zaraz, tak Łuckiego, iako y Krzemienieckiego powiatu obywatele respondere tenebuntur. Panów rotmistrzów naszych powiatowych widząc wysoką ku ojczyźnie miłość y qią dexteritate wojskastawali przy odważnych dzielach swoich, także sumpty y znaczne straty, w których że y teraz tenże

zostawa zelus, lubo za nowym zaciagiem Rzeczy Pospolitey, po wysluzeniu czwirce powiatowey: in uim tedy gratitudinis za to, abyśmy do dalszej Rzeczy Pospolitey usługi Ich Mość zachęcili, reszte dwoyga podymnego, in anno millesimo sexcentesimo quadragesimo octauo od nas laudo publico uchwalonego, u exactora naszego, Jego Mości Pana Marcina Dąbrowskiego, skarbnika Wołyńskiego, darowaliśmy; osobliwie xiążeciu Jego Mości Zacharyaszowi Czetwerteńskiemu, pôsiedkowi Łuckiemu, Jego Mości Panu Romanowi Zahorowskemu, stolnikowi Czernihowskiemu, Jego Mości Panu Łukaszowi Hulewiczowi, staroście Dźwinogrodzkiemu, Jego Mości Panu Aleksandrowi Lysakowskiemu, Jego Mości Panu Janowi Hulewiczowi y Jego Mości Panu Janowi Liniewskiemu, nie includując iednak w to żadnych czopowych pieniędzy. A iż obywatełom Ich Mościom woiewodztwa Kiiowskiego seymik relacyjny z seymu coronatis, na tenże czas, w Łucku, (*u*) Oyców Dominikanów, constitucią iest naznaczony, dla założenia nieprzyjacielskiego: przeto, ciż pomienieni obywatele prosili nas, aby forum z retentorami swemi w woiewodztwie naszym, na tychże extraordinarynych roczkach, mieć mogli, którym fraterne pozwliliśmy. Ponieważ Jego Mość Pan podkomorzy Kiiowsky obiit munus pułkownika w woiewodztwie swoim, y fraterne nas ciż Ich Mość Panowie obywatele prosili, aby od expeditiey okazywania ex persona sua był uwolniony, czego także pozwliliśmy; iednak z dóbr swoich, w woiewodztwie naszym będących, poczet iuxta correspondentiam stawić powinien będzie. Które wszystkie praesentis laudi nostri puncta, fidem marszałka

naszego do tego adhibita, ad acta autentica regni podać zleciliśmy. Działo się w Łucku, na mieyscu zwyczaynym seymiku, w kościele katedralnym, dnia siedmnastego marca, roku tysiąc sześćset czterdziestego dziewiątego.

У того лявъдумъ подпись его милости, пана маршалька, въ тые слова:

Krzysztof Liniewski, marszałek koła rycerskiego.

Котроежъ то лявъдумъ, за поданемъ вышъ речоное особы а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть вписано.

Книга гродская Луцкая 1649 года, листъ 89 наоборотъ.

XXXI.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1649 году. Жалобы на убийства и опустошения, причиненные взбунтовавшимися крестьянами. Просьба о присылкѣ войскъ, для возвращенія спокойствія. 1649 марта 17.

Року тысяча шестьсотъ четырдесятъ девятого, месеца марта, семънадцатого дnia.

На вряде кгородскомъ, въ замъку его королевское милости Луцькомъ, передо мною Гелияшомъ Малюшицкимъ, бурграбимъ Луцькимъ, становъши очевисто урожоный его милость, панъ Крыштофъ Линевъский, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского, для вписаня до книгъ нинешніхъ кгородскихъ Луцькихъ, подалъ инструкцію ихъ милостей, пановъ обывателевъ, воеводства Волынскаго, съ подписомъ руки своеє, на сеймiku, дня пятнадцатого, месеца марта, зъгромажоныхъ, ихъ милостямъ паномъ посломъ тогожъ воеводства, въ той инструкціи, нижей вписаной, меновете выражонымъ, даную, а о томъ шырей въ собе объмовляющую, просечы, абы прината и до книгъ уписана была, которую я врядъ, для вписаня до книгъ приймуючи, чыталемъ, и такъ се въ сбѣ, писомъ Полскимъ писана, маєтъ:

Instructia Ich Mościom Panom posłom: Jego Mości Panu Andrzejowi z Wysokiego Kaszewskiemu, łowczemu Wołyńskiemu, y Jego Mości Panu Thomaszowi Kozice, podstolemu Wołyńskiemu, od nas senatorów, dignitarzów, urzędników y wszytkiego króla rycerskiego, na seymik, pro die decima quinta, mensis marcy, constitucią coronationis nazznaczony, zgromadzonych, dana. Naprzód, przy powinszowaniu dobrego zdrowia y scześliwego panowania Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, przełożyćć mają Ich Mość Panowie posłowie, w iakim zostawamy niebezpieczestwie, y iako kraie nasze spustoszone a prawie wniwecz obróccone, y iako nad armisticum, przez Panów comissarzów postanowione za mieysca, sobie zabronione, ta colluuies swawolnego chłopstwa przechodząc, homicidia y zniesnośne czyni rapinas. Prosić tedy będą maiestatu Jego Królewskiey Mości Ich Mość Panowie nasi, aby iako nayprędsze presidia Rei Publicae ku ścieniu naszey stawali, żebyśmy do czasu, armisticią określonego, w pokoiu zostawać mogli. Drugo, opowiedzieć mają Jego Królewskiey Mości y naszą w tey mierze curam, że sie y sami do tey obrony bierzemy, lecz takowym siłom rebellizantów trudno resistere, bez osobliwego obmyszlawania Jego Królewskiey Mości. A iż z odesłania constitucią z seymu anni millesimi sexcentesimi quadragesimi, Ich Mościom Panom poborcom nuszym termin sprawienia sie na seymiku przed bracią zachowany był, w czym, że sufficiens od nich stała sie nam satisfactia a przecie iednak w sądach Warszawskich kapturowych, podczas scześliwey electiey króla, pana naszego miłościwego, ad instantiam

instigatoris regni, iest otrzymana infamia, a mianowicie na Panu Kozice Szymonie y Panu Adamie Hulewiczu, tedy ciż Ich Mość Panowie posłowie upraszać będą maiestatu Jego Królewskiegę Mości, aby na takową infamię, uti nulliter et incompetenter otrzymaną, dla poratowania honorów ich, gleyt dany być mógł; ponieważ nam w woiewodztwie in toto satisfactum, na co y quity mają. Któreto puncta tey instructiey naszej, przez Pana marszałka koła naszego spisawszy y ręką tegoż podpisane, Ich Mościom Panom posłom naszym oddać zleciliśmy. Dan z seymiku rellationis Łuckiego, dnia siedmnastego marcy, tysiąc sześćset czterdziestego dziewiątego.

У тое инъструкціи подпись руки его милости пана маршалка тьми словы:

Krzysztof Liniewsky, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

Котораяжъ то инъструкція, за поданьемъ и прозбою вышъ речоное особы, а за принятіемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть уписана:

Книга гродская Луцкая 1649 года, листъ 91 наоборотъ.

XXXII.

Дипломъ на права, предоставленныя Русскому народу Польскимъ королемъ Яномъ Казимиромъ и Варшавскимъ сей-
момъ, на основаніи Зборовскаго договора. 1650 генваря 12.

Року тисеча шестъсотъ п'ядесятого, месеца февраля,
двадцать третього дня.

На вряде кгродскомъ, въ замъку его королевское
милости Луцъкомъ, передо мною Яномъ зъ Великого Зя-
лова Зяловскимъ, наместникомъ замку и букграбъства Луцъ-
кого, становыш персоналитеръ ясне превелебъный въ Пану
Богу, его милость отецъ Юзефъ Чапличъ, поминатъ вла-
дыцтва Луцъкого, архиманъдрый Милецъкий, для вписаня
до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ подаль перъ
облятамъ прывилей его королевское милости дыпломы, на
паркгамине писаный, съ печатми двома, коронною и вели-
кого князства Литовскаго, на шнурахъ завесистими, а съ
подписомъ руки его королевское милости и секретарское,
зъ сусцептами тежъ двома, Варшавскою и Любелскою,
кгровъ, на аппробацию правъ и волностей релии Кгрец-
кое народу Руского служачый, яко о томъ тотъ пры-
вилей шырей въ собе маеть, просечы, абы прынять и до
книгъ вписанъ быль, которого я врядъ прыймуючи, чы-
талемъ и такъ се въ собе, писомъ Польскимъ писаный
маеть:

Jan Kazimierz, z Bożey łaski król Polski, wielkie księże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mozowieckie, Żmudzkie, Inflanckie, Smoleńskie, Czernihowskie, i też Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Oznaymujemy tym listem przywilejem naszym, teraz y na potomne czasy, iż zjednoczenie narodów cnych: Polskiego, Litewskiego, Ruskiego, w tey Rzeczy Pospolitey (która Pan Bóg chciał mieć antemurale wszystkiego krześciaństwa) iest naywiększe firmamentum; y dla tegoż diui nostri predecessores, Naiaśniejszy królowie Polscy, przestrzegali tego, aby do tych cnych narodów zawsze zostawała zgoda y miłość nierozerwana, a siły spólne ich przeciwko nieprzyjacielowi krzyża świętego zachowane y obracane byli. Dla tegoż y świętey pamięci Naiaśniejszy Władysław Czwarty, król Jego Mość, Pan brath nasz, na szcześliwey electiey swoiej, bacząc być cny naród religiey Ruskiej względem uniey rozdroiony, świętobliwie usiłował zgodzić y zjednoczyć go z sobą, aby Rzecz Pospolita żadnego nie miała przez to zatrudnienia; toż y my, szcześliwie nastąpiwszy na państwo, przez wolne głosy wolney electiey od Pana Boga nam powierzone, przedsiębiorąc, staraliśmy się o to, abyśmy wnetrzne zamieszanie y krwie rozlanie (które Pan Bóg dopuścił tempore interregni) zagasiwszy, pokój święty pozyskać mogli y Rzecz Pospolitą uspokoić. Jakoż po błogosławiuł Pan Bóg pobożnej intentiey naszej, iż, za łaską iego świętą, to domowe incendium powagą naszą królewską iest zgaszonę y woysko nasze Zaporozkie do wiernego poddaństwa przywrócone, któremu w declaratiey łaski naszej królewskiej, pod Zborowem daney, przychęcając do usług naszych y Rzeczy

Pospolitey, a naród Ruski wszystek, duchownego y świeckiego, szlacheckiego y pospolitego stanów, przy prawach y wolnościach dawnych zachowując, obiecaliśmy na terazniejszym seymie, względem uniey zniesienia, tak, iako y z Wielebnym w Bogu Oycem metropolitą Kiiowskim y duchowieństwem namówiono było, postąpić y naród Ruski wszystek uspokoić, w ich relligiey Graeckiey ucontentowaé: tedy te królewską obietnice naszę, przy seymowej approbatiey y tey declaratiey, pod Zborowem daney, skutkiem wypełniając, wakujące na ten czas władycią: Łuckie, Chełmskie, Witepskie, złączając z Mścisławskim, z cerkwiami, do nich zdawna należącemi, y archimandryą Żydyczynską, także monastyr Lescz ze wszystkimi dobrumi pomienionemu Oycu metropolicie Kiiowskiemu, Oycu Sylwestrowi Kossowowi, y osobom, na to obranym y od niego poświęconym, oddaliśmy y hoc diplomate nostro oddaiemy. A z monastera Kupczyckiego (*Kupiatyckiego?*), w possessiey nieunitów będącego, wszelkie przewody, przeciwne punctom świętę pamęci króla Jego Mości Władysława, znosiemy; a w władycią Przemyskim terazniejszemu disunitowi ex-nunc ma być oddano, przed śmiercią xiędza Krupeckiego, świętego Spasa, monastyr świętego Onoprego ze wsią Nawczówką, monastyr Ławra ze wsią Ławrowym y monastyr Smolnica, a post fata xiędza Krupeckiego, iuż to władycią z majątkami y wszelakimi pożytkami do władycią przy nieunicie ma perpetuis temporibus zostawać. A że do władycią Wilejskiego y Mścisławskiego dóbr na wykowanie słusznych nie masz, tedy z dóbr Połockiego archiepiskopstwa połowice, która ma być przez commisarza

naszego wydzielona, terazniejszemu Oycu władycie naznaczyliśmy y de facto oddaiemy. Exertitum liberum wszystkiemu narodowi Ruskiemu, nie będącym w uniey, w coronie y wielkim księstwie Litewskim, tak iako zdawna mieli, pozwalamy y noszenie krzyża Wielebnemu Oycu metropolicie w swoich diaecesiach, iako insigne metropolitańskie. Cerkwie też wszystkie, w punctach świętey pamięci króla Jego Mości Władysława wyrażone, przywracamy, to iest: w Smoleńsku, według przywileju króla Jego Mości, Borysa y Chleba pod murami Smoleńscyimi, a w samym zamku, gdzie przedtym cerkiew świętego Awramieia bywała, plac do zbudowania cerkwie, y przy niej duchownych chować, także w dobrach szlacheckich, które lennym prawem mają w woiewodztwie Smoleńskim, wolno cerkwie budować y duchownych swoich przy nich chować; w Mohilowie cerkiew świętego Spasa, monastyr s przynależnością, także pod Grodnem; monastyr w Wilnie Zmartwychwstania Pańskiego y cerkiew drugą świętego Jana, a trzecią na przedmieściu świętego Jerzego; w Trokach Panny Naświętszej; w Grodnie Zmartwychwstania Pańskiego; w Mińsku świętey Tróycy; w Połocku Narodzenia Pańskiego, ze wszystkimi dobrami, do niej należącemi; we Mścisławiu świętey Tróycy, z dobrami do niej należącemi; w Kobryniu Narodzenia Naświętszej Panny; w Witepsku Zwiastowania w niżnim zamku y cerkiew, w polu stojąca, świętego Ducha; w Nowogródku świętego Jana; w Lidzie świętego Spasa; w Iłumeniu świętey Preczystej; w Bobroisku świętego Spasa; w Łobiszynie także świętego Spasa; w koronie zaś Lubelską cerkiew, od stanu szlacheckiego zmurowaną, która

im była wzięta, przywracamy do odprawowania nabożeństwa wszysktiemu narodowi Ruskiemu, nie będącym w uniey; w Krasnym Stawie świętey Trócy, ze wszystkimi dobrami, do niey zdawna należącemi; w Bełzie świętego Mikoły; w Hrubieszowie świętego Krzyża; w Stoianowie świętey Paraskowy; w Krzemieńcu świętego Mikoły; w Horodku świętego Ilii; w Mościech Zwiastowania Naświętszej Panny; w Busku świętego Mikoły; w Horodle Zmartwychwstania; w Kowlu świętego Mikoły; w Ratnie świętey Trócy; na oddanie których cerkwie skutecznie commisarzów, których sami sobie obiorą, dać pozwoliliśmy y zaraz naznaczyliśmy. A gdzie cerkwie pogorzały y popostruszonę są, tak w Pińsku, w Mozeru y po inszych miejscach, na tychże placach dawnych budować y murować wolność dajemy. Także dobra, od cerkwie świętey Paraskowej we Włodzimirzu odebrane, przywracamy. Sądy duchowne ich, według przywileju świętey pamięci króla Jego Mości Awgusta, w roku tysiąc pięćset iedynastym, danego, mają być weale zachowane; także bractwa wszystkie, gdziekolwiek są y gdzie zabroniono, iako w Smoleńsku za murami u Hleba y Borysa y Bilsku, mieć pozwalamy. Szkoły Kiiowskie, gdziekolwiek są, także drukarnie ich weale zachowuiemy, y censure xiąg przy Oycu metropolicie y episkopach, w diaecesiach ich, zostawuiemy, a kaduk, na drukarzu Lwowskim Służce niesłusznie otrzymany, znosiemy. Dobra też cerkiewne aby żadnym sposobem nie byli alienowane a ritu Graeco, iako dawne prawa są o tym, warulemy, y Perehinsk, od władycztwa Lwowskiego nullo iure alienowany, decretem naszym na

pierwszym terminie, według praw y przywileiów tego w&la-dyc*ta*, restituere obiecuiemy, a wszystkich mieszkańców Lwowskich narodu Ruskiego przy wolnościach y prawach ich, według przywileju świętey pamięci króla Awgusta y in-szych królów Ich Mościów, całe y nienaruszenie zachowujiemy, y ieśli iakie są praeiudicia y transactie mimo ten przywilej, tak w odprawowaniu nabożeństwa, iako i ich sałnych swobodach, te wszystkie znosimy, y gdziekolwiek, w coronie y wielkim xięztwie Litewskim, z dawnych praw y przywileiów do urzędów należy narod Ruski, aby zarówno przymowani byli, y żadney oppresiey nie mieli, dawne prawa ich conserwuiemy, a przeciwne, gdziebykolwiek byli, postępk i transactie cassuiemy. Osobliwie też mieszkańców Kiiowskich, Czernihowskich, Winnickich, Mozyskich, Rzeczyckich, Starodubskich, Pińskich y inszych, gdziekolwiek wojna zaszła, przy dawnych prawach y wolnościach ich zachowujiemy. Commissie, inquisitie względem przeszłego zamieszania, według amnistiey, obiecaney pod Zborowem, znosimy. Praesbiterowie też popi Ruscy, nie będący w uniey, aby przy wolnościach stanu duchownego zostawali y żadnemi powinnościami, podwodami, podatkami, statami, ani stanciami żołnierskimi y robociznami nigdziey nie byli onerowani, ale według praw y przywileiow incorporatorium (*sic*), w swoim poszanowaniu zostawali y do nikogo z świeckich, tylko do starszych swoich należeli duchownych, tym przywileiem naszym utwierdzamy. Naostatek, cokolwiek ieszcze do gruntownego uspokojenia należy, a na tym seymie, dla nawalności spraw Rzeczy Pospolitey, skutku nie wzięło, to wszystko do prze-

szłego (*sic*) seymu zachowawszy, naród wszystek Ruski przy wszelakich prawach y wolnościach zachowuiemy, a teraz to diploma, vigore approbatiey declaratiey naszey, woysku Zaporozkiemu daney, z podpisem ręki naszey y pieczęcią, tak coronną, iako y wielkiego księztwa Litewskiego, wydać roskazaliśmy. Dan w Warszawie na seymie, w dzień conclusiey seymu, roku Pańkiego MDCL, miesiąca stycznia, dnia XII, panowania naszego Polskiego pierwszego, Szwedzkiego wtórego roku. Approbatia seymowa praw y wolności religiey Graeckiey narodu Ruskiego.

У того прывилею печатей завесистыхъ лвѣ а подписы рукъ его королевское милости и секретарское тыми слова:

Jan Kazimierz, Król.

Mat̄tis (*Mathias?*) Cielecky, secretarius Regiae Maiestatis.

А сусъцепъта впродъ кгродъская Варшавъская вътые слова:

Sub actu Varsauensi, sabbatho, post festum sanctae Agnolis virginis, anno Domini millesimo sexentesimo (*sic*) quinquagesimo, ad oblationem admodum Reuerendi in Christo Patris Jozefi Kononowicz Horbacki, episcopi Vitepscensis, Mscislaviensis, Orensis, Mohileuiensis, igumeni monasterii sancti Michaelis deaurati Kioviensis, susceptum et inductum.

Кгродская засъ Любельская сусъцепъта тымы словы:

Ad oblationem Reuerendi Alexandri Denisko Mokosiey de Matfieiwce, archimandritis Źydyczynensis et Ourucensis, nomine Reuerendissimi Siluestri Kossow, metropolitae et archiepiscopi Kiouiensis, Halicensis et totius Russiae, diploma ratione introcontentorum, cum sigillis utriusque gentis maioribus, feria sexta post Conuersionem sancti Pauli proxima, per officium castrense capitaneale Lublinense susceptum et ad acta castrenia praesentia inductum.

Которыйже то прывилей его королевское милости дипломы, за поданъемъ и просбою вышъ речоное особы а за прынятемъ моимъ урядовымъ, увесъ, съ початку ажъ до конца, до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ есть уписанъ.

Книга кгродская Луцкая 1650 года, листъ 180.

XXXIII.

Інструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавский сеймъ, бывшій въ 1650 году. Ізъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благѣ государства. О мѣрахъ для водворенія мира и для увеличенія войска. О заключеніи мира съ Швецію. Объ уплатѣ жалованья войску. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ преступниками. О награжденіи ротмистровъ, участвовавшихъ въ сраженіи подъ Пилявцами. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству, о возвращеніи церковныхъ имѣній архимандриту Жидичинскому и объ освобожденіи города Луцка отъ военного постоя и другихъ повинностей. 1650 Ноября 7.

Року тысяча шестьсотъ п'ятдесятиго, месеца ноября десятого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замъку его королевское милости Луцкомъ, передо мною Гелиашомъ Малюшыцкимъ, бургграфомъ Луцкимъ, и книгами нинешними киродскими Луцкими, персоналитель становышы урожоный его милость, панъ Вацлавъ на Конюхахъ Гулевичъ, подсудокъ

Луцъкий, маршалокъ на тотъ часъ кола рицеръскаго, для вписанія до книгъ нинешныхъ кгродскихъ Луцъкихъ подаль инъструкцію съ подпомъ руки своеї, одъ всіхъ ихъ милостей пановъ обывателовъ воеводства Волынъскаго, на сеймiku, днія семого месеца и року теразъ идучыхъ, посъстановлену, ихъ милостямъ паномъ посломъ инътронировавшъ на сеймъ двунедельный даную и служачую, о чомъ тая инъструкція ширей въ собе маеть, просечы, абы принята и до актъ записана была. Которую я врядъ, для вписанія до книгъ прыймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе маеть:

My senatorowie, xięza, dgnitarze, urzędnicy ziemscy y wszysko rycerstwo woiewodztwa Wołyńskiego, zjachawszy sie do Łucka, pro die septima nouembris, na seymik złozony, seym dwuniedzielny poprzedzajacy, na miejscu zwyczaynym, zgodnie et unanimi consensu obraliśmy z miedzy siebie posłów na seym, bracią naszą: Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Hrehorego Swatopełka Czetwerteńskiego, Wielmożnego Jego Mości Pana Daniela Stępkowskiego, staroste Włodzimirskiego, Jego Mości Pana Wacława na Koniuchach Hulewicza, podsędka Łuckiego, marszałka natenczas koła naszego, Jego Mości Pana Kazimirza Bieniewskiego, pisarza grodzkiego Łuckiego, Jego Mości Pana Jana Liniewskiego, Jego Mości Pana Konstantego Czerniewskiego, którym zleciliśmy, aby, primario, Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, pro ea paterna, qua fouet et amplectitur Rzecz Pospolitą naszą, nisko podziekowali, cura. Iż nie na tym tylko, które, cum stupore gentium, sua

dexterrima pod Zborowem prouidentia, obmyślił, opatrzeniu, desistit, ale ieszcze dalej, indefesso czułości swoiej królewskiey studio, persequitur całość naszą y mięsy oyczynny podeyrzanemu tak prouide consulit zdrowiu: niech propitia Numinis, tantum libertatum nostrarum vindicem w całym zdrowiu et incremento sił kwitnących długoletnie chowając, cum rore benedictionis sua, auxilia, uniuersam Rem Publicam wspierające, posyłaią. A ponieważ seymu teraźniejszego, iako nam z propozyciey Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, innotuit, prima et potissima ratio iest obmyślzenia pokoiu et praesidiorum, Rzeczy Pospolitey naszej potrzebnych, na te, które z różnych stron onej minantur insultus et pericula: tedy, in hoc passu, daiemy pomienionym Ich Mościom Panom posłom, braci naszej, absolutam potestatem decernendi et concludendi wszystkiego, co sie będzie zdało in rem et commodum Rzeczy Pospolitej naszej y iako naylepszego onej zaszczycenia, obligando w tym Ich Mościów fide, honore, conscientia, aby sie z stanami coronnemi, osobliwie s temi sententiami, które fortius oyczynie będą sie zdali moc subuenire, zgadzali, stosując sie w tym do dawnych oyczystych sposobów, w prawie opisanych; pacta z woyskiem Zaporozkim Zborowskie y effekt onych cum salute Rzeczy Pospolitey zgadzaiąc. Ze jednak woiewodztwa naszego równa iako y dalszych calamitas y widoma wszystkim desolatia na przeszłym nas od podatków exoepit seymie, która teraz ieszcze barzey przez swego augmentata żołnierza, że ledwie gdzie chłop zostanie: tedy Ich Mośc Panowie posłowie do żadnych nowych accedere nie będą mogli pozwolenia exactiey, per

iustum tantae diminutionis rationem. A że woiewodztwo nasze, w zaciagu mercenarii militis, wyżey, nie tylko ad normam inszych woiewództw, sumpt podniósł a w coaequaciey z drugiemi woiewodztwy nie iest comparisikowane: tedy mają Ich Mość Panowie posłowie instare, aby w tym puncie woiewodztwo nasze równo było coaequowane, ponieważ ten żołnierz zasłaniał te impetus nieprzyjacielskie, in totam zmierzone patriam; approbatą też laudi zaciągu tego aby efficere mogli, serio intendere w to mają. Więc y podatki, któreśmy in anno millesimo sexcentesimo quadragesimo nono na żołnierza, propter securitatem woiewodztwa swego, iako expositum bliży periculis hostilibus, uchwalili, aby zarówno do coaequaciey Rzeczy Po-spolitey także przyjęte było et authoritate moderni conuentus approbowane. Na seymie przeszłym, w rachunkach skarbowych więcej położono na poborców naszych, niżeli debetur, a posłowie nasi seymu przeszłego, nie mając w tey mierze od nas informaciey, sequebantur fidem thesauri: tedy te calculatię z skarbem de nouo Ich Mość Panowie posłowie nasi uczynić mają; względem czego, zleciśmy Panom poborcom naszym, aby sie z kwitami na seym, lubo sami przez sie, lub przez swoich plenipotentów, stawili, ci osobliwie, których constitutio ligat. Postrzegać jednak Ich Mość Panowie posłowie nasi mają, aby, exista occasione, nowego ciężaru na woiewodztwo nasze nie wnosili. Nie możemy inaczy, tylko concordibus animis, pium sequi intentum Jego Królewskiej Mości, Pana naszego miłościwego, y w tym, aby pacta Szwedzkie felici byli coronowane effectu; do czego Panowie posłowie nasi,

z inszemi Ich Mościami, całe swoie mają adunare zdania, prócz tego, żeby sumptu proprio Jego Królewskiey Mości, secundum pacta conuenta, a nie naszemi skłatkami, y ta sama Szwedzka expedicia y insze legatiae wszytkie odprawowane byli. Żeby też stricta exigatur ratio od successorów tych, którzy byli naznaczeni ad componendum orbum y summę niemały wzieli, quis fructus et effectus tego. Jeżeli kiedy, hoc potissimum tempore, ipsum periculi proximi experimentum nauczyło nas, iako być może szkodliwa detentio stipendiorum żołnierzowi Rzeczy Pospolitey: zaczym, serio iniungimus Ich Mościom Panom posłom naszym, aby co czwierć, bez żadnego omieszkania, mercede sua potiri mogli żołnierze nasi, a ci też, którzyby sie ważyli w woysku aliquam mouere suspicionem conspiratiey, dając do tego occasią iaka, aby ipso facto infames zostawali. Commissia Lubelska aby była approbowana in toto, exceptis, którzy Wołoszą y swemi sługami nadstawiali pocztów y pieniądze na nich brali. Ex eadem occasione, prouidere mają Ich Mość Panowie posłowie nasi, iakoby hoc malum, które maxime aggrauat calamitates nostras, supprimi mogło. Gdy panowie, priwatne poczty swoie y chorągwie na priwatne occasye posyłając, w dobrach szlaheckich noclegami stawiają y stąd im naznaczając ukontentowanie, większe, niżeli żołnierz publiczny, szkody czynią: aby tedy przy prawie, które na to iest opisane, reassumowanym, compendiosior via do dochodzenia szkód, za zgodą ordinum, obmyślona y postanowiona była. Hiberna, zdawna tractowane et immediate seymem confirmowane, z obmyśleniem pieniędzy, które iuż są po części wybrane,

aby optatum wzieli effectum et pro commoditate loci et securitatis postanowione byli, ante omnia urgere maią Panowie posłowie, conferując cum ordinibus regni, abyśmy przez to zniszczonych wsi naszych mogli mieć stateczne respirium. Wszystkie państwa, podczas wojny, pospolicie zwykli pieniądze podwyższać, nie zniżać; a że Jego Mość Pan podskarbi koronny, bez commissarzów tak wielkiego xięztwa Litewskiego, iako y drugich koronnych, in tam turbulentō statu oyczyzny naszey, tym zniżeniem monety, barziedy totam Rem Publicam afflixit, aniżeli emolumentum attulit, bo wszystkie prætia rerum w droszszey cenie ostaią, niżeli przedtym: serio Ich Mość Panowie posłowie tego mają poprzedć, żeby Jego Mość Pan podskarbi wszystkie te szkody, ktokolwiek ma, za poprzysiężeniem, każdemu de suo nagradzać, albo pewną liczbę ludzi, na usługę Rzeczy Pospolitey, swym kosztem stawić, a pieniądze żeby już więcej nie spadali sine consensu directo omnium ordinum, serio instare mają o to Ich Mość Panowie posłowie nasi. Urodzeni Ich Mość Szymon Kozieka y Adam Hulewiec, ultra praescriptum laudi nostri, którechny sobie mocą constitutiey anno millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo postanowili, od skarbu indebite baniowani, gdyż reszle, vi-gore tegoż laudum, respectując na wysokie Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana kasztelana Brasławskiego in Rem Publicam merita, za które z szafarni præmiorum iusta nie dochodzi Jego Mości merces, assignowaliśmy: przetoż tej banitiey o cassatią, lub przez kwit skarbowy, lub przez constitutią, instabunt Ich Mość Panowie posłowie, nie derogując jednak repetitioni tej reszły Jego Mości Panu Bra-

sławskiemu u tychże Panów poborców, także y woiewodztwu, in quantumby sie miało co pokazać. Więc, że to nie tylko iniuriam niektórych osób afficit priuatam, ale summopere laedit ipsam iustitiam et aequitatem, że wszystkich in genere criminum, inuasionum, spoliorum suspensae przeszłego seymu nouissima constitutione exequutiones, pod którey protectią, facinorosi, uchodząc demeritas paenas, na większe ukrzywdzonych uciążenie y aggrauationem świętey sprawiedliwości, będąc in foro competenti, etiam iuxta constitutionem coronationis, która takowych wszytkich in genere uczynków, sub tempus interregni popełnionych usque ad diem coronationis, forum inter causas capturales naznaczyła, iure victi infames, non per satisfactionem, ale przez mandaty na seym wychodzić usiłuią; co iako iest ukrzywdzonym onerosum, każdy obaczyć może: procurabunt tedy Ich Mość Panowie posłowie serio, aby tandem aliquando do dójścia krzywd y przywodzenia do exequuciey mógł patere aditus, a Ich Mość Panów pieczętarzów prosić będą, aby takowych, przeciwko wyraźnemu prawu, nie wydawali mandatów. Dla niewczesnego wydania listów seymikowych na ten seymik, niektórzy Ich Mość Panowie senatorowie ziachać nie mogli y zdań swoich nam nie communicowali: tedy, aby w tym była poprawa et imposita necessitas solito more omnium praestandarum solennitatum, które ad talem actum należą, efficere mają Ich Mość Panowie posłowie nasi. Nie chcąc deesse braci naszey, tym, którzy non desunt patriae ochotą przysługi swoiej, respectując na straty przytym onych, które pod expedycją Pilawiecką ponieśli, conferowaliśmy niektórym

Panom rothmistrzom retenta u Panów poborców naszych, których laudum tamte exprimit szyrzy; a że potym y innych Ich Mościów, którzy insimul eandem ponieśli dostatków swoich iacturam, nastąpiła iusta instantia: tedy declaruiemy praesenti conuentu nostro, iż ta gratitudo communis wszystkich rothmistrzów concernere ma, y wszystkim należeć zarówno, którzy byli pod Pilawcami. Jego Mość Pan Wasili Masalski, poborea nasz, ponieważ iuxta præscriptum laudi illius, które Żydów do wydania podyinnego explicite nie wyrażało, nie wybierał też od nich, nihilo minus processował, iakoby contrarios legi: tedy declaruiemy, iż iako Jego Mości Panu Masalskiemu nie mają tego rachować w skarbie, czego nie wybierał od Żydów, która kwote przeszłych poborców awtentyczne mają demonstrować kwity; tak y Żydzi, iż non tenebantur ex laudo illo, to iest anno millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo, undecima aprilis, facto, do zapłacenia podyinnego, mają być ab onere processus nominati y od podatków podyinnych wolni. Spectatt y to ad securitatem et praesidium Rzeczy Pospolitey, która ma supplere (ponieważ od nas krótko o tym commissum) dexteritas Ich Mość Panów braci naszych, aby Ich Mość żołnierza łanowego, na przeszły seymie do namowy podanego, unitis z woiewodztwy innemi poparli sententiis ad ipsum effectum. Należy siła na tym, aby benemeriti ciues patriae, którzy desudant o zatrzymaniu całości Rzeczy Pospolitey, fructum zbierali praw swoich et debitam uznawali gratitudinem. Wiadome są Jego Królewskiey Mości y wszystkiey Rzeczy Pospolitey merita y zasługi Jego Mości Pana woiewody Kiiowskiego,

które in aprico et in palaestra, zdrowiem y substantią swoją
 służąc, oyczyźnie oddawał przez wszystek czas, a osobli-
 wie teraz, podczas terazniejszego zamieszania nieszczęsnego
 w Rzeczy Pospolitey naszej, iakowe są prace y staranie
 Jego Mości około zatrzymania pokoiu, codzienną prawie
 odwagą zdrowia swego, całości Rzeczy Pospolitey, przez
 ten cały rok, od Zborowskiey transactiey na sobie zatrzy-
 mując, wszystkiey to Rzeczy Pospolitey patet: gorącą tedy
 instantią Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Kró-
 lewskiey Mości zanieść mają, żeby Jego Mość przy staro-
 stwie Bohusławskim, przez nieboszczyka wielkiej pamięci
 Jego Mości Pana kanclerza koronnego. tempore interregni,
 na seymie conuocationis. publice, in facie totius Rei Pu-
 blicae, ustąpionym, y publico instrumento pisma swego
 siebie wyzwański, na Jego Mości transfundowanym, zosta-
 wał; o to starać sie Ich Mość Panowie posłowie mają.
 Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Jeremias Korybuta
 Wiszniowieckiego, woiewody Ruskiego, iako odważne me-
 rita uniuerso patent orbi, tak straty y sztyrokich diminutie
 fortun condolentibus słuszna, aby były excepte od wszyst-
 kiey Rzeczy Pospolitey, animis, i żeby iąką łaską Jego Kró-
 lewskiey Mości, pana naszego miłościwego, tak iusta od
 Rzeczy Pospolitey gratitudine mógł być ukontentowany,
 spetialem do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miło-
 ściwego, et ad ordines regni wniesć mają Ich Mość Pa-
 nowie bracia nasi instantiam. Także Jaśnie Oświeconego
 xięcia Jego Mości Dmitra na Zbarażu Wiszniowieckiego
 odważne primitie et gloriosa Martis gesta aby debita byli
 przychęcone od Rzeczy Pospolitey humanitate, y te, które,

ob locationem et sedem belli, poniósł w majątościach swoich iacturas, aby mogły resarciri, modum inire committimus Ich Mościom Panom posłom swoim z inszemi Ich Mościami bracią naszą. Non defuit unquam, iako nemini inferior zelo et pietate in patriam, Jaśnie Oświecony xiąże Jego Mość Adam Alexander Sanguszko, woiewoda Wołyński, et praesidiis bellicis et saluberrimis consiliis subleuando Rem Publicam, zawsze dostoiestwo Jego Królewskiey Mości, pana swego miłościewego, et libertates nostras, ea, qua decet magnum senatorem, propagando dexteritate: aby tedy condigna praemia meritorum exhaustam xięcia Jego Mości aetatem mogli coronare, z łaski Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościewego, in voto xięcia Jego Mości, gorącą procurare mają Ich Moście Panowie posłowie nasi. Jaśnie Wielmożny Jego Mość Pan Brasławski, iako multos superavit sua industria et continua in Rem Publicam meritorum assiduitate, ipsa res loquitur; nie wspominając wszystkich, którym iego asistebat praesens fidelitas zawsze, sama legatia Moskiewska, przez cały rok, cum discrimine vitae et iactura spendowanych kosztów, podięta, iuste y w intercessią braterską y w łaske Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościewego, ma introducere. Jego Mości Panu staroście Czerkaskiemu, Jego Mości Panu staroście Dzwinozrodzkiemu, Jego Mości Panu stolnikowi Czernihowskiemu, Jego Mości Panu łowczemu Wołyńskiemu, Jego Mości Panu Janowi Liniewskiemu, Jego Mości Panu Bogusławowi Horainowi y innym Ich Mościom braci naszey, którzy nie ustają y teraz w tey zabawie y obronie uyczony naszey, iako omnem meritorum y odważnych dziel

tribuimus paritatem, tak, aby nie byli excepti od równego Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłościwemu, y wszystkieu Rzeczy Pospolitey zalecenia, Ich Mościom Panom posłom naszym imponimus necessitatem. Jego Mość Pan Jan Hulewicz, brat nasz, rothmistrzem będąc woiewodztwa tutejszego, nie czekając extorsiuam pecuniam, która bez remory nie bywa, swoie własną oppignorowawszy majątność, zaciągnioł, superiori sumptu,companią, z którą velocius na ordinowane od regimentarzów mieysce prorupit; stamtąd, insimul z drugimi, pod Pilawce przyciągnowszy, w oczach wielu Ich Mościów, tam będących, glorioissime stawał y raz znaczny. non tergo, sed fronte et pectore, nieprzyjacielowi notus, z uymą wielką zdrowia swego, odniósł: przeto, ex iusta compassione fraterna, na ponęte sławy, wracajacey sie od przodków naszych, powinni będą, ex unanimi nostro consensu, Ich Mość Panowie bracia nasi wysłani wnieść do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, et uniuerSAM Rem Publicam singularem odwagi iego recomendationem. A iż Urodzony Pan Jan Czeczel Nowosielecki, bratt nasz, na seymiku naszym terazniejszym, autenticis documentis, że illegitime y nięslusznie na nim, na przeszłym seymie (iakoby ad instantiam Urodzonego Jego Mości Pana Alexandra Cetnera, chorążego Podolskiego, z którego attestatley, w trybunale personaliter przyznaney, iawnie patett, że z nim nigdy Pan Jan Czeczel Nowosielecki nie służył, y pomieniony Jego Mość Pan Cetner, iako w swoiej attestatley pisze, na seymie przeszłym nie był, pogotowiu Pana Jana Czeczela Nowosieleckiego na delacye nie podawał, infamia jest

otrzymana) elucidował: dlatego, serio Ich Mość Panom posłom naszym iniungimus, aby sie o to u Jego Królewskiej Mości y wszystkiej Rzeczy Pospolitey pilnie starali, żeby ta infamia z niego, na terazniejszym seymie dwuniedzielnym, zniesiona była. Przewielebny Jego Mość xiądz archimandryta Żydyczyński, bratt nasz, samą Jego Królewską Mością łaską i przywilejem cieszy się, a te attinentia, de quibus gaudebant antecessorowie Jego Mości, w różne ręce dostały się, mianowicie dobra Torokanie, legitime tey archimandriey Żydyczyńskiey należące, Jego Mość Ociec Siela-wa, nullo iure, trzyma, sprawy y apparaty monastera tegoż, przez Jego Mości Ojca Łosowskiego do Litwy zawiezione, tenże possidet: przeto, aby, za instantią pilną Ich Mościów Panów posłów naszych, impositum authoritate praesenti comitiali było, aby przy swoich należnościach Jego Mość Ociec archimandryta Żydyczyński zostawać mógł, y archimandryta Owrucka, raz conferowana przywilejem Jego Królewskiej Mości, aby przy nimże została, ponieważ iest compatibile onus Miasto Łucko, metropolis nasza, gdzie praw y swobód naszych zostaią archiui, sądy, seymiki y wszystkie expediują się ziazdów solennitates, młódź w szkołach pietatis et studiorum liberalium exercent indoles suas, ad eam przez nieprzyjaciela y żołnierza częstego przyszła desolationem, że gospód, których wiecze pustych, mieć, in nostris conuenticulis, nie możemy: przeto, incumbere mają Ich Mość Panowie posłowie nasi, aby to miasto mogło mieć libertatio od exactiey wszystkich y żołnierza stawiania, przez czas iaki, aby do jakiekolwiek mogło przyjść reintegraciej. A tak te instructią et contenta w niej zgodnej

namowy naszey zleciliśmy Jego Mości Panu marszałkowi naszego koła, aby ie, in persona sua, do xiąg grodzkich Łuckich podał. Działo się w kościele katedralnym Łuckim, tempore quo supra, od dnia siódmeego nouembris zaczętym, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

У тое инъструкъции, подъпись руки его милости пана маршалька кола на тотъ часъ рицеръскаго тымъ словы:

Wacław Hulewicz na Koniuchach, podsędek Łucki, marszałek natenczas koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкция, за поданъемъ и прозъбою его милости, пана маршалька, а за принятъемъ моямъ урядовыемъ, до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Луцъкихъ есть уписана.

Книга кгродская Луцкая 1650 года, листъ 1450 — 1456.

XXXIV.

Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавский сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявление благодарности королю за его старянія объ успокоеніи государства. О принятіи мѣръ для уплаты жалованья войску. Прошьба объ освобожденіи воеводства Волынского, разоренного непріятельскими и Польскими войсками, отъ податей. Объ устройствѣ укрѣпленныхъ городовъ въ каждохъ воеводствѣ и объ укрѣплениіи города Луцка. О договорѣ съ Козаками на счетъ католическихъ костеловъ и о свободѣ католической вѣры. О сохраненіи правъ, предоставленныхъ православной религії. О возвращеніи Люблинской церкви лицамъ православной религії. О возвращеніи епископіи Хелмской Балабану. О возвращеніи церковныхъ имѣній архимандріямъ Жидичинской и Овруцкой. Объ отчетности сборщиковъ податей. О ревизіи и исправленіи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О запрещеніи отправляться за границу въ военное время. О судоиздѣствіи по дѣламъ о бѣглыхъ крестьянахъ. О наказаніи мѣщанъ, грабившихъ дворянскія имѣнія. Обязанности старостъ заботиться объ укрѣпленіи и защитѣ городовъ. Ход-

датайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государсту и обь освобожденіи Луцка, Владимира и Кременца отъ военного постоя и другихъ повинностей. 1651 декабря 15.

Року тисеча шестъсотъ п'ятдесятъ первого, месеца декабря, шеснацятого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замъку его королевское милости Луцькомъ, передо мъною Гелияшомъ Малюшицкимъ, бурграбамъ Луцькимъ, и книгами нинешними кгородскими Луцькими. персоналитель становши урожоный его милость, панъ Романъ Загоровъский. столникъ Черниговъский, сеймику нинешньего, въ Луцьку дня петнадцятого декабря, аньто презенъти, за листами его королевское милости одправленого, бола рыцерского маршалокъ, за злеценъемъ всихъ ихъ милостей пановъ обывателевъ воеводства Волынъского, брати своихъ, для вписаня въ книги помененые кгородские Луцькие подаль перъ облятамъ инструкцію ихъ милостей, паномъ посломъ воеводства Волынъского. теперь обранымъ на сеймъ валный Варшавскии, близко припадаючий, даную и постановленую, а выраже въ собе написаную и обновляющую, съ подпісомъ руки своее, просячи, абы принята и въ книги вписаная была, которую инструкцію я врядъ до книгъ приймуючи, читалемъ, и такъ се въ собе маєть:

My senatorowie, xiążęta, dignitarze, urzędnicy y wszystko rycerstwo, obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, zjazdawszy sie na dzień piętnasty decembbris do Łucka, na seymik.

nam uniuersalem Jego Królewskiey Mości, pana naszego
 miłościwego, designowany, obraliśmy na seym, da Pan
 Bóg, szcześliwie nastempiący, zgodnie spośród siebie
 posłów, bracią naszą: Oświeconego xięcia Jego Mości Je-
 rzego Michała Czartoryskiego, staroste Krzemienieckiego;
 Wielmożnego Jego Mości Pana Andrzeia na Beresku Cza-
 plicza Szpanowskiego, staroste Horodelskiego, y Urodzonych
 Ich Mościów Panów: Jego Mości Pana Bomania na Zaho-
 rowie Zahorowskiego, stolnika Czernihowskiego, rothmistrza
 Jego Królewskiey Mości, marszałka na ten czas koła naszego
 rycerskiego; Jego Mości Pana Kiliana Wielhorskiego, pod-
 czaszego Wołyńskiego; Jego Mości Pana Waclawa na Ko-
 niuchach Hulewicza, podsedka Luckiego, y Jego Mości
 Pana Jana Liniewskiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mo-
 ści. Ci tedy, ante omnia, nim do wniesienia desideriorum
 nostrorum przystąpią, pokorne Jego Królewskiey Mości,
 panu naszemu miłościwemu, podziękuią pro paterna, którą
 ma około całości Bzeczy Pospolitey, solicitudine, że, iako
 vigilantissimus tey mięy oyczyszny naszey custos, własnemu
 pańskiemu swemu (któremu y publica inhaeret salus) non
 parcendo zdrowiu y podczas wojny tak wielkich prac,
 trudów, niewczasów zażywszy, non desistit y in hoc pacis
 intersticio, ale zelobito (*z debito?*) ubiiać się raczy studio, aby
 quam pacatissimam reddere mógł Rem Publicam. Co samo
 wywiadcza znaczna y terazniejsza przez posła Jego Królew-
 skiey Mości propositio, kiedy, tanquam ex altiori speculo (*spe-
 cula?*) wszystkie w oczysznie upatruiąc dolegliwości, nie tylko
 imminentes wcześniej praeuidet tempestates, ale oraz ie y
 prudenter, saluberrima podaiac media, auertere usiūie;

w czym iako Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, vere regium adimplet officium, tak po nas wiernych poddanych debitam wyciąga gratitudinem. Do proposiciey te dy Jego Królewskiey Mości, spólnie cum caeteris ordinibus regni, Panowie posłowie nasi applikując sie, inibunt modos et rationes, iakoby te tak potrzebne puncta ex re et dignitate Rei Publicae stanąć in suo esse mogli; a mianowicie przed sie wezmą tak zapłate woysku quarcianemu bez uciążenia znisczonego woiewodstwa naszego, iako naturam łanowego żołnirza, prout et in quantum drugie Rzeczy Pospolitey na to zgodzą sie stany, y hibernorum, tak wielą seymami irrite agitowanych, pro commoditate loci, sine aggrauatione dóbr szlacheckich, procurabunt dokończenie, aby sie tym sposobem płacz y skwirk ubogich ludzi, niebiosa przebijający, za przechodem żołnirza, który iuż prawie ipsum exsuxit sanguinem, zostawić mógl. W tym iednak fide obligiemy Panów послów naszych, aby na żadne podatki z woiewodstwa naszego nowe nie pozwalali; ponieważ wszystkiey to optime constat Rei Publicae, że te kraie nasze, nie telko przez nieprzyaciela, non per modum transeuntis, sed per modum permanentis, in gremio woiewodstwa naszego zostającego, są spustoszone, ale też y przez woysko, tak quarciane, iako też y przechód woiewódstw pospolitego ruszenia, penitus znisczone: bo nie telko przez ustawiczne, tanquam in hostico, czaty, bydła, woły, przez co y agricultura zniesiona, wybrane, ale y same wsi popalone. Zaczym, iakośmy godni u Ich Mościów Panów braci z gurniejszych woiewódstw, którzy są faeli ciores nobis, y takowa dóbr Ich Mościów nie dotknęła

calamitas, braterskiew compassiey; tak, aby Ich Mość ea uti chcieli discretione, żeby, nas y woiewodstwa naszego ad impossibilia nie pociągając, bo skąd płacić penitus nie mamy y po te czasy sami, podatki za poddanych naszych płacąc, byliśmy tributarii, nie telko hoc onus zapłacenia żołnierzowi y opatrzenia inszych potrzeb Rzeczy Pospolitey wzieli na sie, ale na kilkanaście lat ab omnibus oneribus Rei Publicae abyśmy libertowani byli, póki aliquantulas resumemus uires, fraterne Ich Mość Panowie posłowie nasi expostulabunt y serio procurabunt, do żadney nie przystempując rzeczy: ponieważ nie telko sama iusticiae et aequitatis suadet ratio, ale też magnam arguit nostram eo in passu z Ich Mościami inaequalitatem, aby woiewodstwa zdesolowane, iakie iest Wołyńskie, Bełskie, Podolskie, odnieśli subleuacją y contentacią. A że tantae aegestatis et miserae conditionis poddanych naszych ledwie non primam causam voluntariuskie chorągwie, które telko praeda et rapina bawili, upatruimy: prosić pokornie Jego Królewskieg Mości Panowie posłowie nasi mają, aby abhinc y imię voluntariuszów abrogowane było, a mianowicie, kiedy woyna in uisceribus regni, aby takowe szkodliwe nie bywali in futurum zaciągi, constitutione regni cauendum. Commissia Szwedzka że iuż iest zaczęta, iakośmy z propoziciei Jego Królewskieg Mości wyrozumieli, a continuowana być bez osobliwego nie może sumtu; intererit Ich Mościom Panom posłom naszym instare ad Rem Publicam, aby sumpt proporcionalny na Ich Mościów Panów comissarzów był obmyślony. Więc, że nam Jego Królewska Mość rem a prime necessarium, z opatrzney swey prowidenciey, przekładać raczy,

nie tylko ufortifikowanie pogranicznych miast, iako Kamieńca Podolskiego, Krakowa, na których municy całość Rzeczy Pospolitey zawisła, ale też aby koźde woiewodstwo mieysce sobie upatrzyło, in casu ingruentis periculi, propter refugium, któreby sobie y ufortifikowało y curam onego miało, bez czego, iako źle, żeśmy cum fortunis et pignoribus nostris gdzie zwieść nie mieli, anterior nas edocuit casus: iako naylepsze tedy ufortifikowanie y umocnienie stolicznego w woiewodstwie naszym miasta Łucka, na teraznieyszym seymie, Panowie posłowie wezmą rationem, sposob namówią y do czasu którego, ponieważ y temu teraz dosić uczynić, dla srogiego znisczenia majątkości naszych, nie możemy, odłożą; to iednak ułanimator praecauemus, że na seymiku, da Pan Bóg, rellacynym obrońce y umocnienie Łucka, daley nie odkładając, namówić many; które laudum nasze ea in re aby approbowane constitutione regni było, sedulo Ich Mość Panowie posłowie nasi desudare będą powinni. Nie przepomnią y tego Panowie posłowie przełożyć, aby woiewodstwa, przeszły seymem od podatków, ex ea vel maxime ratione, że in possesione dóbr swoich nie byli, uwolnione, teraz, za przyściem do onych, z nami się coaequouali. Postrzegą y tego, aby szkody, przez żołnirza poczynione, który iuż paenitus exuuit (*sic*) disciplinam militarem, w amnistią nie szli. A że nie telko żołnirz Rzeczy Pospolitey, ale y ludzie prywatni pańscy, dla assistenciy panów swoich, przechodząc, stanowiska y noclegi po majątkościach naszych odprawują y, chleb, stacią sobie wybierając, ciężkimi uciążają poddanych naszych exactiami; instare mają Panowie

posłowie nasi, aby speciali to było caustum lege, aby się takowe nie działały oppressie. Poruczamy też Ich Mościom Panom posłom naszym, aby Jego Królewską Mość prosili o to, żeby Ich Mość Panowie commissarze te transactią z Kozakami Białocerkiewskimi declarowali w Kiiowie strony kościołów naszych et libero exercitio relligionis catholicae, ponieważ menciey o tem nie masz w tych punctach zawartych. Relligio Gracka aby in suis integra zostawała priuilegiis, iako w koźdey niemal zlecaliśmy Ich Mościom Panom posłom instrukcy, tak y protunc popracuią y serio urgere Panowie posłowie mają, aby dobra, od cerkwi Russkich, in auita religione Rutena zostaiących, świeżo przez różne osoby poodbierane, praecauendo, aby y przywileiom Jego Królewskiey Mości y diplomati, narodowi Ruskiemu od Jego Królewskiey Mości danemu, przez to sie nic nie ubliżało, przywrócone byli. Mianowicie, cerkiew Lubelska, aby, tak wiele seymami zatrudniwszy Rzecz Pospolitą y s tychże samych certa et determinata decisione będąc disunitom przysądzona y przez commissią Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, oddana, aby nowych nie czyniła, contra legem et constitutionem regni, in re iudicata turbacy, alecale przy Ich Mość Panach disunitach zostawała, serio Ich Mość Panowie posłowie nasi poprzedć mają. Więc, że Jego Mość Ociec Bałaban, episkop Chełmsky, brat nasz, nie telko antiquitus z zacnych przodków swoich, oyczynie in sago et toga dobrze zasłużonych, lecz y sam z siebie, in utroque proscenio, w oczu nas wszystkich, benemeritus, solennem przed nami zanosił quaerellam w odebraniu uiolenter władycią Chełmskiego, sobie przy-

wileiem Jego Królewskiey Mości nadanego, y prosił teraz o gorącą do Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościewego, intercessią, aby w żalu swoim, który uiolat securitatem publicam, był ukoiony: przeto zleciliśmy braci naszey, aby do Jego Królewskiey Mości serio intercedere raczyli, aby takowy wiolator peremptorie był sądzony na terazniejszym seymie, a ex iudicato Jego Królewskiey Mości, kto się winnym być pokaże, aby był iuxta qualitatem facti pokarany, solicite Ich Mość Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości prosić będą; y abhinc aby Ich Mość Panowie duchowni relligie Graeckiey na dobrach, cerkwiom y cathedrom swoim służących, pacifice zachowani byli, aby do nowych tumultów y dissensy przez gwałtowne odbiranie nie przychodziło, quam diligentissime Ich Mość Panowie posłowie nasi weyzrzą. A że za takowymże przywileiem Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościewego, Jego Mość Ociec Alexander Mokosi Denisko, archimandrit Źydyczyński, possidet realiter beneficium archimandriey Źydyczyńskiey; tedy, żeby y przy prawie swoim zostawał y względem przywrócenia dóbr Torokan, antiquitus do archimandriey Źydyczyńskiey należących, według przywileju swego y praw fundaciek, temuż monasterowi służących, tak, żeby Jego Mości, iako legitimo successori, prawa przywrócone byli stamtąd, ze wszystkimi apparatami, do monastera Źydyczyńskiego należącemi, Ich Mość Panowie posłowie, ex ui et necessitudine woli naszych, omittere nie będą mogli. Przy tymże, z miłościwey Jego Królewskiey Mości łaski, otrzymaniu archimandriey Źydyczyńskiey, że insimul et semel sobie conferowaną otrzymał archiman-

drią Owrucką tężę brat nasz Jego Mość Ociec archimandrit Źydyczyński, a do possesiey dóbr, archimandrią Owrucką concernentium, przyść dla wstrentu nieprzyiaciela koronnego nie mógł; tedy, żeby licite mógł te odebrać dobra, sine ulla incompatibilitatis nota, według przywileiu, sobie nadanego Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Ich Mość Panowie posłowie nasi, przez skuteczność, komuby y iako należeć miało per collationem Jego Królewskiey Mości, proponent to Jego Królewskiey Mości Panowie posłowie nasi. Panowie poborcowie nasi, applikując sie do woli y proposiciey Jego Królewskiey Mości, w Warszawie przed seymem stanąć mają, aby sufficientem perceptae et expensae paecuniae reddant calculum; tych samych iednak Ich Mość Panów poborców excipiemy, którzy, ex constitutione, będąc tu do porachowania do nas odesłani, sufficientem w tey sprawie uczynili calculum, iako to z quitów woiewodstwa naszego constabit, z którymi sie cijż przeszli Ich Mość Panowie poborcowie nasi, albo przez subdelegatów, albo per internuncios suos, stawić powinni. Uważając iednak Ich Mość Panowie posłowie nasi ipsam aequitatem y święto sprawiedliwość, iż to nie bez małego kosztu y spezy de proprio peculio, po seymikach, tribunałach Lubelskich, Radomskich, Rawskich ieżdżąc, Ich Mość Panów poborców naszych być musiało, serio promouebunt rem Ich Mościów: iakoż y zlecamy, aby goronca in facie Rei Publicae z Jego Mością Panem podskarbim umawiali około zwyczaynego Ich Mościom Panom poborcom solarium z skarbu należyciego, aby im przyjęto było, także y banicie, na reten-

torach otrzymane, ponieważ żaden poborca de suo placić
 nie powinien, ale sufficit, ut rem exactam restituat skar-
 bowi. Excipimus y to zlecamy Panom posłom naszym,
 aby dwóch (*obydwóch?*) Ich Mościów Panów poborców
 naszych, Jego Mości Pana Szymona Kozike y Jego Mości
 Pana Adama na Woiutinie Hulewicza, ex personis suis,
 pro facienda calculatione, ponieważ ci Panowie poborcowie
 nasi, za odesłaniem od Rzeczy Pospolitey, iuxta constitu-
 tionem, pro facienda calculatione, do nas, uczynili przed
 nami na seymiku rellacynym dostateczną calculacją, według
 rejestrów, do act Lwowskich podanych, y zaraz, na tymże
 seymiku rellacynym, sufficientem otrzymali quietationem:
 iakoż, żeby to liquido constet et pateat Rei Publicae, zle-
 ciliśmy, żeby ciż Panowie poborcowie nasi quity, z pod-
 pisem ręki protunc marszałka naszego, na seym ad ueri-
 ficandum przysłali, a skoro sie sufficiens satisfactio pokaże
 s tych quitów, Ich Mościom Panom posłom naszym po-
 kazanych, efficere mają Ich Mość Panowie posłowie nasi
 apud totam Rem Publicam, żeby, dosić uczyniwszy, ci Ich
 Mość Panowie poborcowie nasi więcej nie zostawali in
 onere fisci, ale totaliter constitucją seymu teraznieyszego
 uwołnieni byli. Więc, że y Jego Mość Pan Wasili Ma-
 salski, brath nasz, wybierając iedne pro suo interesse po-
 dymne, miał w excepcie Żydow, iuxta laudum nostrum
 przy obieraniu tegoż Pana poborce naszego, a na Żydach,
 tak według liquidaciek quitami Jego Mości Pana Michała
 Liniewskiego, iako y inszych nastempujących poborców,
 nie przychodzi, tylko pięć tysięcy dwieście siedmdziesiąt
 złotych, iako toż samo autentice Jego Mość Pan Wasili

Masalski liquidabit: tedy zleciлиśmy dać ręczną w tey mierze Jego Mości Panu marszałkowi naszemu attestacją, który sufficientem ex commisso nostro w tey mierze miał z Jego Mością calculationem. Lauda, za szczęśliwego Jego Królewskiey Mości panowania, ex necessitate Rei Publicae y dla całości woiewodstwa naszego uczynione, aby nam approbowane byli, serio Ich Mość Panowie posłowie nasi procurabunt, salvis abiuratis deflagratorum et desolatorum, którą przysięgę, bądź przed poborcą, bądź w grodzie ktrymkolwiek, odprawić mają. A którzy Ich Mość Panowie bracia, gwałtowną przyciśnieni potrzebą Rzeczy Pospolitey, in uim supplentis uices pospolitego ruszenia na żołnierza wydali, tedy to im Pan poborca, iuxta laudum, pod Beresteczkiem uczynionego, wrócić będzie powinien; ponieważ to, non ex priuato woiewodstwa naszego consilio, ale ex consensu totius Rei Publicae, iest pozwolono. A iż, per grassantem insolentiam w woiewodstwie naszym, xięgi, tak ziemskie iako y grodowe, w miastach sądowych, Łucku, Włodzimierzu y Krzemieńcu, powariowane zostali, w których znayduią się mancamenta, a w nich prawa, wolności, honory y substancie nasze continentur; . mają Ich Mość Panowie posłowie, aby, consulendo integrati nostrae, rewisy xiąg y correctury onych aby sie domówili y nam wolne obranie commissarzów na seymiku rellationis przywieźli. Incertus walor pieniędzy, że ich raz podwysszono, potem zniżono, że do wielkiey szkody przywiedli ludzi; domówić sie mają Panowie posłowie tego, aby in certo determinato ualore moneta wszytka była, et abhinc takowe wariacie koło pieniędzy nie byli. Securitas honorum, bo-

norum et iniuriarum, która do seymu przyszłego odłożona
 była, s pilnością Ich Mość Panowie posłowie poprzeć mają,
 aby decidowana była na terazniejszym seymie obmyszlona,
 żeby iniuriati przy swey należności mogli być y kożdy sie
 sprawiły ukrzywdzonemu. A że multum patitur oycyzna
 zatym, gdy tempore expeditionis bellicae od własnych
 relinquitur synów, że Ich Mość w cudze wolą sie prze-
 ieżdżać natenczas kraie, kiedy plac y czas auxiliandae iest
 patriae: przeto Ich Mość Panowie posłowie urgebunt serio,
 żeby, sub poena infamiae et confiscatione bonorum, żaden
 podczas woyny, extra fines regni odieżdżać nie śmiał.
 A że zniszczonym dość przez nieprzyjaciela kraiom naszym
 do ostatniewy, przez nageśczenie sie slobód, przychodzi zguby,
 gdy własnychże naszych praeuentis (*sic*) wydawać nie
 chęć poddanych: przeto, aby o zbiegłe poddane żadna
 appellacia nie szła, ale u kożdego sądu y urzędu, za po-
 zwaniem, plenarie, sine ullis diffugiis et dillationibus było
 deciscum, Panowie posłowie nasi mają quam diligentissime
 procurare. Summopere to laedit iusticiam et aequitatem,
 że mieszkańców z miast y dóbr Jego Królewskiey Mości,
 podczas sweywoli Kozackiey, puściwszy in praedam, et spo-
 lium majątki szlacheckie y szkody nieznośne poczy-
 niwszy, demeritas constitutione anni millesimi sexcentesimi
 quadragesimi noni, która wszystkich takich spraw do przyszłego seymu suspendit exequutiones, unikaią poenas: przeto Panowie posłowie instare mają, aby z terazniejszego seymu ta była rellaxowana constitucia, y tandem aliquando ukrzywdzonym do dochodzenia krzywd swoich pateat aditus. Interest y na tym siła Rzeczy Pospolitey, aby Panowie sta-

rostowie, accipiendo beneficium, praestent et officium, a, iuxta constitutionem anni millesimi sexcentesimi vigesimi, podczas nawałości nieprzyjaciela, na zamkach, iako najlepszą onym obmyśliwszy obrone, zostawali. A że secus, przeciwko prawu, sie dzieje, zkad wielkie Rzecz Pospolitą praemunt mala, iako sie y teraz stało, gdy Jego Mość Pan starosta Czorsztyński, nullum zamkowi tamecznemu obmyśliwszy praesidium, do obiecia onego, zniesionemu przez staranie Jego Mości xięda biskupa Krakowskiego, dał occasionem swawolnikom, zkad tak wielki był motus y distractio, vix non illo ipso actu et momento, gdyśmy z nieprzyjacielem configlere mieli, sam Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, praebebit testimonium: aby tedy Jego Mość pan starosta Czorsztyński det rationem na terazniejszym seymie tak wielkiej nieostróżności swoiej y, iuxta eandem constitutionem, propter exemplum drugich Ich Mościów Panów starostów, był sądzony, pilno Ich Mość Panowie posłowie Jego Królewskiey Mości prosić będą, a żeby ta y znowu reassumowana o residenciey Panów starostów iako z naywiekszym obostrzeniem była constitucia, ponieważ to całość Rzeczy Pospolitey wszystkiej concernit, instabunt gorąco Panowie posłowie nasi. Serio y w tym Ich Mość Panowie posłowie nasi nastompić mają, aby commissia, iuż z pozwolenia wszystkich stanów przyjęta, rozgraniczenia woiewodstwa Kiiowskiego z Czerniowskim, na terazniejszym seymie, bez dalszych odwólok, do swoiej przyszła definitiue execuciey. Ponieważ, per expressam legem, dobra starostw sądowych odrywane być nie mają, mianowicie starostw Ukrainnych; zlecamy

to Panom posłom naszym, aby instanter urgeant, aby dobra, od starostwa Krzemienieckiego oderwane, do starostwa przywrócone byli. Obaczyć y to na oko kiedy może, iak wiele na tym należy Rzeczy Pospolitey, aby bene meriti, którzy vires et substancias na usługę Rzeczy Pospolitey effundunt, omnes, strat y zasług swoich słuszne odnosili nagrody; bo przez zaniedbanie y u nich samych ochota gaśnie y w drugich generosis supprimitur pectoribus; virtutis alimentum semper est praemium: przeto wniosą gorącą Ich Mość panowie posłowie nasi do Jego Królewskiej Mości instantią, aby szczerobliwą swą łaską pańską zasługi Ich Mościów Panów braci naszych dla dalszych Jego Królewskiej Mości usług zachęcić raczył. Wysokie zasługi y merita Rzeczy Pospolitey odważne xięcia Jego Mości świętey pamięci Pana woiewody Ruskiego, iako bene meriti in Re Publica ciuis, aby mieli być zamilczane, niesłuszna; gdyż y toto orbi Polonico et extero wiadome, y odwagi cum dispendio vitae są kozdemu nietayne: zaczym, aby tak zacnego haerois y sława y impostoritatis (*in posteritatis?*) memoria nie gasła, y subsequenter animusze Polskie ad similia podnieconę byli; serio instare Ich Mość Panowie posłowie nasi mają, aby prynamniewy condigna meritorum praemia zacną posteritatem pońskały, gdyż zarobili na to; czego testis tota uniuersitas, zebrana na usługę ojczyzny, testis y sama ojczyzna, która napatrzyła sie życzliwych dziel tego zacnego bohatyra. Proprio tedy in passum genio woiewodstwa proszą et suppllicant ad principem y serio Ich Mościom Panom posłom poruczają, aby instent w prożbach do Rzeczy Pospolitey,

żeby Jego Królewska Mość, chcąc zachęcić posteritatem ad tam sublimia facta, tego zacnego bohatyra nie chciał obliuione sepelire, a rozrzutnego na usługi oyczyszny syna, propter bonum publicum przy expensach własnych, chciał pewną, na commissiey Lubelskiey przebraną summę, która sie sczyrze in commodum obróciła Rei Publicae, posteritati przyioł (*sic*); gdyż constat nam, że gotów był ten świętey pamięci heros ultimum profundere sanguinem, nie telko bona fortunae. Więc, że iest oyczyna filiorum memor y recompensat in eis merita parentum, cum submissa petitione Ich Mość Panowie posłowie in gremium principis wnieść maią, aby tak zacnego kawalera syn nie był dishaeres meritorum parentis, ale iako Jego Królewska Mość y Rzecz Pospolita propensione sua dali ansam ad haeroica facta memoriae sanctae parenti, toż incentiuum et venerabili proli zostawili, a onego magni haerois filium ad paterna chcąc accendere facta, chciał mieć condolentią y, iako exhausto częstemi oycowskiemi expensami, compati, a summy, zaciagnione na expedicią Berestecką, tak na Przemysł, iako y na Przasnysz, sposobem iakim, od Rzeczy Pospolitey wynalezionym, zapłacone byli, skądby y ten utrapiony haeres meritorum był consolowany y tenże ad similia Rzeczy Pospolitey merita był incitowany. A że iuż te praemiorum merita, po świątobliwej śmierci świętey pamięci xięcia Jego Mości Pana woiewody Ruskiego, iuxta consuetudinem iusticiae distributiuae, są inszym oddane; ipsa supplicant maerita, supplicat wszytka uniuersitas woiewództwa naszego, aby desertae proli non desit Jego Królewska Mość, iako supremus tutor, ale, chcąc toż dać ad

magna incentiu[m] proli, co dał świątobliwemu oycu, obmyślić raczył educationem, żeby magna haerois nie gąsła w oyczynie memoria. Nie przepomnią Ich Mość Panowie posłowie y zasług Ich Mościów Panów senatorów naszych, tak Jaśnie Oświeconego xięcia Jego Mości Adama Alexandra Sanguszka Koszyskiego, woiewody Wołyńskiego, iako y xięcia Jego Mości Mikołaja na Klewaniu Czartoryskiego, kasztelana Wołyńskiego, tudzież xięcia Jego Mości Michała Jerzego Czartoryskiego, starosty Krzemienieckiego, którzy optime meruerunt et de tota Re Publica et specialem woiewodstwa naszego Wołyńskiego z zasług swoich po nas wyciągaią gratitudinem, aby Jego Królewska Mość, Pan nasz miłościsty, wzglad na zasługi Ich Mościów mieć raczył. Więc y Wielmożny Jego Mość Pan Gabriel na Nieświeżu Stempkowski, kasztelan Brasławski, zalecony dosić z swoich zasług oyczynie, że, miasto wdzięczności, przez czaty ustawicze funditus w swoich zniesiony majątkach; prosić Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Ich Mość Panowie posłowie będą, aby przynamniewy tą spustoszenie majątki Jego Mości miłościową Jego Królewska Mość nagrodzić raczył łaską. Już snać innotuerunt principi, innotuerunt wszytkiey Rzeczy Pospolitey merita y odważne dzieła xiążał Ich Mościów Wiszniewieckich, mianowicie xięcia Jego Mości Dmitra y Constantego, którzy, non parcendo aetati, sumptui, non parcendo propriae saluti, residuum y od prac y trudów gotowi byli effundere na usługe oyczynu sanguinem: zaczym, Ich Mość Panowie posłowie nasi mają unio[n]enie Jego Królewskiey Mości upraszać, aby, tym zacnym kawalerem wdzięczność oświadczając za

strate ich, cheiał te zacne xiążęta ad similia antecessorum excitare facta, a przynamniey, in recompensam spustoszenia xiążąt Ich Mościów przez Zbaraskie oblężenie y terazniesze znowu woyskowe, iako byli, desolacie, cheiał, iako bene meritorum parens et remunerator, munificentią swoją pańską uacente praesenti nagrodzić, submissę Ich Moścę Panowie posłowie maią. A lubo znaczna na nas wszytkich y majątkach naszych iniuria belli y fortuna ledwie nas wszytkich w tym nie porównała; iednakże, że niektórych Ich Mościów, iako Jego Mości Pana podkomorza Brzeskiego, gdy sedes belli na Beresteckich była założona polach, sors uel maxime tetigit, bo boday non extrema tey majątki nastompiła desolatio: przeto instare Ich Moścę Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiej Mości maią, aby Jego Królewska Mość sam z swoiej szodro-bliwej proporcionalną nagrode obmyślić raczył ręki, ponieważ iey Rzecz Pospolita, tot implicata oneribus y zawiedziona długami, praestare nie może. Gdzie też y innych Ich Mościów Panów braci naszych, in contiguitate Beresteczka dobra swę mających, eadem dotknęła calamitas, iako Jego Mości Pana Jana Wyleżyńskiego, z odwagą zdrowia w kożdey okaziey y pod Beresteczkiem, co wielu ludziom rycerskim y samemu Jego Królewskiej Mości constat, stawającego, w zniesionym funditus Peremylu, Humuszach y Werbniu; Jey Mość Panią podczaszyną Wołyńską nie w spusłoszoney, ale ogniem do gruntu zniesioney majątki Smolawie, per militem proprium; także xięzny Jey Mości Paniey podkomorzyney Brasławskiej majątki Lipey; Jego Mości Pana Stephana Korytińskiego;

Jego Mości Pana Janusza Kniehinińskiego; Jego Mości Pana Adama Łabokrzyckiego; Jego Mości Pana Stephana Chrynickiego; Jego Mości Pana Gabriela Hulewicza, chorążego Czernihowskiego; Jego Mości Pana Dimitra Ursuła Ruddeckiego w zniesieniu Rudki, y inszych Ich Mościów Panów braci naszych: tedy, żeby Jego Królewska Mość eandem nad Ich Mościami zażył commiserationem y obmyślić raczył nagrode, pokornie prosimy. Taż calamitas że y drugich Ich Mościów, choć daley mieszkających, dotkneła, iako Urodzonego Jego Mości Pana Samuela Doltmata Isaykowskiego, stolnika Wołyńskiego, Jego Mości Pana Jerzego Horaina, pisarza ziemskego Włodzimirskiego, których ogniem y mieczem są zniesione przez nieprzyjaciela krzyża świętego maiętności: wniossy tedy instancią Ich Mość Panowie posłowie za drugimi Ich Mościami, nie przepomnią y prosić Jego Królewskiej Mości będą, aby im Jego Królewska Mość benignitate regia tak wielkie desolacie nagrodzić raczył. Maią też singulariter Ich Mość Panowie posłowie zalecić Jego Królewskiej Mości, gorąco prosić za bracią naszą, Ich Mościami Pany rothmistrzami Jego Królewskiej Mości, którzy omnibus huīus belli tempestatibus w chudobach swoich attriti y przez ten wszystek czas expediciey woienney, z zimy poczawszy aż do samego skączenia, statecznie trwając, niemałe, przy odwadze zdrowia, w dostatkach swoich szkody ponieśli, iako Jego Mość Pan Łukasz Hulewicz, starosta Zwino-grodzki, Jego Mość Pan Kilian Wielhorski, podczaszy Wołyński, Jego Mość Pan Jan Liniewski, który, przy wszystkich swoich stratach, krwią swoją znacznie przysługi Jego

Królewskiey Mości pieczętał, y Jego Mość Pan Roman Zahorowski, stolnik Czernihowski: przyczynić sie Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości mają y gorąco upraszać, aby Jego Królewska Mość szodrobliwą łaską swoją pańską onych opatrzyć raczył a tę ich utraty nagrodził. Wszystkiey Rzeczy Pospolitey naszey innotescunt indelebilis memoriae merita wysokie y odważne świętey pamięci Jego Mości Pana Alexandra Piaseczyńskiego, kasztelana Kiiowskiego, które, non parcendo sumptibus et saluti propriae, erga Rem Publicam, aż do kresu żywota swego oświadczał, naostatek, dóbr swoich lennych w woiewodstwie Czernihowskim sanguineo sudore nabytych, propter bonum pacis, przez commissią do państwa Moskiewskiego ustompił, a recompensy hucusque żadney od Rzeczy Pospolitey nie otrzymał: mają Ich Mość Panowie posłowie nasi diligentem curam adhibere y instantią do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey uczynić, iakoby tak znaczna uyma substancy niebozeczykowskiey synowi Jego Mości, Panu staroście Nowogrodzkiemu, była recompensowana, lubo zamianą dóbr Rzeczy Pospolitey, lubo zapisaniem summy proportionalney, przychęcając tegoż Jego Mości Pana staroste ad benemerendum de Re Publica, który zaraz po rodziec swoim prace wojskowe, tanquam iure haereditario, obiowszy, one continuie y żadnych occasy y potrzeb nie omieszkiwa. Mamy te wiadomość, iż Jego Mość Pan Łukasz Hulewicz, starosta Zwinogrodzki, rothmistrz Jego Królewskiey Mości, extraordinarie wyprawiony był z chorągwią swoją od Ich Mościów Panów hetmanów coronnych, aby był conuociem Ich Mościom Pa-

nom commissarzom. do Białej Cerkwi idącym, gdzie, że
 Ich Mość Panowie commissarze in summo periculo vitae
 wielką szkodę w dostatkach swoich przez niepriyaciela
 przyszli, gdzie Jego Mości Panu starość Zwinogrodzkiemu
 (?) chorągwì Jego Mości szkode tak wielką, że prawie sam
 y zcompanią ze wszytkiego spoliatus został, ponieść przy-
 szło: wniosą tedy intercessią Ich Mość Panowie posłowie
 nasi ad ordines Rei Publicae specialem za Jego Mością
 Panem starostą Zwinogrodzkim y chorągwią Jego Mości,
 aby damna, extraordinarie podięte, extraordinarie nagro-
 dzone byli. A iż Jego Mość Pan Marek Lubieniecky, który,
 dawszy pewną summe na Beresteczko, taką poniósł w pra-
 wie swoim szkode podczas expediciey odprawiajcey się,
 który defalkaty tamtych dóbr, iako zniesionych, sufficere
 nie mogą: aby mu, z łaski Jego Królewskiej Mości, iaka
 obmyślona była nagroda, intercedere mają Ich Mość Pa-
 nowie posłowie. Merita godney pamięci Jego Mości Pana
 Andrzeja z Wysokiego Kaszewskiego, łowczego Wołyńskiego,
 pułkownika Jego Królewskiej Mości, który, z młodości
 lat swoich, nie szanując zdrowia ani substanciey swey, aż
 do ostatniego kresu żywota swego, w oczach Naiaśniesz-
 szych Panów naszych, Zygmonta Trzeciego, Władysława
 Czwartego y teraz szcześliwie nam panującego, continuo-
 wał, nie telko woiewodstwu naszemu, ale y wszytkiej
 Rzeczy Pospolitey są dobrze wiadome. A iż in procinctu
 itineris do woysk Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Po-
 spolitey umarł, a chorągwie konne y piesze, pobrawszy y
 żołd y contentacie, swawolnie, nie idąc do obozu, roz-
 echali sie y dali okazię skarbowi, aby na delacie succes-

sorów pomienionego Pana łowczego podawał: starać się o to Ich Mość Panowie posłowie mają nasi, aby successorie iego, z łaski Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Pospolitey, uwolnieni byli y żeby w ich osobach, ponieważ za zasługi swoie Pan łowczy żadney nie uzuał gratitudinem, uirtus przynależne sobie odniósła praemium. Za Jego Mością Panem Andrzejem Jełowickim, woyskim Łuckim, który za krvawe wysługi mając, przez lat czternaście sine intermissione w woysku odprawując, iurgielt na starostwie Krzemienieckim mając (*sic*), za decretem Jego Królewskiej Mości, względem desolaciey starostwa tego, kilka tysięcy, z których odsądzony iest, prosić Jego Królewskiej Mości, aby, z łaski swoiej pańskiey, miłościwą łaską swą y szodrobiwością nagrodzić raczył. Wniosą y za bratem naszym Jego Mością Panem Alexandrem Chrebłowiczem, stolnikiem Kiowskim, instancią gorącą Ich Mość Panowie posłowie, aby ab onere processus otrzymaney na sobie infamiey był uwolniony per legem publicam. Maiąc probatam Jego Mości Pana Dmitrija Ursuła Rudeckiego dexteritatem y znaczną widząc do przysłużenia sie oyczynie w Jego Mości ochotę y teraz, podczas pospolitego ruszenia, gdy chorągiew naszą ziemską dosić dextere, przez wszytek czas tey expediciey, nosił; tedy, żeby hunc zelum Jego Mości et optimum genium Jego Królewska Mość łaską swą pańską magis ieszcze accendere raczył, pilno prosić Ich Mość Panowie posłowie będą. A iż Urodzony Pan Jan Czeczel Nowosielecki, brat nasz, na seymiku naszym terazniejszym autenticis documentis, że illegitime y niesłusznie na nim na przeszły seymie walnym (iakoby ad instan-

tiam Jego Mości Pana Alexandra Cetnera, chorążego Podolskiego, s którego attestaciey, w trybunale personaliter przyznanej, iawnie pątet, że z nim nigdy Pan Jan Czeczel Nowosielecki nie służył y pomieniony Jego Mość Pan Cetner, iako w swoiej attestaciey pisze, na seymie przeszłym nie był, pogotowiu Pana Jana Czeczela Nowosieleckiego na delacie nie podawał, infamia iest otrzymana) elucidował; dla tego serio Ich Mość Panom posłom iniungimus, aby sie o to u Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey pilno starali, żeby ta infamia z niego na terazniejszym seymie zniesiona była. Stołeczne miasto nasze Łuck, w którym sie wszelakie publiki odprawują, także Włodzimirz y Kremieniec, wiadomo to iest wszyskim, iako, przez te czasy niespokoyne, tak przez przechód częsty żołnierzów są spustoszone, iako też y przez nieprzyjaciół popalone, tak barzo, że podczas ziazdów naszych publicznych w tych trzech miastach stanąć nie masz gdzie, y ludzie, w tych miastach będące, zubożeni zostają: zaczym, mają Ich Mość Panowie posłowie nasi za temi trzema miastami do Jego Królewskiey Muści y Rzeczy Pospolitey wniesć instancią, aby te miasta od stanowisk, przechodów żołnierskich y od podatków wszelkich, przynamniej na lat kilka, uwolnione byli. Przy inszych intercessiach naszych, wniosą gorącą Ich Mość Panowie posłowie nasi proźbe za Jego Mością Panem Zahorowskim, stolnikiem Czernihowskim, marszałkiem terazniejszego koła naszego, do Jego Królewskiey Mości, aby Jego Królewska Mość miłościwy respect chciał mieć na zasługi Jego Mości, które, od niemałego wieku swego zaczawszy, aż podziśdzień na usłudze Jego Królewskiey Mości

continuie, z pozbyciem zdrowia y substanciey srogą utratę y świeżą teraz desolacją, przez woysko Jego Królewskiey Mości z pod Beresteczka także y s pod Sokala, z znacznym zniszczeniem, ażeby, z osobliwey łaski swey pańskiey, nagrode dać raczył, ad minimum, ieśli w czym znaczniejszym nie będzie łaski Jego Królewskiey Mości, przynamnie te slobódki, które, z łaski króla Jego Mości świętey pamięci Władysława, onemu byli lennym prawem conferowane y decretem przysądzone od starostwa Ostrskiego, żeby na ten czas byli Jego Mości, z łaski Jego Królewskiey Mości, za krwawe zasługi, conferowane, instare w tym pilno Ich Mość Panowie posłowie maią. Te tedy desideria wszystkie pewniśmy, że Ich Mość Panowie posłowie nasi, ea, qua decet, odniosą Jego Królewskiey Mości sedulitate et omni apud Rem Publicam promouebunt cura, aby satisfieri mogło; w czym Ich Mościów fide, honore et conscientia obowiązujemy, żądając fraterne, aby extra mentem instructionis vagari ni w czym nie chcieli, ale to procurare, co incolumitatem et integritatem conuenit publicam. Datum w Łucku, w kościele katedralnym, dnia szesnastego miesiąca decembra, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo.

У тое инъструкцъии подпись руки его милости пана маршалка коша рыцерского тьми словы:

Roman Zahorowski, stolnik Czernihowski, marszałek na ten czas koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкція, за поданьемъ и прозбою вышъ менованое особы, а за принятъемъ моимъ урядовыемъ, до книгъ нинѣшихъ кгродскихъ Луцъкихъ есть уписана.

Книга гродская Луцкая 1651 года, листъ 1088 — 1097.

XXXV.

Инструкція дворянъ воеводства Кіевскаго посламъ, отправленныемъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. О назначеніи слѣдствія и суда надъ лицами, которыхъ подали поводъ къ прекращенію комиссіи, назначенной сеймомъ для успокоенія Козацкаго возстанія. Жалобы на бѣдственное состояніе помѣщиковъ, разоренныхъ Козаками и Польскими жандарами. Объ уплатѣ жалованья квартіонному войску. О возвращеніи католическому духовенству костеловъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, опустошенныхъ Козаками. О мѣрахъ къ скорѣйшему рѣшенію дѣлъ въ судахъ. Объ освобожденіи города Житомира отъ военнаго постоя. О возвращеніи бѣглыхъ крестьянъ ихъ помѣщикамъ. Объ уничтоженіи званія воиновыхъ волонтеровъ. Объ укрѣпленіи Кракова и Каменца-Подольскаго. О сборѣ подымнаго для уплаты долговъ воеводства Кіевскаго. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15.

Roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca decembra, piętnastego dnia.

Przed urzędem y actami ninieyszemi grodzkimi Żytomirskimi, przede mną Janem Janczyńskim, iako subdelegatem, od Wielmożnego Jego Mości Pana starosty Żytomirskiego zasadzonym y do tego actu subdelegowanym, y przede mną Mikołajem Kotużyńskim, podstarościm Żytomirskim, personaliter stanowszy Wielmożny Jego Mość Pan Krzysztof z Łohoyska Tyszkiewicz, Żytomirsky, Niechworsky etc. starosta, marszałek koła rycerskiego woiewództwa Kijowskiego, dla wpisania do xiąg niniejszych, podał per oblatam instructią Ich Mościom Panom posłom, na seymiku tutejszym Żytomirskim, dnia dzisiejszego, na aceie wyżey pisanego, obranych na seym ordynaryny, die vigesima sexta ianuary, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt wtórym przypadający, przy pieczęci, z podpisem ręki własnej tegoż Jego Mości Pana marszałka, którą podając, affec-tował, aby była przyjęta y do act wpisana. A tak ia urząd, przyjmując, czytalem, y tak się w sobie pisana ma:

Instructia Ich Mościom Panom posłom na seym ordynaryny, dana Ich Mości Panu Łukaszowi Hulewiczowi, staroście Zwinogrodzkiemu, Jego Mości Panu Andrzeiowi Bąkowskemu, Jego Mości Panu Ludwikowi Woroszyłowi. Naprzód zlecamy Ich Mościom Panom posłom naszym, aby, przy zwyczajnym oddaniu poddaństwa naszego, quam honorifcentissime, Jego Królewskiej Mości, panu naszemu miłościwemu, podziękowali, cum summa gratitudine, za

podięę prace, odwagi, pieczętowanie o dobrą Rzeczy Pospolitey. Przytem, uznawszy wielką clementią Jego Królewskiey Mości y właśnie paternum affectum, iako rozkwiłone dzieci, czując się być tot oppressi malis, życząc sobie być utolonemi przez clementią pańską, zlecamy Ich Mościom Panom posłom naszym, aby, ante omnia, po przywitaniu Jego Królewskiey Mości, dowiedzieli się, quis autor zburzenia pierwszej commissy, przez seym naznaczony takroczney, y czemu instructia Ich Mościom Panom commissarzom nie iest przedko wydana, dla których tot inconuenientiae stali się, z rozaniem krwi, tak szlacheckiey, iako y chłopskiey. Y ieżliby się pokazał motor et autor na seymie takich rzeczy, aby na seymie, aby zaraz (*sic*), ad instantiam izby poselskiey, takowy był sądzony summaario processu; bo, lubo niesłychaną victorią dał Bóg Rzeczy Pospolitey, za sceściem Jego Królewskiey Mości, iednak ieszcze securi ostawać nie możemy, patrząc na effectus niepewnego pokoiu, który stanął pono extra mentem Rei Publicae, za nową iakoś instructią y nowemi commissarzami; w czym Ich Mość Panowie hetmani redant (*sic*) rationes, czemu tantam authoritatem sobie usurpowali: co dexteritati et fidei Ich Mościów Panów posłów naszych serio committimus. Nie osychaią żły nasze y zład, iż, ponioszy tot calamitates, z utratą zdrowia y substancji, spowiewaniem się po cudzych kątach, dla wierności ku panu y miłey oyczynye, teraz, gdyśmy iuż mieli, assecurati tanta victoria, zażywać secure chleba w kąciku swoim, przyszłyśmy (*sic*) ad maiora incommoda, gdzie więcej drugiemu przychodzi fundere suspiria, aniżeli dare verba, w tak

w srogim (*sic*) bezprawiu przeciwko prawom, wolnościom, że nam we własnych substanciach, krwią od przodków naszych nabytych, żołnirza postanowili, w ostatku do nieznośnego chleba wydania przymusili, za rospuszoną licentią żołnirza, w służbie Rzeczy Pospolitey ostaiącego; czym takąż insudabunt Ich Mość Panowie posłowie y upraszać będą Jego Królewskiey Mości, aby to iugum intollerabile seruitutis zniósł z karków naszych, y abyśmy mogli nagrodę odnieść od Rzeczy Pospolitey; starać się o to będą serio, to mając naybarzey fidei suae commissum, aby natomiast w dobrach szlacheckich nullatenus stanowisk nie rozdawano y chleba nie ukazywano, y s takowym każdem, kturyby się ważył tego napotem, hetmanem, forum aby w trybunale mogło być, sub priuatione officy. A że do tegoż punctu przynależa y hiberna; inibunt tedy Ich Mość Panowie posłowie cum statibus regni consilia, aby do effectu tandem kiedy tą hiberna przyszli, aby tą swoją włokitą żołnirz więcej nie pustoszył dóbr Jego Królewskiey Mości y duchownych, tak też y szlacheckich: co dexteritati committimus Ich Mościów Panów posłów. Zatrzymanie w służbie Rzeczy Pospolitey woyska kwarcianego každy widzi być potrzebną, patrząc na effectus postanowionego pokoiu, także na molimina sąsiadów Rzeczy Pospolitey naszey, tak iednak sine praeiuditio status equestris, y życzymy tego, aby mogło mieć skuteczne obmyślenie żołdu swego od Rzeczy Pospolitey, mając pilne oko na spustoszenie (*spusloszone?*) woiewodztwa nasze: Kiiowskie, Bracławskie, Czernihowskie. Temuż woysku aby mogła być słuszna nagroda za koszt, prace y straty, życzy woie-

wodztwo nasze. W dalszej namowie, circa securitatem Rei Publicae, zlecamy Ich Mościom Panom posłom, aby się cum statibus znosili. Desideria Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, poczowszy od xięcia Jego Mości Saskiego, aż do Pana Kresy, który, iako wierny poddany, fidelitatem Jego Królewskiej Mości oddawszy y Rzeczy Pospolitey, meretur, aby, zarówno z drugimi, do prerogatiw y honorów szlacheckich był przypuszczony. Miedzy artykułami y to kładzie woiewodztwo nasze, gratitudinem benemeritorum in Re Publica, miedzy którymi Ich Mościom Panom hetmanom, tak coronemu, iako y wielkiego xięstwa Litewskiego, aby, przy podziękowaniu za pokazanę virtutis specimina, słuszna mogła być nagroda, starać się Ich Mość Panowie posłowie mają, mianowicie Jego Mości Panu woiewodzie Czernihowskemu, który z młodych lat swoich, stawiając zawsze gloriose et cum laude summa, z uszczerbkiem substancji swojej y nadwierdzeniem zdrowia swego, meruit y teraz meretur, aby, według przyobiecaney łaski xiążeciu świętej pamięci, aby Przemysł z iuridiką oraz trzymał, tak, aby Jego Mość Pan woiewoda Czernihowsky, in vim gratitudinis meritorum suorum, mógł to otrzymać z łaski Jego Królewskiej Mości. Do tego upraszać Ich Mość Panowie posłowie będą, aby, iako sławnej pamięci Jego Mość Pan kasztelan Krakowski cieszył się na okup swuy z pewney donatiwy od Rzeczy Pospolitey, tak y Jego Mość Pan woiewoda Czernihowsky aby siemili modo mógł się cieszyć na okup krwi swojej. Jakie są zaś merita Jego Mości Pana woiewody Kiiowskiego, każdy przyznać musi, bo nad słońce jaśniejsze;

doznała tego Rzecz Pospolita, po wszystkie czasy, iako in toga et sago stawał gloriose; przyzna to y Jego Królew-ska Mość sam, że ma consiliarium fidelissimum, senat se-natorem dexterimum, oyczyna filium amantissimum, ordo equestris militem strenuissimum, który, ani zdrowia żału-iąc, ani substancji osczędzaiąc, zawsze gloriose stawał y staię: aby tedy mógł się cieszyć pro meritis suis, przy po-dziękowaniu szczególnym, starać się Ich Mość Panowie posłowie maią, aby suam gratitudinem odnieść mógł, tak od Jego Królewskiey Mości, iak od Rzeczy Pospolitey. Ich Mość też Panowie commissarze teraźniejszy, dla całości oyczyny że niemałe ponieśli szkody swoie od zdradliwego nieprzyaciela, aby mogli być od Rzeczy Pospolitey ucon-tentowani, starać się o to Ich Mość Panowie posłowie będą; a mianowicie: Jego Mość Pan woiewoda Smoleński, Jego Mość Pan stolnik wielkiego księztwa Litewskiego, Jego Mość Pan Łukasz Hulewicz, starosta Zwinogrodzki, którego singulariter zalecał Ich Mość Panowie posłowie, aby mógł a Re Publica gratificari, tudzież y towarzystwo iego, kture od koni, od czeladzi y od ochędóztwa, przez tegoż zdradliwego nieprzyaciela, odpadli. Kościoły, zdawnie w woiewodztwie Kiowskim będące, ufundowane y nadanę, które przez złość y swawole Kozacką są zruinowane y po-pustoszone, y dotąd przy possessorach nie są, y owszem spustoszone zostają, aby byli przywrócone posessoribus suis, starać się o to Ich Mość Panowie posłowie serio maią. Miesca że dotąd w yzbie poselskiej posłowie nasi pewne-go nie maią, aby o nie Ich Mość Panowie posłowie uma-wiali się, zlecam. Uprzykrzyło się wszystkim obywatelom

woiewodztwa tutejszego, że tak długą serie iusticia ostają, a to dla sądów, które ad praesens vacue, tak dla niespособności przejazdów do Kiiowa, iako vacuiących urzędów: starać się tedy Ich Mość Panowie posłowie serio mają, aby, ad instar woiewodztwa Wołyńskiego, troje ziemstwa y trzy grody byli, w grodach zaś y w ziemstwach aby, ad instar koronnych, solaria brano. Wielkie też stąd incommodum obywatele woiewodztwa Kiiowskiego ponoszą, że w Żytomirzu, gdzie się zawždy publiczne ziazdy odprawią, że swego wczasu mieć nie mogą, a drugiemu pod niebem, na chłodzie, na pluskotach, trafia osię noclegować, a to za stanowiskiem żołnierskim: serio tedy Ich Mość Panowie posłowie koło tego chodzić będą, aby wiecznemi czasy to miasteczko Jego Królewskiey Mości, gdzie się publiczne ziazdy odprawują, od stanowisk żołnierskich wolne było. Ratione pogorzałych xiąg, potraconych spraw, inibunt modos Ich Mość Panowie posłowie, ut prouideatur a Re Publica securitati posessy y dóbr naszych. A że za teraznieyszemi kołotniami, y buntami, y stanowiskiem żołnierskim rospędzeni są poddani, skod (*z kąd?*) niemniejsza diminutia prouentów Rzeczy Pospolitey: starać się o to Ich Mość Panowie posłowie będą, aby na roczkach, gdziekolwiek wprzód przypadną, lub w Kiiowie, lub w Żytomirzu, lub w Owrużu, sine ullis appellationibus, za pierwszym pozwem, wydawani byli. Niepomału obchodzi wszystkie woiewodztwa, a mianowicie nasze woiewodztwo Kiiowskie, że novitates wczynają się sepissime extra mentem Rei Publicae, które barzo szkodzą wszystkim w obec stanom, iako to, diminutia pieniędzy,

niewczęstość przynoszenia uniuersałów do grodów przed seymikami; w czym Ich Mość Panowie posłowie domawiać się mają, czemu się taka inconuentia (*sic*) dzieje iako w skarbie Jego Królewskiey Mości, tak w cancellaryach. Niemniejszą securitatem upatruię woiewodztwo nasze, gdyby Ich Mość Panowie starostowie na pogranicznych starostwach residowali: zaczym, zlecamy to Ich Mościom Panom posłom, aby, resumowawszy constitucie wszystkie o residentiach, to effiant a Re Publica, aby takich starostwa, którzyby residować nie chcieli, pro vacanti bili (*były*) miane. Voluntarze że są niemniejszą zgubą Rzeczy Pospolitey, starać się Ich Mość Panowie posłowie mają, aby napotem żadnemu voluntarską nie wolną służyć, sub pena infami et solli (*infamiae et colli?*), bo przez to otwira się i pocciwym ludziom do swali (*swawoli?*) droga. Commissia Szwedska aby ad effectum przywiedziona była, słuszna rzecz, y aby tym Ich Mościom Panom commissarzom extraordynaryny iaki podatek Rzecz Pospolita obmyśliła: w czym Ich Mość Panowie posłowie znosić się będą cum statibus regni. Fortecia tak Kamięca, iako y Krakowa potrzebuię swego praesidium y municy: y w tem znosić się Ich Mość Panowie posłowie z woiewodztwy wszystkimi. Bellum intestinum, jeźli są sposoby iakie, aby mogło diuerti ad exteras nationes, życzy woiewodztwo nasze. Ponieważ zaciagneliśmy niemało długów in fidem woiewodztwa naszego, które w dłuższy czas prolongouać ipsa vetat honestas, iako: chorągwie Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody naszego Kiiowskiego, za czwirć roku, zaraz po Borowskiey expedycyey na usłudze woiewodztwa naszego zostaiacey, trzy

tysiace y sto złotych; chorągwic Jego Mości Pana podkomorzego naszego Kiiowskiego, z decretu commissyey Lubelskiey, na zapłate woiewodztwa naszego za dwie czwierci odesłaney, sześć tysięcy y dwieście złotych; temuż Jego Mości Panu podkomorzemu kuchennego pułkowniczego, laudo nostro darowanego, cztery tysiące złotych, a zosobna na chorągiew dragańską Niemiecką, propter securitatem nostram zaciągniono, na seymiku nam praesentowano y od nas przyjęto, którą swoim kosztem Jego Mość Pan podkomorzy, przez czwiré roku, sustentował, za żołd trzyścięce (*trzy tysiące*), y kormowych pieniędzy półtora tysiąca, y kuchennego pięćsett złotych, laudo nostro assecurowanych, poselskich pieniędzy złotych tysiąc; Urodzonemu Panu Woyciechowi Kaczyńskiemu y chorągwie Tatarskiey, z dekrety commissyey Lubelskiey, do naszego woiewodztwa na zapłate odesłaney, za dwie czwierci: zlecamy tedy Ich Mościom Panom posłom naszym, żeby, przy declaratley woiewództw, authoritate commitali, iedne podymne na zapłatę tych długów, w instructley tey pomienionych, uchwalili y poborce do wybierania, Urodzonego Jego Mości Pana Andrzeja Bąkowskiego, mianowali, czas wydania tego podymnego y mieysce w Żytomirzu naznaczywszy. Któryto Pan poborca ma mieć forum z temi, którzyby tego podatku nie wydali, na trybunale Lubelskim ex cruda citatione, inter causas fisci; a tego podymnego szafunek ma być nie gdzieindziey, tylko na długi pomienione, za kwitami Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody naszego, na chorągiew Jego Mości, a zaś za kwitami Jego Mości Pana podkomorzego naszego, tak na cho-

ragiew Jego Mości Kozacką i Niemiecką y kuchennę, iako y na chorągiew Tatarską. Któremu postanowieniu naszemu ieśliby Pan poborca nasz dosić czynić nie chciał, salua agendi Ich Mościom z nim prosto na trybunał, ex cruda citatione, inter causas fisci; a co się pieniędzy zostanie od tych długów, to w dispositey woiewodztwa być ma, wysłuchawszy rachunku poborce naszego. Miedzy wielą, którzy mogli y mogą służyć Rzeczy Pospolitey, iako s przodków swoich, tak z swoich własnych zasług, iako Jego Mość Pan strażnik corunny terazniejszy Alexander Zamovsky, którego życliwości niepojedenkroć Rzecz Pospolita uznała, ale zawsze wondegeniti (*non degener?*) przodków swoich, który nie oszczędzając zdrowia swego, ale iako ieden oponując się pro patria Kurtius, zdrowie y substancie niósł zawsze ochotnie na usługę Rzeczy Pospolitey: rzecz godna, aby tandem, pro meritis suis, oyca swego, na on czas strażnika coronnego, przodków swoich, wzioł iakożkolwiek od Rzeczy Pospolitey gratitudinem; serio curabunt Ich Mość Panowie posłowie, aby, inter meritos y ten poczytany będąc, mógł tandem odnieść katentece (*kontentacyję?*) zasług swoich. Miedzy wielą zasłużonych nie godzi się nam przepomnieć merita Jego Mości Pana Jerzego Niemirycza, podkomorzego Kiiowskiego, który zawsze cum summa laude stawał na wielu miejscach, z niemałą stratą substanciy swoiej: aby to tedy Jego Królewska Mość w pamięci mając, nagrodzić chciał, o to instans (*instare?*) Ich Mość Panowie posłowie mają. Instans Jego Królewskiej Mości za Jego Mością Panem Leszczyńskim,

woiewodzicem Bełskim a podkomorzym Brzeskim, słusznie ma mieć swoie powagę, iako od wiernych poddanych, bo ledwo nie kóżdego się oczy napatrzyli, co za spustoszenie obszerności maiętności tych; aby mógł też mieć swoie recompense w tym, zlecamy Ich Mościom Panom posłom, aby, da Bóg, szkód swoich mógł mieć nagrodę. Jego Mości Pana też starosty Żytomirskiego aby mogli mieć swoie recomende u Jego Królewskiey Mości, w tem elaborare mają Ich Mość Panowie posłowie. U wszystkiey Rzeczy Pospolitey naszey innotescunt indelebilis memoria, merita wysokie i odważne sławney pamięci Jego Mości Pana Alexandra Piasoczyńskiego, kasztellana Kiiowskiego, który, non parcendo sumptibus et saluti propriae, erga Rem Publicam, aż do kresu żywota swego, oświadczał, a recompensy hucusque żadney od Rzeczy Pospolitey nie otrzymał: mają Ich Mość Panowie posłowie nasi diligentem curam adhibere y instantią do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey uczynić, iakoby tak znaczna uyma substantiey niebozeczykowskiej synowi Jego Mości, Panu staroście Nowogrodzkiemu, była recompensowana, lubo zamianą dóbr Rzeczy Pospolitey, lubo zapisaniem summy proporcionalney, przychęcając tegoż Jego Mości Pana starostę ad benemerendum de Re Publica, który, zaraz po rodzicu swoim, prace woyskowe tanquam iure hereditario obiąwszy, one continue żadnych okazy y potrzeb nie omieszkiwa. Jego Mość Pan Chrebtowicz aby był do pierwszego honoru przypuszczony, o to Ich Mość Panowie posłowie upraszać mają, gdyż iuż parti lese (*laesae*) dosyć uczyniili.

U tey instructiey, przy pieczęci, podpis ręki temi
słowy Jego Mości Pana marszałka:

Krzysztof Tyszkiewicz, Zytomirsky starosta, marszałek
koła rycerskiego.

Która instructia, za podaniem wyszmianowaney osoby, Wiellmożnego Jego Mości Pana Krzysztopha z Łohoy-
ska Tyszkiewicza, Zytomirskiego, Niechworoskiego etc. sta-
rosty, a za przyjęciem moim urzędowym, do act ni-
niejszych grodzkich Zytomirskich słowo od słowa iest
wpisana.

Книга гродская Житомирская 1651 года, листы 524—532.

XXXVI.

Инструкція дворянъ воеводства Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на сеймъ, бывшій въ 1652 году. Благодареніе Богу и королю за побѣду, одержанную надъ непріятелемъ. Изображеніе бѣдствій, претерпѣнныхъ дворянами отъ Козацкихъ войнъ. О возвращеніи Доминиканскаго костела, обращенного въ православную церковь, ордену Доминикановъ. О новомъ наборѣ войска и средствахъ къ его содержанію. О раздачѣ должностей въ воеводствѣ Черниговскомъ только лицамъ освѣдчимъ въ этомъ воеводствѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15.

Roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca decembra, piętnastego dnia.

Przed urzędem y actami niniejszemi grodzkimi Żytomirskimi, przede moą Mikołajem Kotużyńskim, podstarościm Żytomirskim, personaliter stanowszy Urodzony Jego Mość Pan Prokop Tatomier, marszałek na ten czas koła rycerskiego woewodstwa Czernihowskiego, dla wpisania do xięg niniejszych podał per oblatam instructyą Ich Mościom Panom posłom, na seymiku tutejszym Żytomirskim, dnia

dzisiejszego, na actie wyszpisanego, na seym walny Warszawsky, die vigesima sexta ianuary przypadaiący, obranych, s podpisem ręki tegoż Jego Mości Pana marszałka, która podaiąc, affectował, aby była przyjęta y do act wpisana. A tak ia urząd tą instructią czytałem, y tak się w sobie pisana ma:

Instructya Ich Mościom Panom posłom: Wielmożnemu Jego Mości Panu Krzysztofowi z Łohoyska Tyszkiewiczowi, Żytomirskiemu, Niechworoskiemu staroście, Jego Mości Panu Jakubowi Strzelickiemu, cześnikowi Czernihowskemu, Alexandrowi Łożyńskiemu, Prokopowi Tatymierowi posłom woewodstwa Czernihowskiego, w Żytomirzu, spólnie z woewodstwem Kiiowskim, według prawa y constitucyey, obranym. Maiestatowi Bozkiemu, przez którego narody chrześcijańskie triumphują a oyczyna nasza sławne y znaczne zwycięstwo nad nieprzyjacielem krzyża iego świętego otrzymała, powinne dzięki oddawszy, maiestatowi potem ziemskaemu króla Jego Mości, pana naszego, za podięte trudy y prace, przy tak wielkich dla spólney oyczyny odwagach, uniżenie woewodstwo nasze dziękuie. Niemnieysza debetur Rei Publicae gratitudo, że nie tylko ex nexu sacrato et federe diuinæ unionis, ale y z miłości oyczyny, woewodstwo nasze ab indigna seruitute et inaudita oppressione eliberując, ochotnie contra hostilem coniurationem persiami własnemi stawając, auitam et a tot saeculis wszystkim pod słońcem narodom iawno virtutem et gloriam gentis nostræ in pristinam et propriam iey sedem restituit, imieniem woewodstwa naszego, Ich Mość

Panowie posłowie podziękuią. Było tey nadzieje woiewodstwo nasze, że, przy iasnym błogosławieństwie Boskim, bellum hoc seruile condigno fine skończone y nieprzyjaciel miał być totaliter zniesiony, aby nie tylko malum ipsum, ale materia et fomentum maligni belli sublata, nie tylko ignis extinctus, ale fauila żadna, która magnum excitare zwykła incendum. in horreo Rei Publicae nie zostało. Niebu iednak inaczey się zdało, ponieważ ieszcze nie iest in toto złościom naszym placatum. Próximo-votum zostało woiewodstwa naszego, aby, po zawarciu commissyey pod Białej Cerkwią, mogło być zarazem do apprehensyey dóbr swoich, reali, non precario et immaginatio modo, przyśe, ad proprios lares statecznie tandem et bona fide powróciwszy, non amplius nudo pede incendere per ignes, suppositos cineri doloso; ale, widząc cruenta vestigia et insepultos dotąd manes braci naszey, sustinuit cursum ex (*et?*) ex naufragio prospectando vicinum littus, melioris fortune Fauonios operiri decreuit. Accessit y to nouum emergens, że motus et armorum strepitus, miedzy Kozakami samymi zaczęty, ad cuius euentum woysko Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, ex statuis ruszone; nię mogło tedy mieć woiewodstwo nasze ani powracania do domów własnych, ani w Czernihowie seymikowania securitatem. Nie dosyć iest na tym, Panu Bogu za zwycięstwo dziękować; potrzeba, abyśmy wdzięczność naszą, ile ziemska udolność znieść może, tanquam victimam cordis, maiestatowi iego świętemu oddawali. Jako tedy dotąd inter tot non iam riuos, sed flumine sanguinis, niciejszego woiewodstwu naszemu nie było nad to, że

świętne y ołtarze Pańskie, krwią kapłanów iego zmazane; tak y teraz, securitatem kościołów y sług Bożych upatrując, za którą diui olim Poloniae reges et maiores nostri ochotnie umierali, hoc ante omnia woiewodstwo nasze chce obwarować; ponieważ w punktach Kozackich, nie wiem dla czego, woiewodstwo nasze tego nie widzi, bez czego, dla approbatiey tych punctów, woiewodstwo nasze przystępować nie chce ani może. zlecając to Ich Mościom Panom posłom, mianowicie, aby kościół zakonników Dominika świętego w Czernihowie, który teraz, pod te rebelią, w cerkiew iest obrócony, temuż zakonnikowi (*zakonowici?*) był oddany: w czym fidem et conscientiam Ich Mościów Panów posłów obliguiemy. Po chwale Bożej, nie masz nic wolnemu narodowi milszego, iako bezpieczne zażywanie praw y wolności swoich; a ponieważ quies gentium sine armorum praesidio być nię może: życzy y potrzebuje woiewodstwo nasze takiey lidzby woyska, iaka na przeszłem była uchwalona seymie, aby nie na papierze, iako się zwykło działać, ale w rzeczy samey y pod chorągwiami tak wiele woyska zostało. Woysko, by nay-większe, kiedy w dyspartite pöydzie et sine ordine będzie, straszne nieprzyjacielowi być nię może: życzy tedy woiewodstwo nasze, aby tandem tot casibus et fortuna Rei Publice edocta patria ad consilium de hybernis finaliter ineundum et equendum (*exsequendum?*) skłoniła się, starostwa na to Ukrainne, które videbuntur, obróciwszy; dawszy Ich Mościom Panom dzierżawcom, lubo z economiey, a zatym królowi Jego Mości ex primis vacantibus, ducta proportione, nagrodę, albo samym Ich

Mościom Panom starostom vacante. Te iednak hyberna tak mają być stanowione, aby cześć słuszne woyska w woiewodstwie naszym pozostała, dla zatrzymania et securitatem tak zaczney prouinciey; w którym punctie, iako y we wszystkich inszych, Ich Mościów Panów posłów fide, honore et constientia obowiązuiemy. Honor woiewodstwa naszego y posłów iego, przez pewne osoby na przeszłem seymie violatus, aby był restituowany, y decret, w tej sprawie ferowany, do executiey przywiedziony, ante omnia Ich Mośc Panowie posłowie instabunt, a bez tego do żadnej rzeczy nic przystępować. Jaka zawsze pietas in patrem (*in patriam?*) w woiewodstwie naszym znajdowała się, colligere licet, że obywatele niektórzy, bendant in possesione bonorum, tychże własności swoich państwu Moskiewskiemu, propter bonum pacis, ustąpili; którzy, że do tychczas a Re Publica consolatiey y nagrody nie mają, Ich Mośc Panowie posłowie nasi u króla Jego Mości y Rzeczy Pospolitey domówić się et officere (*efficere?*) obligantur. Wielka et enormis laetio iest w tym woiewodstwa naszego, że z cancelariey króla Jego Mości wychodzą przywileje, po kilka ich, na urzędy tego woiewodstwa, a ludziom pospolicie u nas nieosiadłym; skąd (*z kąd?*), kiedy pericula ingruunt, daleko drugiego, non realem possessorem, conuocować potrzeba do obrony prouinciey: mają to tedy obwarować Ich Mośc Panowie posłowie nasi, aby te urzędy, których przed uproszeniem nie może ktoś possessionem realem pokazać, pro vacanti byli rozumiane y obywatelom własnym rozdane, a napotym, aby się nikt nie ważył tego czynu, sub poena mille marcarum et priuatione

urzendu, o co forum w trybunale; także y chorążowie tego woiewodstwa aby osiedli byli y w tym woiewodstwie rezydowali, sub simili poena. Inter calamitates modernas kładzie woiewodstwo nasze, że, po zniesieniu y straceniu xiąg w woiewodstwie naszym, tak wielki y potrzebny do namówienia doskonałego y skończenia tractat w recessz (*sic*) puszczyony: że tedy na tym indemnitas praw y wolności y całość woiewodstwa naszego należy, ante omnia inslabunt Ich Mośc Panowie posłowie, aby warunek tego per legem był declarowany y seym od recessu zaczynany. Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, universalem swoim w pewnych starostwach chleb woiewodstwu temu utrapionemu et exulanti obmyślił: aby tedy clementie et commiserationis Jego Królewskiej Mości był effectus, Ich Mośc Panowie posłowie uniżenie Jego Królewskiej Mości upraszać bendą, aby był wydany, a ieżeli iuż go wydano, aby tamże, przed Jego Królewką Mością, liquidowany, y calculus przez Panów distributorów uczyniony; którzy, ieśliby go inpossessionatis oddali, de proprio zapłacić mają; quod dexteritati et fidei Ich Mościów Panów posłów zlecamy. Jawne są y dobrze wiadome Jego Królewskiej Mości y wszylkiej Rzeczy Pospolitej wysokie merita Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana woiewody Kiiowskiego, któremu constantis et inclity benemerendi de patria animi subicum (*publicum?*) et ad seram posteritatem duraturum Res Publica contulit testimonium. Nasłuchali się świeżo teraz sanctae aures Jego Królewskiej Mości a nasze napatrzyli oczy odwagi zdrowia, na substantię Jego Mości wielkiej straty, za którym, aby, przy słuszym publicznym podziękowaniu,

Jego Królewska Mość et Res Publica paternum respectum
 mieć chcieli, mianowicie, aby tak dawno obiecane et per
 Rem Publicam totam assecurowane w wojewodztwie Kiiow-
 skim Bohusławskie starostwo przy Jego Mości zostawało,
 Ich Mość Panowie posłowie nasi Jego Królewskiey Mości
 y cały Rzeczy Pospolitey, ante omnia, imieniem woie-
 wodztwa naszego, prosić benda. Nie masz żadnego z mi-
 łuących oyczyn et suum cuique decus tribuentibus ciui-
 bus, któryby nie miał przyznać znaczych y wysokich w
 oyczynie naszej zasług Jaśnie Wielmożnego Jego Mości
 Pana wojewody Czerniowskiego, hetmana polnego koron-
 nego; za które iż exiguam dotychczas sensit gratitudinem,
 aby in iustissimis desiderijs suis, które in facie Rei Publi-
 cae benda proponowane, przez Jego Królewską Mość (*i?*)
 Rzecz Pospolite consolationem et caritatis patriae signum
 odniósł, Ich Mość Panowie posłowie, imieniem woiewod-
 stwa naszego, upraszać benda. W którychto artikulach
 naszych zlecamy Ich Mościom Panom posłom naszym z wo-
 iewodztwa Kiiowskiego posłami, iakośmy fortunc ex cala-
 mitate coniuncti, strony praw y wolności naszych, iako et
 de reali securitate, znosić się fraternae. Tym wszystkim
 iustissimis desideriis nostris póki się nie dosyć stanie, ani
 strzeż Boże, securitas prouinciae iusto modo prouisa, ani
 bene meriti cuius (*ciues?*), filij huius patriae, z siebie sa-
 mych y przodków swoich zasłużeni, benda regratificati,
 których nadwerezzone zdrowia y znisczone substantiae ma-
 iori cum laude patria nostra ma tueri, aniżeli nowych et
 per varias artes ad haec insignia przychodzących augere;
 na żadne iudicenati Ich Mość Panowie posłowie pozwa-

lać mają. Którażto instructya Jego Mości Panu marszałkowi naszemu do act grodzkich Żytomirskich podać zleciśmy.

U tey instructiey podpis ręki Jego Mości Pana marszałka woiewodstwa Czernihowskiego temi słowy:

Prokop Tatomier, marszałek woiewodstwa Czernihowskiego.

Którażto instructya, za podaniem wyszmianowaney osoby, a za przyjęciem moim urzędowym, do xiąg iest przyjęta y zapisana.

Книга гродская Житомирская 1651 года, листы 555—556.

XXXVII.

Інструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе объ успокоеніи государства. Жалобы на бѣдственное положеніе края и на опустошенія, причиненные Козаками, а также Польскими и Нѣмецкими войсками. Жалобы на неисполненіе декретовъ трибунальского суда. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1652 іюня 11.

Року тисеча шестсотъ п'ятдесятъ второго, месеца іюня, одинадцатого дня.

На враде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Андреемъ Лыховскимъ, намесникомъ на тотъ часъ буръкграбъства Володимерского и книгами нинешными кгородскими старостинскими, становши очевисто урожоный его милость, панъ Станиславъ Казимеръ Веневъский, писарь кгородъский Луцъкий, секретаръ его королевское милости, маршалокъ на тотъ часъ кола рыцерского воеводства Волынского, инъструкцію сеймику воеводства Волынского, дня нинешнього, одинадцатого іюня, въ року теперешнекъ тисеча шестъ-

сотъ пятдесятъ второмъ, тутъ въ Володимери одправую-
чогосе, презъ ихъ милость, пановъ обывателевъ воевод-
ства Волынскаго, згодне ухваленую и постановеную, для
вписаня до книгъ нинешъныхъ кгродскихъ Володимерскихъ
подаль, такъ се въ собе маючу:

My rady, senatorowie, xiążęta, dignitarze, rycerstwo,
obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, kturzyśmy się na
seymik, seym generalny sześniedzielny poprzedzający, nam
przez Naiaśniejszego Króla Jego Mości, pana naszego mi-
łościwego, naznaczony, do Włodzimierza (a to z tey miary,
że w Łucku, tak gwoli powietrzu morowemu, iako też
gwoli niebespieczeństwom, które nagle na kraie nasze na-
stępili, ten ziazd y seymik nasz expediowany bydź nie
mogl), ziachali, odebrawszy od Jego Królewskiey Mości,
pana naszego miłościewego, przy podaniu instructy, pańską
y uycowską consolatią, według zwyczaiu, w takowych actiach
zachowałego, do obierania Ich Mościów Panów posłów
przystąpiliśmy, y s koła naszego rycerskiego braci naszych,
o których stateczney erga totam Rem Publicam, in thoga
et sago, cnocie y wysokich rozsądkach, nam constat, uży-
liśmy, to iest, Urodzonych Ich Mościów Panów: Romana
Zahorowskiego, stolnika Czerniehowskiego, rotmistrza Jego
Królewskiey Mości, Łukasza Hulewicza, starostę Zwino-
grodzkiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości, Baltazara
Raieckiego, podstarościego grodzkiego Włodzimierskiego,
Stefana Chrynickiego, Daniela Puzowskiego y Tomasza Li-
niewskiego. Którzy Ich Mość, ad primam seymu sessio-
nem ziachawszy się, Jego Królewskiey Mości, panu nasze-

mu miłosiowemu, za oycowskie in procuranda patriae salute staranie, uniżonę oddadzą podziękowanie y przełożą vota nas pozostałych bracy, iako nie tylko wszelakich przy lepszy Rzeczy Pospolitey fortunie pociech y szczęśliwego panowania ardenti desiderio Jego Królewskiey Mości, panu naszemu miłosiowemu, życzymy, ale też wierne nasze przy dostoieństwie Jego Królewskiey Mości y całości oyczyszny resolutią zaszczycić gotowi iesteśmy. A że res ipsa loquitur, in quo statu iesteśmy, gdy nie tylko te pericula, które Jego Królewska Mość, pan nasz miłosiwy, z wysokiey, na który od Boga, ku dobru pospolitemu, posadzony iest, strażnicy, upatrzył, urgent Rem Publicam, ale też, po wydaney instrukcy, nowa intercessit calamitas, że te kraie nasze iak znowu krewawa otoczyła tęcza, yż iuż y piorem opisać nie podobna, quo miseriarum redacti sumus: tedy, lubo non ambigimus, że ordines regni, tanquam in negotio, Rem Publicam perimente, wszyskło to, cokolwiek salua Re Publica potym tractowano bydź może, w reces puściwszy, ante omnia securitatem Rei Publicae et instantaneam defensionis rationem wezmą przed się. Jednak, yż potissimum kraiom naszym na tym tractamencie należy, przelę, specialiter Ich Mościom Panom posłom naszym, zlecamy, aby, do żadney rzeczy nie przystępując, obronę traclowali, w kturey matery daiemy Ich Mościom Panom posłom naszym, facultatem et optionem cum his senciendi consiliis, kture przedzy, zręczny y mocny będą się zdały oyczysznie succurrere. Non abnugimus, aby y summy in fidem Rei Publicae, iako o tym extant in volumine legum exempla, zaciagnione były, y cóżkolwiek sano consilio ku

obronie oyczyzny może się, zdrową radą, postanowić, ratum habebimus; to jednak specialiter przestrzegszy, w czym Ich Mościów Panów posłów naszych sive fraterna obliguiemy, aby na woiewodstwo nasze żadnego ciężaru nie wnosili: wszak, w oczach wszystkiej korony, że y pod ten czas, gdy te consilia odprawuiemy, iużeśmy od fortun naszych odpadli, domy nasze porzucać, uwożąc cara pignora w bezpieczniejsze kąty, musieliszy. Więc constat ordinibus regni, iako, przez te krwawych kanałów czasy, o nas wszyskie opierały się fluctus, gdy nie tylko ręka nieprzyjacielska, ogniem y mieczem, longe lateque, nas znoсиła, ale też własny żołnierz swóy, a tym barzey narodu Niemieckiego gwardya, funditus ruinowali nas, przed którymi y domy nasze szlacheckie, propler solutam disciplinam militiae, nie byli bezpieczne. Dałby był Pan Bóg, aby seym przeszły, z którego salus Rei Publicae dependedebat, zgodnie stanął, czego iż iniqitas temporum et fata, quod absit, interitum minantia, zayrząły; któžkolwiek funesisti istius przeciwko własney matee piaculi nayduie się przyczyną, onemu vindex rependet Deus et tarditatem poene grauitate compensabit. Interim, woiewodstwu naszemu iustructyą, na przeszły seym rozerwany Ich Mościom Panom posłom dana, reassumować zdało się, iakoż one in toto reassumuiemy, zlecając Ich Mościom Panom posłom naszym, aby te wszystkie publica et priuata desideria, w tamtej instructie wyrażonę, także consolationes bene meritorum, a osobliwie obostrzenie prawa disciplinae militaris, tractowali. Vim patitur sprawiedliwość, gdy decreta trybunalskie, tak wielą praw uprzyuileiowanę, nowemi inuen-

cyami na seym zaciągaią, in dubium vocią, exequucye ich hamuią, legitime conuictos infames banitos subtrahunt exequutioni, nowym y niedawnym przykładem subtelney Minerwy reiecty iakieś cum suspensionibus processum et exequutionum wynayduią, włożywszy ieszcze na samegoż iurevictora honoris penam, aby własne sprawy swoiey nie popirał, skąd iuż, sublata iustitia, tribunalskie fundamenta, libertatis nostrae tessera, iawnie petuntur. Przeto, non indignum Res Publica cura sua putabit zabieżeć takim sposobem, iakoby na początku seymu od Jego Królewskiej Mości, pana naszego miłościwego, na instantią izby poselsky, nastąpiła declaratia, aby spraw takowych, sub poena honoris et capitis, nikt podnosić y iurysta onych traktować nie ważył się. A potym, z tegoż seymu, prawo nowe Ich Mość Panowie posłowie przynieść nam miały, aby decreta trybunalskie nie były inquietowane, contra se ius (*secus?*) facientes, poena iuż nie centum marcarum, ale grauior, tak na iurysty, iako y na princypały, założona była, y takie suspensy aby zniesionę były. Bracia nasi, Urodzeni Ich Mość Panowie: Roman Zahorowski, stolnik Czernihowsky, rotmistrz Jego Królewskiej Mości, Łukasz Hulewicz, starosta Dzwinogrodzky, rotmistrz Jego Królewskiej Mości, Daniel Puzowski, Potocki, rotmistrz Jego Królewskiej Mości, z młodych lat swoich arma pro Re Publica podniosszy, onę nieustajnie dźwigają, żadney prawie wieku swego do przysługi oyczynie nie opuściwszy occazy, nie tylko z uymą, ale z ruiną fortun swoich, iakoż y teraz w teyże persistunt usłudzę, krwie y reszty dostatków swoich ochotnie, za całość Rzeczy Pospolitey, nie litując; a że, dotyczezas,

z szafarnie praemiorum, żadna ich nie doszła consolatia, a interest oyczyznie bene meritos praemiari: tedy instabunt Ich Mość Panowie posłowie nasi, iakoby takowe pomienionych bracy naszych merita szczodrobliwą Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego łaską wsparcie y consolowané zostały. Którą naszą instructią, zgodnie concludowaną, Jego Mości Panu marszałkowi koła naszego podpisać y do act podać zleciliśmy. Działo się we Włodzimirzu, dnia iedenastego iuny, roku Pańskiego tysiąc szećset piędzieśiat wtórego.

У тое инъструкціи цодъписъ руки его милости пана marshal'ковоє тыми словы:

Stanisław Kazimierz Bieniewsky, sekretarz Królewskiey Mości, pisarz grodzky Łucky, marszałek koła rycerskiego, manu propria.

А такъ я намесъникъ тую инъструкцію, яко есть поданая, слово до слова, до книгъ въписанти казалемъ, и есть вписаная.

Книга гродская Владимирская 1652 года, листъ 645.

XXXVIII.

Інструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, огправленнымъ на Брестскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о благосостояніи государства. Просьба объ увольненіи крестьянъ помѣщичьихъ отъ податей и сборовъ. Жалобы на опустошеніе помѣщичьихъ имѣній отъ Козацкаго и Польскаго войска. О собираніи подымнаго сбора въ воеводствѣ Волынскомъ и другихъ средствахъ къ увеличенію государственныхъ доходовъ. Просьба о непремѣнномъ исполненіи законовъ и поддержаніи воинской дисциплины. Объ утвержденіи депутатовъ Волынскихъ, избранныхъ для засѣданія въ трибуналъскомъ судѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ освобожденіи города Луцка отъ военного постоея. 1653 марта 8.

Року тисеча шестсотъ п'ятдесятъ третего, месеца марта, осьмого дня.

Передъ урядомъ и актами нинешнimi кгородскими, въ замъку его королевское милости Луцъкомъ, передо мною Гиеронимомъ Шалайскимъ, бургграфомъ Луцъкомъ, персоналітеръ становши велможный его милость панъ Янъ

зъ Высокого на Кашовкгороде Кашевъский, староста С chir-
чевъский, мечтникъ и великорядца Волынъский, маршалокъ
кона рыцерского, для вписаня до книгъ нинешънихъ кгород-
скихъ Луцъкихъ подаль инъструкцію одъ всихъ ихъ
милостей, пановъ обывателевъ воеводства Волынъского,
на сеймикъ, дня нинешънего, осмого марта, въ Луцъку
одправуючиисе, згromажоныхъ, съ подпомъ руки своеи
а съ приписаньемъ двохъ паракграфовъ, ихъ милости, пан-
омъ посломъ, нижей менovanымъ, на сеймъ, близко при-
падаючий, даную, яко о томъ тая инъструкція ширей въ
собе маеть, просячи, абы прината и до книгъ уписана
была, которую я урядъ, до книгъ прийумочи, читалемъ,
и такъ се въ собе писомъ Полскимъ писаная маеть:

My rady, xiążeta, dignitarze, urzędnicy y wszyskto rycerstwo, obywatele woiewodstwa Wołyńskiego, na seymik w Łucku, pro die octaua marcy anni praesentis, zgromadzeni, zgodnie y iednostaynie z pośrzdoku siebie uprosilichmy bracią nasze: Wielmożnego Jego Mości Pana Andrzeja z Szpanowa Czaplicza, staroste Horodelskiego, Jego Mości Pana Wacława na Koniuchach Hulewicza, podsędka Łuckiego, Jego Mości Pana Szczęsnego Żbożnego Łayszewskiego, podsędka Sochaczewskiego, podstarościego Łuckiego, Jego Mości Pana Thomasza Kozike, podstolego Wołyńskiego, Jego Mości Pana Jana z Wysokiego Kaszewskiego, staroste Sczerczewskiego, wielkorządce y miecznika ziem Wołyńskich a nę ten czas koła naszego directora, y Jego Mości Pana Stanisława Kazimierza Bieniewskiego, pisarza grodzkiego Łuckiego, sekretarza Jego Królewskiey Mości,

aby na seymie przyszłym, na dzień dwudziesty czwarty
marcy, w Brzyściu Litewskim przypadającym, functią po-
selską od nas odprawili. A naprzód, imieniem woiewod-
stwa naszego, Jego Królewskiey Mości, panu naszemu mi-
łośćciwemu, podziękować Ich Mość maią, iż, pro solita cle-
mentia et paterna erga Rem Publicam cura et solicitudine,
integritatem oyczynny naszej zruinowanej obmyśliwać rączy,
longeuam uitam, aeternam gloriam et immortales triumphos
od nas, iako wiernych poddanych, Jego Królewskiey Mości
życząc, y, aby afflictissimam patriae nostrae conditionem,
sanis consiliis et vindice dextera, feliciter ad pristinum
statum reintegrować racył, uprzemysie winszując; do czego
aby tym snadniejszy przystemp desideria Jego Królewskiey
Mości, pana naszego miłościwego, miały y ardentissimum
in Rem Publicam cor Jego Królewskiey Mości felicem
mogli sortiri euentum, znosząc sie cum ordinibus regni;
Ich Mość Panowie posłowie nasi promouere maią, pro
candore in Rem Publicam suo, consiliis suis proudendo,
ne quid Res Publica detrimenti patiatur. Iż iednak, z
woli Pana Naywysszego, my, iako vicini ściany rebellizan-
tów, przez te pięć lat, tak od poganskich, iako y od ko-
zackich woysk, ieszechmy funditus znisczeni, tak, że gdzie
przedtym miasta y włości bywali, teraz infelix lolium et
steriles dominantur auenae; starać sie o to Ich Mość Pa-
nowie posłowie nasi maią, aby podatkami y contribuciemi
poddanych naszych nie onerowali, którzy nie telko co żo-
żyć na podatki, ale y żywić sie nie mają czym, odpadzsy
ab agricultura przez odebranie wszylkich zbiorów y do-
bytków swoich, y nie telko przez wojne, ale y przez za-

raze morowego powietrza, ad paucos tak będąc redacti,
 że mieyscami paenitus pustynią maiętności nasze stoią,
 mieyscami po kilku chłopach a naywięcej kilkunastu, gdzie
 przedtym stami albo tysiącami liczyli sie, ledwie sie ich
 zawadza, tak, że my obywatele, ad extremam redacti pau-
 pertatem, y siebie y poddanych swoich, proprio sumptu
 et sudore exēcendo agriculturam, zaszczycać musiemy. Po-
 mogli nam do ostatniewo wojewodstwa zguby prześcia usta-
 wieczne woysk Rzeczy Pospolitey y obozy gęste in visce-
 ribus kraiów naszych, pod Sokalem, Zaślawiem, Zbarażem,
 a osobliwie pod Beresteczkiem walna trzech narodów, in
 summa potentia zgromadzonych, concurrentia; pod który
 czas, czego żołnirz Rzeczy Pospolitey z maiętności y dwo-
 rów naszych nie wybrał, poszło to w korzyść nieprzyja-
 cielowi, który popieliska nam telko y ostatniewo zguby osta-
 will vestigia. A ieśli w wojewodstwie naszym naydował
 się kącik iaky, że, z osobliwcy łaski Bożey, albo dla od-
 ległości mieysca, albo propter commodam miedzy błotami,
 lasami positionem, zachowawszy cokolwiek poddanych, zruin-
 nowane ratować mógł fortuny; to terazniejsze pod Kowlem
 hiberna Rzeczy Pospolitey woyska in summa, iako to, nie
 płaconego woyska licentia, gęstemi przechodami, y stanowiskami,
 y wybieraniem niezwyczajnym w dobrach szla-
 checkich stacy, y gwałtownym zabiraniem y gumien y by-
 deł, nie telko poddanych naszych, ale y naszych własnych,
 z gruntu desolauerunt, że in solo patrio patriam nam quae-
 rere przychodzi, y nie telko ex maerore summo, ale też
 per aegestatem summam, contabescere. Opowiedziawszy
 tedy Ich Mość Panowie posłowie nasi Jego 臣民 Królewskiey

Mości y wszystkieu Rzeczy Pospolitey tantas calamitates woiewodstwa naszego, przyczyny sie dowiedzić maią, quid meruimus Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, że tantum onus nobis impositum, cui ferendo anichmy byli pares, anichmy dali żadney do tak ciężkiego z nami obęścia okaziey; upraszać przytem maią, aby szkody te, od woysk Rzeczy Pospolitey różnemi czasy woiewodstwu naszemu uczynione, quantotius (*sic*) od Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey nagrodzone byli, y my, na zapłate wojiska, która aby doszła iako nayprędzy, życzymy, abychmy, propter impossibilitatem et aegestatem summam, ad contributiones nouas nie byli pociągani. Więc, że ultra mentem Ich Mościów Panów posłów naszych, iako nam relacią dali Ich Mość y protestacją zaniesioną elucidowali, na blisko przeszły seymie, zaciagnione są na nas podatki takie, którym impares sunt oddani nasi; starać sie Ich Mość Panowie posłowie mają y prosić o to pokornie Jego Królewskiey Mości, pana naszego, y Rzeczy Pospolitey, abychmy byli od nich uwolnieni y, w nagrode szkód naszych, abychmy ad coequationem cum Re Publica nie byli pociągani. Jednakże, chcąc uprzemy nasz candor utrapioney oświadczenie oyczynie, declaruiemy Rei Publicae mentem nostram przez Ich Mościów Panów posłów naszych, iż te poborów dziesięć, które na przeszły seymie Ich Mość Panowie posłowie nasi pozwolili, lubo funditus zniessionym uix et aegre toleranda, pozwolilichmy, ad quorum proportionem podymne iedno na seymiku Turzyskim uchwalilichmy, a na residuum, inhaerendo tamtemu seymikowi, na ten czas iescze dwoie podymne uchwalamy, saluis ab-

iuratis desolatorum et desertorum; do którego wybierania podymnego obralichmy s pośrodku siebie Jego Mości Pana Piotra Zykowicza Kniazkiego, sędziego grodzkiego Włodzimirskego, horodniczego Łuckiego, brata naszego, który funcją swoje fideliter ma odprawić, sub augore eiusdem iuramenti, semel iuż przez pomienionego Jego Mości Pana poborce w Turzysku praestiti. Czas wybierania tego dwojga podymnego ma sie poczynać w Łucku dwudziestego czwartego dnia marcy, a kączyć sie na dzień trzynasty kwietnia, to iest na samą Wielkonoc, według kalendarza nowego. A kiedy w tym czasie nie oddał, tedy iuż cum pœnis, in iure sanctis, Jego Mości Panu poborce powinien będzie oddawać; a te podymne wybierać Jego Mość Pan poborca ma według quitów swoich przeszłych, saluis abiuralis, iako sie wyżej mianowało. A że Żydzi, którzy ad hanc contributionem aequaliter, tak do oddania jednego podymnego na seymiku Turzyskim, iako y znów dwojga, na seymiku terazniejszym uchwalonych, należą; od których Pan poborca nasz nie może żadnym wybierać sposobem, według starych quitów, a to dlatego, że iedni, podeczas tego zamieszania y srogich woien, wygineli, miasta y domy zniesione, insze popalone, w których Żydzi mieszkali, drudzy zasie, tempore grassantis paestis, wymarli, insi zaś w rózne woiewodstwa y ziemie rozeszli, z których contribucia Rzeczy Pospolitey taka, iaka przedtym bywała, iuż żadną miarą być nie może: przetoż, kiedy sie znajdują Żydzi, powinni dać te podatki z domów swoich, a przy tym przysiąc na rodę, iako więcy w tym mieście domów Żydowskich nie masz, z którychby contribucia Rzeczy Po-

spolitey mogła być wyciągniona, ieno s tych domów, s których ad praesens daią, a gdzie nie masz Źyda, tam, ktkolwiek sie znayduie z chrześcian, powinien eiurare. Prosić y o to Ich Mość Panowie posłowie nasi będą, aby chmy, przykładem inszych woiewódstw Ukrainnych: Kiiowskiego, Brasławskiego, Czernihowskiego, od dalszych cięzarów Rei Publicae, do których, secundum consensum ordinum, Ich Mość Panowie posłowie nasi mają cum suo sie przykładać sentire, uwolnieni byli; gdyż iestechmy in possesione dóbr naszych, iednak ta iest imaginaria, y umbram telko majątkości naszych possidemus, nec siquidem tuti, dla ustawicznego od woysk przechodzących Rzeczy Pospolitey impedimentu y oppressiey codzienney, y w naszych majątkościach szlacheckich stanowisk niezwyczaynych. Pozwala y tego woiewodstwo nasze, aby moribus antiquis stet Res Publica w oddawaniu do skarbu Rzeczy Pospolitey podatków wszelakich, y samo tego doświadczywszy, że ubi multitudo, ibi confusio; w czym do zgody woiewódstw inszych referować sie mają, hoc iednak praecauto, aby porborcowie bene possesionati et iurati byli podawani, y depectacie ich aby byli zniesione y constitucią ocircelowane. Jeśliby też Rzecz Pospolita cheiała inire media iakie do ratunku Rzeczy Pospolitey przez przedkie nabycwanie pieniędzy, co y przedtym w oczyźnie naszej bywało, lubo przez zastawe, albo sum wniesienie na dobra Rzeczy Pospolitey, quod factum za Zygmunta Augusta świętey pamięci, lubo ich pożyczczenie ad fidem Rei Publicae, albo qualicunque alio modo; accordować desideria nostra z wolą Rzeczy Pospolitey będą, a przy rachunkach expensy, con-

tribucy y prowentów Rzeczy Pospolitey różnych, które są ordinowane s przeszłego seymu na zapłate woysk Rzeczy Pospolitey, domawiać sie mają y crescenty, która z minice ad aerarium Rei Publicae miała należeć. Y to promovere Ich Mość Panowie posłowie nasi mają, aby leges patriae y constitutiones przeszłego seymu, świeżo uchwalone, do execuciey przychodzili swoiey y sarlae teclae (*sic*) zostawali, y prosić o intercessią będą do Ich Mościów Panów wodzów woysk Rzeczy Pospolitey, aby, iako patriae communis ciues, ex quorum consiliis fortuna Rei Publicae dependet, disciplinam militarem, według praw, opisanych zdawna et nouella constitutione reassumowanych, exactissime exerceant; czemu hactenus non est satisfactum. A iż, dla zarazy powietrza morowego, różne electie deputatów Wołyńskich nastompili, których trybunał nie acordował Piotrkowski, a nouissima tandem electio na seymiku w Turzysku, za uniuersalem Jego Królewskiey Mości, odprawiła sie; abychmy iakiego nie mieli w tym mancamentu, ponieważ woiewodstwa naszego Wołyńskiego nastempią sądy, starać sie Ich Mość Panowie posłowie nasi pilnie mają, aby ta electia constitucią była approbowana, a in quantumby staraniem Ich Mościów to stanąć nie mogło, aby na seymiku relacialnym insza naznaczona nam była. Wysokie w ojczyźnie zaslugi Jaśnie Oświeconego księcia Jego Mości Albrechta Stanisława na Nieświeżu y Olyce Radziwiła, kanclerza wielkiego księstwa Litewskiego, Pińskiego, Groiewskiego, Tucholskiego, Kowieńskiego, Gieranowskiego etc. starosty, merentur omnem nie telko u Jego Królewskiey Mości gratitudinem, ale też y u caley Rzeczy

Pospolitey, zdrowego przezoru, aby tam eximia ku oyczyznie merita do dalszey Rzeczy Pospolitey przysługi pałaające xięcia Jego Mości pobudzały serce. Nie może y woiewodstwo zapomnieć nasze specialiter in rem suam oświadczonego xięcia Jego Mości affectu, gdy, proprio sumptu, podczas expediciey Beresteckiey, kilkaset człowieka na obronne Ołyckiey fortecy trzymając, nie dla włości swoich echrony, iuż przez nieprzyaciela funditus zniesionych, iako dla zasczycenia całości braci, do fortecy tamecznej cum charissimis pignoribus et supplectili omni zgromadzonych, oświadczył miłość gorliwą do zatrzymania całości oyczyzny, a, loco gratitudinis, eadem, włość xięcia Jego Mości, która y nasze majątkości, przez żołnierza Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, contra omne fas insolescentis, dotkneła calamitas: przeto Panowie posłowie nasi supplikować maiestatowi Jego Królewskiey Mości będą, aby xięciu Jego Mości, za wysokie merita y podięte dañna, solacium obmyszalone było Indefessus labor, z uymą zdrowia, z utratą wielką substanciey y dostatków, przez ten wszystek czas intestini belli. Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Adama z Brusilowa Kisiela, woiewody y generała Kiiowskiego, Czerkaskiego, Bohuślawskiego, Nossowskiego, Humackiego etc. starosty, w oczach iest totius Rei Publicae; wiadome y podczas comissiey pod Białocerkwią utraty: na co aby Jego Królewska Mość, pan nasz miłościwy, wzgląd y oycowskie mieć baczenie raczył, solicite Ich Mość Panowie posłowie nasi starać sie będą. Wysokie merita Wielmożnego Jego Mości Pana Alexandra Celnera, kasztelana Halickiego, rothmistrza Jego Królewskiey Mości,

który, z młodości lat swoich, z kosztem wielkim y odwagą znaczną zdrowia swego, nie absentując sie od wojska, całość Rzeczy Pospolitey piastując, wszystkiey Rzeczy Pospolitey są dobrze wiadome: a że dotąd żadna nie połkała gratitudo Jego Mości, instare Ich Mośc Panowie posłowie nasi mają, aby virtutis et meritorum suorum odniósł, z łaski Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, mercedem. Iterowac przytem mają Ich Mośc Panowie posłowie nasi iuż na dwóch seymach wniesioną przedtym instancią za Wielmożnym Jego Mością Panem Władysławem z Leszna Lesczyńskim, podkomorzym Brzyskim, Dubińskim etc. starostą, y usilnic, imieniem województwa naszego, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, prosić, aby, za zniesienie Beresteckich y Strzemieleckich włości swoich przez postanowienie obozem wojsk Rzeczy Pospolitey, nieodwłoczną odniósł recompensam. A iż tym podobne desolacie bracia nasza dobrze oyczynie iż sago et toga zasłużeni: Jego Mość Pan Andrzej z Szpanowa Czaplicz, starosta Horodelsky, Jego Mość Pan Roman Zahorowski, stolnik Czerniowski, Jego Mość Pan Szczęsny z Łoszny Łayszewski, podsędek Sochaczewski y director na ten czas koła naszego, Jego Mość Pan Jan Kaszewski, starosta Szczerczewski, ponieśli; upraszać Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, Ich Mośc Panowie posłowie nasi mają, aby pańskiim okiem afflictioni ich miłościwie subuenire raczyll. Jego Mość Pan chorąży Czerniowski, brat nasz, Jego Mość Pan Gabriel z Wołutina Hulewicz, communibus aduersac fortunae expeditus telis, specialem od nieprzyjaciela koronnego poniósł dōbr

swoich iacturam, kiedy, in contigitate Beresteczka maiętności swoie mając, ultimum w nich, y przez żołnirza y przez nieprzyaciela, zastał extermínium: przeto, aby osobiłową od Jego Królewskiej Mości, według pańskiey iego miłościwey obietnicy, był exceptus clementią, instare Ich Mość Panowie posłowie diligentissime mają. Palet y to nam wszylkim manifeste, in quanta deuenimus tempora y iakie praessuras et calamitates, nie telko przez nieprzyaciela krzyża świętego y rebellię chłopską, ale też y wojsko Jego Królewskiej Mości, ustawicznie przechodzące, ponosimy; którzy nie telko non parcunt ubogich poddauych naszych chudobom, ale też y my sami w domach swoich, we zdrowiach y substancialach naszych, securi zostawać nie możemy; na czym ieszcze mało mając, w ostatku, ad instar nieprzyaciela krzyża świętego, ogniem chudoby nasze znoszo, iako świeżo przeszłego czasu Urodzonemu Jego Mości Panu Stanisławowi Korczmińskiemu, sędziemu ziemsckiemu Włodzimirskiemu, bratu naszemu, który żadney w usłudze Rzeczy Pospolitey, y zdrowiem y substancią swoją służąc, nie opuścił okaziey, chorągwie różne wniwecz spustoszywszy a prawie funditus znioszy Maiętności, naostatek miasto Kryłów y młyny, które sześć tysięcy na rok arendy czynili, y wieś Prosowicze chorągwie cudzoziemskie ogniem z gruntu znieśli y spalili: zaczym, zlecamy to Ich Mościom Panom posłom naszym, aby starali sie o to, iakoby Jego Mość Pan sędzia, względem tak znacznego znisczenia y spustoszenia dóbr swoich, gratitudinem od Jego Królewskiej Mości, Pana naszego miłościwego, odniósł; a respectem spalenia y zniesienia ogniem Kryłowa, aby liberta-

tionem do czasu jakiego ab oneribus Rei Publicae per
 constitutionem otrzymała. Wnosiło woiewodstwo nasze y
 woysko Jego Królewskiey Mości iuż po dwakroć proźbe
 swoie do Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey za
 bratem naszym, Jego Mością Panem Łukaszem Hulewiczem,
 starostą Zwinogrodzkim, rothmistrzem Jego Królewskiey
 Mości, który, na comissią do Białej Cerkwi z Ich Mość
 Pany comissarzami, z chorągwią swoją, sam telko wypra-
 wiony y zcompanią swoją wszystką poniósł szkode taką,
 że zgoła od wszystkiego odpadli: upraszać Jego Królew-
 skiey Mości, Pana naszego miłościwego, aby, ex munifi-
 centia regia, tak samemu rothmistrzowi, iako y companiey
 iego, tractament z skarbu Rzeczy Pospolitey obmyślić ra-
 czył, według ofiarowaney na przeszłym seymie obietnice
 swoicy. Jego Mość Pan Stephan Chrynický, paborca Wo-
 lyński, brat nasz na przeszły trybunał Radomski, według
 constituciey, nie mógł cum defensis ziachać, s tey okaziey,
 że Jego Mość Pan Ochłopowski, skarbnik Wołyński, te
 wszystkie defensa Pana Chrynickiego powierzone miawszy
 u siebie na otrzymanie od skarbu quitu generalnego, iako
 y atestacją swoją declarowały tenże Jego Mość Pan skarbnik,
 że, podezas woyska naszego zniesionego pod Batohem, ~~o~~
 wszystkie sprawy Pana Chrynickiego w zamku Uchańskim
 zostawił, oddać ich pro tempore nie mógł, ponieważ ~~ipso~~
 stis, w Uchaniach grassującą, odszukać ich ~~na~~ nie pozwoliła. In
 quantum tedy w Radomiu condemnata ~~in~~ contumaciam
 otrzymana na Panu Chrynickim zostaje, instare Ich Mość
 Panowie posłowie mają, aby zniesiona była, za satisfactią
 y oddaniem reszty, według ~~całunkiey~~ Jego Mości Pana

Pulkowskiego, pisarza skarbowego, który declarował, wiele debetur od Pana Chrynickiego skarbowi, przy której calculacjey aby zachowany był Jego Mość Pan Chrynicki, instare, ponieważ o to protestacia succollectora iego zaszła, iż, odebrawszy Jego Mość Pan pisarz skarbowy calculacją zupełną, wziawszy regestra y wszylkie rachunki, na to quitu dać nie chciał; co wszystko w sądzie terazniejszym, laudo w Turzysku postanowionym na retentory, że tamże był citatus Pan Chrynicki, iuramento comprobauit, ad decretum latum. Solarium w skarbie, według laudum, aby temuż Panu Chrynickiemu przyjęte było, starać się Ich Mość Panowie posłowie będą. Także za Jego Mością kniaziem Wasilim Masalskim gorącą instancią wniesć mają Ich Mość Panowie posłowie nasi, aby proces, którym go in contumaciam onerował trybunał Radomsky, był annihilowany; gdyż on, prohibitus laudo nostro, u Żydów podygnnego nie wybierał, poboreą będąc, a teraz go też brać nie może, ponieważ y przez zaraze morowego powietrza Żydzi zniszczeni y in paucissimo znayduią sie w woiewodstwie naszym numero. Temuż aby zwyczajne solarium przyjęte było, Ich Mość Panowie posłowie nasi serio postarają się. Jego Mość Pan Marek Lubieniecky, dzierżawca Berestecky, brat nasz, dawszy summe wielką na Beresteczkę y wszylkie substancią swoie na to żoływszy, przez gruntowne zniesienie włości Beresteckich, podczas pospolitego ruszenia, gdzie woyska, y przodkom naszym niewidane, in numerosissimo ściągały się numero, odpadł od wszystkich dostatków swoich y extremam z domowemi swemi pæsus est ruinam: o commiseracją Jego Królewskiej Mości y Rzeczy Pospolitey

upraszać submissę y o porażowanie iego. Jego Mości Pana Konstantego Czerniewskiego, brata naszego, mœuet nas wszelkich calamitas, który, z miłości ku Rzeczy Pospolitey, nie wziowski nie na zaciąg z skarbu coronnego, sumptu proprio zaciągnął pod swoie chorągiew sto koni po Ko-
zacku, którzy, iako y wszyscy, wictum w ciągnienniu do boku Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, pod Sokalem z wojskiem stojącego, idąc, zaciągali, y o to nie na companią, ale na samego Jego Mości Pana Czer-
niewskiego, Jego Mość Pan Źylkiewicz, instigator corouny, nastompiwszy, podał go na delacie na seymie, rozerwanym
in anno tysiąc sześćset h piędzieśiat wtórym. A że stanęła infamia na nim, supplikowaé Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości et ad ordines regni będą, aby Jego Mość Pan Konstanti Czerniewsky pristino honori mógł restitui; ponieważ nie za swoie, ale za companiey swoiej delicta, hacc et tanta passus. Jego Mość Pan Szandrowski, wielą odwag wojsku znaiomy, nakryty iest poena infamiae: o subleuatią bene merito ciui Ich Mość Panowie posłowie nasi solicitare ordines regni pilnie mają. Należy y to ad prosequutionem woyny, aby osoby, które hoc meruerunt dzielnością swoją, ad iura nobilitatis przypuszczone byli. A że Panowie Jarosz, Jeremiasz y Miko-
łaj Necewiczowie, bracia rodzeni, z matki xieźny Rużyńskiey spłodzeni, do królewstwa tego przyszli wlenczas, gdy dziad ich w Połocku, za świętey pamięci króla Stephanu, z helmanem Moskiewskim, kniaziem Krupskim (*Kurbskim?*), między bojarskimi dziećmi, y səm bojarskim synem będąc, wzięty, wolał to sobie obrać, że secutus uictorem et arma

uictricia corony Polskicy, niżeli wracać sie do carstwa Moskiewskiego, y tu zaszedszy, iako sam szabłą nabywał chleba, to tractując, co rycerskiemu należało człowiekowi, tak y potomków swoich wiódł do tego, aby tymże parali sie dziełem; iakoż pomienieni Panowie Necewiczowie y u postronnych panów, extra regnum, na sławe corony tey zarabiali y teraz w woysku pod chorągwiami ludzi wielkich służą, iako to: pod chorągwiami Jego Mości Pana Sapichi, pisarza polnego koronnego, y Jego Mości Pana Machowskiego; a że z matki swoiej, xiężny Rużyńskiey, zasięgli z domami starożytnymi pokrewności w woiewodztwie naszym, wniossy pokorną za niemi instancią, Ich Mość Panowie posłowie nasi do Jego Królewskiey Mości et ad ordines regni, aby indigenat, iako boiarska progenes, ex clementia Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, otrzymaće na tym seymie mogli, za którymby ochotnie iescze służyli Rzeczy Pospolitey. Do tychże kleynotów nobilitatis instancią wniosą za Panem Thomaszem Rudnickim, towarzyszem chorągwie Jego Mości Pana Hulewicza, starosty Zwinogrodzkiego, aby był przypuszczony; ponieważ y pod Zbarażem w obleżeniu y w inszych różnych expediciach, pod tąż Jego Mości Pana starosty Zwinogrodzkiego chorągwią militando, szwanków niemało odniósł, y nadkaleczony, Jego Królewskiey Mości et ordinum Rei Publicae łaski zagrzaný ten żołnierz będzie ad maiora audendi przeciwko nieprzyjacielom tey corony. Vim patitur woiewodstwo nasze Wołyńskie, iż, dla srogiego spustoszenia y zruinowania miasta Łucka, podczas sądów y ziazdów gęstych, sub dio expediować negotia swe musi;

bo y obywatełów Łuckich paucitas pomieścić przyjezdżających nie może, y usławiczne przejścia y stanowiska żołnierskie commoditatem wszelaką znoszą: zaczym, wkładamy to na Ich Mościów Panów posłów naszych, aby o libertacią miasta Łucka solicite starali sie. Co wspaniole candori Ich Mościów Panów posłów naszych zleciwszy, obligując Ich Mościów fide, honore et conscientia, upewniaamy sie, że, pro solito Ich Mościów erga Rem Publicam amore et fraterna przeciwko woiewodstwu naszemu charitate, exequi zechią, to, ante omnia, tractując, żeby afflictis rebus patriae, który charitas omnes in se charitates in se una complectitur, mederi iako naylepiey mogło. Datum w Łucku, dnia ósmego marca, roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzeciego.

У тое инъструкціи цописъ его милости пана маршалка тими словы:

Jan z Wysokiego Kaszewski, starosta Sczerczewski, wielkorządca y miecznik ziem Wołyńskich, marszałek koła rycerskiego.

Котораяжъ то инъструкция, за поданьемъ и прозбою вышъ менованос особы а за принятъемъ моимъ урядовымъ, до книгъ есть уписана.

Книга гродская Луцкал 1655 года, листъ 216 — 225.

XXXIX.

Инструкція дворянства воеводствъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности и желаніе побѣды королю. Сожалѣніе о неуспѣшномъ наборѣ войска и неплатежѣ ему жалованья. Жалоба на опустошеніе дворянскихъ имѣній, изображеніе бѣдствій, претерпѣваемыхъ помѣщиками, и опасностей, угрожающихъ государству. Средства для защиты отъ непріятеля и просьба о спасеніи дворянъ отъ окончательного разоренія. 1653 марта 8.

Року тисеча шестсотъ пятисяятъ третого , месца
марца, осмого дня.

На вряле кгrodскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо юною Станиславомъ Лыховъскимъ, бургграфомъ замку Володимерского, и книгами нинешними кгродскими старостинъскими, становни очевисто уроженые ихъ милость, папове Янъ Кренътовъский, ловчий Кіевъский, маршалокъ кола рицерского воеводства Кіевъского, Петръ Домбровъский, скарбникъ Галицкий, маршалокъ кола рицерского воеводства Браславъского,

Стефанъ Иваницъкий, мечникъ Черниговъский, маршалокъ кола рицерскаго воеводства Черниговъскаго, инъструкцію зъ сеймиковъ своихъ, тутъ въ Володимери, въ церкви катедралной унияцкой, въ року теперешномъ, тисечашестсотъ пятыдесять третомъ, дня осмого марта, одправленыхъ, ихъ милости, паномъ посломъ, на сеймъ близко пришлый, одъ ихъ милости, пановъ обывателовъ тыхъже вышай речоныхъ воеводствъ, зъгодыне обранымъ, списанную и даную, для вписанія до книгъ нинешихъ кгородскихъ Володимерскихъ, подали такъ се въ собе мающую:

Instructia Wielmožnym y Urodzonym Ich Mościom Panom: z woiewodstwa Kiiowskiego Jerzemu na Horoszkach Niemiryczowi, podkomorzemu Kiiowskiemu, Alexandrowi Woroniczowi, cześnikowi Kiiowskiemu, y Bogusławowi Horaimowi; z woiewodstwa Brasławskiego Krzystofowi Kordyszowi, cześnikowi Brasławskiemu, Piotrowi Dąbrowskiemu, skarbnikowi Halickiemu, Carolowi Potockiemu, rotmistrowi Jego Królewskiey Mości, y Janowi Kopczyńskiemu; z woiewodstwa Czernihowskiego Danielowi na Nieświeżu Stempkowskemu, staroście Włodzimirskiemu, Władysławowi na Norzyńsku Niemiryczowi, staroście Owruckiemu, Jakubowi Woynie Orańskiemu, podsędkowi Czernihowskemu, y Adamowi z Burkat Burkackiemu, cześnikowi Czernihowskemu, posłom naszym na seym przyszły dwuniedzielny, dnia dwudziestego, miesiąca marca, roku terazniejszego tysiąc sześćset piędzieśiat trzeciego, w Brzyściu Litewskim przypadający, przez obywatelów Kiiowskiego, Brasławskiego y Czernihowskiego woiewódstw, od nieprzyjaciela in exilio

będących, do miasta Włodzimirza (ponieważ pomienione woiewodstwa in hostico zostaią), dnia ósmego, miesiąca marca, zgromadzonych, dana. Jako z szczęśliwego panowania Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, tak z oycowskiego de salute oyczynny et subleuanda nostra calamitate obmyślawania ciesząc się y pokornie dziękuiąc, exoramus supplices maiestat Bozky, aby długą fortunne Jego Królewskiey Mości panowanie wspierał wszechmocną ręką swoją a dał pod nogi wszystkich nieprzyjaciół: ten tedy affect nasz y wierne poddaństwo, ante omnia, Panowie posłowie naszi oddadzą Jego Królewskiey Mości; to zaś, co nam iest przełożono w instructiey Jego Królewskiey Mości, nie tylko s podziwieniem, ale z wielkim żalem naszym bydź declaruią sie. Z przeszłego seymu uchwalonego woyska liczba zaledwie in dimidium obruciła się, y temu icszece nie zapłacono; przez co Rzecz Pospolita zawiedziona, rei bene gerendae occasio upłynęła, pora do pokonania nieprzyjaciela albo armis ad iusta media pacis naklonienia ustompiła: ponieważ iuż z wiosną pogańskie nastempią posiłki, a my, utrapieni exules, wmiasto restitutiey do popielisk naszych, y tu na Wołyniu, co kolwiek kturemu ubogiego zostawało szpłachcia albo przytuliska u przyjaciół, przez żołnirza, pod Kowel zciągnionego y do tych czas, przeciwko prawom y wolnościom, w dziedzicznych dobrach naszych zostającego, tak fundytus zniesieni iesteśmy, że iuż do ostatniey zguby naszej desideratur nihil; cała zaś Rzecz Pospolita ad eadem przychodzi extrema, że wienksza potenga nieprzyjacielska iuż większego woyska a woysko większe maiorem neruum po-

trzebuie, a na to wszystką sporządzenie do naypirwszey trawy nie mamy, tylko kilka niedziel, w których y seym odprawić y rachunky y podatki y suplementa woysku stawić omnem res superat rationem. Ale nie dosyć na tym, arctitudinem temporis ponderare; ieżeli velle nostrum habet suum posse, trutinować potrzeba, et ex praeteritis futura metiri; gdy bowiem, propter deffectum pieniedzy, nie stanęło woysko w swym compucie, alterutrum bydź musi: albo zły szafunek podatków, albo, że iuż nie mogą sufficere przez zubożenie y zniszczanie włości, a wmiasto pieniedzy, przez zagęszczanie deserlatorum et desolatorum abiuraty; iakoż ohoie podobno contigit. Nie zawsze sie nam podobały skarbowe rationes, displicere pogotowiu muszą multiplicata entia szafarzów: przetoż to primum tak corrigerę życzymy, aby res, mutata in deterius, redeat ad sua principia, skarb skarbem niech będzie. y, moribus antiquis, niech exigit rationem Rzecz Pospolita u przysięgłych urzędników swoich. Ale, secundum, ieżeli z niedostatku te mancamenta nastompiły y woyska nie wypełnionej liczby, y belli non prosequuti, y zadłużenia się żołnierzowi, y przezeń naszey ruiny: tu iuż magis stupet, quam procedit ratio damni reparandi. Jeżeli bowiem przed prześcierem woyska teraznieyszego iuż nie wystarczała włość dyminuta podatkom, multo magis nunc desolata nie wystarczy, y ieżeli na mniejsze woysko nie mogli sufficere podatki, pogotowiu większemu na większą iuż potęge nieprzyacielską sufficere trudno, a tak większym woyskom za większe pieniadze iuż Rzeczy Pospolitey ubezpieczać y zawodzić rzecz iest niepodobna. Day Boże, abyśmy temu woysku, które

iest w służbie, y dług exoluere mogli, y daley czym płacić wystarczyli te podatki. Łanowy żołnierz rzecz iest dobra, ale rzecz nowa, ieszcze nie doświadczona; experiment iey non est huius arcti temporis, kiedy iuż na kuń potrzeba wsiadać; nagłe periculum nagłego ratunku potrzebuie, y ostatnie niebezpieczęstwo ostatniewy odwagi pospolitego ruszenia, y to tak prędko, tak skutecznie, iako sama requirit necesitas. Ten tedy iest sensus seymików woiewódstw naszych: co iest woyska pieniężnego, to w służbie zatrzymać y długi zapłacić, bo saltim na te połowice wystarczo podatki, za które miało bydź zupełne woysko, a więcej iuż nie zawodzić Rzeczy Pospolitey niepewnemi posiłkami, ale samym oraz wszystkiem wsiadać y oyczyszne ratować. Przypomnić sie y to musi, że iuż nie dosić iest mieć woysko y prędko y potenżnę, ale zaraz potrzeba mieć y prouiantem opatrzone; ponieważ iuż od Bugu aż do Dniepru niemal campus tylko, ubi fuit Illion, albo puste miasteczka y wsi, albo dzikie pola, y teraz ostatek woysko znosi; dostaie się iuż y dworom, y gumnom, y oboram, y szpiżarniom szlacheckim; tam od nieprzyjaciela, tu od swoich zgineliśmy: modus diversus, res una. Commisia z Szwedami iż procrastinatur, a woyska zmykaią się ku granicy, non susque deque habendum: quis sponsor, żeby zdraycami Rzeczy Pospolitey nie miały conspiratie iakiego effectu. Pod woyne Turecką, pierwey s tamteyże strony flamma proripuit; y teraz tedy, gdy tu wojna zacznie się w Ukrainie, żeby nas znowu a tergo nie chciano macać. Sufficere razem na wszystkie strony nieprzyjacielowi naywiększe nie mogą monarchie, ale w iedne

strone obracać arma et vires, a drugie uprążywać quibusuis rationibus et pactis zwłokę. Już tedy cały Rzeczy Pospolitey pericula y ratunek taki by mógł być, do propo-nowanych od Jego Królewskiey Mości punctów wyraziwszy, particularem calamitatem nostram, która nas premit, przy-pominamy, Jego Królewskiey Mości, pana naszego miło-ściewego, clementiam, oyczynny matki naszej pietatem, ieh Mościów braciey naszych wszystkich fraternam exposcimus compassionem. Lat cztery, nie przestając, żebrzemy miło-sierdzia, exules, a teraz, miasto poratowania, do ostatka iesteśmy zniszczeni y do takiego terminu przyszli, że y po nayszczęśliwszey victoriey (o którą Pana Boga prosimy), iuż żadney consolaties mieć nie możemy: bo iedne do-bra nasze zniósł nieprzyjaciel, drugie, czy to rerum disordo, czy taka pernitiosi intestini belli maniera, iako od pożaru, od swoichże wojsk spłyneli. Nouas ducere colonias futuri saeculi rzecz będzie na pustych gruntach posteritatis no-strae, gdy Pan Bóg przywruci prouintie nasze; my iuż miseri et afflicti irreparabile damnum nostrum mamy. Niech wspomni oyczyna, matka nasza, iakośmy ią piersiami swe-mi, pocztami, chorągwiami, pułkami zasłoniali, ochotnie służyli, iak wielu bracy naszej udzielaliśmy chleba, a te-raz cum pignoribus nostris lułamy się, frustum (*frustum?*) panis y biedney gospody, póki przydziemy do swego, do-prosić się nie możemy. Venit ad nos, że, in simili casu, po wzięciu Smoleńska, wielkie xięzstwo Litewskie bracy swoiej (którzy cnoty y wiary dotrzymali) nie dali żebrzeć: veniat ad posteritatem, że y my, s laż wiarą y enolą na-szą, in sinu patriae głowy nasze przykłonili, y nie chciano

nas deserere; albo, ponieważ Ich Mość Panowie bracia wielkiego księstwa Litewskiego na przeszłym seymie declarowali się nas wspierać, tedy Panowie posłowie nasi inibunt omnes rationes, aby iuż do nas absque iusto reclinatorio nie powracali, których teraz prożbą naszą, fide, honore et conscientijs obliguiemy. A gdyby do nas mieli powrucić, zaroniwszy to krwawe nasze desiderium, pro hostibus, nie za bracią naszą, mieć będziemy, gdzie, mendicatis suffragijs ubodzy bracia żywiąc się, czekając a nie mogą doczekać się consolatiej, nec per arma nec per media pacis restituimur ad propria, ani też doczekać się możemy opatrzenia y politowania. Według Pana Boga y iego sprawiedliwości świętey, według przysięgi, kiedy maiores nostri accesserunt do korony, ex vi et priuilegio incorporationum, nie mają nas Ich Mość deserere, ale iako unum corpus conseruare. To też co accessit ad calamitatem nostram, że y domy nasze, nie tylko dobra, od cudzoziemców aggrauowane, które na żadne uniwersał y Jego Mości Pana hetmanowe nic nie dbają y excipiują się, a nasz stan szlachecky cierpi praeiuditia wolności swoiej: prosić y przełożyć mają Panowie posłowie nasi, aby był namówiony sposób satisfactiej y exequutiej z zasług każdemu propter plenarium facultatem, aby wszyscy podlegali władzy hetmańskiey, ex instituto patriae, aby buława wielka wakującą oddana była. Desideria priuatne, lubo wielkie many y zachodzące prawa, wolności y swobody nasze, że sama natura seymu dwuniedzielnego, na samą obrone y woyny prosequutię złożonego, excludit, y salus ojczyzny potrzebuje tego, aby, iako nayprzedzey a nalepszym effectem,

ten seym był skończony; nie kładziemy w te instructią naszą, szczęśliwemu czasowi, sześniedzielnemu, da Pan Bóg, seymowi, poruczamy, a Panów послów naszych obliguiemy, aby też na żadne na tym seymie artykuły y desideria nie pozwalali, samę tylko obrone Rzeczy Pospolitey a conseruatią nas exulum tractowali. Petita za Jego Mością Panem hetmanem polnym koronnym, za Jego Mością Panem woiewodą Kiiowskim y chorągwią Jego Mości ludzież Jego Mości Pana Stephana Niemirycza, za Jego Mością Panem woiewodą Ruskim, za Jego Mością Panem woiewodą Czerniowskim, za Jego Mością Panem Kiiowskim, za Jego Mością Panem Brasławskim, za Jego Mością Panem chorążym koronnym, za Jego Mością Panem Puzowskim.

У той инъструкции подпись руко тыми словы:

Jan Krzentowsky, łowczy Kiiowski, marszałek koła rycerskiego woewodstwa Kiiowskiego, manu propria.

Piotr Dombrowsky, skarbnik Halicki, marszałek koła rycerskiego z woewodstwa Brasławskiego, manu propria.

Stephan Iwanicky, miecznik Czerniowsky, marszałek koła rycerskiego z woewodstwa Czerniowskiego.

Которая инъструкция, за поданемъ очевистымъ и прозбою вышъ менованихъ ихъ милости пановъ маршалковъ подаваючихъ, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешньыхъ есть въписана.

Книга гродская Владилірская 1655 года, листъ 582.

XL.

Інструкція дворянъ воеводствъ Кіевскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1654 году. О раздачѣ вакантныхъ должностей заслуженнымъ лицамъ. Изъявленіе благодарности королю за спасеніе отечества отъ непріятелей. Объ изслѣдованіи причинъ, по которымъ войско находится въ бѣдственномъ положеніи. Объ устройствѣ чужеземнаго войска, о содержаніи туземнаго войска и его устройствѣ. Дозволеніе всеобщаго ополченія. Мѣры къ прекращенію раздачи имѣній и другихъ наградъ за деньги. О раздачѣ имѣній въ пожизненное и ленное владѣніе, въ Черниговскомъ воеводствѣ. Объ укрѣпленіи Каменца Подольскаго и Смоленска. Объ утвержденіи правъ на имущество, принадлежащія дворянамъ. О неприниманіи Волоховъ въ военную службу. О раздачѣ замковъ и староствъ Українныхъ. Объ изъявленіи благодарности и награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. О возвращеніи имѣній Жидичинскому монастырю. 1653 декабря 31.

Року тисеча шестсотъ п'ятдесятъ четвертого , месеца генваря, второго дня.

На врале кгродскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо иною Станиславомъ Лы-

ховскимъ, бургграфиямъ замку Володимерскому, и книгами
нинешними кгородскими старостинскими, становши очевисто
урожоный его милость, панъ Янъ Пясочинский, подкомо-
рий Новогродской, маршалокъ кола рыцерского воевод-
ства Браславского, инструкцию згодную сеймиковъ, сеймъ,
близко пришлый, шестнеделный, попрежающихъ, тутъ въ
Володимери одправуючи се, обывателовъ воеводствъ:
Киевского, Браславского и Черниговского, именемъ сво-
имъ и другихъ ихъ милости, пановъ колеговъ своихъ,
маршалковъ кола рыцерского, Киевского и Черниговского
воеводствъ, для въписаня до книгъ нинешнихъ кгородскихъ
Володимерскихъ полагъ, такъ се въ собе мающую:

Instructia Ich Mościom Panom posłom woiewodztwa Kiiowskiego: Janowi Axakowi, stolnikowi, Janowi Proskurze, czesznikowi, Konstantemu Obodyńskiemu; z Braszawskiego woiewodztwa: Janowi Piasoczyńskiemu, podkomorzu Nowogrodka Siwierskiego, rotmistrzowi Jego Królewskiej Mości, Danielowi Zydkowiczowi, instigatorowi koronnemu, Stephanowi Piasoczyńskiemu, podstolemu Braszawskiemu, Seuerynowi Kleszczowskiemu; a z woiewodztwa Czernihowskiego (*sic*): Ludwikowi Woroszyłowi, podezszemu Kiiowskemu, Adamowi Birkackiemu, czesznikowi, Panu Stephanowi Iwanickiemu, miecznikowi, Panu Janowi Sobestianowiczowi, woyskiemu, urzędnikom ziemskim Czernihowskim, na seym walny koronny Warszawski, in anno millesimo sexcentesimo quinguagesimo quarto, pro die undecima februarij przypadajacy, od nas obywatelów wyżey mianowanych woiewództw, na seymik particularny, podług

szczególnego prawa pospolitego y uniuersałów Jego Królewskiey Mości, we Włodzimirzu, pro die vigesima prima mensis decembris, in anno praesenti, millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio zgromadzonych, dana. Naypierwey Panowie posłowie nasi, spółnie z inszemi caley Korony Pany posłami, upomnio sie rozdania bene de Re Publica meritissimae vacantei in genere wszystkich y tych, które by ktokolwiek cuiusuis status et praeminentie trzymał, quoecunque praetextu, także zniesienia incompatibilium, rachunków skarbowych exactam rationem, omnium senatus consultorum, commissiey Lwowskich, rellati, inszych. dosyć uczynienia prawu pospolitemu, które zaraz przy propozitiey, iako constitutia exiget, urgere zwykło. Buława wielka aby była oddana, instabunt Panowie posłowie, a to dla tym sposobnieyszei przez dwóch hetmanów obrony Rzeczy Pospolitey, y, dla lepszego rządu woyska w obozie, aby rząd wszystek y sądy przy hetmanie wielkim zostawali, tak iako zdawna bywali, y żołnierz powiatowy, ieżeli kiedy będzie, aby, tak iako pieniężny, zostawał pod władzą y iurisdictią wodza coronnego, etiam in praesentia principis. Expeditis et his similibus praeeminalibus, soleniter y z powinną wdzięcznością podziękuią Jego Królewskiey Mości, panu naszemu, za wszelakie odwagi, trudi y niebezpieczeństwa zdrowia y dostoieństwa iego państwowego dla Rzeczy Pospolitey, przez tak długi czas, y per iniurias caeli et aliorum belli mallorum, przykrych a zgoła etiam minoris sortis człowiekowi nieznośnych, podiente, y za to pomisłnych (*sic*) Jego Królewskiey Mości niebieskich y ziemskich odpłat y od wszystkiego świata aeternam, cum immortali

gloria, memoriam wiernie życzyć y winszować maią, a od nas powinno wdzieczność submisse deferent Jego Królewskiej Mości. A iz tak wielkie woysko, z cienżkim wszystkich stanów wyniszczением przed rokiem zaciagnione y sustentowane, przez ten czas tak długi nic prawie nie robiło y nie sprawiło, y pore nam sposobno zimy przeszley także lata całego, którego hana z ordami nie było, a zaym Kozacy sami reddigi in ordinem y debellari mogły, upuściło, aż naostatek przyszło do tak niesławney s Tatarami, przez tractaty, ugody y pozwolenia im sum znacznych, oprócz dłużu woyskowego, z którego aby sie oyczyna wypłaciła zaledwie podobna: pilno sie o przyczynie tego, co właśnie perrimit Rem Publicam, popytaią Panowie posłowie y, znosząc sie w tym z inszemi Pany posłami y stanami tey Rzeczy Pospolitey, zażiąć wszystkich do tego inquirowania sposobów, a zaraz consulent in hac parte Rei Publicae, iako będą mogli, efficaciter, zabiegając ostatniecej prawie zgubie. A przytym, senatusconsulta aby iuxta antiqua iura bywały, y o sprawach, ad senatus consulta należących, których, ut ratio reddatur, należy Ich Mościom Panom senatorom, braci naszey, a in posterum lege caueatur, aby przy większej części senatu conclusia zostawała, nie przy samym panu; gdyż in regno libero abstolute nic statui nie może. Döznali my tego multis experientijs, iż woysko tribu cudzoziemskiego, większy żołd biorąc nad żołnierza oczystego y w stanowiskach, także przechodach większe czyniąc szkody y krzywdy ludziom stanu wszelkiego, ale osobliwie szlachte w domach ich znieważaiąc y równo z ludźmi prostego stanu uciskaiąc, y iak przedko

do obozu przydzie y popis odprawi, tak zaraz niszczcie, a oficyrowie o zatrzymanie żołdatów, dla zysków swoich lubo niesłusznych, nic nie dbają: życzą tedy woiewodstwa nasze, abyśmy się wrucili ad mores antiquos y Polskim zwyczaiem y trybem, który dotąd szczęśliwy y sławny był tey ojczyznie, woiewali, nie chowając więcej ludzi trybu cudzoziemskiego nad kilka tysięcy samych draganów. Oficerowie cudzoziemscy aby nie brali po zmarłych swoich żołdatach żołdu swego zasłużonego, bo to iest contra omnem aequitatem; ale aby w skarbie pro Re Publica te żołdy zostawały. Usarska przytym militia y armatura, iako in casum Turecky y zamorskiey woyny potrzebna, aby nie niszczła, radzić y proudować mają. Docent przeszley exempla złamaney toties wiary y nie dotrzymanego pokoiu przez Chmielnickiego, yż to sprawowało zaraz po zawarciu z nim pokoiu woysk naszych rozpuszczenie: in unum tedy casum, lubo niepewnego pokoiu, lub, iako to na oko widziemy, pewniewy z tym zdraycą woyny, należy na tym, aby tak wiele, iako teraz, przy rozejęściu się z obozu, iest woyska, w służbie Rzeczy Pospolitey zostało, nie supplementując więcej woyska trybu cudzoziemskiego, ani na takowe senatus consulta, które miby takie cudzoziemskie suplimenta assecurowane byli, zezwalając; a ieśliby kiedykolwiek przyszło z Chmielnickim do tractatów, aby commissarzów podawano tych, którzy są terrigenae et antiqui possesores w kraiach, przez nich posiążonych. Na obmyślenie woysku przedkier y skutecznej zapłaty, bez darownych jednak czwierci, które tylko za wielkie bitwy y potrzeby wygrane prawo dawać każe, także na kuchenne rolmistrzom,

iakie spólnie stanów wszystkich namowa postanowi, pozwalamy, eo praecustodito, aby za to kuchenne na poczty rotmistrza, porucznika, chorążego y na muzyke nic ex numero chorągwie nie wytracono, y żeby rotmistrze zawsze przy chorągwiami obecnemi zostawali, a żaden z rotmistrzów aby sie nie ważył drugiej mieć chorągwie, pogotowiuż inszego trybu ludzi; a którzy mają po dwie y więcej chorągwi, aby przy jednej, którą sobie obiorą, zostawiając, drugie exnunc opuścili. W rachunkach skarbowych nie ma to być przymowano, cokolwiek w skarb kładzie na uciecie wojskowych, owszem aby ci, którzy brali te pieniądze, nominatim byli mianowani, expostulabunt z karbem Panowie posłowie nasi. Na obronę dalszą wojskiem pieniężnym y pospolitym ruszeniem pozwalamy; wszakże, iżeli nie przydziemy ad propria, nie możem stringi do ruszenia pospolitego y do żadnych podatków. Kozaków z Soczewy, iuż prawie in obsidione deficientes, kto tak snadno, czemu y za czym powodem wypuścił, inquirendum, y na winnego urgenda animaduersio. Distributiva iustitia iż, chciwością ludzi, nie zasłużonych, ale pieniądze mających, często alteratur, z wielką oczyszny szkodą, gdy tak, iako prawo chce mieć, bene de Re Publica meriti non praemiantur, a godni ludzie do usług iey beneficiys non prouocantur; mają wnieść nasi Panowie posłowie, aby leges byli postanowane in ambiciosos: aby ten, kto co da za iakielwiek beneficium publicum, lub utile, lub honorisicum, o to w trybunale conuictus, nie tylko beneficium, ale honor y własne dobra tracił, iuxta statuta de cortesianis. Alegationes (*alienationes?*) bonorum Rei Publice iż detrahuntt

materiam praemiandi zasłużonych, abbreuant manum domini, nie mają na nie absolute pozwalać nasi Panowie posłowie; także na nobilitatę indigenatis tym ludziom, którzy w woynie nie służyli, gdyż prawo tak chce mieć, aby nobilitatis insignia z wojskowych zasług byli dawane. Officiales regni maiores y urzednicy dworscy aby większych, niżli ym prawo pospolite y zwyczay dawnego pozwala, praeeminenty nie zażywali y iurysdicty swoich szyrzy, niżeli im z prawa należy, aby nie extendowały, osobliwie, aby, in negotiis Rei Publicae tractandis, przed Ich Mość Pany senatorami nihil praesumant. Przywileja w województwie Czernihowskim, pendendibus ad uitalibus (*sic*), per modum expectatiuae, przeciwko dawnemu prawu uproszone, także na przywileje otrzymane, aby, iako nullitati subiecta, prawem byli zniesione. Lenna tego województwa y dożywocia na nich pozostałych żon ludzi zasłużonych, którzy lenna mieli, aby, według praw y decretów, nie naruszone zostawały. A iż, hac tempestate calamitatis, sami obywatele tegoż województwa, magna ex parte, wygineały, a drudzy originały, przywileje utracili; ktokolwiek ukaże dawną, nie podeirzano, z act którychkolwiek, swego przywileju lub consensu oblate, albo cessią, albo też intromissią zapisaną, aby ten przy dobrach swoich zostawał. Na umocnienie Kamieńca y Smoleńska pozwolić summy, iakie sie będą zdały na to proporcionalne; wszakże ea lege, aby nimi szafowała szlachta tychże województw, dobrze osiadła. Na indigenat xiążeciu Siedmigrodzkiemu miały pozwolić Panowie posłowie nasi, dispicient cum tota Re Publica, to osobliwie considerując, aby ten indigenatt nie wadził napotym

wolny electiey królów, panów naszych, na których potissimum zawiły szlacheckie nasze swobody. Reclinatoria woiewodstwom naszym, od nieprzyaciella (*sic*) posieżonym, a Re Publica pokazane, yż, praeter fas et fidem, a Re Publica datam, są znowu woysku naznaczone; serio Panowie posłowie nasi instabunt y dō dalszych consultatiey Rzeczy Pospolitey nie przystąpią, puki to, co debetur ex reclinatoris, nam non restituetur, przyszłe reclinatoria, ieśli do swoich dóbr nie przydziem, lege nam non cauebuntur, puki, puki nie przydziem do naszych woiewudztw. Usilnie przytym Panowie posłowie nasi prosić mają Jego Królewskie Mości, pana naszego miłościwego, aby dipploma, woiewodstwom naszym miłościwie dane, y to, co przez nie świętobliwie obiecał, effectiwe zyścić raczył. A iż xiegi naszych woiewudztw ziemskie, grodzkie zginęły; securitatem honorum et bonorum nostrorum mają nam warować nasi Panowie posłowie, reassimując (*sic*) dawne y świże prawa, naszemu y Podlaskiemu woiewudstwu służące, o niepokazywaniu praw na dobra ziemskie szlacheckie, tudzież et in causis honorum, które dispositiey potrzebują. Ductores, którzy Janowego żołnierza, mogąc, nie zatrzymali, y ci, którzy go do odeścia zbuntowali, aby byli sądzeni y karani. Załośne Wołyńskiego woiewodstwa ogniem y mieczem nieprzyacielskim, także zabraniem niezliczonego plonu spustoszone y usłane trupami pola tuteysze, cośmy na oko, po gościńcach y tu około Włodzimirza, widzieli, słusznie każdego do compassiey poruszyć mogą: spitać się też o to, ieśli, et cuius coninuentia (*conniventia?*), iako passim ludzie mówią y sami Tatarowie pojmani powiadają, te

zagony tak głęboko w Poskie (*Polske?*) zaszły, y cze-
 mu przynamni stan szlachecki y ubodzy ludzie o tym nie
 przestrzeżeni. Wołosza, ludzie fluxsae fidei, których y te-
 raz w tych zagonach Tatarskich siła było, y snać oni,
 iako wiadomi, tak daleko in viscera regni orde wprowa-
 dzili, aby wojsku nie służyli, y aby ich, według praw
 dawnych, nicht się chować nie ważył. Leże y stalle w
 dobrach ziemskich dziedzicznych yż, przeciwko świątym
 prawom, żołnierzom są rozdane: kto sie tego ważył in
 vilipendium legum, aby na tym seymie exnunc sąd y kare
 prawne odniósł. Zamki y starostwa Ukrainiane aby terrigenis,
 possessionatis w Ukraine, były dawane, którzy by na
 tychże zamkach obecnie residowali; ynaczey, wydany przy-
 wilej, iako prawa przeciwny, aby wagi nie miał. Cassatie
 infamiey, bez quitu od strony y bez wnoszenia tego w
 izbie poselskiej, przez constitutię otrzymane, aby ważne
 nie były, iako surreptitiae et irreales. Exorbitantiae in ge-
 nere wszystkie, w dawniejszych artykułach naszych wyra-
 żone, a dotąd w recessach będące, aby byli na tym sey-
 mie umawiane y tractowane. Dziękowania seymowe yż
 ludzy przywodzą in odia y syła czasu biorą; nie pozwa-
 lami na żadne, oprócz samemu Jego Królewskiej Mości,
 panu naszemu, Jego Mości Panu hetmanowi, Jego Mości
 Panu podkanclerzem wielkiego księstwa Litewskiego. Nie-
 tayne są wszystkie Rzeczy Pospolitey sławney pamięci
 Jaśnie Wielmożnego caszczelana Kiiowskiego w dziełach wo-
 iennych prace y odwagi, które ad ultima życia swego w
 Rzeczy Pospolitey praesilit tempora; które zasługi iż Jego
 Mość Pan starosta Nowogrodzki, syn onegoż, continuus

będąc w usłudze Rzeczy Pospolitey, sine intermissione adauget merita: Ich Mość Panowie posłowie upraszać o to będą Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey, aby, za odeszłe przez commissią dobra do Moskwy od Rzeczy Pospolitey, dóbr odeszłych odniósł recompensam; któremu aby, in vim recompensae, przynamniew starostwo Ułanowskie, przez nieprzyjaciela spustoszone, w dziedzictwo obruczone było. Starostwo Buzkie yż iuż po pactach, zawartych pod Zwaniem, przez incursią Tatarską ogniem y mieczem funditus iest zniesione; starać się o to Ich Mość Panowie posłowie będą y gorąco na terazniejszym seymie wnieść mają prożbę, aby te iuridiczne starostwo, ad quadrigenum, od stanowisk y przechodów żołnierskich y contributiey publicznych eliberowane było. Archimadria Żydycyńska yż iest s pewnych wsi y folwarków, do archimandriey antiquitus należących, ogołocona; mają Ich Mość Panowie posłowie wniść prożbę, aby, według dawnych praw, te wsi a tenularijs albo possessoribus do teyzie archimandriey przywrucone były. Te tedy artykuły nasze, a przytym prawo pospolite, dawamy w ręce Panom posłom naszym, fide, honore et conscientia ich obowiązując, (*aby?*) we wszystkim całości chwały Bożej, dobra pospolite, praw y wolności naszych przestrzygali (*sic*), stawaiąc ruwo y trzymając się spulnie z woiewodstwy, in pari calamitate z nami będącemi y tu wespół seymik: mającemi. Działo się we Włodzimirzu, dnia trzydziestego pierwszego, miesiąca grudnia, roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzeciego.

У той инъструкціи подпись рукъ тими словы:

Jan Piasoczyński, podkomorzy Nowogródka Siewierskiego,
Jego Królewskiey Mości rotmistrz, woiewodstwa Brasławskiego marszałek, imieniem swym y Ich Mościów Panów kolegów swych, marszałków Kiiowskiego y Czernihowskiego woiewódstw, koła rycerskiego, te zgodną podałem instructią.

Teodor Humeniecki, podstoli Kiiowsky, marszałek koła rycerskiego z woiewodstwa Kiiowskiego, manu propria.

Stefan Iwanicki, miecznik Czernihowski, marszałek koła rycerskiego woiewodstwa Czernihowskiego.

Которая инструкция, за поданель очевистымъ и прозбою вышай менованое особы подаваючое, а за принятъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешныхъ есть записана.

Книга гродская Владими́рская 1654 года, листъ 641 — 646.

XLI.

Постановленіе дворянъ воеводства Черниговскаго на провинціальномъ сеймѣ 1654 года. Правила пользованія доходами съ староствъ и имѣній епископіи Владимирской, назначенныхъ королемъ и сеймомъ на содержаніе дворянъ Черниговскихъ, разоренныхъ Козацкими войнами. 1654 сентября 15.

Року тисеча шестсотъ п'ятдесятъ четвертого, месеца сенѣтебра, шестнадцатого дня.

На вряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Володимерскомъ, передо мною Станиславомъ Лыковскимъ, бурграбимъ замку Володимерского и книгами нинешнными кгородскими старостинскими, становъши очевисто урожоный его милость, панъ Якубъ Война Оранский, подсудокъ и маршалокъ воеводства Черниговскаго, лявдумъ, на сейнику реїційномъ въ Володимери ухваленое и постановленое, именемъ ихъ милости, пановъ обывателевъ воеводства Черниговскаго, для вписаня до книгъ нинешнихъ кгородскихъ Володимерскихъ, просечи, абы принятое и въписанное было, подалъ, такъ се въ собе маючое:

My dignitarze, urzędnicy y rycerstwo woiewodstwa Czernihowskiego, ziachawszy się tu do Włodzimierza, kedy, podczas żałosnego wygnania od dóbr y majątkości naszych, ziazdy y seymiki nasze, za declaratią seymową, odprawuiemy, pro die decima quarta septembris, in anno praesenti, kiedy seymik relacyjny woiewodstwa naszego, spólnie z deputacką electią, przypadall, wysłuchawszy relaciey Panów posłów naszych y z niey wyrozumiawszy, że Jego Królewska Mość y cała Rzecz Pospolita, lubo to nieproporcjonalną y niepodobną do possessiey dóbr, przez obywatelów woiewodstwa tego w taki wielkiej prouinciey xięztwa Czernihowskiego possiadanych, particulam chleba et reclinatoria w starostwie Szydłowskim y Stobnickim, także władcytwie Włodzimierskim naznaczyła; co od Jego Królewskiey Mości, pana naszego miłościwego, wdziecznie przyiąwszy, a przychilaiąc się do uniuersałów, od Jego Królewskiey Mości danyh, naznaczyliśmy y deputowali, e gremio nostro, bracią nasze: Jego Mości Pana Jakuba Woyne Orańskiego, podsędka Czernihowskiego, y Jego Mości Pana Kaspra Rostopcze, podstolego Nowogrodzkiego, zlecając to Ich Mościom, aby do Ich Mościów Panów starostów y do dzierżawców tamtych ziechawszy, chleb ten, podług uniuersałów Jego Królewskiey Mości, wybrawszy, we wszystkim się według niego sprawili. A my, przychilaiąc się do woli y intentiey Jego Królewskiey Mości y Rzeczy Pospolitey unanimi consensu, także ad ipsam aequitatem, praesenti laudo nostro declaruiemy, że do takiego chleba ci będą należeli z Panów obywatelów wo-

iewodstwa naszego, którzy realem, ante calamitatem wo-
iewodstwa tego y przed zaczęciem rebellicy, przez zdray-
ców Rzeczy Pospolitey podiętey, mieli, według praw na-
szych, possessionem: ponieważ ci tylko mają frui beneficio
principis et Rei Publicae, którzy są cladem passi. Ktoby
tedy consens Jego Królewskiey Mości autentyczny z grodu
woiewodstwa naszego, także cessią et, quae est anima
possessionis, intromissio autenticam producowały, albo, in
defectu horum, per consensum seymiku woiewodstwa na-
szego unanimem za dawnego obywatela et legitimum pos-
sessorem był przyznany, takiemu Panowie deputaci nasi y
distributorowie teraznieysi chleb pomieniony oddawać po-
winni; a iſſliby impossessionatis et talibus requisitis iuris
parentibus, nec cladem passis, chleb pomieniony rozdawać
mieli, de suo będą woiewodstwu zapłacić powinni. Jeſli-
by też który z obywatelów, wyżej pomienionych, na któ-
rymkolwiek ex his reclinatorys mieszkanie swoie mieć
chciał; takiemu każdemu Panowie deputaci gospodę za-
pisawszy, według uniuersalu sprawić się powinni, y do
xiąg ten uniuersał podać mają. Któreto distributiey po-
mienionego chleba rachunek Panowie deputaci nasi na
seymiku blisko przyszłym uczynić powinni będą, idque
sub poenis, de retentoribus exactiōnum thesauri regni san-
citis etiuxta praescriptum legum repetentis (*sic*). Zleciliśmy
tedy Jego Mości Panu marszałkowi woiewodstwa naszego,
aby to laudum nasze do xiąg grodu tutejszego podał.
Działo się we Włodzimierzu, die decima quinta septem-
bris, anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto.

У того явдумъ подпись руки маршалковское тыми
словы:

Jakub Woyna Ogański, podsek y marszałek seymiku
woiewodstwa Czernihowskiego, manu propria.

Которое явдумъ, за поданемъ и прозбою вышъ ме-
нованого его милости, пана маршалка сеймiku воеводства
Черниговскаго, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ
нинешньыхъ кгродскихъ Володимерскихъ есть вписаное.

Книга гродская Владимирская 1654 года, листъ 1061 наоборотъ.

ІМРІАЛ ОЖЕШІН.

—СОКІЛ—

АЛФАВИТНЫЙ СПИСОКЪ

Аворянъ,

УПОМИНАЕМЫХЪ ВЪ НАСТОЯЩЕМЪ ИЗДАНИИ.

—5989—

А.

Аксакъ, судья земскій Кіевскій. Стр. 127, 361.

Аксакъ Михаилъ. 218. Подстолій Кіевскій. 357.

Б.

Бабинскій Андрей. 9.

Бабинскій Геліашъ. 103, 115, 175.

Бабинскій Василій. 115.

Бабинскій Иванъ, маршалъ Мозырскій. 174.

Баковецкій Іосифъ, епископъ Владімірскій. 246.

Баковецкая Марія. 9.

Балабанъ Федоръ. 38.

Болобанъ Адамъ. 39.

Бебновскій Александръ. 219.

Бедонскій Андрей, писарь гродскій Владімірскій. 220.

Бенльвскій изъ Бенльва Николай. 281.

- Беневескій Казимиръ, писарь гродскій Луцкій. 379, 434.
 Бережецкій Хвалелій Некрашевичъ. 11.
 Березницкій Юрій. 180.
 Бліновскій Янъ. 179.
 Бобриковичъ Іосифъ. 226.
 Богдановскій Янъ, стражникъ королевскій. 147.
 Богоявінинъ Шумбарскій Николай. 80, 100.
 Богоявінинъ Андрей, столникъ Волынскій. 81, 83, 84.
 Богоявінинъ Янъ. 81.
 Богоявінинъ изъ Козирадъ Вацлавъ. 217.
 Богуринскій Семенъ. 14.
 Богуцкій Б. 219.
 Болбасъ Ростоцкій Андрей. 174, 216.
 Болбасъ Ростоцкій Вацлавъ. 176.
 Болбасъ Янъ, писарь земскій Кременецкій. 220.
 Бокій Зарецкій Янъ. 9.
 Бокій Янъ. 10.
 Бокій Гаврило, судья земскій Луцкій. 14, 29.
 Бокій, ротмістръ королевскій. 158.
 Болестрашицкій. 197.
 Бонковскій Андрей. 415.
 Борзобогатый - Красенскій Иванъ. 14.
 Борейко Остафей. 6.
 Борейко Внеруцкій Григорій. 176.
 Боровицкій Жданъ, войскій Луцкій. 32.
 Бранскій Павель. 8.
 Бранскій Яковъ. 177, 218.
 Бранъ Янушъ. 178.
 Брезозовскій Максиміліанъ, подстолій Київскій. 341, 347.
 Бродовскій изъ Бродова. 179.
 Бронницкій Василій. 8.
 Бронницкій Жданъ. 14.
 Бронницкій Константинъ. 176.
 Брулко - Гулляницкій Яцко. 9.
 Бруяка Федоръ. 32.

- Будзиль.* Стр. 126.
Будзинскій Янъ. 180.
Будзишевскій Андрей. 216.
Будзишевскій, мечникъ Волынскій. 249.
Букоемскій Григорій Еловичъ. 14.
Булыга Янъ Курцевичъ, подстаростій Черкаскій. 38.
Бутовичъ Мартинъ. 39.
Бушинскій. 320.
Былецкій Стефанъ. 180.
Былецкій Павелъ. 180.
Былецкій Александръ. 217.
Былицкій Космидеръ Янъ. 220.
Былицкій Янъ. 221.
Былостоцкій Иванъ. 6.
Былостоцкій Яцко. 6.
Былостоцкій Василій. 6.
Былостоцкій Григорій. 6.
Былостоцкій Федоръ. 180.
Былостоцкій Никита. 7.

B.

- Важинскій Александръ.* 342.
Велигорскій Александръ. 104.
Велигорскій Килианъ, подчашій Волынскій. 393.
Вензловскій изъ Узловца Михаилъ. 222.
Вербскій Григорій. 180.
Верещака Прокопъ, коморникъ граничный Черниговскій. 341, 347.
Верховскій Федоръ. 8.
Верховскій Василій. 8.
Верховскій Левко. 14.
Вигура Янъ. 219.
Вигура Симонъ. 219. Городничій Київскій. 341.

- Вилгорскій Левъ.* Стр. 7.
Вилгорскій Михайло. 7.
Велгорскій Александръ. 131. Войскій Дуцкій. 175, 187, 216.
Вилгорскій Киманъ. 174, 408.
Вирховскій Стефанъ. 177.
Вишневецкій Константинъ, князь. 406.
Вишневецкій, староста Черкаскій, князь. 145.
Вишневецкій на Збаражѣ Дмитрій. 386, 406.
Вишневецкій на Збаражѣ Янушъ князь, конюшій коронный. 132, 173, 243.
Вищекъ Передильскій Андрей. 217.
Вищекъ Передильскій Симонъ. 217.
Война Мушата Охлоповскій. 180.
Войнаровскій изъ Войнаровы. Стефанъ. 220. Ловчій воеводства Київськаго. 281.
Войниловичъ Горжевскій Юрій. 218.
Волковицкій изъ Волковичъ Андрей. 318.
Волковыя - Подгаецкій Иванъ. 177.
Ворона - Туличовскій Михайло. 12.
Ворона - Боротинскій Томило. 5.
Ворона - Боротинскій Федоръ. 5.
Воронецкій изъ Збаража Юрій, князь. 277.
Вороничъ Данійль Юрій, скарбникъ земель Київскихъ. 341, 347.
Вороничъ Федоръ. 113, 128. Подчаший Київскій. 220, 353.
Вороничъ Самуилъ, чашникъ Черниговскій. 347.
Вороничъ Філонъ, подкоморій Київскій. 221.
Воротило Людвигъ. 415.
Воюшинскій Гаврило. 8.
Воюшинскій Семенъ. 8.
Выловскій Петръ. 341.
Выловскій Иванъ. 179.
Выловскій Евстафій. 341, 348.
Выстравскій Вацлавъ. 220.
Высоцкій Янъ. 178.

- Высоцкий* Николай. Стр. 178.
Высоцкий Войцехъ. 218.
Вытежынский Бернатъ. 219.

Г.

- Гавсовичъ - Шостаковский* Григорій. 177.
Гавсовичъ - Шостаковский Николай. 176.
Гаювский Захарій. 281.
Галчиновский Янъ, подстароста Житомирскій. 117.
Ганоковичъ Іванъ. 12.
Гаровичъ Николай. 176.
Гвидынскій. 128.
Гизель Иннокентій, игуменъ и ректоръ коллегії братской
Кіевской. 346.
Глембоцкий Адамъ. 179.
Гладуновичъ Дубискій Янъ. 348.
Гнівошовичъ - Ульдецкій Григорій. 145.
Гоголь Крыштофъ. 217.
Гойскій Гаврило. 37. Хорунжій Кіевскій. 86, 115.
Гойскій Ярофей. 38.
Головинскій Янъ. 218.
Головня - Острожецкій Андрей, князъ. 6.
Голубь Даніїлъ. 342, 347.
Гораинъ Богушъ, подсудокъ Кременецкій. 81.
Гораинъ Богуславъ. 387.
Гораинъ Вацлавъ. 178.
Гораинъ Иванъ, подсудокъ земскій Кременецкій. 172, 177.
Гораинъ Юрій. 408.
Гораинъ Николай. 175.
Горбацкій Йосифъ Кононовичъ, епископъ Вітебскій. 376.
Горностай Самуїлъ. 38.
Городынскій Абрамъ. 128.
Городыскій Іванъ, генеральний возный. 180.

- Городыскій* Семіонъ. Стр. 180.
- Городыскій* Стефанъ. 348.
- Гостскій* Романъ. 7, 117. Кастелянъ Кіевскій, староста
Владимірскій. 173, 206, 220.
- Гостскій* Ерофей. 7, 29.
- Госскій* Гаврило. 32.
- Грабовецкій* Абрамъ. 179.
- Граевскій* Янъ. 175.
- Гразный* Борисъ, ловчій новгородца Съверскаго. 341, 347.
- Гразный* Стефанъ. 341.
- Грезовскій* Николай. 221.
- Гроховскій* Крыштофъ. 217.
- Грушевицкій* Григорій. 219.
- Грушовскій* Янъ. 14.
- Гулевичъ* Абрамъ. 323.
- Гулевичъ - Букоемскій* Иванъ. 7.
- Гулевичъ* на Воютинъ Адамъ. 305, 331, 369, 400.
- Гулевичъ - Воютинскій* Гаврілъ. 179, 230, 408.
- Гулевичъ - Воютинскій* Михайло. 39, 102.
- Гулевичъ - Воютинскій* Семенъ. 172, 215.
- Гулевичъ - Воютинскій* Сильвестръ, владыка Премышльскій.
242, 263, 297.
- Гулевичъ - Воютинскій* Федоръ. 115.
- Гулевичъ* на Воютинъ Даніилъ. 179, 242, 253.
- Гулевичъ* изъ Воютина Павелъ. 174, 216.
- Гулевичъ* изъ Воютина Лукашъ. 229, 331, 365, 408,
409, 415.
- Гулевичъ* на Дроздняхъ Александръ. 178.
- Гулевичъ - Дрозденскій* Симонъ. 216.
- Гулевичъ* Андрей. 38, 115.
- Гулевичъ* Василій, войскій Владімірскій. 14, 29, 32.
- Гулевичъ* Вацлавъ. 269, 284, 378, 379, 393.
- Гулевичъ - Цевовскій* Гаврілъ. 174, 216.
- Гулевичъ* Гаврило. 5.
- Гулевичъ* Григорій, хорунжій земскій Волынскій. 11, 29.

- Гулевичъ Гавріилъ.* Стр. 151.
Гулевичъ Гнєвошъ. 175.
Гулевичъ Іванъ. 172, 177, 365.
Гулевичъ Іванъ. 5.
Гулевичова Палагея. 7.
Гулевичъ Петръ. 178.
Гулевичъ Николай. 216.
Гулевичъ Романъ. 176.
Гулевичъ Філонъ. 175.
Гулевичъ Юрій. 39. Подкоморій Луцкій. 150, 172, 173.
Гуляницкій Андрей. 9.
Гуляницкій Василій. 9.
Гуляницкій Грицко. 9.
Гуляницкій Григорій. 10.
Гуляницкій Данило. 10.
Гуляницкій Іванъ. 10.
Гуляницкій Іванъ. 8.
Гуляницкій Іванъ. 9.
Гуляницкій Игнатъ. 9.
Гуляницкій Кирило. 10.
Гуляницкій Михно. 10.
Гуляницкій Михно. 10.
Гуляницкій Михайло. 9.
Гуляницкій Макаръ. 9.
Гуляницкій Олешко. 9.
Гуляницкій Олешко. 9.
Гуляницкій Павелъ. 10.
Гуляницкій Прокопъ. 9.
Гуляницкій Семенъ. 9.
Гуляницкій Сава. 12.
Гуляницкій Степанъ. 8.
Гуляницкій Тарасъ. 12.
Гуляницкій Ярмолій. 9.
Гуляницкій Яцко. 12.
Гуляницкій Федоръ. 12.

Гуменецкий Федоръ. Стр. 220.

Гурко Яцко. 14.

Гурко Федоръ. 14.

Гуторъ-Рогачовский Ерофей. 9.

Гуторъ-Рогачовский Яцко. 9.

Д.

Данилевич - Чеконский Александръ. 178.

Данилович изъ Журова Петръ, крайчий коронный. 253.

Дахнович - Гатинский Янъ. 177.

Дешковский на Дешковцахъ Янъ. 281.

Дзикъ Янъ, хорунжий воеводства Брацлавскаго. 222.

Дзикъ изъ Свинянъ Андрей. 222.

Дзиржекъ, подсудокъ Люблинский. 99.

Дмоховский Янъ. 348.

Добринский Андрей. 7.

Добринский Станиславъ. 9.

Добрынский Николай. 179.

Долматовичъ Дмитръ. 8.

Домбровский Мартинъ, скарбникъ Волынский. 174, 216, 365.

Доминикъ князъ на Острогу, графъ на Тарновъ, староста Луцкій. 269.

Дорогостайский Янъ. 12.

Древинский Андрей. 219.

Древинский Лаврентій, чашникъ Волынский. 38, 81, 99, 101, 104, 115, 132, 175, 183, 215, 264.

Древинский Николай. 146, 219.

Древинский Стефанъ. 264.

Древинский Павель. 219.

Древинский Янъ. 264.

Држевецкий Янъ, скарбникъ земли Кіевской. 221.

Дроденский Богданъ. 5.

Дрозденскій Михайло. Стр. 5.

Дрозденскій Семенъ. 14.

Дружбина изъ Іища Гавріилъ. 257.

Друцкій-*Горскій* Юрій, князь. 37.

Друцкій-*Любецкій* Павелъ, 39. Подстароста Луцкій. 176.

Дублянскій Самуїлъ. 341.

Думинскій Даніилъ. 348.

Дуалынскій Михайлъ, подкоморій Хелменскій. 15.

Дууса Григорій. 10.

E.

Ело Семенъ. 9.

Ело-*Букоемскій* Иванъ. 29.

Ело-*Малинскій* Даніилъ, хорунжій Волинскій. 172, 173, 215, 332.

Еловицкій Андрей. 174, 411.

Еловицкій Даніилъ, войскій Кременецкій. 173.

Еловицкій Николай. 39.

Еловицкій Філонъ. 172, 175, 216.

Енічъ Иванъ. 177.

Енічъ Ілья. 217.

Енічъ Павелъ. 219.

Енічъ Станиславъ. 219.

Енічъ Юрій. 176, 219.

Ерличъ Іоакимъ. 341.

Ерличъ Матвій. 341.

Ерличъ Михайлъ. 361

Ж.

Жабокрицкій Александръ. 175, 219.

Жабокрицкій Адамъ. 408.

- Жабокрицкій* Иванъ. Стр. 178.
Жабокрицкій Якубъ, судья земскій Кременецкій. 37.
Жабокрицкій Янушъ, судья земскій Кременецкій. 84.
Житинскій Вавринецъ. 178.
Житинскій Николай. 178.
Житкевичъ, инстигаторъ коронный. 453.
Жукъ Скаржовскій Янъ. 222.
Жуковецкій Иванъ. 10.
Жуковецкій Янъ. 10.
Жулинскій Янъ. 222.
Журавницкій Василій. 5.
Журавницкій Адамъ. 174.
Журавницкій Маркъ. 38, 102.
Журавницкій Янъ, подкоморій Кременецкій. 102, 115.

3.

- Загоровскій* Андрей. 38, 81, 85, 101.
Загоровскій Александръ. 37, 102.
Загоровскій Петръ, маршалокъ королевскій. 13.
Загоровскій Петръ. 102.
Загоровскій Петръ, подсудокъ Владімірскій. 174, 215.
Загоровскій Вацлавъ. 217.
Загоровскій Романъ. 172, 176, 247, 309, 328, 331, 365,
 392, 393, 409, 435.
Загоровскій Янъ. 102.
Заіонцъ Янъ. 219.
Закревскій Криштофъ. 15.
Закржевскій Янъ. 177.
Залєскій Андрей. 269.
Залєскій Янъ, судья земскій Владімірскій. 151, 174, 184.
Залескій Гордѣй. 222.
Залескій Николай. 222.

- Заславскій* изъ Острога Александръ, князь. 101.
Заславскій изъ Острога Константинъ, князь. 81, 86.
Заславскій изъ Острога князь Юрій. 115, 144, 158,
 162, 172, 173, 182, 200, 215.
Заславскій изъ Острога Янушъ, князь, воевода Волын-
 скій. 81, 101, 114.
Збарацкій Кристоффъ, князь. 81.
Збарацкій Михаилъ. 177.
Збарацкій Янушъ, князь, воевода Брацлавскій, ста-
 роста Кременецкій. 82, 84.
Збраний Марко. 13, 14.
Зброжекъ Станиславъ. 229.
Зброжекъ Рафаль. 179.
Звиръ Михайло. 8.
Злотолинскій Ілля. 348.
Зоржевскій изъ Зоржева Николай. 217.
Зоржевскій Юрій. 216.
Зубцескій Александръ. 115.
Зубцескій Вацлавъ, городничій Луцкій. 178, 197, 206,
 247, 265.
Зызынскій Янъ. 218.
Зыкъ Кильскій Тимофей. 9.
Зяловскій изъ Великаго Зялова Янъ, намѣстникъ замка
 и бургграфства Луцкаго. 370.

И.

- Іваницкій* Гаврілъ, подкоморій Владимірскій. 175.
Іваницкій Матіашъ. 175, 183, 187, 216.
Іваницкій Павелъ. 217.
Іваницкій Стефанъ, мечникъ Черниговскій. 457, 463,
 465, 474.
Іваницкій Тобіашъ. 176, 216.

- Ісейковскій* И. Долматъ. 180, 408.
Ісерницкій Андрей. 222.
Ісерницкій Николай. 218.

К.

- Казимирскій* изъ Биберштейна Петръ. 221.
Казимирскій изъ Биберштейна Томашъ. 357, 359, 361.
Кайсаৰъ Колодежинскій Матвій. 148.
Кайсаৰъ Колодежинскій Юрій. 148.
Калусовскій Вацлавъ. 178.
Калусовскій Даміанъ. 220.
Калусовскій Михаилъ. 175.
Карабанъ Иванъ. 311, 334.
Качинскій Войцѣхъ. 422.
Кашовскій изъ Высокаго Андрей. 174. Ловчій Волынскій.
 246, 263, 368, 410.
Кашовскій изъ Высокаго Генрихъ. 264, 311, 315, 334.
Кашовскій изъ Высокаго Янъ. 175, 441.
Кержновскій Бернардинъ. 217.
Кирдай-Козинскій Юрій. 348.
Кирдай-Мылскій Олизаръ, маршалокъ королевскій. 13.
Кирдай-Мылскій Иванъ. 14.
Кирдай-Мылскій Юрій. 37.
Кирдай-Мнишинскій Иванъ. 37.
Киспль изъ Брусилова Адамъ. 151, 174. Секретарь ко-
 ролевскій. 216, 269. Кастелянъ земель Киевскихъ.
 341, 347, 448.
Киспль Александръ. 176. Подстолій Чернівскій. 341.
Киспль Матіашъ. 176.
Киспль Николай. 176, 216. Хорунжій новгородсьвер-
 скій. 284, 315.
Клещовскій Северинъ. 465.

- Климентова Катерина.* 7.
- Києвінський Богданъ,* возный повѣта Луцкаго. 9.
- Києвінський Янъ.* 361, 408.
- Килякій Микита.* 10.
- Килякій Петръ Зыковичъ,* судья гродскій Владимірскій, городничій Луцкій. 445.
- Килякій Федоръ.* 20.
- Козаковичъ - Прошицкій Янъ,* бурграбій и намѣстникъ под- староства Луцкаго. 150.
- Козика Андрей,* князь. 68, 86.
- Козика Вацлавъ.* 174.
- Козика Крыштофъ.* 176.
- Козика Симонъ.* 176, 305, 331, 369, 409.
- Козика Томашъ,* князь. 177, 183, 315.
- Козика Юрій.* 220.
- Козелька Томашъ,* подстолій Волинскій. 229, 269, 368, 441.
- Козинскій Иванъ.* 5, 175.
- Козинскій Павелъ.* 5.
- Козинскій Семенъ.* 5.
- Козинскій Романъ.* 7.
- Козинскій Романъ,* возный повѣта Луцкаго. 7.
- Коilenскій Жданъ.* 29.
- Колмовскій Григорій.* 7, 38.
- Колищукій Крыштофъ,* скарбникъ Черниговскій. 347.
- Колпитовскій Иванъ.* 177.
- Копоновичъ Горбацкій Іосифъ,* игуменъ Михайловскій. 346.
- Копинскій Григорій.* 178.
- Копчинскій Янъ.* 457.
- Копыстенскій Лаврентій.* 348.
- Копыстынскій Касперъ.* 179.
- Кордыши Христофоръ,* чешникъ Брацлавскій. 457.
- Корецкій Богушъ,* князь, староста Луцкій, Брацлавскій и Винницкій. 1, 13, 18.
- Корецкій Самуилъ,* князь. 126.

- Корецкий Яхимъ, князь.* 37.
Горитенский Михайло. 14.
Корытинский Григорій. 178.
Корытинский Гаврило. 178, 179.
Корытинский Федоръ. 178.
Коровай Андрей. 10.
Коровай Євстафій. 10.
Корсакъ, Митрополитъ Київський. 241, 276.
Корческий Адамъ. 352.
Корческий Александръ. 352, 361.
Корчминский Станиславъ. 175. Судья земской Владимир-
скій. 253, 450.
Корыбутъ Вишневецкій Іеремія, князь, воєвода Русский.
253, 277, 284, 386.
Корытинский Андрей. 348.
Корытинский Гаврілъ, бургграфъ и намѣстникъ староства
Луцкаго. 268, 279, 283, 313, 343, 347.
Корытинский Стефанъ. 407.
Косаковский Казимиръ. 218.
Косаковский Константинъ. 218.
Косаковский Петръ. 334.
Косаковский Ремигіанъ. 218.
Косаковский Янъ, подкоморій Кременецкій. 218.
Косаковский Генрихъ. 219.
Косинский Мартынъ. 217.
Косовъ Сильвестръ, митрополитъ Київський. 344, 345, 372.
Костюшковичъ Николай. 113.
Костюшковичъ - Хоболтовскій Петръ. 177.
Котужинский Николай, подстароста Житомирскій. 415,
426.
Кохановский Ольбрехтъ, судья земской Брацлавскій.
221.
Кошка Андрей. 5.
Кошка Иванъ. 15.
Красенский Иванъ, владыка Луцкій. 11.

- Красинскій* Александръ. 159, 179.
Красовскій Севастьянъ. 361.
Красносельскій Грицко. 6.
Крентовскій изъ Бржезя Янъ, ловчій Кіевскій. 361,
 456, 463.
Крживковскій Михаилъ. 218.
Кропулецкій 114.
Кропишинскій Михаилъ, подсудокъ воеводства Брацлав-
 скаго. 221.
Крынницкій Александръ. 221.
Крынскій Андрей. 179.
Крынскій Павелъ. 217.
Кулаковскій Андрей. 218.
Кулаковскій Янъ. 218.
Кумевскій Андрей. 14.
Кучевскій Андрей. 176.

Л.

- Лаюдовскій* Андрей. 174.
Лаюдовскій Александръ. 197.
Лаюдовскій Марко. 197.
Лаюдовскій Янъ. 68.
Ласкій Олбрыхтъ, воевода Сырацкій. 13.
Ласко Андрей. 178.
Ласко-Черчицкій Адамъ, намѣсникъ подстароства и замка
 Луцкаго. 336, 347.
Ласко-Черчицкій Александръ. 217.
Ласко-Черчицкій Григорій. 180, 217.
Ласко-Черчицкій Константинъ. 217.
Лашъ-Тушанскій Самуилъ, стражникъ коронный. 244,
 331.

- Ледеховскій Самуилъ*, судья земскій Кременецкій. 187, 215, 220.
- Левъ Стефанъ*, ловчій Новгорода Съверскаго. 341.
- Ледоховскій Юрій*. 217.
- Ледоховскій Янъ*. 216.
- Ледуховскій Гаврілъ*. 348.
- Ленкевичъ Александръ*. 353.
- Лешницкій Вацлавъ*. 180.
- Лешницкій Гаврілъ*. 180.
- Лещинскій Владиславъ*, воеводичъ Белскій, подкоморій Брестскій. 423, 443.
- Линевскій Александръ*. 176.
- Линевскій Андрей*, подсудокъ Луцкій. 229, 268, 278.
- Линевскій Андрей*. 151, 175, 216.
- Линевскій Крыштофъ*. 362, 366, 367, 369.
- Линевскій Вацлавъ*. 175, 516.
- Линевскій Михаилъ*. 175, 187, 216, 260, 284, 400.
- Линевскій Станиславъ*. 175.
- Линевскій Степанъ*, судья гродскій Владимірскій. 269.
- Линевскій Томашъ*. 435.
- Линевскій Федоръ*. 172, 174, 215.
- Линевскій Янъ*. 220, 365, 379, 387, 393, 408.
- Липленскій Григорій*. 342, 361.
- Липильскій Янъ*, подвоевода гродскій Київскій. 220.
- Лозинскій Александръ*. 427.
- Лонскавскій Андрей*, писарь гродскій Галицкій. 222.
- Лонцкій Войцѣхъ*. 218.
- Лоскитинскій Павелъ*. 100.
- Лыко Семіонъ*. 100.
- Лысаковскій Александръ*. 265, 365.
- Лыхолскій Андрей*. 434.
- Лыховскій Станиславъ*. 455, 475.
- Любенецкій изъ Любенца* Петръ. 175, 216.
- Любенецкій Маркъ*, державца Берестецкій. 452.
- Любенецкій Григорій*, князь. 11.

- Людинский Альбрехтъ.* 180.
Люсто Николай. 348.
Лясковский Якубъ. 6.

М.

- Малиновский Александръ*, бурграбій и намѣстникъ под-
староства Луцкаго. 182.
Мадаленский Андрей. 348.
Малинский Даниилъ. 146.
Малинский Михайло, маршалокъ королевскій. 13.
Малинский Константинъ. 29.
Малинский Евстафій, подстароста Луцкій. 32, 46.
Малинский Янъ Еловичъ, секретарь королевскій. 81, 82,
 83, 84.
Малычинский Самуилъ. 179.
Малюшицкий Илля, бургграфъ Луцкій. 349, 362, 367,
 378, 392.
Марковский Янъ. 175.
Масальский Андрей, князь. 9.
Масальский Богданъ. 14.
Масальский Василій. 347. 385, 400.
Масальский Кирикъ. 178.
Мачинский Марко. 112.
Мелешко Русиновичъ Берестецкій. 180.
Мелешко-Микулицкий Станиславъ. 175.
Мелешко Иванъ. 38.
Мелешко Николай. 158, 248.
Мелешко Юрій. 159.
Менкіскій Флоріанъ. 218.
Миколаевичъ Олецпій. 9.
Миколаевскій изъ Миколаевичъ Андрей. 361.
Микулинский Иванъ. 39.

- Миньковский Кондратъ.* 179.
Мирош Янъ. 361.
Млозевский Войцѣхъ. 218.
Мнишковский Янъ. 12.
Модлишевский Томашъ. 361.
Мокосій Дениско изъ Матвієвець Александръ, администраторъ епископства Луцкаго и Острожскаго, Іеромонахъ Печерскій. 178, 346, 377, 398.
Монтолтъ - Коблинскій Янъ. 7.
Монтултъ. 114.
Мощеницкій Василій. 10.
Мощеницкій Олехно. 15.
Мощеницкій Юрій 221.
Мроочекъ Матвій. 218.
Мукоспій - Баковецкій Янъ. 174.
Мукоспій - Баковецкій Николай 216.
Мукоспій - Шибинскій Александръ. 178.
Мысловскій изъ Мысловъ Николай. 217.
Мышка - Варковскій Михайло, староста Гомейскій. 13.
Мышка - Холоневскій Николай. 175.
Мышка - Холоневскій Михайлъ. 177, 187.

H.

- Насиловскій Гавріилъ.* 281.
Невмирицкій Романъ. 341.
Немиричъ Владиславъ, староста Овруцкій. 281, 457.
Немиричъ Матвій, судьичъ земскій Київскій. 38.
Немиричъ Стефанъ. 117, 359, 361.
Немиричъ на Черниговѣ Юрій, подкоморій Київскій. 160, 357, 423, 457.
Непокойчицкій Янъ. 178.

- Несвицкий* Левко. 7.
Несвицкий Петръ. 7.
Несвешкий Адамъ. 12.
Несвешкий Василій. 7.
Несвятовский Николай. 217.
Нехребецкий Иванъ. 222.
Новоселецкий Дмитръ, возный повѣта Луцкаго. 8.

О.

- Обединский* Николай. 220, 221.
Ободенский Константинъ Казимиръ. 347, 465.
Овлучимский Юрій. 38, 115.
Овлочимский Лукашъ. 264.
Огородзинский Якубъ, бурграбій и намѣстникъ подстаро-
 ства Луцкаго. 103.
Окорский Александръ. 179.
Окорский Николай. 177.
Окорский Олехно. 6.
Окорский Иванъ. 6.
Окорский Юрій. 6.
Окорский Янъ. 216.
Оксеновичъ Старушинъ Игнатій, игуменъ Выдубицкій.
 346.
Олдаковский Николай. 217.
Олдаковский Павелъ. 180.
Олексичъ Люшня Александръ. 341.
Олешко Станиславъ. 264.
Олешко Флоріанъ, войскій Владімірскій. 99, 132, 264.
Олизаръ - Воликовичъ Людвигъ. 220.
Олизаровский Олехно. 5.
Ольшанский Лука. 180.

- Олшамовскій* Адамъ, бурграбій и намѣстникъ подстароства Луцкаго. 85.
- Ораинъ* изъ Брожекъ Николай Рафаїль. 216.
- Оранскій Война*, подсудокъ Черниговскій. 457, 475.
- Оратовскій* Василій. 222.
- Осолинскій* Николай. 177.
- Остріевскій* Матясъ. 7.
- Острозжскій* Константинъ, князь, воевода Кіевскій. 13, 37.
- Олексичъ Люшня Гурановскій* Богуфалъ. 342, 347.
- Остророгъ* Казимиръ. 215.
- Охлоповскій*, скарбникъ Волынскій. 451.
- Охлоповскій* Борисъ. 5.
- Охлоповскій* Яхимъ. 7.
- Ощовскій* Василій. 5.
- Ощовскій* Михайло. 5.
- Ощовскій* Микита. 8.
- Ощовскій* Томко. 5.
- Ощовскій* Федоръ. 178.
- Ощовскій* изъ Ощова Янъ. 180.

П.

- Павловичъ* Даніїлъ. 177.
- Павловичъ* Демьянъ, судья гродскій Владімірскій. 37, 38.
- Павловичъ* Шимонъ. 39.
- Павловичъ* Прокопъ. 38.
- Павша Симонъ.* 342.
- Паликіевскій* Ярошъ, воротный замка Луцкаго. 5.
- Папроцкій* Андрей. 219.
- Пацъ Янъ* Казимиръ. 174.
- Пашинскій* Александръ. 221.
- Пеньковскій* Юрій. 342.
- Перекальскій* Дахно. 6.

- Перекальскій Семенъ.* 6.
Перекладовскій Богданъ. 6.
Перекладовскій Иванъ. 6.
Петровскій изъ Петровичъ Станиславъ. 112.
Шлизинскій Александръ. 100.
Пловинскій Вацлавъ. 218.
Плотницкій Затыркевичъ Василій. 348.
Погорскій, подвоевода Кіевскій. 353.
Подгаецкій Семенъ. 6.
Подгаецкій Сидоръ. 6.
Подгаецкій Петръ. 6.
Подгорскій Николай. 219.
Подгороденскій Валеріанъ. 172, 174.
Подгороденскій Гаврілъ. 176.
Подгороденскій Петръ. 176.
Подорецка, пани. 99.
Покживницкій Адамъ. 219.
Покживницкій Николай. 219.
Полуцкій Николай. 7, 178.
Полуцкій Кристофъ, подчашій Волынскій. 81.
Понаржевскій Павель. 348.
Цонентовскій. 294.
Порванецкій Иванъ. 8.
Порванецкій Гаврілъ. 177.
Порванецкій Ілья. 177.
Порванецкій Кузма. 5.
Порванецкій Климъ. 10.
Порванецкій Михайло. 5.
Порчинскій Петръ. 219.
Порыцкій изъ Збаража Степанъ, князь. 173.
Порыцкій изъ Збаража Янушъ, князь. 68, 80.
Послювецкая Авдотья. 12.
Потоцкій Карлъ, ротмистръ королевскій. 438, 457.
Потоцкій Северинъ. 220.

- Потоцкій* Станиславъ, воевода Брацлавскій, староста Галицкій. 221.
- Привередовскій* Василій. 9.
- Привередовскій* Михайло. 9.
- Пржипковскій* Самуилъ. 281.
- Пресмыцкій* Станиславъ. 6.
- Прокобуй* Войславскій Янъ. 219.
- Промчайко* Богушъ. 10.
- Просиновскій* Гавріилъ. 11.
- Прасиновскій* Адамъ, подкоморій Владимірскій. 68, 80, 86, 98.
- Прасиновскій* Каспаръ. 98.
- Прокура - Сущанскій* Федоръ. 117, 129, 353.
- Прокура* Янъ, чешникъ Київскій. 465.
- Прушинскій* изъ Прушинъ Николай, подстароста Овруцкій. 281, 352, 361.
- Пузовскій* Даниилъ. 248, 265, 278, 311, 438.
- Пузына* Аѳанасій, владыка Луцкій и Острожскій. 345.
- Пузына* Александръ. 104, 110, 215, 226.
- Пузына* Михайлъ. 175.
- Пузына* Юрій. 38. Ловчій Волинскій. 174, 183, 215.
- Пузына* изъ Козельска Юрій, подкоморій Владимірскій. 229.
- Путошинскій* Иванъ, возный повѣта Луцкаго. 8.
- Путошинскій* Олехно. 8.
- Путошинскій* Степанъ. 179.
- Пясецинскій* Александръ, кастелянъ Київскій. 409, 424.
- Пясецинскій* Янъ, подкоморій Новогродскій. 465.

Р.

Радовицкій Иванъ. 178.

Радоготскій Богданъ Патрикій. 10.

- Радогоскій* Дмитрій. 176.
Раецкій изъ Райца Балтазаръ. 217, 435.
Раковскій Янъ. 176.
Рапитынскій Александръ. 281.
Рей Станиславъ, столникъ Люблинскій. 174.
Ржищовскій Левко. 8.
Ржищевскій Адамъ. 176.
Рогальскій Адамъ. 218.
Рогозенскій Василій. 10.
Рогозенскій Дмитръ. 8.
Рогозенскій Хвалелій. 8.
Рогозинскій Василій. 221.
Рогозинскій Данило. 6.
Рогозинскій Матвій. 222.
Рогозинскій Янъ. 175, 278.
Ростекъ изъ Росткова Николай. 177.
Ростопчи Касперъ. 179, 476.
Рудецкій Адамъ Урсулъ. 115, 132.
Рудецкій Федоръ. 9.
Русинъ Андрей. 14.
Русинъ Федоръ, писарь гродскій Луцкій. 5.
Рыльскій Войцѣхъ, писарь гродскій Київскій. 221, 353.
Рымкевичъ - Склинскій, староста Житомирскій. 117.
Рымковичъ - Шклинскій Крыштофъ, подсудокъ Луцкій. 151.
Рыщевскій Даніїлъ. 179.

C.

- Савицкій* Романъ. 342.
Саніушко Адамъ Александръ, князь, воевода Волынскій.
 173, 215, 241, 387, 406.
Саніушко Романъ, князь, воевода Брацлавскій. 13.
Саніушко - Комерскій Григорій, князь. 37.

- Санюшко - Кошерский* Левъ, князь. 13.
- Сасиновский* изъ Быльча Юрій. 178.
- Свирский* Стесный. 179.
- Свищевский* Янъ. 361.
- Свищовский* Андрей. 5.
- Свищовский* Семенъ. 8.
- Свінницкий* Николай. 115.
- Святополкъ - Четвертенский* Вацлавъ. 347.
- Святополкъ - Четвертынскій* Николай. 221, 252, 265.
- Святополкъ - Четвертенский* Григорій, подкоморій Луцкій. 253, 379.
- Святополкъ - Четвертенский* Захарій, князь, подсудокъ Луцкій. 314, 335.
- Селецкий* Іванъ. 8.
- Семашко* Александръ, подкоморій Волинський. 13.
- Семашко* Василій, хорунжій землі Волинської. 38, 72, 82, 84, 86.
- Семашко* Константинъ. 213.
- Семашко* Николай, кастелянъ Брацлавській, староста Луцкій. 81, 177.
- Семашко* на Добротинѣ Станиславъ. 174.
- Семашко* Симонъ. 178.
- Семашко* Ярошъ, старостичъ Кременецькій. 14.
- Сеницкий* Йосифъ. 180.
- Сенюта - Радогосцкий* Дмитрій. 179.
- Сенюта - Радогосцкий* Петръ. 179.
- Сенюта* на Ляховцахъ Крыштофъ. 215.
- Сенюта* на Ляховцахъ Петръ. 294, 297, 310, 322.
- Сенюта* Константинъ. 219.
- Сенюта* Крыштофъ. 102, 179, 309.
- Сенюта* Абрамъ. 102.
- Сенюта* Мойсей. 179, 219.
- Сенюта* Юрій. 217.
- Сербиновичъ - Кобецкий* Іванъ. 81.
- Сербинъ* Михайло, подкоморій Луцкій. 13.

- Скерскій Станиславъ. 180.
 Скіпоръ Адамъ. 342.
 Скотницкій Крыштофъ. 217.
 Сляжкій Валеріанъ. 112.
 Смыковскій Андрей. 6.
 Смыковскій Григорій. 11.
 Смыковскій Мишко, возный повѣта Луцкаго. 6.
 Смыковскій Богданъ. 7.
 Снитовскій Криштофъ. 342.
 Собольскій Якубъ, воеводичъ Люблинскій. 104, 132.
 Собестіановичъ Янъ, войскій Черниговскій. 465.
 Совинскій изъ Лупкова Прокопъ, судья гродскій Киевскій.
 221.
 Соколовскій Александръ. 347.
 Соколовскій Андрей. 361.
 Соколскій Максимъ, князь. 5.
 Сокольскій Марко, князь. 7.
 Соколскій Остафей, подсудокъ земскій Луцкій. 14.
 Соколъ Самуилъ. 178, 334.
 Сокоръ Самуилъ. 281.
 Сокоръ Григорій. 281.
 Солтанъ Федоръ. 342, 347.
 Ставецкій Андрей. 342.
 Ставецкій Симеонъ. 281, 341.
 Станишевскій Войцѣхъ, писарь гродскій Луцкій. 72.
 Судья земскій Луцкій. 173, 186.
 Станишевскій Янъ. 176, 219.
 Станкаръ Петръ, писарь гродскій Городельскій. 175.
 Стано изъ Новстана Адамъ. 281.
 Стемпковскій Гаврілъ, подстолій Волынскій. 174, 277,
 406.
 Стемпковскій Петръ, столникъ Волынскій. 174, 173.
 Стемпковскій Гаврілъ. 145.
 Стемпковскій Даніилъ. 146. Староста Владимірскій. 379,
 457.

- Стемпковскій* Матвій, подстароста Луцкій. 46.
Стемпковскій, подчашій Волинскій. 145.
Стоянскій Янъ. 297.
Стражесь Янъ. 279.
Стржельницкій Яковъ, чешникъ Черниговскій. 427.
Стржельницкій Игнатій. 348.
Струсь. 126.
Стрыбыль. 128, 149.
Стрыбель Авраамъ. 221, 222.
Стрыяжскій Янъ. 342.
Сулишевскій Вавринецъ. 178.
Суринъ - Рудецкій Федоръ, чашникъ королевскій. 37.
Суринъ Янъ. 342.
Суходольскій Андрей. 217.
Сущанскій - Проскура Федоръ, писарь земскій Кіевскій. 347.

Т.

- Тарновскій Гратусъ.* 127.
Татомиръ Прокопъ. 426.
Терновскій Янъ. 179.
Тележинскій Янъ. 179.
Тишкевичъ изъ Логойска Станиславъ. 320.
Тишкевичъ зъ Логойска Фридрихъ. 38.
Тишкевичъ изъ Логойска Янушъ, воевода Кіевскій, староста Житомирскій. 220.
Тишкевичъ Антоній Янъ, дворянинъ королевскій. 220.
Тишкевичъ Крыстофъ, воеводичъ Брестскій. 220. Подчашій Кіевскій. 353, 415, 425, 427.
Тишкевичъ Янушъ. 126.
Тишкевичъ Янъ. 221.
Тишковскій Юрій. 7.
Трацевскій Александръ. 176.

- Триона* Йосифъ, архимандритъ Кіевопечерскаго монастыря.
336, 345.
- Трипольский* Іоаннъ. 341, 348.
- Трипольский* Степанъ. 341.
- Трипольский* Парфенъ. 341.
- Трипольский* Федоръ. 341, 348.
- Трипольский* Александръ. 348.
- Трацевский* Станиславъ. 177.
- Тржесцякъ* Станиславъ. 342.
- Туминский* Богдањ. 38.
- Тушебинский* Костюхно. 9.
- Тушевский* Реміанъ. 361.
- Тушовский* Мартинъ. 218.
- Тыша - Быковский* Іеремія. 341, 347.

Y.

- Угриновский* Янушъ. 7.
- Ушакъ - Куликовский* Александръ, судья гродскій Кременецкій. 174.
- Ушакъ - Куликовский* Григорій. 81.

Ф.

- Филиповский* Павелъ. 342.
- Фирлей* изъ Дубровицы Андрей. 207, 245.
- Фирлей* изъ Дубровицы Янъ, державца Смидинскій. 173.

X.

- Халецкий*. 124.
- Харлезский* Крыштофъ. 86.

- Харлесский* изъ Харлежа Иеронимъ, староста Луцкій. 162,
173, 215.
- Харлеский* Шимонъ, ротмистръ королевскій. 100.
- Харлинский* Симонъ, ротмистръ королевскій. 80.
- Харлинский* Янъ, подкоморій Луцкій. 32, 68, 82, 84.
- Харленский* Иеронимъ, староста Луцкій. 131.
- Харленский* Крыштофъ, дворянинъ королевскій. 111.
- Хелминский*. 157.
- Хлопецкий* Адамъ. 347.
- Хлопецкий* Янъ. 347.
- Хлопицкий* Николай. 216.
- Хмара-Миловский* Андрей. 6.
- Хмара-Миловский* Степанъ. 12.
- Хмельецкий* Валентій. 217.
- Хоецкий* Андрей, намѣстникъ подстароства Луцкаго. 223.
- Холоневский* Василій. 5.
- Холоневский* Иванъ. 14.
- Холоневский* Марко. 14.
- Холоневский* Олехно. 5.
- Хомякъ* Адамъ. 103, 115.
- Хомякъ* Петръ, подстароста Луцкій. 1. 4.
- Хомякъ* Титъ, судья гродскій Луцкій. 4.
- Хомякъ* Федоръ. 9.
- Хорошко* Богданъ. 14.
- Хорошко* Константинъ. 179.
- Хребтовичовая* Настасья. 10.
- Хребтовичъ* на Богуринъ Владиславъ. 281. Столникъ
Кievskiy. 349, 357, 360.
- Хребтовичъ* Константинъ, столникъ Kievskiy. 174, 281.
- Хренницкий* Александръ, ловчій Волынскій. 38, 80, 81,
82, 84, 98, 104, 176.
- Хренницкий* Иванъ. 29, 38.
- Хренницкий* Иванъ, судья земскій Луцкій. 82, 84, 113,
115, 175.

- Хренницкій* Прокопъ. 39.
Хринницкій Богданъ. 14.
Хринницкій Михайло. 5.
Хринницкій Николай. 81.
Хринницкій Андрей. 264.
Хринницкій Михаилъ. 68, 103, 115.
Хринницкій Стефанъ. 408, 435, 451.

ІІ.

- Цеклинскій*. 128.
Цльшинскій Крыстофъ. 219.
Цльшинскій Томашъ. 219.
Цятинал Марія. 11.
Цыбульскій М. 178.
Цыбульскій Янъ. 179.

Ч.

- Чапличъ - Шпановскій* Александръ. 230, 284, 297.
Чапличъ - Шпановскій Андрей. 176, 216, 253, 273, 297, 393, 441.
Чапличъ - Шпановскій Григорій. 7.
Чапличъ - Шпановскій Иванъ, войскій Луцкій. 14.
Чапличъ - Шпановскій Иванъ, кастелянъ Киевскій. 32.
Чапличъ - Шпановскій Крыштофъ. 217.
Чапличъ - Шпановскій Мартинъ. 115, 177, 183, 215.
Чапличъ - Шпановскій Николай. 217.
Чапличъ - Шпановскій Федоръ. 10.
Чапличъ - Шпановскій Юрій. 172, 177, 216, 294, 297, 322.
Чапличъ Федоръ Кадяновичъ. 29.

- Чапличъ на Галичанахъ Александръ. 315.
 Чапличъ Іосифъ, номинатъ епископства Луцкаго, архимандритъ Мелецкій. 261, 292, 370.
 Чеконскій - Данилевичъ Політанъ. 39, 81.
 Червінскій Андрей. 175, 218.
 Чермковскій, подстолій Люблинскій. 99.
 Черникъ Григорій. 221.
 Чернишевскій Янъ. 128.
 Черный изъ Витовичъ Адамъ. 115.
 Чернильскій Андрей. 176.
 Чернильскій Константинъ. 379, 453.
 Чернильскій Юрій. 179.
 Четвертенскій Григорій, князь. 39, 151, 172, 215.
 Четвертенскій Григорій, князь. 174, 229. Подкоморій Луцкій. 347.
 Четвертенскій Янушъ, князь. 13.
 Четвертенскій Яцко, князь. 10.
 Четвертынскій Захаріашъ. 159, 174, 216, 347, 365.
 Чечель Новоселецкій Янъ. 388, 411.
 Чорторискій Николай, князь. 145, 172, 406.
 Чорторискій на Клеваню Юрій Михайлъ. 215, 314, 393, 406.
 Чорторискій Михайлъ, князь. 283, 312.
 Чорторискій Юрій, князь. 38, 108, 114, 143.
 Чорторискій Александръ, князь, воєвода Волинскій. 13.
 Чудиновичъ Александръ. 177, 219.

III.

- Шалайскій Іеронимъ, бургграфъ Луцкій. 440.
 Шанявскій Кристофъ. 342, 348.
 Шандаровскій. 453.
 Шевронъ Остаф'янъ. 219.

Шибенскій Яцко. 7.

Шибинскій Никодимъ, архимандритъ Супральскій. 241.

Шидловскій Станиславъ. 218.

*Шицникъ - Залескій Леонтій, намѣстникъ митрополитанскій
въ В. К. Литовскомъ, архимандритъ Овруцкій.* 345.

*Шимковичъ Шклинскій Крыштофъ, подсудокъ земскій Луц-
кій.* 172, 174.

Шклинскій Томашъ. 132.

Шостаковскій Николай. 176.

Шпаковская Оренка. 11.

III.

*Щасный Збожный Лайщевскій, подсудокъ Сохачевскій,
подстароста Луцкій.* 315, 441, 449.

Щенльевскій Даніилъ. 341.

Щеневскій Павелъ. 348.

Щуцкій Юрій, ротмистръ королевскій. 112.

Ю.

Юревичъ Вацлавъ. 361.

Юшковскій Василій. 8.

Юшковскій Микита. 6.

*Ющаницкій Николай, коморникъ граничный воеводства
Кievскаго.* 361.

Я.

Яйковскій. 128.

Яковицкій Иванъ. 38, 81.

Якушевскій Михаилъ. 216.

- Яловицкая** Авдотья, урожденная Козинская княгиня. 6.
Яловицкий Антонъ. 29.
Яловицкий Дмитръ. 10.
Яловицкий Николай. 217.
Янковский Михаилъ. 218.
Янковский Степанъ. 219.
Янушевичъ - Гулевичъ Михаилъ. 39, 85, 104.
Янчевский Петръ. 281.
Янчинский Янъ. 415.
Ярмолинский Николай. 38.
Ярмолинский на Ярмолинцахъ Янъ, судья земской Кременецкой. 284, 333.
Ясениницкий Гермогенъ. 14.
Ясениницкий Мартинъ. 7.
Ясененицкий Янушъ. 176.
Яцимирский. 248.

КОНЕЦЪ ПЕРВАГО ТОМА ВТОРОГО ЧАСТИ.

ОГЛАВЛЕНИЕ

ЧЕРВАГО ТОМА ВТОРОЙ ЧАСТИ.

	страниц
Отъ Предсѣдателя Киевской Комиссии для РАЗВОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ	V
Содержание постановлений дворянскихъ провинциальныхъ сеймовъ въ югозападной Россіи	XVI
I. Универсалъ Сигизмунда Августа о присоединеніи земли Волынской къ коронѣ Польской. Король, подъ угрозою конфискаціи имѣній, по- вельваетъ дворянамъ согласиться на соеди- неніе и подтвердить согласіе присягою. Спи- сокъ обывателей Луцкаго повѣта, какъ при- сягавшихъ, такъ и не явившихся къ присягѣ. 1569 мая 25	1
II. Каптуровое постановленіе Волынского дворянства о мѣрахъ къ охраненію внутренней безопасности, во время междуцарствія. Устройство каптуроваго суда и его обязанности. 1574 июля 27	18
III. Постановленіе дворянъ Волынскихъ объ избраніи депутатовъ для исправленія Статута и о мѣ- рахъ для отраженія Турецкаго войска. 1589 сентября 11	31
	65

- IV. Обязательство дворянъ Волынскихъ защищать Люблинское Православное Братство отъ всякихъ обидъ. Подписи дворянъ Волынскихъ, заключившихъ это обязательство. 1601 мая 5. 35
- V. Бреве папы Климента VIII, данное, по требование западнорусского дворянства, объ отмѣнѣ папской буллы, предоставившей Киево-Печерскую Лавру во власть униатскихъ митрополитовъ. 1603 іюля 19. 40
- VI. Бреве Климента VIII къ папскому нунцію объ отмѣнѣ буллы, предоставившей Киево-Печерскій монастырь во власть униатскихъ митрополитовъ. 1603 августа 9. 44
- VII. Универсалъ Сигизмунда III къ обывателямъ земли Волынской, собравшимся на депутатскомъ сеймѣ въ Кременцѣ. Статьи, предложенные сенаторами и рыцарствомъ и утвержденные королемъ, для устройства и успокоенія государства. 1606 сентября 4. 46
- VIII. Инструкція Волынского дворянства посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Постановленіе воеводствъ Киевскаго и Волынского объ уничтоженіи уни и возстановленіи православной религіи въ прежнемъ ея видѣ, о лишеніи униатскихъ митрополита и епископовъ духовной власти и о дозволеніи дворянству избрать новыхъ, православныхъ іерарховъ. Просьбы дворянъ Волынскихъ о возвращеніи православнымъ монастырямъ церковныхъ имѣній, розданныхъ униатскими епископами частнымъ лицамъ, и объ учрежденіи семинарій для образования православного духовенства. Мѣры для улучшенія финансъ и устройства су-

- дебной части. Просьбы о награждении лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1607 марта 27. 66
- IX. Инструкція дворянства Волынскаго посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1607 году. Просьба о возстановленіи православной религіи, на основаніи древнихъ правъ и привилегій; жалоба на татарскіе набѣги и на притѣсненія, претерпѣваемыя дворянами и ихъ крестьянами отъ жолнеровъ; просьба объ успокоеніи государства. 1607 августа 8. 82
- X. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1609 году. Просьбы о прощеніи дворянъ, замѣшанныхъ въ восстаніи противъ короля, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ суда трибунальскаго. Ходатайство дворянъ Волынскихъ о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ православной религіи, и чтобы устроены были духовныя семинаріи для воспитанія недостаточныхъ дворянскихъ дѣтей. О принятіи мѣръ для защиты Украины отъ Татарскихъ набѣговъ; о приведеніи въ порядокъ и храненіи гродскихъ Луцкихъ книгъ; о награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ. 1608 ноября 20. 85
- XI. Инструкція дворянъ Волынскихъ, отправленныхъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1616 году. Дворянне просятъ короля о томъ, чтобы исполняли свои обязанности согласно съ постановленіями, подтвержденными его присягою.

Жалоба на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковью. Просьбы объ исправлении законовъ и объ освобожденіи города Луцка отъ военнаго постоя. О силѣ декретовъ трибуналльскихъ. О содержаніи квартіоннаго войска. Ходатайство о возвращеніи монастырямъ Киевопечерскому и Жидичинскому отнятыхъ имѣній и о награжденіи дворянъ Волынскихъ, оказавшихъ услуги государству. 1616 марта 8.

103

XII. Инструкція дворянъ Кіевскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1618 году. Просьбы о народномъ ополченіи для защиты отъ Турковъ и Татаръ, объ уничтоженіи или ограниченіи сословія Козаковъ, о заключеніи мира съ Москвою, о сохраненіи древнихъ правъ, предоставленныхъ лицамъ православнаго исповѣданія и о прекращеніи религіозныхъ преслѣдованій; о листраціи королевскихъ имѣній, о раздачѣ вакантныхъ должностей и объ устройствѣ судовъ въ воеводствѣ Кіевскомъ, о повѣркѣ государственныхъ доходовъ и равномѣрной раскладкѣ податей. Ходатайство о Кіево-печерской Лаврѣ и сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. О назначеніи комиссаровъ для изслѣдованія беспорядковъ, производимыхъ Козаками въ воеводствѣ Кіевскомъ. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ бандитами. Жалобы дворянъ на мѣщанъ Кіевскихъ. Просьбы объ освобожденіи помѣщичьихъ имѣній отъ военнаго постоя, объ освобожденіи пленныхъ, задержанныхъ въ Москвѣ и о награжденіи дворянъ

стран.

Киевскихъ, оказавшихъ услуги государству.

1618 декабря 11.

116

XIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1623 году. Благодарность королю за его заботы о благѣ государства, а королевичу Владиславу, гетманамъ и другимъ лицамъ за военные подвиги. Просьбы объ исполненіи основныхъ государственныхъ постановлений и объ исправленіи законовъ и особенно статута Волынского; о непарушенніи правъ, предоставленныхъ диссидентамъ, а особенно православной церкви и о прекращеніи насильственныхъ средствъ для распространенія унії. О принятіи мѣръ противъ конфедератовъ и козаковъ. О чеканкѣ монеты и объ установлениі цѣнъ на товары. Изображеніе бѣдственнаго положенія помѣщиковъ и крестьянъ. О заключеніи перемирія съ Густавомъ Адольфомъ и о соблюденіи мирныхъ трактатовъ, заключенныхъ съ Москвою. Мѣры къ исправленію судопроизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. Объ ограниченіи десятинъ, взимаемыхъ въ пользу католическаго духовенства. Мѣры для прекращенія мятежей и грабительствъ, совершаемыхъ въ Люблинѣ католиками, надъ лицами другихъ вѣровѣданій. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству, съ описаніемъ ихъ подвиговъ, и объ увольненіи мѣщанъ Луцкихъ отъ военнаго поста. 1622 декабря 13.

130

XIV. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, от-
правленнымъ на Варшавскій сеймъ, быв-
шій въ 1630 году. Просьбы о неизна-
ченіи экстраординарныхъ сеймовъ, объ
отменѣ подымнаго сбора, объ уплатѣ госу-
дарственныхъ долговъ, о сохраненіи правъ,
предоставленныхъ православнымъ и уніа-
тамъ, о вознагражденії Кіевомихайловскаго
монастыря, разграбленного уніатами, объ
увольненіи отъ службы иностраннаго вой-
ска, объ исполненіи приговоровъ надъ бан-
нитами, о сохраненіи мира съ иностран-
ными державами, о ревизіи книгъ грод-
скихъ и земскихъ, объ исправленіи зако-
новъ и напечатаніи статута. Ходатайство
о награжденії дворянъ, оказавшихъ услуги
государству и объ освобожденіи городовъ
Бурска и Владимира, опустошенныхъ не-
пріятелями, отъ податей и повинностей.
1630 сентября 4.

150

XV. Каптуровое постановлениe дворянства Волын-
скаго. О мѣрахъ къ охраненію внутренней
и виѣшней безопасности, во время между-
царствія. Устройство судовъ каптуровыхъ
и правила объ исполненіи приговоровъ,
ими постановленныхъ. Подписи дворянъ
Волынскихъ. 1632 іюня 3.

162

XVI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, от-
правленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій
въ 1632 году. Изъявленіе сожалѣнія о смер-
ти Сигизмунда III. Просьба о принятіи
мѣръ для защиты Украины и объ утвержде-
ніи мирныхъ трактатовъ съ иностранными
державами. О соблюденіи основныхъ зако-

новъ при избраніи новаго короля. О депутатахъ, избранныхъ для исправленія законовъ. Жалобы на притѣсненія, претерпѣваемыя православною церковю. Просьба о томъ, чтобы митрополитъ и епископы избираемы были изъ дворянъ православнаго исповѣданія, чтобы священники и церкви православныя освобождены были отъ платежа податей, чтобы свобода вѣроисповѣданія была установлена закономъ и подтверждена королевскою присягою. Запросы сенаторамъ о причинахъ, по которымъ Сигизмундъ III не исполнилъ своихъ обязанностей, подтвержденныхъ присягою. Мѣры для улучшенія части правительственной и судебнай. О сохраненіи правъ, академіямъ предоставленныхъ. Просьба о предоставлении Аннѣ Ходкевичевой права избирать Туровскихъ епископовъ и другихъ духовныхъ лицъ. Ходатайство о нѣкоторыхъ дворянахъ Волынскихъ. 1632 іюня 3. . . .

XVII. Постановленіе дворянъ Волынскихъ на провинциальномъ сеймѣ, въ Луцкѣ. Общее обязательство дворянъ явиться на Варшавскій сеймъ, назначенный для избранія новаго короля, и стараться обѣ утвержденіи правъ и привилегий, имъ предоставленныхъ. Дворяне Волынскіе, признавая себя народомъ Русскимъ, постановляютъ не приступать къ избранію новаго короля, пока древнія права православной церкви не будутъ восстановлены и утверждены королевскою присягою, и пока свобода вѣроисповѣданія не

будетъ установлена закономъ. 1632 авгу- ста 21.	200
XVII. Статьи, постановленныя на избирательномъ сей- мѣ, для успокоенія православной религіи въ королевствѣ Польскомъ и Великомъ Кня- жествѣ Литовскомъ. 1632го ноября 1.	208
XIX. Списокъ западнорусскихъ дворянъ, присутство- вавшихъ на избирательномъ сеймѣ, бывшемъ въ 1632 году. 1632 ноября 8.	215
XX. Дипломъ короля Владислава IV, данный, по тре- бованію Литовскаго и Западнорусскаго дво- рянства, православному Русскому народу, на возстановленіе и утвержденіе правъ, предоставленныхъ православной религіи. 1633 марта 14.	223
XXI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, от- правленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1638 году. Благодарность королѣ за его попеченіе о благѣ государства. Объ уплатѣ жалованья кварціонному войску. Мѣры для предупрежденія своеволія Коза- ковъ и благодарность гетманамъ за ихъ усми- реніе. Просьба объ исполненіи мѣръ, по- становленныхъ на сеймѣ 1633 года для обез- печенія правъ православной религіи. О до- полненіи статута Волынского. О раздачѣ государственныхъ имуществъ. Объ исправ- леніи законовъ воеводствъ Киевскаго, Во- лынского и Брацлавскаго. О назначеніи коммиссаровъ для ревизіи актовыхъ книгъ Луцкихъ, Владимірскихъ и Кременецкихъ. О подсудности по дѣламъ лицъ свѣтскихъ съ духовными. Мѣры къ охраненію внут- ренней и вѣщней безопасности. Просьба	

о дозволенії дворянству избрать особаго чиновника для завѣдыванія метрикою Русскою и для писанія Русскимъ языкомъ декретовъ для воеводствъ Кіевскаго, Волынскаго, Брацлавскаго и Черниговскаго. О судѣ надъ дворянами по жалобамъ мѣщанъ. О сбѣрѣ податей. О назначеніи имѣній на содержаніе бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству и объ увольненіи городовъ Владимира и Луцка отъ податей и военного поста. 1638 генваря 27.

228

- XXII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1639. Просьба о возвращеніи церквей лицамъ православной вѣры. Жалоба на униатскаго Хелмскаго епископа о притѣсненіяхъ православнымъ церквамъ, духовенству и народу. Просьба о подтвержденіи правъ, предоставленныхъ православной религії. Объ иностранныхъ титулахъ. О принятіи мѣръ для виѣшней безопасности. О комиссіи для разграничения земель коронныхъ отъ Московскаго Государства. Мѣры къ приведенію въ послушаніе Козаковъ. Объ уплатѣ жалованья войску. О раздачѣ по-границыхъ староствъ. О свободной подачѣ голосовъ на сеймъ. Объ исправленіи законовъ и судебнoproизводства въ трибуналѣ Люблинскомъ. О способѣ собиранія податей. Объ исполненіи приговоровъ надъ бандитами. О собираніи цла на судоходныхъ рѣкахъ и о поголовной подати съ Евреевъ. О назначеніи имѣнія на содержа-

ніє бискупа Луцкаго. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1639 августа 27.

251

- ХХIII. Инструкція дворяъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1641 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе о виѣшней и внутренней безопасности государства. О возвращеніи церковныхъ имѣній, отнятыхъ отъ православнаго Премышльскаго епископа и отданныхъ епископу униатскому. О возвращеніи православному духовенству церквей, отнятыхъ униатами въ Люблинѣ, Красномъ Ставѣ и Сокалѣ. О кастелляніи Черниговской. О судахъ между духовными и свѣтскими лицами. О разграничении воеводствъ Киевскаго и Черниговскаго. О регентахъ королевскихъ канцелярій. О бѣглыхъ крестьянахъ. Объ исполненіи приговоровъ надъ людьми, лишенными чести. О наказаніи кофедераторовъ и заговорщиковъ. О назначеніи наказанія за неправильныя жалобы и иски. Объ исправленіи законовъ и ревизіи земскихъ и гродскихъ Луцкихъ книгъ. О подымной по-дати съ Евреевъ. О судѣ за проступки, совершаемые во время провинціальныхъ сеймовъ. Мѣры къ сохраненію церковныхъ имѣній по смерти епископовъ и архимандритовъ. О снабженіи оружіемъ замковъ воеводства Волынскаго. О невзиманіи торговыхъ пошлинъ съ крестьянъ помѣщицкихъ. Объ освобожденіи города Владимира отъ податей и военного постоя. Объ укрѣпле-ніи замковъ Владимірскаго и Кременецкаго.

- Просьба объ утверждениі училищъ, учрежденіи къ митрополитомъ Кіевскимъ, въ Кіевѣ. Объ освобождениі города Луцка отъ военнаго постоя и другихъ повинностей. О награждениі лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1641 іюля 13. 267
- XXIV. Протестъ дворянъ воеводства Кіевскаго противъ постановленій провинціального сейма, бывшаго въ Житомирѣ, въ 1645 году. 1645 генваря 3. 279
- XXV. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1645 году. Изъявленіе благодарности королю за спокойствіе государства. Просьба объ исполненіи мѣръ для защиты православной религіи. Правила для раздачи помѣстій и должностей заслуженнымъ лицамъ. О притѣсненіяхъ, претерпѣваемыхъ православною церковію. Особое мѣнніе князя Михаила Чарторыйскаго объ уніатахъ и о назначеніи собора для соглашенія католиковъ съ православными. О возвращеніи князю Іеремію Вишневецкому имѣній по рѣкѣ Сулѣ. Объ утверждениіи Іосифа Чаплича коадьюторомъ епископа Луцкаго. Мѣры къ возстановленію значенія избы посольской. Недостатки трибунала Люблинскаго и средства къ ихъ исправленію. О наказаніи духовныхъ лицъ, подающихъ въ судъ несправедливыя жалобы на свѣтскихъ. О вознаграждениі лицъ, потерявшихъ свои имѣнія при размежеваніи земель между Москвою и Польшею. О средствахъ для продовольствія войска и объ устройствѣ Козаковъ Запо-

стран.

рожжихъ. Благодарность войсковыхъ начальникамъ за побѣды надъ непріятелями. Объ исправлениі Луцкаго замка. О способѣ собиранія податей. О порядкѣ свидѣтельскихъ показаній. О срокахъ судовъ земскихъ. Мѣры къ прекращенію притѣснѣній, претерпѣваемыхъ крестьянами отъ молдавовъ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1645 генваря 7. 282

XXVI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посланъ, отправленныи на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1646 году. Изъявленіе благодарности королю за его поченіе о благѣ государства. О заключеніи мира съ царемъ Московскімъ. Объ укрѣплениі Смоленскаго замка. Объ уплатѣ жалованья войску. Жалоба на преслѣдованія, претерпѣваемыя православною церковью и просьба о сохраненіи правъ, ей предоставленныхъ. Объ ограниченніи власти трибунала Люблинскаго. О тенарушеніи правъ, диссидентамъ предоставленныхъ. О раздачѣ староствъ лицамъ, оказавшимъ услуги государству. О люстраціи государственныхъ имуществъ. Объ исправлениі статута Волынскаго и о перепискѣ старыхъ книгъ гродскихъ и земскихъ воеводства Волынскаго. О раздачѣ пустопорожнихъ земель. Объ условіяхъ для причисленія къ дворянскому сословію. О награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1646 сентября 13. 313

XXVII. Актъ объ избраніи Іосифа Тризны въ сань архимандрита Киевопечерской Лавры, на

стран.

дворянскомъ съездѣ, въ Киевѣ. Подписи дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 генваря 25.	336
XXVIII. Актъ объ избраніи епископа Мстиславскаго, Оршанскаго и Могилевскаго Сильвестра Косова митрополитомъ Киевскимъ, на дво- рянскомъ съездѣ, въ Киевѣ. Подписи ду- ховныхъ лицъ и дворянъ, участвовавшихъ въ избраніи. 1647 февраля 25.	343
XXIX. Сеймовое постановление дворянъ воеводства Киевскаго о наборѣ и устройствѣ войска для усмиренія бунтовъ, о податяхъ на его содержаніе и о всеобщемъ ополченіи про- тивъ непріятеля. 1649 марта 15.	349
XXX. Сеймовое постановление дворянъ Волынскихъ о всеобщемъ ополченіи противъ взбун- товавшихся крестьянъ. 1649 марта 17.	362
XXXI. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, от- правленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1649 году. Жалобы на убийства и опу- стошенія, причиненные взбунтовавшимися крестьянами. Просьба о присылкѣ войскъ, для водворенія спокойствія. 1649 мар- та 17.	367
XXXII. Дипломъ на права, предоставленные Русско- му народу Польскимъ королемъ Яномъ Казимиромъ и Варшавскимъ сеймомъ, на основаніи Зборовскаго договора. 1650 генваря 12.	370
XXXIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, от- правленнымъ на Варшавскій сеймъ, быв- шій въ 1650 году. Изъявление благодар- ности королю за его попеченіе о благѣ государства. О мѣрахъ для водворенія мира	

и для увеличения войска. О заключении мира съ Швециею. Объ уплатѣ жалованья войску. Объ исполненіи судебныхъ приговоровъ надъ преступниками. О награжденіи ротмистровъ, участвовавшихъ въ сраженіи подъ Пилявцами. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству, о возвращеніи церковныхъ имѣній архимандриту Жидичинскому и объ освобожденіи города Луцка стъ военного постоя и другихъ повинностей. 1650 ноября 7.

378

ХХЛIV. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавский сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за его старанія объ успокоеніи государства. О принятіи мѣръ для уплаты жалованья войску. Просьба объ освобожденіи воеводства Волынскаго, разоренного непріятельскими и Польскими войсками, отъ податей. Объ устройствѣ укрѣпленныхъ городовъ въ каждой воеводствѣ и объ укрѣплениіи города Луцка. О договорѣ съ Козаками на счетъ католическихъ костеловъ и о свободѣ католической вѣры. О сохраненіи правъ, предоставленныхъ православной религії. О возвращеніи Люблінской церкви лицамъ православной религії. О возвращеніи епископіи Хелмской Балабану. О возвращеніи церковныхъ имѣній архимандріямъ Жидичинской и Овруцкой. Объ отчетности сборщиковъ податей. О ревизіи и исправ-

стран.

ленію актовыхъ книгъ Луцкихъ, Влади-
мірскихъ и Кременецкихъ. О запреще-
нії отправляться за границу въ военное
время. О судопроизводствѣ по дѣламъ
о бѣглыхъ крестьянахъ. О наказаніи мѣ-
щанъ, грабившихъ дворянскія имѣнія.
Обязанности старостъ заботиться объ
укрѣпленіи и защитѣ городовъ. Хода-
тайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ
услуги государству, и объ освобожденіи
Луцка, Владимира и Кременца отъ воен-
наго постоя и другихъ повинностей. 1651
декабря 15.

391

XXXV. Инструкція дворянъ воеводства Киевскаго
посламъ, отправленнымъ на Варшавскій
сеймъ, бывшій въ 1652 году. О назна-
ченіи слѣдствія и суда надъ лицами, ко-
торыя подали поводъ къ прекращенію
коммиссіи, назначенной сеймомъ для успо-
коенія Козацкаго возстанія. Жалобы на
бѣдственное состояніе помѣщиковъ, разо-
ренныхъ Козаками и Польскими жолне-
рами. Объ уплатѣ жалованья кварціон-
ному войску. О возвращеніи католиче-
скому духовенству костеловъ въ воевод-
ствѣ Киевскомъ, опустошенныхъ Козака-
ми. О мѣрахъ къ скорѣйшему рѣшенію
дѣлъ въ судахъ. Объ освобожденіи го-
рода Житомира отъ военнаго постоя.
О возвращеніи бѣглыхъ крестьянъ ихъ
помѣщикамъ. Объ уничтоженіи званія
войсковыхъ волонтеровъ. Объ укрѣпле-
ніи Krakova и Каменца Подольскаго. О
сборѣ подымнаго для уплаты долговъ

стран.

- воеводства Кіевскаго. Ходатайство о награжденіи дворянъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15. 414
- XXXVI. Инструкція дворянъ воеводства Черниговскаго посламъ, отправленнымъ на сеймъ, бывшій въ 1652 году. Благодареніе Богу и королю за побѣду, одержанную надъ непріятелемъ. Изображеніе бѣдствій, претерпѣнныхъ дворянами отъ Козацкихъ войнъ. О возвращеніи Доминикацкаго костела, обращеннаго въ православную церковь, ордену Доминикановъ. О новомъ наборѣ войска и средствахъ къ его содержанию. О раздачѣ должностей въ воеводствѣ Черниговскомъ только лицамъ освѣдчимъ въ этомъ воеводствѣ. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1651 декабря 15. 426
- XXXVII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Варшавскій сеймъ, бывшій въ 1652 году. Изъявленіе благодарности королю за попеченіе объ успокоеніи государства. Жалобы на бѣдственное положеніе края и на опустошенія, причиненные Козаками, а также Польскими и Нѣмецкими войсками. Жалобы на неисполненіе декретовъ трибунальскаго суда. Ходатайство о награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. 1652 июня 11. 434
- XXXVIII. Инструкція дворянъ Волынскихъ посламъ, отправленнымъ на Брестскій сеймъ, бывшій въ 1653 году. Изъявленіе благодарности королю за его попеченіе о bla-

госостоянії государства. Просьба объ
увольненіи крестьянъ помѣщичьихъ отъ
податей и сборовъ. Жалобы на опусто-
шеніе помѣщичьихъ имѣній отъ Козацкаго
и Польскаго войска. О собираніи по-
дымнаго сбора въ воеводствѣ Волынскомъ
и другихъ средствахъ къ увеличенію госу-
дарственныхъ доходовъ. Просьба о не-
премѣнномъ исполненіи законовъ и под-
держаніи войсковой дисциплины. Объ
утвержденіи депутатовъ Волынскихъ, из-
бранныхъ для засѣданія въ трибуналь-
скомъ судѣ. Ходатайство о награжденіи
лицъ, оказавшихъ услуги государству, и
объ освобожденіи города Луцка отъ воен-
наго постоя. 1653 марта 8.

440

XXXIX. Инструкція дворянства воеводствъ Киевскаго,
Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ,
отправленнымъ на Варшавскій сеймъ,
бывшій въ 1653 году. Изъявленіе bla-
годарности и желаніе побѣды королю.
Сожалѣніе о неуспѣшномъ наборѣ войска
и неплатежѣ ему жалованья. Жалоба
на опустошеніе дворянскихъ имѣній, изо-
браженіе бѣдствій, претерпѣваемыхъ по-
мѣщиками, и опасностей, угрожающихъ
государству. Средства для защиты отъ
непріятеля и просьба о спасеніи дворянъ
отъ окончательного разоренія. 1653
марта 8.

456

XL. Инструкція дворянъ воеводствъ Киевскаго,
Брацлавскаго и Черниговскаго посламъ,
отправленнымъ на Варшавскій сеймъ,
бывшій въ 1654 году. О раздачѣ ва-

кантиныхъ должностей заслуженнымъ лицамъ. Изъявленіе благодарности королю за спасеніе отечества отъ непріятелей. Объ изслѣдованіи причинъ, по которымъ войско находится въ бѣдственномъ положеніи. Объ устройствѣ чужеземнаго войска, о содержаніи туземнаго войска и его устройствѣ. Дозволеніе всеобщаго ополченія. Мѣры къ прекращенію раздачи имѣній и другихъ наградъ за деньги. О раздачѣ имѣній въ пожизненное и ленное владѣніе, въ Черниговскомъ воеводствѣ. Объ укрѣплении Каменца Подольскаго и Смоленска. Объ утвержденіи правъ на имущество, принадлежащія дворянамъ. О неприниманіи Волоховъ въ военную службу. О раздачѣ замковъ и староствъ Украинныхъ. Объ изъявленіи благодарности и награжденіи лицъ, оказавшихъ услуги государству. О возвращеніи имѣній Жидичинскому монастырю. 1653 декабря 31.

464

XLI. Постановленіе дворянъ воеводства Черниговскаго на провинціальномъ сеймѣ 1654 года. Правила пользованія доходами съ староствъ и имѣній епископіи Владимірской, назначенныхъ королемъ и сеймомъ на содержаніе дворянъ Черниговскихъ, разоренныхъ Козацкими войнами. 1654 сентября 15.

475

ПРИЛОЖЕНИЕ. Алфавитный списокъ дворянъ, упоминаемыхъ въ настоящемъ изданіи . . .

481

О П Е Ч А Т К И.

—(25)—

<i>Стр</i>	<i>Строки.</i>	<i>Напечатано.</i>	<i>Слѣдует читать.</i>
XXXII	19	мирные	мирные
XLI	2	отличія	различія
10	25	Дядковичъ	Дядковичъ
14	25	Борзобогатый	Борзобогатый
29	18	Бокия	Бокия
5-	9	перестрѣгачи	перестрѣгати
98	25	Bałabuna	Bałabana
120	13	wolne ludzi	wolne, ludzi
158	6	parendo	parendo (<i>parcendo?</i>)
—	25	rachunkiem	rachunkiem
178	23	Jannsz	Janusz
255	18	koszt, y	koszt, y (<i>koszły?</i>)
270	18	i e	się
310	15	poruczniko	poruczniku
406	посл.	kawalerem	kawalerom
407	6	uacente	uarante
410	посл.	rozechali sie	rozechali się
427	22	z miłośćc	z miłości
428	28	flumine	flumine (<i>flumina?</i>)
467	8	zaym	zatym